T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

JACK LONDON'IN ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

CEM YILMAZ BUDAN

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. YÜKSEL TOPALOĞLU

EDİRNE 2011

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEM YILMAZ BUDAN tarafından hazırlanan **JACK LONDON'IN ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME** konulu **YÜKSEK LİSANS** tezinin sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca **21.07.2011** Perşembe günü saat **15.30**'da yapılmış olup, tezin ...kabul...edilmesine..... **OY BİRLİĞİ** / ~~**OY ÇOKLUĞU**~~ ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Doç. Dr. Ali İhsan ÖBEK	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Yüksel TOPALOĞLU (Danışman)	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Hacer ATEŞ	Kabul edilmesine	

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	**408498**
Yazar Adı / Soyadı	Cem Yılmaz Budan
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 13658446052
Telefon / Cep Telefonu	05077860187
e-Posta	cembudan@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Jack London'ın Romanları Üzerine Bir İnceleme
Tezin Tercümesi	A Research on Jack London's Novels
Konu Başlıkları	
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Türk Edebiyatı Bölümü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2011
Sayfa	200
Tez Danışmanları	Doç. Dr. Ali İhsan Öbek Yrd. Doç. Dr. Yüksel Topaloğlu Yrd. Doç. Dr. Hacer Ateş
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☑ Ertelenmesini istiyorum [**1 Yıl**]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının **24.07.2012** tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

04.08.2011

İmza.....

Yazdır

Tezin Adı: Jack London'ın Romanları Üzerine Bir İnceleme

Hazırlayan: Cem Yılmaz Budan

ÖZET

Çalışmamız, yirminci yüzyıl Amerikan edebiyatının en önemli yazarlarından biri olan Jack London'ın romanları ve romancı kimliğini merkeze almaktadır. Amerikan realizminin kurucularından sayılan yazar, ülkemizde de yetmiş yılı aşkın bir süredir geniş bir okur kitlesi tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Buna rağmen üniversitelerimizde, tüm dünyada ve ülkemizde böylesine yoğun bir ilgiye nail olan yazar hakkında akademik düzeyde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Söz konusu eksikliği gidermek amacıyla yaptığımız çalışma bu niteliği itibariyle, Jack London'ı tüm yönleriyle ele alarak inceleyen ilk akademik araştırma mahiyetindedir.

İki ana bölümden oluşan çalışmamızın birinci kısmını Jack London'ın hayatı ve edebi kişiliği teşkil etmektedir. İkinci bölümde ise romanlarını biçimsel ve tematik bakımdan ayrıntılı olarak çözümlemeye tabi tuttuğumuz yazarın ilgisini üzerinde yoğunlaştırdığı tem ve sorunları tespit ederek bu verileri sanatçının ideolojik ve estetik karşısındaki tavrıyla mukayese ettik. Bu suretle yazarın eserleri ile hayatı ve ideolojik kimliği arasındaki yakınlığı ortaya koyduk. Nitekim Jack London'ın eserlerini birinci ve ikinci devre olmak üzere iki başlık altında incelememizi gerekli kılan değişim, yazarın geçirdiği ideolojik dönüşüme paralel olarak izah edilebilir. Yazar özellikle Martin Eden, Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları gibi distopik karakterli ikinci devre romanları vasıtasıyla kapitalizmin yıkıcı küresel etkileri, sınıf çatışması, yoksulluk, açlık ve adalet gibi sosyal temler üzerinde yoğunlaşmış, bu niteliği itibariyle içinde yaşadığı çağın ve toplumun genel eğilimlerine paralellik teşkil eden bir yazınsal anlayışı benimsemiştir. Bu durumun yazarın edebî şahsiyeti üzerindeki etkilerine ikinci bölümün ilgili kısmında değinerek, çalışmamız boyunca elde ettiğimiz muhtelif sonuç ve bulguları "Sonuç", bu süreçte kaynaklığına başvurduğumuz belli başlı eserleri ise "Kaynakça" bölümünde ayrıntılı olarak ortaya koyduk.

Anahtar Kelimeler: Amerikan edebiyatı, Amerikan realizmi, natüralizm, Jack London, roman…

Name of Thesis: A Research on Jack London's Novels

Prepared By: Cem Yılmaz Budan

ABSTRACT

Our work is predicated on the novels of Jack London who is one of the most important novelists of the twentieth-century American literature. Jack London that regarded as one of the incorporators of American realism, is also followed with interest by a wide readership more than seventy years in our country. Despite this, there is no academic research about Jack London that deserved such an admiration in Turkey and all around the world at our universities. Our work that done with the purpose of resolving this lack, is the first research that construe Jack London with all aspects.

The first section of our thesis that consist of two main chapters contains Jack London's biography and his literary character. In the second section we have analyzed his novels in terms of formal and thematic. Furthermore we have identified the main topics and problems of his novels and compared these outputs to his ideological and aesthetical attitude. Thereby we have been setting forth the affinity between his novels and ideological attitude. He especially centred on the topics such as global ravages of capitalism, poverty, class conflict and famine through his novels Martin Eden, Iron Heel and The People of the Abyss and adopted a literary genre in parallel with the general propensities of his century and society. We have also referred the various effects of this situation on Jack London's literary character in the concerned sections of the second chapter and put forth the main consequences and findings under the title "Consequence". Furthermore we have indicated the sources that we referred to during our work under the title "References".

Key Words: American literature, American realism, naturalism, Jack London, novel…

ÖN SÖZ

20. yüzyıl Amerikan edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Jack London, roman, hikâye ve tiyatro türünde verdiği muhtelif eserlerle gerçekçilik akımının teşekkülünde önemli bir rol oynamıştır. Farklı türlerde verdiği yetmişten fazla eserin birçok dile çevrildiği yazar, henüz hayatta olduğu dönemde geniş bir şöhrete kavuşmuş ve gerek Amerika'da, gerekse Avrupa'da en çok okunan yazarlardan biri haline gelmiştir. Nitekim eserlerinin uyandırdığı ilgi ve takdir, yazarın dünya ticari dergi romanının en önde gelen şahsiyetlerinden biri olmasını sağlamıştır. Muasırlarına kıyasla yazarlıktan yüksek gelir elde etmeyi başarabilen ilk romancılardan biri olan Jack London, ülkemizde de seksen yılı aşkın bir süredir büyük bir ilgiyle takip edilmektedir. Buna mukabil üniversitelerimizde, dünyada ve ülkemizde oldukça yoğun bir ilgiyle karşılanan yazar üzerine herhangi bir akademik çalışma yapılmamıştır. Çok sayıda eseri dilimize çevrilen ve ülkemizde yıllardan beri geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilerek okunan yazar adına akademik düzeyde herhangi bir çalışma yapılmamış olmasının önemli bir eksiklik olduğu düşüncesinden hareketle yazarın özellikle romanları ve romancılığını merkeze alan bir çalışma yapmayı uygun gördük. Bilhassa kısa hikâyeleri ve romanlarıyla tüm dünyada geniş bir ilgi uyandıran böylesine önemli bir şahsiyeti bütünlüklü olarak ortaya koymanın gerekli olduğu kanaatindeyiz.

Çalışmamız, Jack London'ı tüm yönleriyle bütünlüklü bir biçimde ele alarak değerlendirmesinin yanı sıra daha ziyade yazarın romanları ve romancılığı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu süreçte yazar hakkında özellikle Amerika ve İngiltere'de yapılan muhtelif çalışmalarla belli başlı yerli kaynaklardan yararlandık. Çalışmamız, yazarın hayat hikâyesini merkeze alarak eserleriyle yaşamı arasındaki ilişkinin niteliğine atıfta bulunan bir biyografi ile romanlarının biçimsel ve tematik bakımdan çözümlenmesi esasına dayanan inceleme bölümlerinden müteşekkildir. İlk bölümde, yazarın romanlarıyla birebir ilişki içinde olduğunu düşündüğümüz hayatını merkeze alan bir başlık açmayı uygun gördük. Nitekim Jack London'ın sanat ve estetik karşısındaki tavrının tam manasıyla idrak edilebilmesi için, yazarın

hayatının belli bir evresinde yaşadığı ideolojik ve düşünsel dönüşümün temel gerekçelerine atıfta bulunmak gerekmektedir. İncelememizi, yazarın hayatını merkeze alarak sürdürdüğümüz bu kısımdan sonra gelen ikinci bölümde ise, "Romanlarının Biçim Açısından İncelenmesi" başlığı altında, yazarın eserlerinin ihtiva ettiği olay/vaka, şahıs kadrosu, zaman, mekân ve anlatıcı unsurlarının, söz konusu metinlerin organik bütünlük içerisinde üstlendikleri fonksiyonun mahiyeti üzerinde durduk. Bu suretle, yazarın ideolojik kimliği tarafından biçimlendirilen bakış açısının, anlatma esasına bağlı edebi türlerden romanın yapısal unsurlarının metin içerisindeki örgütlenme biçimini ne şekilde etkilediğini inceledik. "Romanlarının Tematik Açıdan İncelenmesi" başlığı altında ise, bu sefer yazarın muhtelif romanlarının hangi müşterek tem ve sorunsallar üzerinde yoğunlaştığı, bu durumun yazarın ideolojik, kültürel, yazınsal ve edebi kimliğini ne şekilde etkilediği konusu üzerinde durduk. Jack London'ın Amerikan edebiyatındaki yeri ve önemi, natüralizm akımına olan katkısı ve kendisinden sonra gelen edebi şahsiyetler üzerindeki etkileri, çalışmamızın içeriğini teşkil eden diğer konular arasında yer almaktadır. İncelememizin daha zengin ve çok boyutlu bir içeriğe sahip olmasını sağlamak amacıyla, yurtdışında Jack London adına yapılan gerek akademik, gerekse sivil çalışmalara ulaşarak bu eserlerden de etkin bir biçimde faydalandık. Çalışmamız süresince kaynaklığına başvurduğumuz-çoğu Batı'da yapılan çalışmalardan oluşan-eserleri de kaynakça bölümüne ilâve ettik.

CEM YILMAZ BUDAN

HAZİRAN 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET……..……..**I**

ABSTRACT…….....**II**

ÖN SÖZ…….....**III**

İÇİNDEKİLER……..……...**V**

GİRİŞ…….……**1**

I. BÖLÜM……**4**

1. HAYATI

1. 1. Doğumu

1. 2. Çocukluk Yılları……...**5**

1. 3. Öğrenim Hayatı……....**6**

1. 4. Çalışma Hayatı……**7**

1. 5. Olgunluk ve Avarelik Yılları……...**9**

2. EDEBİYAT HAYATI……..…….…….....**10**

2. 1. İlk Yazarlık Deneyimleri

2. 2. Klondike'ta Altın Arama Macerası ve Yazarlık Tecrübeleri…….....**11**

2. 3. Profesyonel Yazarlık Kariyerinin Başlangıcı……....…….…...**12**

2. 4. Evlilikleri ve San Francisco Depremi…….....……...……**14**

3. SON YILLARI VE ÖLÜMÜ…….……....**19**

4. ESERLERİ……..**23**

4. 1. Romanları

4. 2. Kısa Hikâyeleri……**24**

4. 3. Derlenen Kısa Öyküleri……..**26**

4. 4. Denemeleri……...**27**

4. 5. Oyunları

4. 6. Otobiyografik Anıları

4. 7. Kurgu Dışı Eserleri

II. BÖLÜM

JACK LONDON ve AMERİKAN EDEBİYATI…….....**28**

III. BÖLÜM……....**33**

1. ROMANLARININ BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. 1. KURGU

1. 2. KİŞİLER/ŞAHIS KADROSU……..……...…..…….....**94**

1. 2. 1. BİRİNCİ DEVRE ROMANLARDA ŞAHIS KADROSU……....**96**

1. 2. 1. 1. Hayvan Kahramanlar……....**97**

1. 2. 1. 2. İnsan Kahramanlar……...**99**

1. 2. 2. İKİNCİ DEVRE ROMANLARDA ŞAHIS KADROSU……..**100**

1. 2. 2. 1. İşçi, İşveren, Kapitalist Patron Tipi…….....**102**

1. 2. 2. 2. Memur, Esnaf, Zanaatkâr Tipleri……**104**

1. 2. 2. 3. Bürokrat/Yönetici Tipi……..**105**

1. 2. 2. 4. Aristokrat Kadın Tipi……**107**

1. 2. 2. 5. Devrimci/Sosyalist Militan Tipi……**108**

1. 2. 2. 6. Yoksul/Düşkün Kahramanlar…….....**111**

1. 3. MEKAN……...**112**

1. 4. ZAMAN……..……..**119**

1. 5. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI……..……...……...**127**

2. ROMANLARA TEORİK BİR BAKIŞ…….....**136**

IV. BÖLÜM……...…….....**141**

1. ROMANLARIN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. 2. Servet Düşkünlüğü ve Para Hırsı……...**142**

1. 3. Evrim Düşüncesi……..**143**

1. 3. 1. Jack London'ın Romanlarında Çağrı Metaforu……....**145**

1. 4. İlkel ve Modern Toplum Karşılaştırması……...…….……**148**

1. 5. Yoksulluk/Açlık Temi……...……..**152**

1. 6. Kapitalizm Eleştirisi…….……...**155**

1. 7. Sınıf Çatışması……..**159**

1. 8. Özgürlük Temi ve Sosyal Adalet Sorunu…….……**164**

1. 9. Ölüm ve İntihar Temi……...……..**167**

1. 9. 1. Jack London'ın Romanlarında Varoluşçu Anlayış……....**169**

1. 10. Jack London'ın Romanlarında Birey-Toplum İlişkisi…….…….....**171**

1. 11. Jack London'ın Romanlarında Estetik Değer ve Sembol……...**175**

SONUÇ…….……...**179**

KAYNAKÇA……...…….....**184**

GİRİŞ

Jack London'ın muhtelif romanları yaklaşık seksen yıldır dilimize çevrilmekte ve geniş bir okur kitlesi tarafından takip edilmektedir. Ülkemizde en çok okunan yabancı yazarlardan biri olan Jack London, dilimize çokça çevrilmiş olmasına rağmen henüz herhangi bir akademik çalışmaya konu edilerek bilimsel düzeyde incelenmiş değildir. Ülkemizde hakkında kitap hacminde herhangi bir çalışmanın bulunmadığı yazar, belli başlı makaleler ve süreli yayınlarda neşredilen yazılar vasıtasıyla kısmi olarak değerlendirilebilmiştir. Bununla beraber, yazar hakkında kaleme alınan makale ve eleştiri yazıları da tatmin edici seviyede değildir. Dolayısıyla bu çalışmada, gerek akademik gerekse sivil düzeyde tüm dünyada geniş ilgi uyandıran yazar hakkında özellikle yurtdışında yapılan incelemeleri merkeze alan bir yol izledik. Yazarın Türkçe'ye tercüme edilen romanlarının biçim ve içerik bakımından incelenmesinin yanı sıra, söz konusu eserleri hakkında yurtdışında yapılmış farklı çalışmalardan da yararlandık. Bu suretle, çalışmamız boyunca kaynaklığına sıkça başvurduğumuz akademik ve sivil çalışmalardan bazılarını kısaca tanıtmayı uygun gördük.

Yazar hakkında yapılan ilk ciddi çalışma, 1921 yılında *Charmian London* tarafından kaleme alınan **"The Book of Jack London"** isimli biyografik karakterli araştırma eseridir. Jack London'ın hayatının kronolojik seyri bünyesinde yer alan belli başlı önemli hadiselere istinaden isimlendirilen alt başlıklardan müteşekkil bu çalışma, ilk kez *"Century Co. Yayınevi"* tarafından New York'ta yayınlanmıştır. Söz konusu eser, sivil bir çalışma olmasına rağmen yazarın hayatını somut belge ve atıflara dayalı olarak ele alması itibariyle bilimsel bir nitelik taşımaktadır.

1938 yılında biyografi yazarı *Irving Stone* tarafından yapılan "**Jack London Sailor on Horseback"** adlı çalışma ise, Jack London adına yapılan en kapsamlı araştırmalardan biridir. Eser daha ziyade yazarın biyografik yönünü merkeze alan bir

çalışmadır. Aradan yetmiş üç yıl geçmesine rağmen bu çalışma, günümüzde hâlâ Jack London adına yapılan araştırmaların kaynaklığına en çok başvurduğu eserlerden biridir.

Russ Kingman tarafından 1979 yılında kaleme alınan **"A Pictorial Life of Jack London"** adlı inceleme eseri de, yazarın biyografik yönü üzerinde yoğunlaşan çalışmalardan biridir. Resimlerle zenginleştirilen bu çalışma, muhtelif resmî belge ve yazışmalara dayalı olarak sürdürülen bir anlatım tarzını benimsemektedir. Bu alanda ortaya koyulan çalışmalara, *Clarice Stasz'*ın **"American Dreamers"** ve **"Jack London's Women"** adlı eserleri de eklenebilir. 1980'lerden sonra ise tüm dünyada Jack London üzerine yapılan akademik çalışmaların niteliğinin önemli ölçüde dönüşüme uğradığı görülmektedir.

Yazar hakkında son dönemlerde yapılan çalışmalar, daha ziyade Jack London'ın romancılığı ve yazınsal kimliği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle Amerika ve İngiltere'deki muhtelif üniversitelerde yapılan akademik çalışmalar, yazarın ideolojik kimliği, kısa hikâyeleri, romanları ve edebî kişiliğini merkeze alan bilimsel içerikli incelemelerden oluşmaktadır. Bu çalışmaların başında, Stanford Üniversitesi'nde yapılmış olan **"The Complete Stories of Jack London"** isimli araştırma eseri gelmektedir. Bu eser, yazarın bilhassa kısa hikâyeleri üzerine yapılan bir metin incelemesidir. Birçok araştırmacı ve edebiyat eleştirmenine göre Jack London'ın yazınsal başarısının en önemli merhalesini teşkil eden kısa hikâyeleri üzerine yapılan bir çalışma olan bu eserin yayın tarihi ise 1993'tür.

Jack London'ın romanlarının tematik bütünlüğünü, yazarın mensubu bulunduğu felsefî ve düşünsel disipline dayalı olarak inceleyen **"The Philosophy of Jack London"** isimli çalışma, Joseph Sciambra tarafından kaleme alınmış ve Sonoma State University Yayınları tarafından 1996 yılında neşredilmiştir. Çalışma, genel itibariyle Jack London'ın romanlarının ihtiva ettiği müşterek temler ile yazarın ideolojik ve felsefî kimliği arasında kurulan ilişki üzerinde yoğunlaşmaktadır. Eser, yazarın Herbert Spencer, Friedrich Nietzsche, Charles Darwin ve Thomas Huxley gibi düşünürlerin muhtelif öğretileri

vasıtasıyla şekillenen felsefî duruşunu, mensubu bulunduğu ideolojik temel ekseninde ele alarak incelemektedir. Yazarın edebî kişiliği üzerinde yoğunlaşan son çalışma ise, 1997 yılında Michigan State University'de yapılan **"Jack London's Strong Truths"** isimli incelemedir. James I. Mcclintock tarafından yapılan bu çalışma, yazarın özellikle kısa hikâyelerini ele alarak çözümlemeye tabi tutmaktadır.

Yukarıda ifade ettiğimiz tüm çalışmalar, Jack London'ı bir romancı, hikâyeci, deneme yazarı ya da ideolog kimliğiyle ele almaktadır. Yazarın farklı yönlerini merkeze alarak oluşturulan bu çalışmalar, Jack London'ı pek çok farklı açıdan inceleyebilme olanağı sunmaktadır. Çalışmamız boyunca kaynaklığına başvurduğumuz bu eserler, Jack London'ın edebî şahsiyetinin ve eserlerinin gerek akademik gerekse sivil çevrelerde uyandırdığı ilginin boyutlarına da işaret etmektedir. Buna rağmen seksen yılı aşkın bir süredir dilimize çevrilen eserlerinin ülkemizde de geniş bir okur kitlesi tarafından takip edildiği yazar hakkında yapılmış herhangi bir ilmî çalışmaya tesadüf etmedik. Beyaz Diş, Vahşetin Çağrısı, Demir Ökçe, Martin Eden ve Uçurum İnsanları gibi klasikleşen eserleri başta olmak üzere pek çok romanının Türk okuyucusunun estetik zevkine hitap ettiği Jack London, ülkemizde en çok okunan Amerikalı yazarların başında gelmektedir. Gerek çağdaşları gerekse sonraki nesil ve akımlara mensup yazarlar üzerinde önemli ölçüde müteessir olmayı başarabilen yazarı tüm yönleriyle ilmî bir çalışmaya tabi tutmanın gerekli olduğu kanaatindeyiz. Dolayısıyla söz konusu romanlarının şahsında yazarın romancı kimliğini, eserlerinin biçim noktasındaki örgütlenme şekli, kurgusal yapı ve tematik özellik bağlamında ortaya koyduk. Bu suretle yaptığımız çalışma, tüm dünyada böylesine tanınan ve takip edilen bir yazar hakkında ülkemizde herhangi bir akademik araştırmanın bulunmaması eksikliğinin doğurduğu genel bir ihtiyaca cevap vermek amacındadır.

I. BÖLÜM

1. JACK LONDON'IN HAYATI

1. 1. Doğumu

John Griffith London, 12 Ocak 1876 yılında Amerika'nın Kaliforniya eyaletinin San Francisco şehrinde dünyaya gelmiştir. Babasının gerçek kimliği konusunda kesin bir belgeye ulaşılamayan Jack London'ın annesi olan Flora Wellman Chaney, müzik öğretmenidir. Annesi Flora Wellman Chaney ve John London'ın evlendikleri gün henüz sekiz aylık olan Jack London, bu andan itibaren gerçek bir baba sevgisine kavuşmuş olmasına rağmen babasının gerçek kimliğini asla öğrenememiştir. Yaklaşık olarak on dört yıl boyunca John London ismini kullanmış olan Jack London-evde Johnny olarak çağrılıyordu-daha sonraları tüm dünyanın kendisini tanıyacağı Jack London ismini alacaktır. Babasının gerçek kimliği konusunda ihtilâflı görüşlerin öne sürüldüğü Jack London'ın, esas itibariyle Amerika'da astroloji biliminin gelişmesine öncülük etmiş olan avukat ve gazeteci William Chaney'in, annesi Flora Wellman'la yaşadığı evlilik dışı ilişki sonucu dünyaya geldiği düşünülmektedir.

San Francisco'da yayınlanmakta olan Chronicle gazetesinin 4 Haziran 1875 tarihli sayısında neşredilen haberde, Flora Wellman'ın William Chaney'in kendisinden taşıdığı bebeği aldırmasını istemesi üzerine bunu reddederek intihar etme teşebbüsünde bulunmuş olduğu kaydedilmektedir. Habere göre Flora Wellman öncelikle afyon tentürü almış, daha sonra da silahı alnına dayayarak ateşlemiş, ancak tabancasından çıkan kurşun yalnızca derisini sıyırarak ciddi bir zarar görmesini engellemiştir. İntihar girişimi başarısızlıkla sonuçlanan Flora Wellman'ın, arkadaşlarının müdahalesi sayesinde kurtarıldığı bildirilir. Bu olayın vuku bulmasının ertesinde Jack London'ın annesi Flora Wellman, bir süreliğine aklî dengesini yitirmiş ve bir müddet tedavi görmek durumunda kalmıştır. Ailesi hakkında ortaya atılan görüşlerin ihtilâflı olması, 1906 San Francisco depreminin akabinde çıkan büyük çaplı yangınlarda yok olan resmî kayıtların Jack London'ın geçmişi

hakkındaki bilgilerin bir kısmının öngörüye dayandırılmasını zorunlu kılmış olmasının sonucudur.

1. 2. Çocukluk Yılları

Annesinin yaşadığı rahatsızlık sebebiyle doğumdan kısa bir süre sonra Jack London'ın, bakımını üstlenen Virginia Prentiss isimli eski bir köle tarafından büyütüldüğü bilinmektedir. Küçük yaşlardan itibaren gerçek babasının kim olduğunu öğrenmeye çalışan Jack London'ın annesi Flora Wellman'ın baskın kişiliği, oğlunun kendisine bu tür bir soru yöneltmesini olanaksız kıldığı için Jack London, asıl soy isminin London olmadığını ancak 1897 yılında, annesinin eski hatıralarını içinde sakladığı ahşap kutuyu incelediği sırada, tesadüfen Flora Wellman ve John London'ın evlilik sertifikasını okuduğu zaman öğrenebilmiştir.

Jack London, Virginia Prentiss'in yanında yaklaşık sekiz ay kaldıktan sonra, o sırada evlerini değiştirmekte olan ailesinin yanına geri döner. Bu süreçte ailesi Market Street'teki küçük dairelerinden Bernal Heights'a taşınmıştır. Ailesinin taşındığı kiralık ve ipotekli evler, aynı zamanda Jack London'ın çocukluk yıllarında yaşadığı yoksulluk ve mutsuzluğa da tanıklık etmektedir. Jack London, artık ailesi ve üvey kız kardeşi Eliza London ile birlikte yaşamaya başlamıştır. Aynı dönemde kız kardeşi Eliza ile birlikte ciddî bir difteri salgınına yakalanarak ölümden döndükten sonra, şehir değiştirmelerinin uygun olacağını ifade eden doktorlarının önerisi doğrultusunda, Oakland'a taşınan aile, burada yeni bir yaşantı kurmuştur. Bu sırada Jack London da ailesinin Emeryville'de aldığı birkaç hektarlık arazide tarla işleriyle uğraşmaya başlar. Ancak çok geçmeden yine ailece Amerika'nın güney batısında yer alan Kaliforniya'ya bağlı Alameda'ya taşınmışlardır.

1. 3. Öğrenim Hayatı

Jack London, ilkokula da Alameda'daki **West End School'**da başlamıştır.[1] Kendisiyle aynı okulda öğrenim gören üvey kız kardeşi Eliza, kendisi sekizinci sınıftayken, ilkokula henüz başlamış olan Jack London'ın yanında daima okumak üzere bir kitap bulundurduğunu aktarmaktadır. Kitap okuma konusundaki duyarlılığı henüz ilkokul çağlarında gelişmeye başlamış olan Jack London, ihtiyaç duyduğu anne sevgisini de Eliza'dan almaktadır. Üvey kız kardeşinin kendisine karşı duyduğu bu derin sevgi, daha sonraları da Jack London'ın hayatı boyunca unutamayacağı anılardan birini teşkil edecektir.

Özellikle Oakland'da geçen çocukluk yılları, Jack London'ın kişiliğinin olgunlaşmasında önemli ölçüde belirleyici olmuştur. Bu dönemde, beyaz teni, mavi gözü ve kıvırcık saçlarıyla çizdiği güzel portrenin aksine, henüz 9 yaşlarındayken sokak kavgalarına katılarak, dövüş sanatının inceliklerini öğrenmiş bir çocuk olarak yetişirken, bir yandan da Oakland Halk Kütüphanesini keşfetmiştir. İstediği sayıda kitabı ödünç alabildiği bu kütüphane, kendisine gününün büyük bir kısmını kitap okuma faaliyetlerine ayırabilme olanağı sunmaktadır. Daha ziyade seyahat, tarih ve macera kitaplarını tercih eden London için, okumak artık gününün tümünü kendisine ayırdığı vazgeçilmez bir faaliyet haline dönüşmüştür. Tüm günü, gecesi, okula gidiş ve dönüş zamanları, artık üye olduğu Oakland Halk Kütüphanesi'nden aldığı çok sayıda kitabı okumakla geçmektedir. Bu dönemde Oakland Halk Kütüphane'sinde Ina Coolbrith adlı kütüphane memuruyla tanışır. Kendisini derin bir biçimde etkilemiş olan Ina Coolbrith'in himayesi altına giren Jack London, yazınsal yolculuğuna rehberlik ederek sevgisini kazanan bu kütüphaneciyi genellikle "Asil Bayan" olarak çağırmaktadır. Sonraları Kaliforniya'nın ilk hatırı sayılır şairi olan Ina Coolbrith'in öğrencisi Jack London da, geçmişini yoksulluk ve sefaletin teşkil ettiği bir yazar olarak, Kaliforniya'nın en tanınmış şahsiyetlerinden biri hâline

[1] Kingman, Russ, *A Pictorial Life of Jack London*, Crown Publishers, s. 26, 1979.

gelecektir.[2] **Franklin Okulu'**na devam ettiği sırada, ailesinin kaderinin aniden değişmesi üzerine yaşadıkları şehrin en yoksul bölgelerinden biri olan West Oakland'a taşınmak zorunda kalan Jack London, birkaç sent kazanabilmek için gazete satıcılığı ve benzeri işlerde çalışmaya başlamıştır. Yoğun bir biçimde çalışmak durumunda olduğu için okumaya ara vermiş, sokak çetelerine katılmış ve küstah bir sokak çocuğu hâline gelmiştir. On bir yaşına geldiğinde, buz vagonlarında yardımcılık, piknik alanlarını süpürme ve gazete dağıtıcılığı gibi işlerde çalışarak ailesine yardım ederken, bir yandan da **Cole Gramer Okulu'**na devam etmektedir. Ancak Cole Gramer Okulu'ndan mezun olmak, yalnızca herhangi bir iş bulmak anlamına gelmektedir ve o dönemde bir meslek edinebilmek oldukça güçtür.[3]

1. 4. Çalışma Hayatı

Jack London, aktif çalışma hayatına 1889 yılında, henüz on üç yaşında iken başlamıştır. Bu dönemde, ailesiyle birlikte yaşadığı Oakland'da bulunan Hickmott Konserve İmalathanesi'ne işçi olarak girdikten kısa bir süre sonra bu işten ayrılmaya karar verir. Çalışmak için gerekli olan elverişli koşullardan tümüyle mahrum olan bu yerde, günde asgarî on iki saat, çoğu kez de on sekiz saat çalışmak zorunda kalan Jack London, emeğinin karşılığı olarak her saat için on sent kazanmaktadır. Bunun kölelik anlamına geleceğini düşünerek, işinden ayrılır ve bir dönem bakımını üstlenmiş olan Virginia Prentiss'ten aldığı borçla, French Frank isimli bir istiridye korsanından *Razzle-Dazzle* adlı şalopasını satın alır. *Razzle-Dazzle'*ın Jack London'a mâliyeti ise, 3.000 dolar olmuştur. Yeni şalopasıyla istiridye korsanlığı yapmaya başlayan London, bu deneyiminde başarısızlığa uğrayınca, çok geçmeden mesleğini değiştirmeye karar verir.

20 Ocak 1893 tarihinde on yedi yaşına girdikten sekiz gün sonra *Sophia*

[2] Kingman, Russ, a.g.e., s. 29.

[3] Kingman, Russ, a.g.e., s. 34.

Sutherland isimli uskunaya[4] (İki veya üç direkli gemi) tayfa olarak yazılır ve bu uskunayla Japon adalarına doğru yolculuğa çıkar. Bu hâdisenin hemen akabinde Japonya yakınlarındaki bir tayfunu anlatan haberiyle gazetecilik ödülü kazanmıştır.[5] Oakland'a döndüğünde, yaşanan ekonomik krizin ve işsiz kalan geniş kitlelerin içinde bulunduğu durumdan etkilenmiştir. Bu süreçte ülkeye hakim olan kaos, tüm kurum ve iktisadi teşekkülleri çöküşe ya da ekonomik durgunluğa sevk etmiştir. Jack London, ekonomik ve sosyal açıdan böylesine buhranlı bir süreçte, eğitimini zorunlu olarak yarıda bırakmış ve düşük ücretlerle kabul edildiği muhtelif işlerde çalışmak durumunda kalmıştır. Bu süreçte, önce bir süreliğine hintkeneviri fabrikasında, daha sonra da bir elektrik santralinde çalışmıştır. Çalışma hayatının önemli bir bölümünü yazarlık kariyerinin teşkil ettiği Jack London geçimini, yirminci yüzyılın başlarında Amerika'da giderek daha da güçlü bir sektör haline gelen dergi yazarlığı sayesinde temin etmiştir. Dolayısıyla yazarın çalışma hayatı ile edebî yaşantısı arasında doğrudan bir ilginin kurulabileceğini ifade etmek mümkündür. Özellikle popüler dergi yayıncılığı bünyesinde teşekkül eden iktisadi bir müessese haline gelen yazarlık, Jack London'ın icra ettiği mesleklerin başında gelmektedir. Yazarların müşterek haklarını savunan sivil toplum örgütlerinin teşekkül ettiği bu dönemde sendikalaşma bilinci oluşturabilecek kadar güçlü ve etkin bir meslek dalı hâline gelen yazarlık, iktisadî yapının en canlı unsurlarından birini teşkil etmeye başlamıştır. Yazarlık kariyerine adım atmadan önce, kısa süreliğine girdiği farklı işlerde oldukça ağır şartlar altında çalışan Jack London, bir müddet sonra önemli deneyimler edinmesini sağlayacak olan avarelik hayatına başlamıştır.

---

[4] İki veya üç direkli gemi.

[5] Sosyalist Kültür Ansiklopedisi, May Yayınları, Cilt 3, s: 1301, İstanbul, 1979.

1. 4. Olgunluk ve Avarelik Yılları

Bir süre muhtelif işlerde çalıştıktan sonra Jack London, yaklaşık bir ay boyunca cezaevinde kalma deneyimi yaşamasını da sağlayacak olan avarelik yıllarına başlamıştır. Önce Chicago'ya giden Jack London, daha sonra da halası Mary Everhard'ı ziyâret etmek üzere vapurla Michigan Gölü'nden St. Joseph'e geçer. Orada bulunduğu süre zarfında, daha sonraları adı **Demir Ökçe** romanı vasıtasıyla ölümsüzleşecek olan Ernest Everhard isimli kuzeniyle tanışır. St. Joseph'teki kısa süreli ziyaretini, Niagara Şelalesi'ne gitmek üzere sonlandıran London, tren yolculuğunu da o dönem için oldukça konforlu sayılabilecek olan yataklı bir vagonda geçirerek Niagara Şelalesi'ne varmıştır.

Kaçak olarak yolcu trenlerine binerek uzun seyahatlere çıkan London, bir yandan polislerden kaçarken, bir yandan da karnını doyurabilmek için dilencilik yapmaktadır. Bu süre içinde seyahate çıkmak için kaçak olarak bindiği trenlerden atılıyor, dilencilik yapıyor ve lüks içerisinde yaşadığını düşündüğü ailelerin evlerinin kapılarını çalarak ev sakinlerinden kendisine bir tabak yemek vermelerini diliyordu. Böylesine derbeder bir hayat sürdüğü sırada, General Kelly'nin Ordusu'na katılmaya karar vermiş ve çok geçmeden, amaçları 1 Mayıs'ta Washington'a vararak seslerini duyurmak olan bu iki bin kişilik avare grubundan, karnını tek başınayken daha rahat doyurabileceği gerekçesiyle ayrılmıştır. Zira bu grup, geçiş güzergâhları boyunca farklı ölçülerde olmakla birlikte halkın olumsuz tepkilerine maruz kalan ve ancak işsiz gençlerin iştirak ettiği başıboş bir oluşumun temsilcisi olarak değerlendirilmektedir. General Kelly'nin ordusundan ayrıldıktan sonra seyahatine yalnız ve avare bir şekilde devam eden London, günlerce aç ve uykusuz şekilde yolculuk yaptıktan sonra Niagara Şelâle'sine varır. Burada işlediği küçük bir suçtan ötürü tutuklanarak Buffalo'daki Erie Eyalet Cezaevi'nde 30 gün süreyle hapis yatmak zorunda kalmış ve bu süre içerisinde çok önemli tecrübeler edinmiştir.[6]

[6] Kingman, Russ, a.g.e., s. 54.

2. EDEBİYAT HAYATI

2. 1. İlk Yazarlık Deneyimleri

Avarelik dönemlerini atlattıktan sonra Oakland'a geri dönen London, part-time işlerde çalışarak ailesine ev kirasını ödeme konusunda da yardım etmiştir. 1897 yılında, Oakland Lisesi'ne girer ve okulunun resmî yayınlarından biri olan *Aegis* adlı dergiye birkaç eseriyle katkıda bulunur. İki bölümden oluşan **"Bonin Islands"**[7] isimli makalesi, yazarın *Aegis* dergisinde yayınlanan ilk eseridir. Irving Stone, özellikle bu eserin, canlılığını ve enerjisini başından sonuna dek muhafaza eden sürükleyici bir tarzda kaleme alındığını ifade etmektedir. Oakland Lisesi'ne devam ettiği süre içerisinde, sekiz makale ve birkaç kısa öykü daha yayınlamıştır. *Aegis* dergisinde yayınlanan son eseri ise, **Bir Talihsizlik Daha** *(One More Unfortune)* adlı kısa hikâyesidir. Ouida'nın Signa'sından esinlenen genç bir müzisyenin yaşam hikâyesini konu alan eserin yayınlanma tarihi ise 18 Aralık 1895'tir.

Jack London bu dönemde, temel dünya görüşünü, "**Principles of Psychology**" ve "**First Principles**" adlı eserlerinde ifade ettiği öğretileri üzerine inşa edeceği Herbert Spencer'la tanışır ve onun eserlerini incelemeye karar verir. Bu dönemde Jack London, yazınsal anlayışından etkilendiği *Rudyard Kipling*'i, edebî tarzını geliştirmesine öncülük edebilecek bir model olarak seçmiştir.[8] Felsefî ve bilimsel konulardaki merakı her geçen gün artmakta olan London, artık gününün büyük bir kısmını okuma ve yazma faaliyetlerine ayırarak Marx, Engels, Nietzsche ve Spencer gibi düşünürlerden etkilenir ve aynı yıllarda sosyalizmi dünya görüşü olarak benimser. Yazar, 1896 yazını, Berkeley Üniversitesi'ne girme amacı dâhilinde ders çalışarak geçirmiştir. Ancak amacını başarıyla gerçekleştirdikten bir yıl kadar sonra maddi olanaksızlıklardan ötürü okuldan ayrılmak zorunda kalmıştır. Üniversiteden ayrılmak zorunda kalmanın yarattığı hayal kırıklığına

[7] Yazarın, ismini Japonya'nın Bonin adalarından alan eseri

[8] Stasz, Clarice, s: 65, *American Dreamers, Charmian and Jack London*, Published by *toExcel,* 1988

gömülerek kendisini yalnızca sosyalist aktivitelere ve yazı çalışmalarına verir. Bir yandan Marx ve diğer sosyalist düşünürlerin farklı eserlerini okumaya devam ederken, bir yandan da muhtelif sosyalist örgütlerle ilişki kurmuştur.[9]

2. 2. Klondike'ta Altın Arama Macerası ve Yazarlık Tecrübeleri

1897 yılı, Klondike'ta altın arama faaliyetlerine katıldıktan sonra San Francisco'ya dönen hazine avcılarının zengin olma hikayelerinin anlatılarak, özellikle işsiz gençler ve maceraperestler tarafından trend haline getirildiği bir yıldır. Üniversite hayatı sonlanmış ve işini kaybetmiş olan Jack London da, benzer nedenlerden ötürü kayınbiraderi James Shepard ile birlikte, Klondike Gold Rush'a[10] katılmak üzere yola çıkmaya karar verir.

Oldukça sert bir iklimin hüküm sürdüğü, elverişsiz yaşam koşullarının hayatta kalmayı neredeyse olanaksızlaştırdığı Klondike bölgesi, Jack London için yepyeni bir deneyim sunmuştur. Nitekim çok geçmeden London sağlığını yitirmiş, kendisiyle beraber altın avına iştirak eden birçok kişi gibi açlığın sebep olduğu iskorbüt hastalığına yakalanmıştır. Daha ziyade denizcilerde rastlanan bir rahatsızlık olan iskorbüt yüzünden diş etleri şişen London, ön dişlerinden dördünü kaybetmiştir ve oldukça şiddetli eklem ağrıları yaşamaya başlamıştır. Durumunun ağırlaşması üzerine Dawson City'de 'Father Judge' olarak anılan bir cizvit rahibine götürülür ve bakımını üstlenen bu kişi tarafından kendisine yiyecek, ilaç ve barınacak yer temin edilir. Burada geçirdiği süre içerisinde de okumaya ve yazmaya devam etmiştir. Klondike'ta altın arama faaliyetine katılarak geçirdiği 1897 kışı, Jack London'a gerçek bir yazar kimliği ve en önemli romanlarını vücuda getirebilmek için ihtiyaç duyduğu belli başlı materyalleri sağlamıştır.[11] Jack

---

[9] Kingman, Russ, a.g.e., s. 67.

[10] 1897-1898 yılları arasında Kanada'nın Klondike bölgesinde altın madeninin bulunması akabinde bölgeye yönelen göç dalgasına verilen isim.

[11] Encyclopedia, Brittanica, London, Jack, s:263, 1969.

London, bu kış boyunca sosyalist düşünür ve teorisyenlerin muhtelif eserleriyle iştigal etmiştir. Bu zaman zarfı içinde sosyalizmin temel parametreleri üzerinde etraflıca düşünerek söz konusu dünya görüşü hakkında incelemede bulunma olanağına sahip olmuştur. Artık ateşli bir sosyalizm savunucusu haline gelmiş olan London, iyileştikten sonra Father Judge'ın sağlığı için bu bölgeyi terk etmesinin uygun olacağı yönündeki tavsiyesini dikkate alarak, Oakland'a geri dönmeye karar vermiştir.

2. 3. Profesyonel Yazarlık Kariyerinin Başlangıcı

Jack London'ın yazarlık kariyerinin başlangıcını içeren dönem, Amerika'da düşük maliyetli basım teknolojilerinin gelişmeye başlayarak popüler dergilerin yayınladıkları kısa öyküleri geniş okur kitlelerinin ilgisine sundukları yıllara sahne olmuştur. 1900'lerin başlarında, popüler dergilerde yayınlanan kısa öyküler ticari birer meta halinde pazarlandıkları sektörlerin giderek genişlemesine vesile olmuşlardır. Kısa öykü yazarlarının ticari dergi romancılığından yüksek seviyede gelir elde ettiği bu dönemde, Jack London da daha önce kaleme almış olduğu muhtelif eserlerini yayınlatma çabasına girişmiştir. Sonuç olarak, aynı yılın Ocak ayında **"Yoldaki Adam"** *(To the Man on Trail)* adlı kısa hikâyesi, **Overland Monthly** adlı dergide yayınlanır. Bu eser, aynı zamanda Jack London'ın profesyonel yazarlık kariyerinin başlangıcını teşkil etmektedir. Yayınlanan eseri karşılığında derginin editörünün kendisine ödemesi gereken ücret olan beş dolardan dahi mahrum durumda olan London, yayınlanan eserinin bir nüshasını okuyabilmek için, Applegarth'ların evlerini borç para istemek üzere ziyaret etmek zorunda kalmıştır.[12] Bu başlangıçtan itibaren Jack London, farklı tarihlerde kaleme aldığı kısa hikâyelerini muhtelif dergi ve gazetelere satmaya başlamıştır. Bunlardan biri de, daha sonraları Jack London'ın en önemli yapıtları arasında gösterilecek olan **"Vahşetin Çağrısı"** adlı romanıdır. Buck adlı St. Bernard cinsi çoban köpeğinin içgüdüsel

[12] Stone, Irving*, Jack London, Sailor on Horseback, A Biography by Irving Stone*, Doubleday Company Inc, Garden City, s.7, New York, 1978.

çağrılarına boyun eğerek vahşi hayata sürüklenmesi sürecinde yaşadıklarının anlatımı üzerine kurulu olan eser, yazar tarafından **Saturday Evening Post** dergisi için kaleme alınmıştır. Yayınlanan eserlerinden yaklaşık olarak iki bin beş yüz dolarlık bir gelir elde eden London, popüler dergi yazarlığı sayesinde geçimini temin edecek sosyo-ekonomik seviyenin yanı sıra, hatırı sayılır bir servet edinmiştir.

1898 yılı, Jack London'ın yazarlık kariyerinin en başarılı kısa hikâyelerini kaleme aldığı dönem olarak değerlendirilebilir. Yazarın bu yıl içerisinde kaleme aldığı kısa hikâyelerinden biri de, "**White Silence**" isimli eseridir. Öncelikle ***Godey's Magazine*** dergisine "**Northland Episode**" ismiyle gönderilen bu eser, 3 Ocak 1899 tarihinde ***Overland Monthly*** adlı dergide yayımlanmıştır. Daha sonraki süreçte Yukon hikâyelerini bir araya getirerek oluşturduğu **"The God of His Fathers"** adlı eseri, olumlu eleştiriler almasına rağmen, benzer bir tematik yapı etrafında kurgulanan ikinci romanı olması nedeniyle yeterli ilgiyi görmemiştir.[13]

1900 yılı ise, Jack London'ın hayatının en parlak dönemlerinden birini teşkil etmektedir. Nitekim London, posta ofisindeki işinden üç buçuk yıllık bir süre zarfında kazandığı parayı yalnızca bir yılda kazanmıştır. Yazar, 1903 yılının Haziran ayında yayımlanan "**Vahşetin Çağrısı"** eserinin ardından **"Deniz Kurdu"** *(The Sea-Wolf)* adlı romanı üzerinde çalışmaya başlamıştır. Bu eseri özellikle Nietzsche'nin üst insan modeli şahsında geliştirdiği bireyci anlayışa karşı çıkmak için kaleme aldığını belirten Jack London, romanının olay örgüsü için gerekli olan malzemenin büyük kısmını Sophia Sutherland isimli teknesiyle yaptığı yolculuklar sırasında yaşadığı muhtelif hadiselerden edinmiştir. Nihayetinde 1904 yılının Ekim ayında yayımlanan Deniz Kurdu, yazarın en önemli eserlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

[13] American Dreamers, s: 91

2. 4. Evlilikleri ve San Francisco Depremi

Klondike'taki altın arama serüveni ve profesyonel yazarlık kariyerinin ilk aşamalarına sahne olan dönem boyunca Jack London, kimi zaman kendileriyle birlikte vakit geçirebileceği birkaç yakın arkadaş edinmiştir. Bu arkadaşlarından biri, çıktığı edebî yolculuk süresince kendisine refakat etmiş olan Jim Whitaker, bir diğeri ise çocukluk arkadaşı Frank Atherton'dır. Yakın arkadaşlarının yanı sıra Jack London'ın vaktini kendisiyle geçirmeyi uygun gördüğü bir başka şahsiyet ise, Bess Madern adlı genç kadındır. Yazarlık kariyerinin gelişim evrelerine tanıklık etmiş olan Bessie Madern, aynı zamanda Jack London'ın yazarlıktan vazgeçme teşebbüsünde bulunduğu dönemlerde yanında bulunarak güvenini tazelemesine izin verdiği hayranlık uyandırıcı bir figür hâlini almıştı. Çok geçmeden dostluklarının kazandığı duygusal boyut, Jack London'ı, Bess Madern'a evlilik teklif etmeye itmiştir. Nihayetinde "**Kurdun Oğlu"** adlı kitabının yayımlandığı 7 Nisan 1900 tarihinde, Bess Madern ile evlenen Jack London, buna rağmen eşine kendisine âşık olmadığını açık bir biçimde itiraf etmekten çekinmemiştir. Buna karşılık, araştırmacı Russ Kingman, Jack London'ın âşık olmamasına rağmen eşini, kendisiyle mutlu bir evlilik sürdürebilecek kadar sevdiğini aktarmaktadır. Evliliği süresince kendisiyle dostluğunu sürdürdüğü Anna Strunsky ile "**Kempton-Wace Mektupları"** adlı ünlü eserini kaleme almıştır. Austin Lewis tarafından 1899 yılının Aralık ayında Turk Street Temple adlı salonda verilen sosyalist bir konferansta tanıştığı Anna Strunsky ile birlikte kaleme aldığı bu eser, aşkı iki farklı perspektiften değerlendiren mektuplarla oluşturulmuş bir romandır.

Farklı kaynaklarda Jack London ile eşinin yaşam tarzları ve mizaçları arasındaki muhtelif farklılıklara işaret edilmektedir. Bess Madern ile yapmış olduğu evliliğin sonrasında da söz konusu farklılıkların birlikte yaşamaya devam etmelerini olanaksız kılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Nitekim bu evliliğinden Joan ve Becky isimli iki çocuğu olan London ve Bess Madern, 11 Kasım 1904 tarihinde resmen boşanmışlardır. Bu olayın ardından 18 Ekim 1905 tarihinde bir konferans vermek üzere Kansas'a seyahate çıkan Jack London, buradan ayrıldıktan sonra New Jersey, Indiana, New York, Chicago

ve Illinois gibi farklı merkezlerde bir dizi konferans vermek için yeniden seyahate çıkar. Kasım ayının on sekizinde henüz Chicago kentindeyken kendisine Bess Madern ile boşanma davalarının lehinde sonuçlandığına ilişkin bir tebligat gelir. Ardından muhtelif araştırmacıların "ruh ikizi" olarak tanımladıkları Charmian Kittredge ile ikinci evliliğini yapan Jack London için eşi, "mükemmel bir hayat arkadaşı" haline gelmiştir.[14] Russ Kingman, Jack London'ın ikinci eşi olan Charmian Kittredge ile Illinois'de evlenmeyi planladığını, ancak Illinois yasalarına göre boşanan bireylerin bir yıl içerisinde bir başka evlilik yapamayacak olmasına ilişkin hükmünden ötürü bu planı bir süreliğine ertelemek durumunda kaldığını aktarmaktadır. Evlendikten iki gün sonra Jack London ve Charmian Kittredge, yeniden farklı şehirlerde konferanslar vermek üzere seyahate çıkmışlardır. Sosyalist düşüncenin temel programına ilişkin konferanslar veren yazar, bir yandan da düşüncelerini geniş kitlelere aktarma olanağı bulmuştur. Bu süreyi sosyalist faaliyetlere ve kitaplarına ayıran London, Yale Üniversitesi'nde bir konferans vermek üzere Dr. Irvin'den davet alır. Daha sonraki süreçte Dr. Irvin, Jack London'ın üniversitelerinde vermiş olduğu konferansı "Yale Üniversitesi'nde son birkaç yıldır verilmiş en mükemmel konferans" olarak tanımlandıracaktır.[15] Yale Üniversite'sinde verdiği konferans sırasında Jack London, ünlü roman yazarı Sinclair Lewis ile tanışır ve ömür boyu sürecek olan dostlukları burada başlar. Sinclair Lewis kendisine bazı kısa hikâyelerini belli bir ücret karşılığında satmaktadır. Nitekim iki arkadaştan birinin paraya, diğerinin ise yeni ve orijinal fikirlere ihtiyaç duyması, ilişkilerinin devamlılığını sağlayan temel sebebi teşkil etmiştir.

Muhtelif şehirlerde konferanslar vermek üzere çıktıkları turneden döndükten sonra Jack London ve eşi Charmian Kittredge, Kaliforniya'nın Glen Ellen bölgesine yerleşirler. Bu dönemde yazar bir yandan çalışmalarını farklı dergilere göndermekte bir yandan da ekonomik gelirlerini artırmanın yollarını aramaktadır. Jack London'ın çalışmalarını

---

[14] Kingman, Russ, a.g.e., s. 155.

[15] Kingman, Russ, a.g.e., s. 159.

gönderdiği dergilerden biri de ***Cosmopolitan***'dır. Dergi tarafından kabul edilen gezi yazısı, yazara binlerce dolar kazandırmıştır. 1906 yılının Mart ayında "**When God Laughs"** ve "**What Life Means to Me"** adlı eserleri de ***Cosmopolitan*** dergisinde yayımlanır. Eserlerinin aldığı olumlu eleştiriler ve geniş bir okur kitlesi tarafından takip edilmeye başlanması yazara ***Cosmopolitan*** ve ***Women's Home Companion*** dergileriyle birer sözleşme imzalama olanağı tanımıştır.

18 Nisan 1906 tarihinde gerçekleşen San Francisco depremi ve akabinde çıkan büyük yangın sonucunda Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde binlerce kişi hayatını kaybetmiş ya da evsiz kalmıştır. Nitekim Jack London'a ait resmî belgelerin önemli bir bölümü de bu yangında yok olmuştur. Depremi yaşayan Jack London ve Charmian Kittredge de, evlerinden hızla ayrılarak önce trenle Santa Rosa'ya, oradan da San Francisco'ya gitmeye karar verirler. Depremin ilk etkisinin hissedilmesinden yaklaşık on iki saat sonra esas yıkımın gerçekleştiği San Francisco'ya varmışlardır. Ancak depremin yarattığı tahribat ve çıkan yangın sonucunda tamamen yıkıma uğramış olduğunu gördükleri şehirden uzaklaşırlar. Bu olayın akabinde Jack London depreme ilişkin olarak tek kelime dahi yazmayacağını belirtse de ***Collier's*** dergisinin tanıklığını ve müşahedelerini içeren bir eser kaleme aldığı takdirde kendisine kelime başına yirmi beş sent ödeyeceği taahhüdünde bulunması üzerine fikrini değiştirerek yirmi beş bin kelimelik **"The Story of Eyewitness"** isimli bir makale yazmaya karar verir.[16] Yazar, bu makaleye son şeklini verdikten sonra üzerinde çalışmaya başladığı **"Adem'den Önce"** *(Before Adam)* adlı eserini 7 Haziran tarihinde tamamlar ve eser aynı yılın Ekim ayından itibaren ***Everybody's Magazine*** isimli dergide seri halinde yayımlanır. Yazar, insanoğlunun tarihin karanlık çağlarında yaşadığını düşündüğü uzak akrabalarının ilkel yaşantılarına yer verdiği Adem'den Önce adlı eseri vasıtasıyla ilkel ve modern toplumların hayat tarzları arasında bir karşılaştırmada bulunmayı amaç edinmiştir. Aynı zamanda muhteva ve kurgu itibariyle farklı bir nitelik taşıyan bu eser, kaleme alındığı

[16] Kingman, Russ, a.g.e., s. 165.

dönemin Darwinist kuram ekseninde geliştirilen bilimsel verilerine dayanmaktadır.

Jack London için 1906 yılı yazı, kaleme aldığı muhtelif eserleri üzerinde çalışmakla geçmiştir. 24 Nisan'dan 20 Ağustos'a kadar geçen süre içinde "**The Story of Eyewitness", "Brown Wolf", "The Jungle", "A Days Lodging", "When God Laughs", "The Apostate", "Before Adam", "The Somnambulists", "Created He Them", "A Wicked Woman"** ve "**Just Meat"** adlı eserlerini farklı dergilerde yayınlatmıştır. Önemli bir bölümünü popüler dergi yayıncılığının teşekkül etmesine zemin hazırladığı piyasa koşullarının gerekli kıldığı ölçütler dâhilinde vücuda getirdiği bu eserlerin edebî derinlikten yoksun birer macera hikâyesi olarak değerlendirilebileceğini söylemek mümkündür. Buna mukabil yazar, asgari geçim koşullarının ötesinde rahat bir yaşam sürmesini sağlayacak yeterli birikimi edindikten sonra kaleme aldığı eserlerin belli bir edebi ve sanatsal derinliğe sahip olması gerekliliği üzerinde durmaya başlamıştır. Bu dönemde ilgisini üzerinde yoğunlaştırdığı sosyal konuları, eserlerinin edebi niteliğini estetik bir kaygı haline getirerek oluşturduğu yeni ve özgün bir yazınsal anlayış çerçevesinde ele alarak aktarmıştır. Nitekim yazarın belli bir edebi derinlik içeren ilk eseri, 1906 yılının 29 Ağustos'unda kaleme almaya başladığı "**Demir Ökçe"** adlı distopik karakterli romandır. Yazarın, ideolojik unsurlar ihtiva eden romanının yer verdiği belli başlı kahraman, motif ve vaka parçalarının, Jack London'ın gerçek hayatına dayandırılabileceğini görmekteyiz.

Jack London ve Charmian Kittredge, 1906 yılından 1911 yılına dek Wake Robin'deki bir misafirhanede yaşamışlardır. Bu süreç içerisinde Jack London bir yandan çalışmalarını devam ettirirken, bir yandan da ilgisini gelecek planları üzerinde yoğunlaşmıştır. Hatırı sayılır bir maddî servete sahip olduktan sonra uzun yolculuklara çıkabileceği bir yelkenli yaptırmaya karar verir. Özellikle yeni tecrübeler edinerek farklı maceralar yaşamaya mütemayil bir karaktere sahip olan yazar, denize ve deniz yolculuğuna olan büyük tutkusunu *Snark* adlı yelkenlisi sayesinde yaşatma olanağı bulmuştur. 23 Nisan 1907 yılında yelkenlisiyle küçük çaplı bir dünya turuna çıkan Jack London ve Charmian Kittredge, öncelikle Hawaii'nin başkenti Honolulu'ya gitmişlerdir.

Burada geçirdikleri süre içerisinde yazar, çalışmalarına devam etmiş ve "**Flash of Gold", "To Build A Fire" (*Ateş Yakmak*), "Make Westing", "That Spot", "Trust"** ve "**The House Pride"** adlı eserlerini bölgeden ayrılmadan önce tamamlamıştır. Honolulu'nun, yazarın hayatı için arz ettiği bir başka önem de birçok edebiyat eleştirmeni ve araştırmacı tarafından Jack London'ın olgunluk çağının en yetkin edebi eseri olarak değerlendirilen otobiyografik karakterli romanı **"Martin Eden"**i bu bölgede kaleme almaya başlamış olmasıdır.[17] Romanda yer verilen muhtelif kahraman, vaka parçası, mekân, motif ve temlerin yazarın gerçek hayat hikâyesine dayandırılabilecek olduğunu görmekteyiz. Romanda, yazarın gerçek kimliğinin kendisi üzerinden karakterize edildiği Martin Eden adlı kahramanın tanınan bir yazar olma ideâli doğrultusunda verdiği mücadele sırasında aşk yaşadığı Ruth Morse adlı aristokrat kadın kahramanın, Jack London'ın gerçek hayatında ilgi duyduğu Mabel Applegarth isimli kadın olduğu, belli başlı müşahede ve mukayeseler vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Martin Eden romanının düşünsel cephesini ise yazarın, Nietzsche'nin üst insan tipi üzerinden ideâlize ettiği bireyci anlayışa *(individualism)* yöneltilen eleştirel tavır teşkil etmektedir.

Snark adlı yelkenlisiyle çıktığı dünya turundan döndükten sonra yazar, en sevdiği sporlardan biri olan boks ile ilgilenmeye başlamıştır. Erken yaşlardan itibaren icra etmekte olduğu bu sporun profesyonel düzeyde düzenlenen turnuvalarına da muhabir olan iştirak eden yazarın, 1913 yılında yayınlanan **"Acı Güç"** *(The Abysmal Brute)* ve **"Oyun"** *(The Game)* adlı romanlarının üzerine inşa edildiği konunun temelini de boks sporu teşkil etmektedir. Jack London, görünüşte spor teminin ağırlık noktasını teşkil ettiği izlenimi veren bu eserleri üzerinden, bu sektörün geniş halk kitlelerini sömürme eğilimine işaret etmektedir.

[17] Kingman, Russ, a.g.e., s.187.

3. Son Yılları ve Ölümü

Jack London, hayatının son altı yıllık sürecini kapsayan bölümünü, Kaliforniya'nın Glen Ellen bölgesindeki Sonoma dağının doğu yamacında bulunan *Beauty Ranch* isimli çiftliğinde geçirmiştir. 1910 yılında yaklaşık yirmi altı bin dolara satın aldığı bu çiftlik, Jack London'ın en başarılı ticari girişimlerinden biri haline gelmiştir. Çiftliği satın aldıktan hemen sonra Cloudesley Johns isimli arkadaşına yazdığı mektupta, bölgeye çiftlik hayatı sürmeye gitmediğini, amacının yalnızca satın aldığı arazide saman yetiştirmek olduğunu söylese de aylar geçtikçe çiftlik hayatının keyfine varmaya başlamıştır.[18] Bu süreçte tarımsal faaliyetlerle daha ciddi bir biçimde ilgilenmeye başlayan London, Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı'na ve Kaliforniya Üniversitesi Tarım Enstitüsü'ne bilgi ve önerilerini kendisiyle paylaşmalarını istediğini ifade ettiği muhtelif mektuplar yazmıştır. Nitekim uzak coğrafyalara gerçekleştirdiği yıllar süren maceralı yolculuklarından sonra yorgun düşen yazar, artık macerayı satın aldığı çiftlik evinde aramaya başlamayı uygun görmüştür. Çiftlik yaşantısı ve zirai faaliyetler, Jack London için tutkuyla bağlandığı özel bir ilgi alanı haline gelmiştir. Öyle ki yazar, hayatının son dönemlerine doğru büyük bir tutkuyla bağlandığı çiftliğine birkaç dönümlük bir toprak parçası daha eklemekten başka herhangi bir amaçla yazmayacağını belirtmiştir. Bu suretle farklı araştırmacılar ve edebiyat eleştirmenleri, Jack London'ın 1910 yılından sonra kaleme aldığı eserlerin tümüyle ticari kaygılarla vücuda getirildiğini ifade etmektedirler. Yazar, bu döneme kadar olan süreçte edindiği edebi başarıyı *Beauty Ranch*'te sürdürememiştir. Çiftlik hayatına sahne olan yıllar, aynı zamanda Jack London'ın yaşadığı düşünsel ve ideolojik dönüşümün de önemli kilometre taşlarından birini teşkil etmektedir.

Jack London çiftlik yaşantısı sırasında kısmen de olsa münzevi bir hayat sürmeye başlamıştır. Buna rağmen neredeyse tüm arkadaşlarına borç para vermeye devam etmekte olan yazar, bir yandan da finansal sıkıntılar yaşamaya başlamış olan sosyalist ve işçi

[18] Irving Stone, s: 255

gazetelere maddi yardımlarda bulunmuştur. Bu süreçte patlak vermiş olan 1. Dünya Savaşı'nda iki oğlunu kaybetmiş olan Avusturalya'lı bir anneye her ay düzenli olarak belli bir miktar para ödemek, San Francisco'daki opera okulu inşaatı için gerekli olan maddi kaynağın bir bölümünü temin etmek ve tüberküloz hastalarına yardım etmek gibi belli başlı hayır işleri üzerinde yoğunlaşan Jack London, sosyalist kuruluşlara maddi destek vermeye devam etmesine rağmen sosyalizm hakkında ihtilaflı görüşler ileri sürmeye başlamıştır. Çeşitli kaynaklar, bu durumu yazarın edindiği konformist hayat tarzının şekillendirdiği bir değişim olarak yorumlamaktadır. Zira yazar, sosyalizme hala inanmasına rağmen, bu idealin işçi sınıfı tarafından gerçekleştirilebileceğine dair herhangi bir inancı kalmamıştır.[19] Kendisine yöneltilen ırkçılık suçlamalarının menşeini teşkil eden eser ve konuşmaları da bu döneme aittir. Sosyalizme duyduğu güçlü aidiyet bağının kısmen de olsa çözülmesiyle birlikte Jack London, kaleme aldığı eserlerde farklı temlere yer vermeye başlamıştır. Yazarın 1914 yılında seri halinde neşredilmeye başlanan bir başka eseri olan **"Star Rover"**, söz konusu değişimin ilk ibarelerini ortaya koymaktadır. İdealizm ve mistisizmi uzlaştırdığı bu eserinde yazar, daha ziyade yozlaşmış ceza hukukunu tenkit etme eğilimindedir.

Yazar, çiftlik hayatı süresince bir yandan da muhtelif dergilerde seri halinde yayımlanan hacimli romanları üzerinde çalışmaya devam etmiştir. Bu süreç içerisinde **"The Mutiny on the Elsinore"** adlı romanı, ***Cosmopolitan*** dergisinde **"The Sea Gangsters"** başlığı altında seri halinde neşredilmiştir.[20] Kitabın ilk bölümü, olay örgüsünün düzenli bir biçimde kurgulandığı başarılı bir yazınsal niteliği aksettirmektedir. Buna mukabil, eserin başkahramanının anlatım fonksiyonunu üstlendiği ikinci bölüm, olay kurgusu bakımından son derece güçsüz ve zayıftır.

1916 yılı, Jack London'ın üremi hastalığının ilk belirtilerinin gözlemlenmeye başladığı bir dönemdir. Hastalığına rağmen sürdürmekte olduğu birtakım projelerinin

---

[19] Kingman, Russ, a.g.e., s. 268.

[20] Irving Stone, a.g.e., s. 272.

meşguliyeti, yazarı maddi ve manevi açıdan zinde tutmaktadır. 1916 yılının Ekim ayında ***Cosmopolitan*** dergisinin **"Hearts of Three"** adlı eserini, bir film senaryosu haline getirmek üzere kendisine yirmi beş bin dolar teklif etmesi üzerine yazar, çiftliğini satın almasını sağlayan kredi borçlarını ödeme olanağı bulur.[21] Maddi açıdan tam bir refaha kavuşmuş olmasına rağmen sağlığının giderek kötüleşmesi, Jack London'ı asabi, geçimsiz ve mutsuz bir birey haline getirmiştir. Aynı yılın Mart ayında, parti mensubu arkadaşlarıyla yaşadığı fikir ayrılıkları ve sert münakaşalar neticesinde Sosyalist Parti'den ayrılma kararı almıştır. Bu süreçte yaşadığı böbrek rahatsızlığı yüzünden durumu daha da ağırlaşan Jack London, eski yaşam tarzına tezat teşkil edecek şekilde pasif ve münzevi bir hayat sürmeye başlamıştır.

Ölümü hakkında ihtilaflı görüşlerin öne sürüldüğü Jack London, son dönemlerinde üremi hastalığının etkisiyle birkaç kez komaya girmiş ve yaşadığı acıları hafifletmek üzere yoğun bir biçimde morfin kullanmaya devam etmiştir. 22 Kasım sabahı, Sekine isimli yardımcısı tarafından odasında baygın halde bulunmuştur.[22] Komaya girdiği anlaşılan Jack London'ın özel sekreteri Jack Byrne tarafından Sonoma'dan getirilen doktor Allan Thomson, yazarın odasında boş morfin ve atropin sülfat şişeleri bulur.[23] Bu durum, Jack London'ın ölüm sebebinin morfin zehirlenmesi olabileceği ihtimali üzerinde durulmasını sağlamıştır. Aynı akşam saat yedide hayatını kaybeden yazarın cesedi, Oakland'a götürülerek Eliza isimli arkadaşına bildirdiği vasiyete uyularak yakılmıştır. Eski kaynakların önemli bir kısmında Jack London'ın yaşamını intihar ederek kaybettiği iddiasına yer verilmesine rağmen[24], doktorların ölümü akabinde hazırladıkları rapor, asıl ölüm sebebinin böbrek yetmezliği olduğuna işaret etmektedir. Ölüm sebebinin intihar olduğu iddiasında bulunan araştırmacılar, Jack London'ın yaşadığı

[21] Kingman, Russ, a.g.e., s: 266.

[22] Kingman, Russ, a.g.e., s. 272.

[23] Irving Stone, a.g.e., s. 298.

[24] Encyclopedia Columbia, London, Jack.

acıları hafifletmek üzere bilinçli bir biçimde aşırı dozda morfin almış olabileceği ihtimali üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yazarın romanlarında yer verdiği intihar eğilimlisi tip ve kahramanların da bu ihtimali kuvvetlendirdiği görülmektedir. Buna rağmen doktor raporlarına ilave olarak biyografi yazarları Irving Stone ve Russ Kingmann, Jack London'ın böbrek yetmezliği sonucu hayatını kaybetmiş olduğu düşüncesini ortaya koymaktadırlar.

Jack London'ın ölümü, başta Amerika olmak üzere tüm dünyada geniş yankı uyandırmıştır. Nitekim yazarın ölümü, kendisinden kısa bir süre önce hayatını kaybetmiş olan Avusturya kralı Franz Joseph'in ölüm haberini gölgede bırakmıştır. Henüz sağlığında geniş çaplı bir şöhrete kavuşmuş olan yazarın ölüm haberi, tüm Avrupa basınında da uzun bir süre boyunca yer almıştır. Jack London'ın külleri bugün Kaliforniya'nın Glen Ellen bölgesindeki Jack London Eyalet Tarih Parkı'nda gömülüdür.

4. ESERLERİ

4. 1. ROMANLARI

- **Kar Çocuğu*** *(A Son of the Snow)*-1902
- **Buzul Çocukları*** *(Children of the Frost)*-1902
- **Vahşetin Çağrısı*** *(The Call of the Wild)*-1903
- **Uçurum İnsanları*** *(The People of the Abyss)*-1903
- **Kempton-Wace Mektupları** *(The Kempton-Wace Letters)*-1903 [25]
- **Deniz Kurdu*** *(The Sea Wolf)*-1904
- **Oyun*** *(The Game)*-1905
- **Beyaz Diş*** *(White Fang)*-1905
- **Adem'den Önce*-**1906
- **Demir Ökçe*** *(The Iron Heel)*-1908
- **Martin Eden*-**1909
- **Yanan Gün Işığı*** *(Burning Daylight)*-1910
- **Macera*** *(Adventure)*-1911
- **Kızıl Veba*** *(The Scarlet Plague)*-1912
- **Abysmal Brute** ***(****Derin Vahşet)*-1913

[25] Jack London'ın bu eseri, isimsiz olarak yayınlanmış ve Jack London ile arkadaşı Anna Strunsky tarafından birlikte kaleme alınmıştır.

- **Ay Vadisi*** *(The Valley of the Moon)*-1913
- **Elsinore İsyanı*** *(The Mutiny of Elsinore)*-1914
- **The Star Rover-** *(Büyük Serseri)*-1915[26]
- **The Little Lady of the Big House** *(Büyük Evin Küçük Hanımı)***-**1916
- **Michael, Brother of Jerry** *(Michael, Jerry'nin Kardeşi)***-**1917
- **Hearts of Three** *(Üç Kalp)*-1920[27]
- **The Assassination of Bureau Ltd.** *(Bureau Suikasti)* **-**1963[28]

4. 2. KISA HİKAYELERİ

- **Who Believes in Ghosts?** *(Hayaletlere Kim İnanır?)***-**1895
- **To the Man on Trail** *(Aranan Adama)*-1898
- **In a Far Country** *(Uzak Bir Ülkede)*-1899
- **The King of Mazy May** *(Mazy May Kralı)*-1899
- **The Whilte Silence** *(Beyaz Sessizlik)*-1899
- **A Thousand of Deaths** *(Binlerce Ölü)*-1899
- **An Odysses of the North** *(Kuzeye Bir Yolculuk)*-1900
- **A Man With the Gash** *(Yaralı Bir Adam)*-1900

[26] Eser, İngiltere'de "Ceket" adıyla yayınlanmıştır.

[27] Yazarın bu eseri, Charles Goddard tarafından bir film senaryosu hâline getirilmiştir.

- **The Law of Life** *(Hayatın Kuralı)*-1901
- **In the Forests of the North** *(Kuzey Ormanlarında)*-1902
- **Keesh, Son of Keesh** *(Keesh, Keesh'in Oğlu)*-1902
- **Death of Ligoun** *(Ligoun'un Ölümü)*-1902
- **Moonface** *(Ay Yüzlü)*-1902
- **Ateş Yakmak*** *(To Build a Fire)*-1902[29]
- **The League of Old Men** *(Yaşlı Erkekler Kulübü)*-1902
- **The Shadow and the Flash** *(Gölge ve Işık)*-1903
- **The Leopard Man's Story** *(Leopar Adamın Hikâyesi)*-1903
- **All Gold Canyon** *(Tüm Altın Kanyonlar)*-1905
- **Love of Life** *(Hayat Sevgisi)*-1905
- **The Apostate** *(Dönüş)*-1906
- **A Curious Fragment** *(Meraklı Bir Parça)*-1908
- **That Spot** *(Bu Nokta)*-1908
- **The Enemy of All the World** *(Tüm Dünyanın Düşmanı)*-1908
- **Good-bye Jack** *(Güle Güle Jack)*-1909
- **Samuel**-1909
- **Chinago** *(The Chinago)*-1909

---

[28] Jack London'ın yarım kalan romanıdır. Eser, daha sonraları Robert Fisher tarafından tamamlanarak yayınlanmıştır.

- **The Dream of Debs** *(Deb'lerin Rüyası)*-1909
- **The Madness of John Harned** *(John Harned'ın Çılgınlığı)*-1909
- **The Seed of McCoy** *(McCoy'un Tohumu)*-1909
- **A Piece of Steak** *(Biftek Parçası)*-1909
- **Goliah-**1909
- **When the World Was Young** *(Dünya Gençken)*-1911
- **The Mexican** *(Meksikalı)*-1911
- **The Strength of the Strong** *(Dayanma Gücü)*-1911
- **War** *(Savaş)*-1911
- **The Red One** *(Kırmızı)*-1918

4. 3. DERLENEN KISA ÖYKÜLERİ

- **Kurdun Oğlu*** *(Son of the Wolf)*-1900
- **Chris Farrington, Able Seaman-**1901
- **Balık Devriyesi Masalları*** *(Tales of the Fish Patrol)*-1906
- **Lost Face** *(Kayıp Yüz)*-1910
- **Güney Denizi Masalları*** *(South Sea Tales)*-1911
- **The House of Pride & Other Tales of Hawaii** *(Gurur Evi & Diğer Hawaii Masalları)*-1912

[29] Eser, 1908'de yazar tarafından yeniden derlenmiştir.

- **On the Makaloa Mat** *(Makaloa Mat'ta)*-1919

4. 4. DENEMELERİ

- **The Human Drift** *(İnsan Eğilimi)*-1917
- **Revolution and Other Essays** *(İhtilal ve Diğer Makaleler)*-1919

4. 5. OYUNLARI

- **The Acorn-Planter: A California Play** *(Meşe Palamudu Bitkisi: Bir Kaliforniya Oyunu)*-1916
- **Daughters of the Rich: A One Act Play** *(Zenginlerin Kızları)*-1915
- **Scorn of Women** *(Kadınların Merhameti)*-1906

4. 6. OTOBİYOGRAFİK ANILARI

- **Yol** *(The Road)**-1907
- **John Barleycorn-**1913

4. 7. KURGUDIŞI ESERLERİ[30]

- **The Cruise of the Snark** *(Snark'ın Seyri)*-1913[31]

[30] Yukarıda, yazarın ülkemizde henüz yayınlanmamış olmaları hasebiyle yalnızca orijinal isimleriyle aktarmayı uygun gördüğümüz kısa hikâyelerinin karşılarına aldığımız parantezler aracılığıyla söz konusu eserlerin dilimizdeki karşılıklarının ne şekilde ifade edilebileceği konusunda okuyucuya bir fikir vermek maksadıyla yakın anlamlar içeren Türkçe başlıklar aktarmayı tercih ettik.

- **War of the Classes** *(Sınıfların Çatışması)*-1905[32]

II. BÖLÜM

JACK LONDON VE AMERİKAN EDEBİYATI

20. yüzyılın başlarında teşekkül etmeye başlayan Çağdaş Amerikan Edebiyatı'nın en önemli temsilcilerinden biri olan Jack London, eserleriyle bu ekolün şekillenme sürecine de katkıda bulunmuştur. Bu süreçte Sinclair Lewis, Ambrose Bierce, Stephen Crane, Frank Norris, Mark Twain, Henry James ve John Steinbeck gibi yazarların önderliğinde gelişen **gerçekçilik** akımının yerini **doğalcı** anlayışa bıraktığı yeni dönemin ilk merhalesini teşkil eden Jack London, Theodore Dreiser ve James T. Farrell gibi yazarlarla birlikte **Amerikan doğalcılığı'**nın da kurucularından sayılmaktadır. Özellikle Vahşetin Çağrısı, Deniz Kurdu, Martin Eden ve Demir Ökçe gibi yapıtlarında Doğalcı anlayışın temel parametrelerini bir bütün halinde müşahede edebildiğimiz yazar, aynı zamanda yirminci yüzyılın başlarında Amerika'da gelişmekte olan ticari dergi romancılığının bir sektör haline gelmeye başladığı süreçte yazarlıktan yüksek gelir elde etmeyi başarabilen ilk şahsiyetlerdendir.

Jack London'ın Çağdaş Amerikan Edebiyatı içerisindeki yerini tüm boyutlarıyla kavrayabilmek için, mensubu bulunduğu Doğalcılık akımının doğuşuna kadar geçen süreç dâhilinde söz konusu edebiyat geleneğinin geçirdiği muhtelif evrimler üzerinde durma zaruriyeti vardır. Amerikan Edebiyatı'nın temelleri, tarihsel süreç düzleminde şekillenen

---

[31] Jack London'ın 1907-1909 yılları arasında çıktığı Pasifik seyahati sırasında kaleme aldığı otobiyografik hatıraların derlendiği bir eserdir. Eser özellikle yazarın Hawaii'de bulunduğu dönemlere ilişkin anlatılarını içerir.

[32] Eser, esas itibariyle Jack London'ın farklı dönemlerde sosyalizm hakkında yapmış olduğu muhtelif konuşmaların metinlerine dayalı olarak oluşturulmuştur.

ulusal bir temelden ve müşterek bir kültürel birikimden yoksun olan kıta coğrafyasında görülen ilk yerleşimlere dek dayandırılabilmektedir. Dolayısıyla, Amerikan Edebiyatı'nı, ilk aşamada siyasi ve coğrafi bağlamı çerçevesinde ele alarak değerlendirmek uygun olacaktır. Bu suretle kökenlerini, 17. yüzyılda cereyan eden ilk göçlere dek dayandırabileceğimiz Amerikan Edebiyatı'nın ilk eserleri öncüler tarafından vücuda getirilen mitik ürünlerden müteşekkildir. Söz konusu ürünler, daha ziyade manzum tarzda kaleme alınan eserlerden oluşmaktadır. Düzyazının bir tür olarak yaygınlaşması ise ekseriyetle 18. yüzyıla tesadüf edecektir. Bu durumda Amerikan siyasi tarihine yön veren belli başlı hadiseler, vücuda getirilen ilk edebi mahsullerin içeriğini tayin eden unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hâdiselerden ilki, on üç koloni tarafından İngiltere'ye karşı verilen bağımsızlık mücadelesidir. Britanya karşısında çok büyük çarpışmalara sahne olmuş Amerikan Devrimi (1775-1783) sömürge gücüne karşı verilen ilk çağdaş kurtuluş savaşıdır.[33] Buna rağmen, 18. yüzyılın sonlarına doğru müstakil bir edebiyat geleneği olarak teşekkül etmekte olan Amerikan Edebiyatı, ilk aşamada İngiliz neo-klasisizmini taklit etmekten öteye geçememiştir. 19. yüzyılın ilk yarısında, Washington Irving (1783-1859) ve serüven öykülerinde Amerika kıtasını dekor olarak kullanan ilk sanatçı Fenimore Cooper (1789-1851) ile birlikte ulusal bir edebiyat doğmuştur.[34] Bu suretle Amerikan Edebiyatı'nın şahsî kimliğini bulması, ancak Amerikan toplumunun her alanda kültürel bağımsızlığını kazanarak Washington Irving, James Fenimore Cooper, Henry David Thoreau, Herman Melville, Edgar Allan Poe, Walt Whitman ve Emily Dickinson gibi önemli yazarların teşkil ettiği ilk büyük kuşağı ortaya çıkarabildiği döneme tekabül etmiştir. Yukarıda saydığımız ilk büyük şahsiyetlerini devrimden yaklaşık elli yıl sonra neşretmiş olan Amerikan Edebiyatı'nın bu gecikmesini, yeni bir ulus yaratmanın muhtelif zorluklarının, yetenekli ve eğitimli insanları politika, hukuk ve diplomasi alanlarına sevk etmiş olmasına bağlayabilmek mümkündür. Sosyal, kültürel,

---

[33] Amerikan Edebiyatı'nın Ana Hatları, 2. Bölüm, Amerikan Dışişleri Bakanlığı Uluslar arası Bilgi Programları Yayınları, Ankara, 1998)

[34] Büyük Larousse, 2. Cilt, s: 526, İstanbul, 1986

iktisadi ve siyasi gelişmelere paralel olarak biçimlenen Amerikan Edebiyatı'nın bu dönemi, belli bir edebî derinlikten yoksun olmasına rağmen vatanseverlik ve kahramanlık gibi duyguları terennüm etmesi itibariyle nitelik kazanmaktadır. Uluslaşma bilincinin ilk aşamalarını aksettiren bu dönemde yazarların daha ziyade Romantizm akımının (1820-1860) etkisinde kaldıkları görülmektedir. Bununla birlikte öncelikle Fransa'da teşekkül eden Romantizm akımının Amerikan Edebiyatı'ndaki izdüşümünün, Avrupa'daki yerleşik ölçütlerinden farklı nitelikler arz ettiği görülmektedir. Birçok İngiliz ve Avrupalı romancının yaptığı gibi gerçekçi karakterleri çok zengin ayrıntılarla dikkatli bir biçimde anlatmak yerine Hawthorne, Melville ve Edgar Allan Poe gibi Amerikan romantikleri, kahramanlarını gerçek hayattan daha büyük olarak şekillendirerek onlara efsanevi önem yüklemişlerdir. Amerikan "Romans"ının tipik başkahramanları tekin olmayan, soğuk bireylerdir. Hawthorne'un Arthur Dimmesdale veya **The Scarlett Letter** *(Kızıl Damga)'*daki Hester Prynne, Melville'in **Moby Dick**'teki Ahab'ı ve Poe'nun hikâyelerindeki pek çok yalnız ve saplantılı karakter, anlaşılmaz bir biçimde, onların en derin bilinçdışı kişiliklerinden doğan bilinemez, karanlık kaderleriyle çarpışan yalnız başkahramanlardır. Ruhun saklı köşelerinde kalan bu kurgusal araştırmanın bir nedeni de, Amerika'da yerleşik ve geleneksel bir toplum yaşantısının olmayışıdır. Jane Austen, Charles Dickens, George Elliot ve William Thackeray gibi İngiliz romancıları, karmaşık, iyi ifade edilmiş, geleneksel toplumda yaşamış ve okuyucularıyla gerçekçi kurguları açıklayan tutumlarını paylaşmışlardır. Buna karşılık Amerikan romancıları ise çatışma ve devrimden oluşan bir tarih, oldukça geniş boş topraklardan oluşan bir coğrafya ve nispeten sınıfsız demokratik bir toplumla karşı karşıya kalmışlardır. Bu suretle Amerikan romanı, geleneğin devrimci yokluğunu sıkça ortaya koymaktadır.[35]

1860-1914 yılları arasında geçen süreç ise, Amerikan Edebiyatı'nda **gerçekçilik** akımının gelişerek müstakil bir kimlik kazandığı önemli bir dönemi ifade etmektedir. Bu yıllar arasında yaşanan süreç aynı zamanda Amerikan siyasî tarihinin en kaotik

[35] Amerikan Edebiyatı'nın Ana Hatları

dönemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim önemli ölçüde sanayileşmiş Kuzey ile köle ticaretinin, iktisadi faaliyetlerinin temelini teşkil ettiği Güney arasında yaşanan çatışmaların sonucunda şekillenen Amerikan İç Savaşı (1861-1865) **gerçekçilik** akımının teşekkülüne zemin hazırlayan siyasî ve sosyal dinamiklerin başında gelmektedir. Köle ticaretine son vermeyi amaçlayan Kuzey Eyaletleri ile Abraham Lincoln'ün başkan seçilmesiyle birlikte bağımsızlığını ilân eden Güney Eyaletleri arasında vuku bulan bu savaşın ilk sonucu, Lincoln'ün duraksamalarına ve bazı Demokrat Parti'lilerin tepkilerine rağmen köleliğin kaldırılmasıdır.[36] İç savaşın ardından biçimlenen yeni sosyal, iktisadi ve kültürel yapı ise çağdaş Amerikan toplumunun ulusal değerlerini oluşturma konusunda yeni bir merhale olarak değerlendirilebilir. Zira savaştan önce insan haklarını ve özellikle köleliğin kaldırılmasını savunan ideâlistler, savaştan sonra ise gelişmeyi ve kendini yetiştirmiş insan modelini ideâlize etmeye başlamışlardır. Bu süreç, Darwinci evrim ve "en iyinin hayatta kalması" uğruna başarılı, çok zengin ve nüfuzlu iş adamlarının bazen etik olmaktan uzaklaşan yönetimlerinin dahi onaylanabildiği, milyoner imalatçıların ve spekülatörlerin dönemidir.[37] Savaş boyunca yapılan üretim, dolaylı olarak Kuzey'deki sanayi faaliyetlerini ve ekonomik yapıyı zenginleştirmiş, bu suretle sermaye ve girişime dayalı özgür bir ekonomik model biçimlenmiştir. Amerikan toplumunun iç dinamiklerinin liberal değerlere doğru evrilmesi, sanayileşmenin artmasına paralel olarak yabancılaşmanın da artması, yazarların eserleri vasıtasıyla ele aldıkları belli başlı sorunsalların da farklılaşmasını sağlamıştır. Jack London, Stephen Crane, Theodore Dreiser ve Mark Twain gibi yazarların, sınıflı toplum yapısını ve buna bağlı olarak gelişen ekonomik dengesizlikleri vurgulama eğiliminde oldukları görülmektedir. Toplumsal dönüşümün hâsıl ettiği muhtelif sorunsalları gerçekçi anlayışın öngördüğü içten gözlem metoduyla ayrıntılı olarak tasvir eden yazarlar, içinde yaşadıkları sosyo-kültürel dokunun romana intikal eden uzantılarına da aşinadır. Bu bilgiler ışığında gerçekçilik akımının, Amerikan İç Savaşı akabinde gelişen yeni toplum düzeni tarafından

[36] 13. Yasa değişikliği (İngilizce) Library of Congress

[37] Amerikan Edebiyatı'nın Ana Hatları, 5. Bölüm

vücuda getirildiğini ifade edebiliriz. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecinde şekillenen iktisadî dengesizliklerin sosyal alandaki uzantıları, Jack London, Theodore Dreiser, Samuel Clemens, Henry James ve Stephen Crane gibi yazarlarca edebi eserlerin temel muhtevası haline getirilmiştir. Jack London'ın özellikle Vahşetin Çağrısı, Adem'den Önce, Demir Ökçe, Martin Eden ve Uçurum İnsanları adlı romanları, gerek muhteva gerekse yazınsal anlayış bakımından **gerçekçiliğin** sınırlarını aşarak **doğalcılık** akımının Amerikan Edebiyatı'ndaki ilk tezahürlerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Jack London'ın, Amerikan Edebiyatı tarihi içerisinde edindiği değerin yeni bir akımın ilk temsilcilerinden biri olma hüviyetinin dışında beslendiği geleneksel şuur ile güncelliğini koruyan modern değerlerin uyumlu bir sentezi olma niteliği taşıdığını görmekteyiz.

III. BÖLÜM

1. ROMANLARIN BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. 1. KURGU

Jack London'ın yazın anlayışını kurgulayan tematik bütünlüğün, yaşam serüveninin kronolojik seyrine paralellik teşkil edecek şekilde geliştiği ve kimlik kazandığı söylenebilir. Nitekim yazarın ilk romanlarından biri olma niteliği arz eden **Vahşetin Çağrısı** *"The Call Of The Wild" (1903)* altın aramak üzere gittiği Alaska'dan döndükten sonra, yaşadığı maceraların zihninde tecessüm ettirdiği izlenim ve deneyimlerden hareketle vücût buldurduğu kurgusal bir yapıyı ihtiva eder. Hacim itibariyle orta büyüklükte olduğunu söyleyebileceğimiz eser, olay örgüsünün hâkim vasıflarının göz önünde bulundurulması münasebetiyle başlıklandırılan yedi bölümden oluşur. Bu tür bir tasnifin, yazarın dikkatini üzerinde yoğunlaştırdığı olay örgüsünün genel mahiyetine yön verdiğini düşündüğü belli başlı motif, vaka parçası ve hususiyetleri vurgulama amacının tezahürü olarak belirdiği kanısındayız. Dolayısıyla, Jack London'ın yazınsal anlayışını üzerine bina ettiği kurgu tekniğinin anlaşılırlığını, romanlarının ihtiva ettiği olay örgüsünün üzerinde durulması suretiyle temin edilebileceğini düşünüyoruz.

Vahşetin Çağrısı, evcil bir köpeğin biyolojik varlığının öngördüğü içgüdüsel çağrılara boyun eğerek vahşi doğaya sürüklenmesi ve altın arayıcılarının emrinde idame ettirmeye başladığı yaşantıyı bir kızak köpeği olarak tamamlama sürecinde, intibak etmeye çalıştığı bu doğada yaşadığı maceraların anlatımına dayanır.

Eser, bir İskoç çoban köpeği olan Buck'ın Santa Clara vadisinde, soylu bir ailenin yanında sürdürdüğü rahat yaşantının anlatımıyla başlar. 1897 yılı sonbaharında, kitleleri peşinden sürükleyecek olduğu ifade edilen madenin Kuzey bölgelerinden çıkarılmaya başlandığı haberinin yaygınlık göstermesi karşısında Buck'ın yazar tarafından çizilen

edilgen portresi vasıtasıyla, yanında yaşadığı aileden koparılarak Alaska'da kızak köpeği olarak koşum takımlarıyla iç içe geçecek olan uzun yaşam öyküsüne zemin hazırlanır. Bu yıl içerisinde Buck'ın yanında yaşadığı ailenin bahçesinde çalışan bahçıvanın yardımcılarından biri olan Manuel, kaçtığı izlenimi vermek suretiyle kendisini yüksek bir ücret karşılığında altın arayıcılarına satar. Yazarın biçimlendirmek istediği vaka örgüsü içerisinde bu tür bir ikiliği temin etmesi amacıyla sunulan ilk önemli mana birliği, Buck'ın maddi kaygılarla altın arayıcılarına aracılık eden kişilere satılarak, uzun bir tren yolculuğu sonrası daha önce hiç karşılaşmamış olduğu Kuzey iklimine intibak etme sürecinde yaşadığı sıkıntılardır. Eserin bilhassa bu bölümünde, Buck'ın yeni yaşantısının ilk unsurları olarak karşımıza çıkarılan yeni sahipleri ve hayatta kalabilmenin dahi oldukça zor bir hâl aldığı coğrafî koşulları yabancılaması ve bu koşullara uyum sağlayabilme konusunda yaşadığı sıkıntıların yarattığı olumsuz dekor içerisinde sunulması, onun üzerinde pek de durulmayan önceki yaşantısının genel nitelikleri hakkında okuyucunun edindiği izlenimi güçlendirme amacının ürünü olarak da değerlendirilebilir.

Buck, artık yeni sahipleri olan Françoise ve Perreault'un yanında, verilen emirleri yerine getirmesi için kendisine dayak atılan, bir dereceye kadar vahşileşmiş bir kızak köpeğine dönüşmüştür. Hayatta kalabilmesini koşullayan en önemli yasanın sopa ve diş yasası olduğunu idrak eder. Nitekim diğer köpekler arasında sebat ederek ayakta kalabilmeyi başardığı, kararlı ve güçlü olduğunu gösterdiği ve içinde yaşadığı coğrafyanın sunduğu zorlu koşullara karşı direnç gösterebildiği sürece hayatını idame ettirebileceğinin farkına varan Buck, dönüşmesini sağlayan şartlara kısa sürede intibak ederek, diğer köpeklerle egemenlik mücadelesi vermeye başlayacak kadar acımasız bir hayvan hâline gelir. Burada, farklı cepheleriyle ve birbirinden bağımsız boyutlarıyla teşekkül eden bir çatışma dizgesiyle karşılaşırız. Françoise ve Perreault'un kızaklarına koştukları köpeklerin arasında, biyolojik varlıklarının öngördüğü liderlik hırsının şekillendirdiği kavgaların önderliğinde hâsıl olan maddi çatışmanın yanında, Buck'ın önceki yaşantısına ait kalıntılarla içinde bulunduğu yaşam koşullarının muhtelif getirileri

sayesinde olgunlaşan yeni kişiliği arasında hâsıl olan manevî çatışma, kimi zaman birbirini aşan paraleller halinde devamlılık arz eder. Hayatta kalabilmek için sinsi, güçlü ve öz denetim sahibi bir hayvana dönüşmek zorunda olduğunun bilincine varan Buck, iri yarı cüssesini birtakım deneyimsel çıkarımlarla uzlaştırarak rakiplerini birer birer yok etmeye başlar. Kısa sürede içinde yaşadığı doğal yaşantının uyumlu bir parçası haline gelerek hayatta kalabilmek için gerekli olduğunu anladığı yasalara sadakatle bağlanırken, bir yandan da sahiplerinin en önemli yardımcısı olur. Bu noktada, köpekler arasında içgüdüsel bir bağ olarak sunulan liderlik mücadelesi, sürekli kavgaları beraberinde getirmeye başlar. Bu konuda kızak takımını oluşturan köpekler arasında en önde olma mücadelesinin daha ziyade Buck ile yaşlı ve tecrübeli bir köpek olan Spitz arasında yaşandığı sahnelerde, iki köpeğin de ancak birinin diğerini öldürmesi sonucunda takım liderliğini ele geçirebileceğinin farkında olduğu gerçeği vurgulanır. Nitekim Buck, sahiplerinin kamp kurmaya karar verdiği yerlerden birinde, bir kutup tavşanını avlamak için peşine takılır ve kutup tavşanının kendisini sürüklediği uzak bir yerde takım liderliği konusunda kendisi için tehdit oluşturduğunu düşündüğü Spitz ile karşılaşır. Sahiplerinden ve takımı oluşturan diğer köpeklerden uzak, egemenlik arzusunun, ikisinden birinin yok olması zaruriyetiyle sonuçlandırılacağının bilinciyle, Buck ve Spitz ölümüne bir kavgaya tutuşurlar. Buck'a göre oldukça yaşlı ve hantal bir köpek olan Spitz, kavgayı kaybeder ve romanın başkahramanı Buck tarafından öldürülür. Romanın başkahramanının, güçlü olanın hayatta kalabildiği doğal yaşam koşullarının genel yapısının aktarılmasına zemin hazırlayacak şekilde kurgulanan bu vaka parçası içerisinde rakibini alt etmesi, onun en acımasız ve dirençli kızak köpeği olarak ün kazanması ve liderliği ele geçirdiğinin ifade edilmesiyle sonlanır. Yazarın, eserin başlangıcını teşkil eden noktadan itibaren Buck'ın yeni hayatına intibak etme sürecinde yaşadığı zorunlu dönüşüm ve liderlik mücadelesinin kaçınılmaz bir sonucu olarak karşımıza çıkardığı ölümcül kavgasının çekirdek olaylar şeklinde sunulduğu metin halkalarını tümüyle Buck'ın etrafında tanzim ederek sunması, olay örgüsüne tek boyutlu bir gelişim çizgisi tahsis etmiştir. Kızak takımının liderliğini ele geçirmesiyle beraber tüm köpeklere önderlik etmeye başlayan Buck'ın kazandığı bu başarı, daha sonra işinde ehil olmayan acemi altın arayıcılarının kızaklarına koşulmaya

başlayınca, yerini ani bir hayal kırıklığı ve kesin bir düşüşe bırakacaktır. Yeni efendileriyle daha önceki sahiplerinin yanında kazandığı bazı özellikleri kaybetmeye başlayan Buck, giderek zayıflar ve güçten tümüyle düşen bir köpek haline gelir. Bir önceki metin halkasının kahramanlaştırdığı Buck, Hal ve Charles isimli yeni efendilerinin koşum takımları altında tam bir düşküne dönüşmüştür. Buck'ın giderek güçten düşmesi ve her anlamda büyük bir çöküş yaşayan bir hayvan haline gelmesini temellendiren unsurun, işlerinin ehli olmayan altın arayıcılarına satılması şeklinde aktarılan çekirdek olay ekseninde vücuda getirilen metin halkasına dayandırılabileceği düşünülebilir. Bu nedeni anlaşılır kılan bir diğer etken de metin halkalarının tanzim ediliş şeklidir. Zira Buck'ın farklı sahiplerin ellerinde farklı karakterlere bürünerek keskin dönüşümler geçirmesini, bir önceki yaşantısının mükemmeliyetinden alıkoyulması ve sıkı bir pazarlık sonucu farklı insanlara satılması sonrasında yaşadığı sıkıntıların anlatımına dayanan iki zıt olayın art arda sunulmasına bağlanabileceği görüşündeyiz. Bu durumda, eserin bünyesinde zuhur eden ikinci kırılma noktasının, Buck'ın ehil olmayan kişilere satılması şeklinde sunulan vaka parçası olduğu söylenebilir.

Buck'ın, Hal ve Charles'ın yanındaki macerası da uzun sürmez. İşlerinde son derece tecrübesiz ve beceriksiz olan yeni sahiplerinin emrinde yaşantılarını devam ettirmek zorunda olan köpekler bir yandan da sahiplerinin eziyetlerine boyun eğmek zorunda kalır. Nihayetinde bir gün kızağı köpeklerin çekmesinin elverişli olmadığı koşullarda, eriyen ve her an kırılma riski olan ince buz tabakasının üzerinde yürütmeye kararlı olan Hal, emirlerine itaat etme konusunda ilk kez başarısızlığa uğradığını gördüğü Buck'ı ve diğer köpekleri acımasızca dövmeye başlar. Üzerinde bulundukları buzun, çekmekle yükümlü oldukları kızağın ağırlığını tartamayarak kırılacağını hisseden köpekler, ayağa kalkmaya dahi cesaret edemezler. Diğer taraftan köpekler, kendilerini ayakta tutabilecek asgarî güce ve arzuya da sahip değildir. Uzun bir süre boyunca çekebilecekleri yükün çok fazlasını yüklenmek zorunda kalan köpekler, bir yandan da Hal'ın dayağı sayesinde hareket edemez duruma gelirler. Bu durum karşısında öfkeden çılgına dönen Hal'ın, Buck'ın sırtında acımasızca şaklayan kırbacı, bir süre sonra olayların

tümüne birden tanık olan Thornton isimli kamp sahibinin daha fazla dayanamayarak kendisine müdahale etmesini sağlar. Buck'a acıyan Thornton, bu zulüm karşısında Hal'ı etkisiz hale getirerek Buck'ı yanına alır. Eserin en önemli ve son kırılma noktası ise, Buck'ın Thornton tarafından sahiplenilmesini sağlayan dayak hadisesi etrafında cereyan eden metin halkasıdır. Zulmün karşısına çıkarılan bir erdem olarak sunulan adalet duygusu, bu hadise karşısında duyarsız kalmayan Thornton'ın yardımsever eylemi vasıtasıyla olumlanan bir tem olma niteliği itibariyle dikkatlere sunulur. Yazarın, metin halkalarının birbirine bağlandığı noktalarda vurguladığı temlerin muhtelif beşerî erdemleri ihtiva etmesi, bilinçli bir tercih dâhilinde kurgulanan yazınsal özellikler olarak karşımıza çıkar. Acıma, adalet, riyakârlık, para hırsı ve benzeri beşeri duyguların, metin halkalarının kesişmesini sağlayacak şekilde tanzim edilen olay örgüsünün alt metinlerinde varlığını sezdirdiği bir yapının ortaya koyulmasında önemli rol oynadığı söylenebilir.

Hayatını kurtaran Thornton'ın yanında Buck, sadakat, sevgi, aidiyet ve sorumluluk gibi insani duygularla tanışır. Buck'a öz evladı olduğunu hissettirecek derecede güçlü bir sevgiyle ve şefkatle yaklaşan Thornton, artık kendisi için ideâl ve vazgeçilmez bir efendidir. Öyle ki, bu denli güçlü bir biçimde gelişen sevgi, Buck'ı, Thornton'ı da tıpkı daha önceki efendileri gibi kaybedebilecek olma şeklinde canlanan histerik bir korkuyu duymaya itmiştir. Efendisine karşı duyduğu bu sevginin her geçen gün derinleşmesi, onu kaybetme korkusunu da aynı oranda şiddetlendiren bir iç çatışma halinde süregelerek, vahşi doğanın kendisine yaptığı çağrıyı göz ardı etmesine vesile olur. Thornton'ın Buck üzerindeki uygarlaştırıcı etkisi, vahşi doğanın kendisini beşerî duygulardan izole ederek içgüdülerine kulak vermesini salık veren çağrıyı engelleyen bir unsur hâline gelir. Buradaki çatışmayı yaratan temel hâdise, Buck'ın Thornton'ın yanında kalarak hayatını henüz tanıştığı beşerî duyguların gölgesinde 'uygar' bir biçimde idame ettirme ve içgüdülerinin çağrılarına boyun eğerek vahşi doğaya sürüklenme arzusu arasındaki tercihe dayanır. Yazar, bir bakıma sevgi, sadakat ve adalet gibi duyguların şahsında beşerî olanı, vahşi doğaya ait olanın karşısına çıkarır. Buck adlı köpek üzerinden karakterize edilen bu tür bir çatışma, yazar tarafından sevginin ve beşerî duyguların, içgüdüsel

çağrılara sonunda boyun eğmek zorunda kalacağı düşüncesine bağlanarak, eserin temel iletisini ortaya koyan bir çerçeveden aktarılmıştır.

Bir süre sonra, Thornton'ın ölümüyle beraber, Buck'ı insani değerlere bağlayan son neden de yok olmuştur. İçgüdülerinin çağrılarına kulak vermeye başlayarak vahşi doğada hayatta kalabilme mücadelesine atılan Buck, atalarının henüz evcilleştirilmemiş oldukları dönemdeki yaşantılarına benzerlik teşkil eden bir hayat sürmeye başlar. Yazar tarafından içgüdüleri vasıtasıyla ait olduğu yere geri döndürülen Buck, biyolojik varlığının zaruri kıldığı dönüşümü geçirerek vahşi doğadaki yaşantısını sürdürür. Eserin, Buck'ın içgüdüsel çağrılarına boyun eğmek suretiyle vahşi doğaya yönelerek tam bir kurt hayatı sürmeye başlamasıyla sonlandırılması, yazarın eser boyunca olay örgüsü üzerinde varlığını güçlü bir biçimde hissettiren insan-doğa çatışmasının biçimlendirdiği ikiliğe karşı edindiği bakışı da ifade eder. Romanın temel iletisinin de, yukarıda belirttiğimiz yan temlerle beraber sözünü ettiğimiz bu çatışma ekseninde vücûda getirilen karşıtlıklardan birinin olumlanması ve meşrulaştırılması çabasına dayandırılabileceğini söyleyebiliriz.

Yazarın kurgu hususunda kendisi üzerinden hareket ettiği bir nokta da, eserin başlığına dek sirayet eden *'çağrı'* ifadesinin belirttiği anlamı, yarattığı vaka silsilesinin en önemli içsel dinamiklerinden biri halinde sunmasıdır. Nitekim esere yön veren kurgusal öncüllerden biri olan 'çağrı' unsuru, aynı zamanda yazarın yarattığı sembolik bir karakter olan Buck isimli köpeğin yaşantısını ikiye bölen bir dönüm noktasını teşkil etmesi itibariyle önem arz eder. İçgüdülerinin çağrısına yenik düşerek zarurî bir dönüşüm geçirdiğinden söz edilen bu varlığın, vahşi yaşantıya yönelme sürecinin, doğal ayıklanma teorisi rehberliğinde gelişen, kaçınılmaz bir sonun uzantısı olduğu vurgusu, yazarın zihninde tecessüm ettirdiği yapıya kazandırmak istediği en önemli kurgusal özelliktir. Anlatıcının, sık sık içgüdüsel çağrılarıyla yüzleşmek zorunda kalmasını sağladığı Buck, zarurî tercihini onu, binlerce yıl önce atalarının koloniler halinde sürdürdükleri vahşi yaşantılarının genetik kalıntılarından kaçamayacağı gerçeğini kabul etme yönünde kullanır. Bu durumda köpeğin içgüdüsel çağrılarına yönelmesi şeklinde ifade edilen eylem, onu yaratılışının özüne yaklaştıran en önemli adım olarak sunulur.

Marksist doğa anlayışına yakın olduğunu bildiğimiz yazarın, diyalektik mekaniğin özüne uygunluk teşkil eden doğal seçilim, evrim gibi kuramlarla determinist anlayış dahilinde inşa ettiği yapıya meşru bir kimlik kazandırmak için kullandığı enstürmanlardan biri olan bu *'çağrı'*, vasıta olma özelliğinin yanı sıra, dönemi insanında pozitivist algıyı yerleştirme amacını temellendiren unsurlardan biri olarak da değerlendirilebilir. Söz konusu *'çağrı'*, Jack London'ın, sosyal, psikolojik ve biyolojik cepheleriyle ele alarak sunduğu alegorik kahramanlar ve insan hüviyeti verilmiş canlıların üzerinde kesin bir hâkimiyet kurmak üzere tayin edilmiş bir motif olarak sunulurken, bilhassa *"Vahşetin Çağrısı"* ve *"Beyaz Diş"* adlı eserlerinde evrim düşüncesinin, kalıtım ve doğal seçilim gibi yarı ideolojik çağrışımlar ihtiva eden teoriler ekseninde kurguladığı yapının da temel unsurlarından biridir. *"Vahşetin Çağrısı"*nda, Buck adlı köpeğin aristokrat bir ailenin sunduğu rahat yaşam koşullarından, bir bekçi tarafından altın arayıcılarına maddî kaygılarla satılmasının sonrasında gelişen olaylar dizgesi neticesinde uzaklaşarak, Alaska'nın sert ve acımasız doğal koşullarında kızağa koşulan, bu süreçte yaşam şartlarının kendisini sürüklediği mutlak değişime karşı direnme yetisini kaybederek tam bir caniye dönüşen ve atalarından tevarüs ettiği belirtilen vahşi yaşantının bir parçası olmaya yönelen hikâyesi de, vahşi doğanın çağrısı ile emir altında olma temayülünün çatıştığı genel bir perspektiften verilirken söz konusu *'çağrı'*, kurgu noktasında yazarın tasarısının ortaya koyduğu genel niteliği anlamak konusunda sunulan en önemli unsurdur.

Anlatma esasına bağlı edebi türlerin hemen hepsinde, kendi içerisinde tamamlanmış bir sistem olan metnin teşekkül etmesini sağlayan ve kendi içinde tutarlı bir dizge olma niteliği belirten olay örgüsünün çekirdek fonksiyon üstlenmiş en küçük parçası, *'çatışma'* ya da *'uyum'* gibi iki zıt hareket dâhilinde vücut bulur. Aynı işle uğraşan ve bir arada çalışmak zorunda olan iki insan ya birbirlerine yardım ederler, bu takdirde anlaşma sağlanır veya birbirlerine karşı olurlar, o zaman da çatışma ortaya çıkar.[38] İtibari / fiktif âleme ait hususiyetlerin yazar tarafından yaratılan kahramanlar

[38] Aktaş, Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş,* Akçağ Yayınları, s. 47, Ankara, 2002.

arasında hâsıl olan münasebetler dâhilinde beliren bu tür bir *'çatışma'* ünitesi vasıtasıyla aksettirilmesi, şüphesiz olay örgüsünün bütününe kazandırılmak istenen genel izlenimlerin belirlenmesinde büyük pay sahibidir. *Vahşetin Çağrısı'*nda müşahede ettiğimiz çatışma olgusu da, iki ayrı kahramanın arasında cereyan etmiş olmaktan ziyade, bir tür içsel söyleşi dâhilinde geliştirilerek, altın avcılarının emrinde kızağa koşularak Alaska'da yaşamaya devam etmek zorunda kalan Buck adlı köpeğin iki ayrı yaşayış tarzı arasında bir tercih yapmaya zorlanmış olması itibariyle biçimlendirilen psikolojik dekor çerçevesinde sunulur. Dolayısıyla eserde söz konusu olan çatışmanın, kahramanın ruhsal portresine yönelerek içe dönük bir çizgiyi takip ettiği görüşündeyiz. Yazarın, olay örgüsünün devamlılığını temin etmeye yönelik girişimlerinin en önemli sonucunun, içgüdüsel davranış biçimleri ve vahşi doğanın çağrısı ile varoluşsal özelliklerinin çizdiği iç portre arasında vuku bulan çatışmalar tarafından hâsıl edildiğini söyleyebiliriz. Bu durumda, *"Vahşetin Çağrısı"*nın kurgusal bakımdan kazandığı kimliği tayin eden temel unsurun *'çatışma'* olduğu ifade edilebilir. Eserin olay örgüsü bakımından kazandığı hareketin bu tür bir iç çatışma vasıtasıyla okura duyurulması amacı, çatışan bu iki farklı kutuptan birinin yazar tarafından olumlanması neticesinde meşru bir gerekçeye bağlanmış olur. Karşıtlık ifade eden iki kavram ya da olgu arasında kendisini yenileyen bir döngü halinde cereyan eden çatışma, okurun ilgisini canlı tutma eğilimi ile de yakından ilişkilidir.

Vahşi yaşantının, dolayısıyla coğrafî koşulların genel hatlarını çizdiği evrim sürecinin, Buck adlı köpeğin dâhil olduğu bu yeni iklimde hayatta kalabilmek için geçirdiği zaruri dönüşümün meşruiyet kazanmasıyla beraber yazar tarafından bu teoriye olan inancını sembolize etmek amacıyla kullanılmış olan bir araç olarak ele alındığı izlenimini verir. Nitekim asil ve soylu bir köpek olan Buck, kızak köpeği olarak altın arama serüveninde kullanılırken hayatta kalabilme sürecinde verdiği mücadelenin kendisini dönüştürmesine karşı koyamamak suretiyle günden güne farklılaşarak acımasız bir yırtıcı haline gelmiştir ve atalarının genetik kodlarının bıraktığı miras tarafından hâsıl edilen duygularla, o ana dek sürdüğü yaşantının kendisine bağışladığı bir özellik olan

insan türüne olan yakınlığı arasında bir tercihte bulunmaya zorlanır. Bu zaruriyet, doğal koşulların öngördüğü determinist gerçekliğin hâsıl ettiği bir olgudur.

Yazarın vahşi doğaya duyduğu derin ilgiyi açıklayabileceğini düşündüğümüz bir diğer husus da, eserin kurgusal niteliklerini zihninde bir taslak halinde tecessüm ettirirken, kendisini mensubu bulunduğu ideolojik yapının kuramsal boyuttaki iddialarını aksettirme gerekliliği duymaktan alıkoyamamış olmasıdır. Bunun yanı sıra, yaşamının bir bölümünü altın arayarak geçirdiği Alaska'da edindiği tecrübe ve müşahedelerin, bu coğrafyada karşılaştığı zorlu yaşam koşullarının ve hayatta kalma serüveninin biçimlendirdiği izlenimlerin de, bir ikinci neden olarak sunulabileceği kanısındayız. Dolayısıyla, daha önce sözünü ettiğimiz *'çatışma'* unsurunun, yazar tarafından bilinçli bir tercih çerçevesinde eserin kurgusal bütünlüğüne dâhil edilerek olay örgüsüne yön veren bir motif kimliğiyle sunulduğunu belirtebiliriz.

Vahşetin Çağrısı, olay/kurgu yönü itibariyle natüralizm akımına yaklaşan bir çizgiyi takip eder. Özellikle doğa tasvirlerinin canlılığı, kimi satırlarda doğa teminin hâkim bir mefhum kimliğiyle belirleyici olduğu sezdirilen unsurlardan biri olarak sunulması, karakterlerin nesnel gerçekliklerinin ve çevresel etkenlerin bu gerçeklikler üzerindeki belirleyiciliğinin güçlü bir gözlem yeteneğiyle aktarılmış olması, onu natüralist anlayışa yaklaştıran belli başlı hususiyetlerdir. Yazarın eserlerinin büyük bir kısmına akseden bu yapının, eserde biyolojik, coğrafî ve benzeri ilmî verilerin olay parçalarının tanziminde kullanılarak, pozitivist duyarlılığın aşırıya vardırıldığı bir yazınsal özelliğe kavuşturulmasında rol oynamış olması da, eseri natüralist anlayış başlığı altında incelememizi zaruri kılar. Natüralizm'de, ırsiyetin rolü, çevrenin kişinin ruhu üzerindeki etkisi, insan psikolojisinin bedene bağlılığı, karakter yerine mizaç yapısı, deneye dayanan gözlem en belirli özellikler olarak gösterilir.[39] Jack London'ın özellikle birinci devre romanlarının natüralist anlayışa olan yakınlığını temellendiren unsurların başında, mekân olarak tayin edilen coğrafyanın doğalcılık akımının temel parametrelerine

[39] Karaalioğlu, Seyit, Kemal, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, s. 496, İstanbul, 1970.

uygunluk teşkil etmesi gelmektedir. Nitekim Buck adlı köpeğin intibak etmeye başladığı Alaska coğrafyası, onun ruhsal yapısı, davranış biçimleri ve görünümünün farklılaşmasını koşullayan en belirgin öncül olarak ifade edilir. *"Buck'ın içindeki ilk hâkim canavar oldukça güçlüydü ve kızak yaşamının sert koşulları altında daha da gelişti. Yine de gizli bir gelişimdi bu. Yeni doğmuş sinsiliği ona hem denge, hem de denetim gücü vermişti. Kendini rahat hissedemeyecek kadar yeni yaşama uyum sağlamakla meşguldü."*[40] Eserin hemen her noktasında vurgulanan neden-sonuç ilişkisi, doğal yasaların uyumlandırdığı canlıların değişme zaruriyetleri, ırsiyetin gerekli kıldığı içgüdüsel çağrılar ve realist anlayışın daha güçlü bir biçimde varlığını sezdirmesi, *Vahşetin Çağrısı*'na natüralist olma özelliğini bağışlayan bazı niteliksel aidiyetlerdir. Yazarın geniş gözlem gücü, nesneleri ve canlıları oldukları gibi aktarma temayülü, bilimsel nesnelliğin dışına taşmayan vaka parçalarını kullanmaya özen göstermesi, eserine bir bütün halinde dâhil olan natüralist çizgiyi doğrulukla tespit etmemize zemin hazırlayan bazı unsurlardır.

Vahşetin Çağrısı ile hikâye edilen vaka, şahıs kadrosu, tematik bütünlük ve yazılış bakımından geniş ölçüde benzerlik arz eden eseri *Beyaz Diş (1906)* de, yazarın Alaska'dan döndükten sonra, muhtemelen aynı tarzda müşahede ve izlenimlerine dayanarak kaleme aldığı, orta hacimli bir romandır. Bu niteliği itibariyle ihtiva ettiği konu bakımından *Vahşetin Çağrısı*'na benzerlik teşkil ettiğini söyleyebileceğimiz eser, ilk olarak diğer ticari romanların yayınlanma usulüne benzerlik teşkil edecek şekilde, aslında çeşitli spor aktivitelerini konu alan ***The Outing Magazine*** adlı dergide, seri halinde 1906 yılının mayıs ayından ekim ayına dek yayınlanmıştır. Romanın bu niteliği itibariyle Jack London'ın ilk eserlerinin genelinde rastladığımız "*popüler roman*" türünün hâkim vasıflarını ihtiva ettiği söylenebilir.

Eser, Kuzey topraklarının soğuk iklimine sahne olan zorlu yaşam koşullarının tasvirine tahsis edilen bir dekorun anlatımıyla başlar. Kurtları andıran bir köpek sürüsünün çektiği kızak, bu sert iklimde ağır aksak ilerlemektedir. Tasvir edilen coğrafya,

[40] Vahşetin Çağrısı, s: 39

köpeklerin ağızlarından çıkan nefesin dahi donduğunun ifade edildiği, buz tutmuş nehir kıyısında ilerlemenin imkânsıza yakın olduğu ve geçit vermeyen kar kütlelerinin yollarını kapattığı ve tüm acımasız koşullarıyla hayatta kalabilme mücadelesinin en üst seviyede verilmesini zorunlu kılan Kuzey topraklarıdır. Böylesine zorlu iklim şartlarının sahnelendiği karanlık dekorda cereyan eden ilk vaka parçası, kızak sahipleri olan Bill ve Henry'nin kendilerini takip ettiklerini anladıkları aç kurt sürüsünün, kendi sürülerindeki altı köpekten birini kamp kurdukları yerde yemiş olduğunu anlamaları hadisesi etrafında vücut bulur.

Bill ve Henry, kızaklarında taşıdıkları ise, aralarındaki konuşmalarından soylu ve zengin olduğunu anladığımız bir şahsın cenazesidir. Yol boyunca kamp kurdukları yerlerde ve güzergâhları boyunca duydukları ulumalar, aç kurt sürülerinin kendilerini takip etmeye devam ettiklerini ortaya koyar. Eserde, bilhassa kurtların kendilerine zaman geçtikçe biraz daha yaklaşıyor olmalarının korkusunu yaşayan Bill ve Henry'nin bu süregelen tedirginlikleri yoğunluklu bir biçimde aksettirilir. Öyle ki kamp kurdukları yerlerde dönüşümlü olarak nöbet tutmaları, köpekleri belli aralıklarla kontrol etmeleri ve kamp ateşinin sönmemesini sağlamak için her an tetikte olmaları, bu tedirginliği okuyucuya her tonunda biraz daha işleyen eylemler olarak belirir. Kamp alanlarında Bill ve Henry, tüm dikkatlerine rağmen kızak takımlarındaki köpeklerinin birer birer kurtlar tarafından kaçırılarak yenmelerinin önüne geçemezler. Böylece köpeklerin sayısı azaldıkça, yolculuk daha zorlu bir hal alır ve daha fazla ilerlemeleri imkânsız hale gelir.

Kamp kurdukları yerde yaktıkları ateş, yaşamak için ölmeyi göze almaya hazır olan kurt sürülerinden Bill, Henry ve kızak köpeklerini koruyan yegâne unsurdur. Ancak kurtların açlıklarının dayanılmaz boyutlara varmış olması, ellerinde kalan bu tek silahı da işe yaramaz kılma konusunda başarılı olur. Bir süre sonra, köpeklerin sayılarının iyice azalmasıyla kurtlara yem olmaktan kurtulamayacağını anlayan Bill, son bir şans kullanarak kurt sürülerine ellerinde kalan fişeklerle saldırır, ancak kurtlar tarafından parçalanır. Bu olayın sonrasında, yoluna tek başına, ağır aksak şekilde devam etmek zorunda kalan Henry, ümidini yavaş yavaş kaybeder ve nihayetinde yine mola vermek

üzere kamp kurduğu bir gece, uykusuzluğuna yenik düşerek yaklaşan kurt sürüsüne aldırış etmeksizin uykuya dalar ve o anda kurtları uzağında tutan tek silah olan kamp ateşi de söner. Kurtlar tarafından parçalanacağı sırada şans eseri yazarın kimliklerini belirtmediği birtakım kişilerce bulunarak kurtarılır. Bu noktada sona eren vaka parçası, uzak bir ilgi vasıtasıyla kendisinden sonra gelecek olan vaka parçasının başına eklenirken, şahıs kadrosunu teşkil eden varlıkların, yazar tarafından neredeyse tümüyle değiştirilmesi sonucu eser, Beyaz Diş adlı kurdun yaşam öyküsü ekseni etrafında vücuda getirilen eserin bünyesinde barındırdığı vaka zinciriyle iki ayrı hikâye şeklinde zuhur eden bir yapı arz eder.

Bu noktada, yukarıda ifade ettiğimiz üzere, önceki vaka parçasında zikrettiğimiz karakterlerden, yalnızca aç kurt sürüsünün en önünde, liderin yanı başında avlanan Dişi Kurt ele alınır. Dolayısıyla bir önceki vaka parçasından eserin asıl olayını teşkil eden bölümüne akseden tek varlık olan bu kahramanı, iki önemli vaka halkasının birbiri ardına eklenmesini mümkün kılan bir tür köprü olarak değerlendirebiliriz. Avın bol olduğu bu coğrafyada, tüm dekor bir anda değişmiş gibidir ve bir önceki vaka parçasında karşımıza çıkan hayatta kalma mücadelesinin yerini, sürü içindeki Genç Kurt ile Tek Göz olarak adlandırılan yaşlı kurt arasında cereyan eden ve Dişi Kurdu elde edebilmek için girişilen aşk mücadelesi alır. Dişi Kurdu elde etme mücadelesini Tek Göz kazanır ve rakibini öldürerek Dişi Kurda sahip olur. Kahramanların birincil ihtiyaçlarının karşılandığı bu dekorda girişilen mücadelenin ve bu mücadelenin hâsıl ettiği çatışmanın niteliğinin değişmesi, Beyaz Diş'in doğumuna zemin hazırlayan süreci de beraberinde getirir.

Bir Kızılderili kampının etrafında iki gün kadar beraber dolaştıktan sonra, Tek Göz ve Dişi Kurt, bir Kızılderili tüfeğinin namlusundan çıkan bir kurşunun, Tek Göz'ün başının yalnızca birkaç santim ilerisindeki bir ağaca saplanmasının yarattığı korkuyla bu bölgeden ayrılırlar ve kilometrelerce uzaklıktaki bir başka bölgeye varırlar. Vardıkları bu bölgede sığındıkları mağaradan dışarıya dişisinin karnını doyurabilmek için sık sık avlanmak üzere çıkan Tek Göz, avdan döndüğü bir gün dişisinin yan yatmış gövdesi boyunca sıra sıra dizilmiş birkaç yavru görür ve bunların kendi yavruları olduğunu idrak

eder. Kimi zaman erkek kurtların açlıktan ölmemek için yavrularını yediklerini bilen Dişi Kurt ise, Tek Göz'ün yavrularına gerekli gördüğü mesafeden fazla yaklaşmasına izin vermez. Tek Göz ile Dişi Kurt'un beş yavrusundan ikisi kız, üçü erkektir. Nitekim beş yavrudan yalnızca gri renkli olan erkek kurt hayatta kalmayı başarır. Doğduğu mağaranın kapısında belirerek gözlerini alan beyaz ışığın ne olduğuna başta anlam veremeyen bu yavru, zamanla bilinmeyenin bünyesinde hâsıl ettiği saygıyla karışık korkunun dayanılmaz bir hâl almaya başlamasıyla birlikte, korkusuyla yüzleşme cesareti göstererek nihayetinde annesi Dişi Kurt'un avlanmak üzere dışarı çıktığı bir gün kapıya yaklaşır ve dışarıya çıkar. Özellikle Gri Kurdun çevresindeki doğayı tanıma ve anlamlandırma sürecinde yaşadığı ruhsal çalkantıların, nesneler, canlılar ve algılayabilme yetisinin dışına taşan olgusal gerçeklikler karşısındaki duruşunun ilk adımlarını atmaya çalışan bir canlının duyduğu şaşkınlıkla uzlaştırılarak sunulması, psikolojik tahlil hususunda yazarın sahip olduğu istidadı ve gözlem gücünün sınırlarını da ortaya koyar. Bu sırada, yavaş yavaş bir parçası haline geldiği doğal yaşantıda, var olmaya devam etmek için bazı yasalara aşinalık duyma mecburiyetinde kalmaya başlar. Bu yasalar (et yasası, av yasası v.b.) onun ruhsal ve fiziksel niteliklerinin belli bir şekil almasını temin ederken, vahşi doğada hayatta kalmaya devam edebilme konusunda uymak zorunda olduğu kaçınılmaz ritüeller olarak da takdim edilir. Bu sırada, kendi başına çıktığı avlardan birinde yediği kar tavuğu ve bu avında duyduğu sıcak kan kokusu sayesinde, vahşi bir yırtıcı olma özelliğinin ilk tatlarını keşfetmeye başlar. Bir süre sonra sezgileri, refleksleri, avına sessizce yaklaşma becerisi ve atılganlığıyla son derece iyi bir avcı haline gelen Gri Kurt, daha uzak bölgelere de tek başına ulaşmaya başlar.

Annesinden ayrılarak avlanmayı ve doğal koşullarla mücadele etmeyi öğrenerek kendi başına sürdürmekle yükümlü olduğunu anladığı yaşantısında tek başına kalan Gri Kurt, daha önce hiç görmediği, ancak görür görmez kendi türünden daha üstün bir türün mensubu olduklarını anladığı varlıklarla karşılaşır. Bunlar birkaç Kızılderilidir ve kamp kurmuş oldukları yerde karşılaştıkları bu yavruya dişlerinin renginden ötürü Beyaz Diş adını verirler. Bu sırada, Beyaz Diş doğası gereği kendisine yaklaşan insanoğluna

başkaldırarak karşı koyma içgüdüsüyle, bundan daha ciddi zararlar görebileceği konusunda duyduğu endişenin kendisini sevk ettiği itaat etme dürtüsü arasında kalmış olması itibariyle bir tür iç çatışma yaşar. Bir müddet sonra ise, sahibi Gri Kunduz'a alışan Beyaz Diş, yeni efendisi ve diğer Kızılderililerle birlikte sürdürdüğü hayatın dışında kalan bir yaşantı tasavvur edememeye başlar. Artık bir dereceye kadar evcilleşmiş ve içgüdüsel çağrılarının vahşi doğaya yönelmesi gerekliliğini salık vermesi ile sahiplerine itaat ettiği sürece zorlu yaşam koşullarının muhtelif tehlikelerinden uzak ve kısmen sakin bir hayat sürdürme arzusu arasında kalmış olan Beyaz Diş, tüm bu iç çatışmalara rağmen içgüdülerini dizginlemeyi başarır ve sahiplerine itaat etmeye karar verir.

Beyaz Diş, bir yandan evcilleşirken, bir yandan da yaşadığı birtakım olumsuzluklar neticesinde hırçınlaşmış, türdeşlerine güvenmeyen ve tüm canlılara yabancılaşmış olan bir hayvana dönüşmüştür. Kızılderili kampında beraber yaşamak zorunda kaldığı diğer köpekler tarafından dışlanması, sahiplerinden yoğun bir biçimde şiddet görüyor olması, onu kimi zaman ormanın içlerine doğru kaçarak yaşantısını kendi buyrukları doğrultusunda sürdürme arzusuyla yüzleştirse de, sahiplerine sadakatle bağlanmış olması, bu tür bir davranışta bulunmasının önüne geçmiştir.

Sahibi Gri Kunduz, Güzel Smith adında, ismine tezat teşkil edecek şekilde dış görünüş itibariyle oldukça çirkin ve bencil bir adama Beyaz Diş'i kendisine içki temin etmesi karşılığında satar. Sahibi olarak benimsediği Gri Kunduz'un yanına dönmeye kalkışan Beyaz Diş, her kaçma teşebbüsü sonucunda yeni sahibi Güzel Smith tarafından ölesiye dövülür. Bir süre sonra kaçmaya çalışmaktan vazgeçerek kaderine razı olan Beyaz Diş, Güzel Smith tarafından farklı köpeklerle bahis için dövüştürülen bir köpeğe dönüştürülerek, dövüşmediği zamanlarda kafes içerisinde sergilenerek sahibine para kazandırmaya devam eden bir köpek haline getirilir. Bahis için dövüştürüldüğü tüm köpekleri alt ederek öldüren Beyaz Diş, artık tümüyle rakipsiz olarak görülmektedir. Ancak çok geçmeden Tim Keenan isminde bir başka köpek sahibi, Güzel Smith'in Beyaz Diş'inin karşısına kendi köpeğini çıkarmaya karar verir. Bu köpek, Beyaz Diş'in daha önce karşılaştığı köpeklerden oldukça farklıdır. Cherokee ismindeki bu bodur, güçlü ve

çirkin bulldog, dövüş sırasında Beyaz Diş'i öldürmek üzereyken, Weedon Scott isimli bir adam, can çekişen hayvanı Güzel Smith'ten düşük bir ücret karşılığında satın alarak hayatını kurtarır. Eserde karşımıza çıkan bir başka kırılma noktasına da, Beyaz Diş'in farklı iki sahibin himayesinde yaşadığı oldukça farklı iki hayatın birer metin halkası olarak kabul edilmesi halinde, kesiştikleri noktanın Weedon Scott isimli kahraman tarafından kurtarılması hadisesi etrafında gelişen vaka parçası vasıtasıyla sunulan bölümde rastlamaktayız. Nitekim ölmek üzereyken Weedon Scott isimli soylu bir adam tarafından kurtarılan Beyaz Diş üzerinden, sahibi ile kendisi arasında kurulan sadakat bağına yapılan vurgu ve eserin içerdiği temel söylemin duyurulması, varlığını bu kesişme noktasına borçludur. Eser boyunca Beyaz Diş'in yaşam öyküsünün olay örgüsünün temel yapısını kurguladığı bütünlük içerisinde, en küçük yazınsal birim olma niteliği teşkil eden tüm vaka parçalarının insan-doğa arasındaki çatışmayı sergileme amacına hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Beyaz Diş'in doğumundan başlayarak, muhtelif sahiplerin himayesinde sürdürdüğü farklı yaşantıların bünyesinde cereyan eden olaylardan müteşekkil olay örgüsü boyunca, söz konusu metin halkalarının tanzim ediliş tarzının *"kurtarıcı"* kimliğiyle karşımıza çıkarılan tiplere ihtiyaç duyduğunu ifade edebiliriz. Beyaz Diş'in kurtarıcısı Weedon Scott'ın himayesinde o güne dek olduğundan çok farklı değişimlerle karşı karşıya kaldığını görürüz. Efendisi Weedon Scott'a karşı büyük bir hayranlık besleyen Beyaz Diş, efendisinin yanında sevgi duygusunu tanıma olanağı bulur. İlk kez efendisine karşı duyduğu aidiyet duygusunu temellendiren güçlü nedenin sevgi olduğunu idrak ederken, bir yandan da ona karşı büyük bir saygı besler. Öyle ki efendisinin kişisel işleri nedeniyle kendisinden uzaklaşmak zorunda kaldığı kısa dönem boyunca tüm yaşama arzusunu kaybeder, korkunç bir yalnızlık duygusuyla karşı karşıya kalır ve son derece güçsüz bir görünüme bürünür. Bir süre sonra efendisinin dönmesiyle birlikte eski gücüne kavuşan Beyaz Diş için, efendisinin varlığı bir tür yaşam kaynağı hâline gelir. Efendisi ve Beyaz Diş arasında gelişen böylesine güçlü bir bağ, Weedon Scott'ı, vahşi bir kurt olan Beyaz Diş'i ailesiyle birlikte yaşadığı eve kadar götürerek tüm aile fertlerinin güvenliğini kendisine teslim etmeye kadar sürükler. Bu noktayı müteakip vaka parçaları boyunca, Beyaz Diş'in efendisine duyduğu derin sevgiyi ve bağlılığı haklı çıkaracak

muhtelif hadiseler aktarılır. Bunlardan en önemlisi, o günlerde bölge halkını topyekûn bir korkuya sevk eden bir kaçış haberinin kahramanıyla yaşadıkları maceranın anlatımına dayanır.

San Quentin hapishanesinden kaçtığı öğrenilen Jim Hall isimli mahkûm, sosyal hayattan tecrit edildiği onlarca yıl boyunca tüm insani niteliklerini yitirmesini sağlayacak muhtelif olaylarla karşılaşmış bir canidir. Bu tehlikeli katilin yıllarca muhafaza edildiği hapishaneden kaçtığı haberinin yayılmasıyla beraber kasaba halkını derin bir korku sarar. Weedon Scott'ın babası Yargıç Scott, yıllar önce Jim Hall'ın davasının görüşüldüğü duruşmaya başkanlık etmiş ve kendisinin suçlu olduğuna kanaat getirerek mahkûmiyetine hükmederek bu azılı suçlunun hedefi haline gelmiş eski bir yargıçtır. Jim Hall'ın hapishaneden kaçtığı haberinin duyulmasından bir süre sonra bir gece, Beyaz Diş tanımadığı ayak seslerine uyanır. Eve gizlice giren kişinin niyetine ilişkin yeterli bir izlenime sahip olduğunu hissettikten sonra, Jim Hall'ın üzerine saldırır ve bir süre süren boğuşma sonrasında Beyaz Diş, Jim Hall'ın tüfeğiyle kendisini yanlışlıkla vurmasını sağlar. Eserin son kısmını teşkil eden vaka parçası ise, bu boğuşma sonucunda ağır bir biçimde yaralanan Beyaz Diş'in, sahibine duyduğu sevgiyi ve sadakati böylesine fedakâr bir davranışla ispat etmiş olmasının kendisinde uyandırdığı gururla beraber hayatta kalmayı başararak ailenin sadık bir parçası olarak yaşamına devam etmesidir. Eserin son kısmında ifade edildiği şekliyle, vahşi bir kurt olan Beyaz Diş, hayatını kurtarmış olan efendisinin yanında *'sevgi'* ile tanışmış, onun gücünü keşfederken, bir taraftan da insanlarla iç içe geçen yepyeni bir hayata intibak etmeye başlamıştır. Olay örgüsünün, vahşi bir hayvan olan Beyaz Diş'in kendisine şefkatle yaklaşan efendisinin yanında belli başlı duyguların gücünü keşfederek zamanla önceki kimliğinden sıyrılarak insan türüne yaklaşan bir dönüşüm geçirmiş olması çerçevesinde sona erdirilmiş olması, yazarın insan-doğa arasında zuhur eden ezeli çatışmanın bünyesinde önceledeği, hatta bu çatışmaya bir tür uzlaşma boyutu temin ettiğini gösterdiği *'sevgi'* duygusunun farklı bir cepheden sunulması kaygısının olgunlaştırdığı bir tasarının uzantısı olarak değerlendirilebilir. Yazarın zihninde daha önce genel bir taslak halinde yarattığı olay örgüsünün, sevgi

duygusunun rehberliğinde ve metin halkalarının zuhur etmesini sağlayan kahramanlar vasıtasıyla eserde tecessüm ettiğini söyleyebiliriz. Bu duygu, eser boyunca yazarın ele aldığı ve alegorik özellikler ihtiva ettiğini söyleyebileceğimiz kahramanın yaşadığı iç çatışmaların farklı tonlardaki görünümlerinin sunulmasından sonra, olumlanan bir uzlaşma vasıtası olarak ortaya koyulur.

Adem'den Önce, Jack London'ın birçok edebiyat tarihçisi ve araştırmacı tarafından *'evrimci yazar'* olarak anılmasını sağlayan, olay örgüsü ve tekniği bakımından en farklı eserlerinden biridir. Öyle ki, *Adem'den Önce konu açısından yazarın öteki yapıtlarından değişik olmasına karşın, 'hava' bakımından onlara benzer.*[41] Yazar, eserini hâkim olay ve motiflere dayanarak 18 bölümde kaleme almıştır. Muhtelif kaynaklarda eserin basım yılı olarak 1907 tarihi gösterilir. Hacim bakımından diğer eserlerine benzerlik teşkil edecek şekilde ortalama bir büyüklüğe sahip olan eser, ülkemizde de farklı yayınevleri tarafından çok sayıda baskı yapmıştır.

Eser, yazarın kişisel anılarının anlatımına dayanan bir yapıyı ihtiva eder. Romanın konusunu da, yazarın rüyalarında gördüğünü ifade ettiği ve insanoğlunun, tarih öncesi çağlarına ait ilkel geçmişinin bünyesinde cereyan eden hadiseler teşkil eder. Yazar, eser vasıtasıyla okuyucuyu bu uzak geçmişe götürür ve modern insanın atası olduğunu iddia ettiği ağaç insanlarının (bilimsel adıyla homo-sapienslerin) yaşantılarını, ilk basit keşiflerini, var olma mücadelelerini ve yalnızca güçlülerin hayatta kalmaya devam edebileceği yaşam koşullarını çarpıcı tasvirlerle dikkatlere sunar. Evrim düşüncesinin baskın bir biçimde hemen hemen satırında varlığını en güçlü tonlarıyla hissettirdiği romanın başkahramanı, yazarın kendisidir. Dolayısıyla, yazar, insanoğlunun evrim yolculuğunun ilk safhalarındaki 'ben'ini, anılarında yer bulan gözlemleri ve izlenimleriyle aktarmış olmak suretiyle, eserinin otobiyografik özellikler içermesine izin vermiştir. Bu yönü itibariyle, *Adem'den Önce'*yi, yazarın insanoğlunun bugününü, tarih öncesi çağlara dayanan uzak geçmişiyle uzlaştırma denemesi olarak değerlendirebilmek mümkündür.

---

[41] Kür, Pınar*, Adem'den Önce*, s: 6, Can Yayınları, İstanbul, 1994

Romanın başlangıç kısmında, yazarın tarih öncesine ait anılarından bahsettiği bölüm boyunca aktaracağını ifade ettiği bu olaylar silsilesini rüyalarına dayandırdığı belirtilir. Yazar öncelikle yaşantısını gece ve gündüz olmak üzere ikiye ayırır. Buna göre gündüzleri hayatını içinde yaşadığımız çağın gerekli kıldığı şekilde idame ettirirken, geceleri rüyalarında insanoğlunun uzak geçmişine ve ilkel dönemlerine ait birtakım anılarıyla yüzleşerek geçirir. İşte romanın temel konusunu da, yazarın rüyalarında gördüğünü ifade ettiği bu uzak geçmişte başından geçen muhtelif olayların aktarımı oluşturur.

Yazar bu uzak geçmişte donan görüntü içerisinde bazı kişileri hatırlamaktadır. Annesini net bir biçimde hatırlarken, babasına ait izlenimlerinin son derece sınırlı olduğundan söz eder. En iyi dostu Sarkık-Kulak adını verdiği ve çocukluk dönemini ağaç üzerinde beraber oyun oynayarak geçirdiğini söylediği kahramandır. Henüz dilin bir tür iletişim aracı olarak geliştirilememiş olduğu, insanların basit sesler ve işaretler vasıtasıyla anlaşmaya çalıştıkları bu dönemde kahramanlara verilen isimler de, yine yazar tarafından onların hâkim özelliklerine istinaden yapılan yakıştırmalara dayanır. Nitekim kendisine de köpek dişlerinin oldukça büyük olmasından ötürü Koca-Diş ismini uygun görmüştür. Belli bir aile müessesesinin henüz teşekkül etmemiş olduğu bu dönemde Koca-Diş'in babası öldükten sonra, annesi ile annesinin birlikte yaşamaya başladığı ve yazarın Geveze ismini verdiği erkek, kendisini belli bir yaşa gelince üzerinde yaşadıkları ağaç evden kovmaya karar verirler. Yırtıcı hayvanların saldırılarından korunabilmek için mağaralarda ve daha ziyade ağaçlarda yaşayan insanlar, aynı zamanda ilkel teknikleriyle avladıkları hayvanlarla ve toplayıcılıkla karınlarını doyurarak sürüler hâlinde yaşamaktadır. Koca-Diş, annesi ve Geveze tarafından evden kovulduktan sonra, kendisi için yeni bir yaşam alanı aramaya başlar ve bir uçurumun yamacında sıralanan mağaraların ortasında geniş bir düzlüğün kapladığı bir bölgeye gider. Burada yaşayan ahali, Koca-Diş'ten oldukça korkar ve mağaralarına saklanır. Bu sırada Koca-Diş'in karşısına Kızıl-Göz adını verdiği, oldukça iri cüsseli, ahalinin diğer üyelerinden çok daha güçlü olduğu belli olan vahşi bir türdeşi çıkar. Kızıl-Göz'ün acı verici karşılama töreninden sonra, Koca-Diş ahaliye dâhil

olur. Çok geçmeden en iyi arkadaşı olarak andığı Sarkık-Kulak'la tanışarak onunla aynı mağarada yaşamaya başlar.

Koca-Diş ve Sarkık-Kulak, ahalinin diğer üyeleri gibi gündüzleri oyun oynayarak ve avlanarak geçirirken, gece karanlığında vahşi hayvanlara yem olma korkusuyla mağaralarına sığınırlar. Mağaraları tercih etmelerinin en önemli sebebi, giriş kısımlarının yırtıcı hayvanların girmelerine olanak tanımayacak kadar dar olmasıdır. Eser boyunca bu gibi ayrıntılara ve olay ekseninde gelişen bir anlatıdan ziyade söz konusu ilkel yaşantının ayrıntılı tasvirine yer verilmiş olması, romanın Jack London'ın hareketin en asgari seviyeye indiği eserlerinden biri olarak değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Yazınsal anlamdaki bu tekdüzeliğin, eserdeki ilk önemli vaka parçasının ifade edildiği satırlar tarafından kısmen de olsa kırıldığı söylenebilir. Koca-Diş ile Sarkık-Kulak ormanın iç kısımlarında gezintiye çıktıkları bir gün, kendilerinden daha gelişmiş bir türün mensubu olduğu kanaatine vardıkları bir Ateş-Adamı ile karşılaşırlar. Avlanma konusunda kendilerinden daha modern silahlara sahip olan bu insanlar aynı zamanda ok ve yay kullanmayı da öğrenmişlerdir. Bir ağacın en üst dallarından birinin üzerine sığınan Sarkık-Kulak ile Koca-Diş, yine de Ateş-Adamı'nın hedefi olmaktan kurtulamazlar. Atılan ilk ok Sarkık-Kulağı ıskalarken bir diğer ok, Koca-Diş'in bacağına saplanır. Acı çığlıklar içinde kaçmaya çalışan iki arkadaştan Koca-Diş, bir süre sonra daha fazla ilerleyemeyeceğini hissederek bir dalın üzerinde durur. Arkadaşı Sarkık-Kulak da, kendisini bırakarak kaçmak gibi bencil bir içgüdü sergilemek yerine dostunun yanında kalarak okun sağını saplandığı yerden çıkarmak için dişleriyle kemirmeye başlar. Bu bölümde yazar, Koca-Diş ile arkadaşının karşısına Ateş-Adamı'nı, yukarıdaki vaka parçası üzerinden verilen arkadaşlık ve sadakat gibi temlere ulaşabilmek için çıkarmış gibidir. Olay merkezli olma özelliği taşıyan romanın, farklı kahraman, vaka parçası ve tematik bütünlükleri, belli bir hareketi hâsıl etmeye yönelik bir amaç doğrultusunda barındırdığı söylenebilir. Dolayısıyla roman boyunca karşımıza çıkan vaka parçalarının ve bu parçaların meydana getirdiği metin halkalarının sayıca zengin olduğu söylenebilir.

Sözünü ettiğimiz dönemde Sarkık-Kulak ve Koca Diş, kendilerine yeni bir

arkadaş edinmişlerdir. Yazarın Tez-Ayak adını verdiği bu dişi, ormanın her ikisinin de bilmediği bir yerinde yaşayan, fiziksel özellikleri itibariyle kendilerine pek de benzetemedikleri bir dişidir. Özellikle Koca-Diş'in, kendisinden çok etkilendiğini söylediği bu dişi, o güne dek karşılaştığı diğer insan türlerinden daha kibar ve sevecen bir görüntü sergilemektedir. Sarkık-Kulak ile Koca-Diş'in Tez-Ayak'la yakınlaşma fırsatı bulmaya başlayacaklarını düşündükleri bir dönemde vuku bulan bir hadise, bu tanışmayı biraz geciktirecektir. Sarkık-Kulak ve Koca-Diş, bir yandan da tüm ahali halkının kendisinden çekindiği Kızıl-Göz ile mücadele etmektedir. Sürekli oyun oynamak için gittikleri ırmakta üzerine çıktıkları kütükleri ellerini kürek şeklinde kullanarak gezintiye çıktıkları bir gün Kızıl-Göz yerlerini keşfeder ve ırmağa girmeye cesaret edemediği için her ikisini de öldürebilmek için kıyıdan kendilerine büyük kaya parçaları atmaya başlar. Kızıl-Göz'ün attığı kaya parçalarından ve hacimce daha küçük taşlardan korunmak için Sarkık-Kulak ve Koca-Diş, elleriyle daha hızlı hareket ettirdikleri kütüklerin üzerinde ırmağın derinliklerine doğru sürüklenirler. Bir süre sonra Kızıl-Göz'ün kendilerini kıyıdan da olsa takip etmekten vazgeçtiğini görünce, artık geri dönüşü olmayan bir yola girdiklerini idrak ederler. Güçlü akıntı sayesinde ırmağın güney yakasına doğru hızla sürüklenmekte olan iki arkadaş, hiç tanımadıkları yerlere vardıkları sırada, artık bir kıyıya çıkmalarının kaçınılmaz olduğunu fark ederler. Geldikleri bu yeni yerde Ağaç-Adamları'yla karşılaşmışlardır. Ağaç-Adamları için birer av olmaktan kurtulamayacaklarını anlayan Sarkık-Kulak ve Koca-Diş, ormanın derinliklerine doğru kaçmaya başlar. Bu kaçış sırasında kendilerini ağaçların dallarına tutunarak takip eden Ağaç-Adamları'na göre, iki ayakları üzerinde dengede durabilme yetisine sahip olan iki arkadaş, üstünlük sağlayarak onların saldırısından kurtulmayı başarmıştır. Yolculuklarına yabancısı oldukları yerlerde devam ederlerken, bu sefer Ateş-Adamlarıyla karşılaşırlar. Ateş-Adamları'nın ağaç kütüklerini birbirine bağlayarak icat ettikleri sallarını çalarak Kuzey'e doğru yol almaya başlarlar. Bu uzun yolculuk sırasında, gözlerine daha önce Ahali'yle birlikte su içtikleri geniş düzlük takılır. Kıyıda gördükleri bu bölgeye çıkarlar ve bir süre sonra da Ahali'yle beraber yaşadıkları mağaraların çevrelediği bölgeye varırlar. Bu noktada yazar, ele aldığı kahramanlarını oldukça hızlı gelişen olay örgüsünün

bünyesinde yer alan ve ayrıntı niteliği teşkil eden birtakım küçük hareketlerin doğurduğu tehlikeli maceralar silsilesinin dışına çıkarır. Koca-Diş, bir süre sonra yeniden tahayyülünden o ana dek çıkaramadığı Tez-Ayak'la, daha önce Sarkık-Kulak'la yapmış oldukları ağaç sığınağının bulunduğu yerde karşılaşır. Aralarında müddet devam eden kaçma-kovalamacadan sonra Tez-Ayak'ın sığınağında bir araya gelirler ve geceyi birlikte geçirirler. Burada, ilkel bir *"aşk"* teminin mevcudiyetine rastladığımızı söyleyebiliriz. Koca-Diş ve Sarkık-Kulak'ın, tesadüfen karşılaştıkları Kızıl-Göz'ün kendileri için oluşturduğu tehlikenin onları sürüklediği kaçış süreci boyunca Tez-Ayak'ı aklından çıkaramamış olması, yazarın uzak akrabalarımız olarak nitelendirdiği bu ilkel türün muayyen bir manevi cephe edinmiş olmak suretiyle modern insana dair belli başlı vasıflara sahip olmaya başlayan bir *yarı-insan* olarak sunulmasına vesile olmuştur. Nitekim ancak hayatta kalabilme mücadelesinin verildiği bu genel tablo içerisinde, her türlü sosyal gelişim olanağından ancak asgari seviyede yararlanabilen ve yaşamını avlarken avlanmama kaygısının boyunduruğuna teslim etmiş olan bu tür, *"aşk"* gibi en temel içgüdüsel duygulara sahip, karşı cinslerin birbiriyle olan münasebetlerini ve aile kurumunu oluşturmaya başlamış olan *yarı-insanlardan* müteşekkildir. Eserde kadın-erkek ilişkilerine yön veren bir duygu olarak beliren *"aşk"*, ya da arkadaşlık ilişkilerinin sağlam temeller üzerine inşa edilmesine vesile olarak sunulan *"sadakat"* gibi manevi değerlerin, sözü geçen uzak akrabalarımızla aramızda kurulması tasarlanan evrimsel bağın meşruiyetine zemin hazırlayan izlekler olarak ortaya koyuldukları kanaatindeyiz. Koca-Diş ile Tez-Ayak arasında gelişen bu tür bir aşk, beraberinde sadakat ve aidiyet bilinci gibi birtakım insani erdemleri de beraberinde getirmiştir. Bir süre sonra Tez-Ayak ile yaşamaya başlamış olan Koca-Diş, Sarkık-Kulak'ın daha önce paylaşmış oldukları mağarada kendileriyle beraber kalmasına izin vermez.

Koca-Diş'in Tez-Ayak'la birlikte yaşamaya başlaması, Ahali'nin en vahşi ve korkulan üyesi olan Kızıl-Göz'ün tepkisini çeker. O güne dek kendisine eş olarak seçtiği Ahali'nin kadınlarını döverek öldürmüş olan Kızıl-Göz, erkeklerin nefretini kazanmış olsa da hiç kimsenin kendisinde ona karşı koyacak cesareti ve gücü bulamamış olması, söz

konusu durumun süregelen bir rahatsızlık olmasını sağlamıştır. Son eşini de öldürdükten sonra, sıra düşmanı olarak tayin ettiği Koca-Diş'in eşi Tez-Ayak'a gelmiştir. Tez-Ayak'ı, hasta olduğu bir dönemde tüm Ahali'nin gözleri önünde kovalamaya başlayan Kızıl-Göz, kendisinden çok daha hızlı olduğunu bildiği bu dişiyi bir türlü ele geçiremez. Bu sırada, Koca-Diş de olup bitenleri çaresizce mağarasından izlemeye devam etmektedir. Herhangi bir müdahalede bulunmasının işe yaramayacağını düşünen Koca-Diş, Tez-Ayak'ın ancak kendi çabasıyla Kızı-Göz'ün gazabından kurtulabileceğini hisseder. Bir müddet sonra Kızıl-Göz'ün Tez-Ayak'ı bir köşede sıkıştırarak kendisine kaçacak bir alan bırakmadığını gören Koca-Diş, daha fazla dayanamaz ve öleceğinden kuşkusu olmadığını bile bile Kızıl-Göz'ün üzerine atılır. Bu durumdan feyz alan Koca-Surat da, Kızıl-Göz'e saldırır. Ahali'nin üç bireyi ilk kez bir düşmana karşı aynı anda ortak hareket ederek müşterek bir saldırıda bulunmuşlardır. Birbirlerine girecekleri sırada, bir gürültü kopar ve çok büyük bir varlık aralarına girer. Bu, yazarın Kılıç-Dişli adını verdiği aslandır. Bir bakıma Koca-Diş ile Tez-Ayak'ın hayatlarını kurtarmış olan Kılıç-Dişli, Kızıl-Göz'ü etkisiz hale getirmeye çalışan Koca-Surat'ı parçalar. Böylece Kızıl-Göz'ün gazabından mağaralarına sığınarak kurtulma olanağı bulan Koca-Diş ve Tez-Ayak, Kılıç-Dişli'nin arkadaşları Koca-Surat'ı parçalayışını seyretmek zorunda kalır. Bu vaka parçasının en önemli hususiyetlerinden birinin, haksızlık karşısında eylemsiz kalamayan insanoğlunun erdemli duyarlılığının, hayatını kaybetme pahasına harekete geçmeyi seçmesi olduğu söylenebilir. Sosyal örgütlenme bilincinin en temel insani duyarlılıklar ekseninde gelişmeye başladığı ilkel görünümü içerisinde, aktarılan bu vaka parçası, müşterek bir ideâl dâhilinde hareket etme temayülü gösteren insanoğlunun ilk olma niteliği teşkil eden eylemlerinden birini ortaya koyar.

Uçurum İnsanları (The People of the Abyss) ise, Jack London'ın 1903 yılında kaleme aldığı ve Londra'nın doğu yakasında yaşamlarını yoksulluk içerisinde devam ettirmek zorunda kalan düşkün insanların hayatlarını, aylak bir gemici kılığına bürünerek doğrudan müşahede etme olanağı bulmak suretiyle aktardığı natüralist romanıdır. Yazar, 1902 yılında *Güneş Batmayan Ülke* olarak adlandırılan dönemi İngiltere'sinin başkenti

Londra'nın doğu yakasının yaşantısını yerinde inceleyebilmek için, farklı bir kimliğe bürünerek bölgeye gider. Eser, genel itibariyle yazarının kapitalist sistemin temel parametrelerini sorguladığı bir yapıyı ortaya koyar. Liberal ekonominin, belli bir kesimin zenginleşmesini ve refahını temin etmek için halkın geri kalanının daha da yoksullaşmasına göz yumduğu bir sosyal düzen yarattığı dekor içerisinde, temel ihtiyaçlarını karşılayabilme yetisinden dahi mahrum bırakılan bir halkın uçurumun kenarına itilmesinin hikâyesini aktaran bu eser, aynı zamanda yazarın kendi gözlemlerine ve izlenimlerine dayanarak kaleme aldığı bir yapıdadır. Bu özelliğiyle toplumsal gerçekçilik akımına yaklaşan eserin yayın tarihi, 1903'tür. Jack London'ın diğer romanlarına benzerlik teşkil edecek şekilde, orta hacimli bir eser olan *Uçurum İnsanları*, yazarın Londra'nın doğu yakasının yaşantısını yerinde müşahede edebilmek için bölgeye giderek, yoksul halkın arasına karıştığı 1902 yılı boyunca edindiği izlenimlere dayandırılarak vücuda getirilmiştir. Yazarın hayatının bir bölümünü romanda ifade ettiği üzere Londra'nın doğu yakasında geçirdiği, muhtelif araştırmacıların ortaya koydukları kaynaklarla sabit ve erişilebilir bilgiler sunmuştur. Bu yönü itibariyle Uçurum İnsanları, Jack London'ın günü gününe kaleme aldığı anılarını roman hüviyetine büründürerek aktardığı bir tarzda inşa edilmiş ve hayatının bir dönemine birinci elden kaynaklık ederek ışık tutan bir yapıyı ortaya koymuştur. Böylece, Londra'nın doğu yakasında otuz yıldır ikamet etmekte olan Johnny Upright isimli bir yerli aracılığıyla, Commercial yakınlarındaki Dempsey sokağında bir oda kiralar. 23 Ağustos'ta tarihinde, Dempsey Sokağı 89 numaralı adresi kullanmaya başlar. Daha sonra giysilerini kullanılmış olanlarla değiştirerek doğu yakası halkının arasına gemisi karaya oturmuş Amerikalı bir denizci kimliğiyle karışarak onlarla birlikte yaşamıştır. Onlarla birlikte yaşamış, onlarla birlikte düşkünler evini ziyaret ederek onların gizemli, aç ve umutsuz hayatlarını paylaşmıştır.[42]

Roman, yazarın Londra'nın doğu yakasına gitmeye karar verdiğini yakın dostlarına anlatmasıyla başlar. Burada yoksulluk içerisinde hayatını devam ettirmek

[42] Kingman, Russ, a.g.e., s. 149.

zorunda kalan halkın yaşantısını, fakirlik, açlık ve suçun hüküm sürdüğü sosyal düzeni ayrıntılı bir biçimde yerinde gözlemlemek istemesinin arkadaşları tarafından *'çılgınlık'* olarak değerlendirildiğini aktarır.

Bu hayalini gerçekleştiren yazar, nihayetinde Londra'nın doğu yakasına gider. Bölgeye gitmeden önce kendisine yeni bir kimliğin tahsis edildiği yazar, her şeyi önceden planlayarak karşılaşabileceği muhtemel bir sıkıntıyı atlatabilmek için Johnny Upright isminde, bu bölgede yaşayan hatırı sayılır bir kişiyle bağlantı kurmuştur. Buraya gelmiş olmasındaki temel amacı kendisine iletir. Bu arada yazarın bir parçası olmaya çalıştığı bu sosyal yapıya uyum sağlayabilmek için büründüğü kılık, Johnny Upright'ın kızları tarafından küçümsenir. Eserdeki ilk önemli vaka parçasının, yazarın ilk kez gittiği bu yerde başına herhangi bir şey gelmesi halinde yardımına başvuracağı Johnny Upright'ın evinde, kızları tarafından küçümsenmesi olduğu söylenebilir. Ancak kızları bir süre sonra yazar hakkındaki gerçeği ve burada bulunmasının asıl sebebini öğrenince, sosyal statüsünün tayin ettiği saygıyı kendisine utangaç bir biçimde göstermekten başka bir çarelerinin olmadığını anlarlar. Bu sırada yazar, içine bir çalışma masası, bir yatak ve bir yazı makinesi koyarak, zor durumlarda sığınabileceği bir oda kiralar. Yine zor durumları göz önünde bulundurarak ceketinin iç cebine daha sonra kullanabileceğini düşündüğü altın bir parayı diker ve Londra'nın doğu yakasının yaşantısına karışmak üzere kalabalığa karışır.

İnsanları daha iyi tanımak için bir kahvehaneye oturur. Burada tanıştığı ev sahibi bir kadının evini haftalık üç şiline kiralayabileceğini öğrenir. Bunun akabinde, ev sahibi kadınla, kiralamayı düşündüğü evini görmek üzere yola çıkarlar. Evini bir an önce kiraya vermek konusunda ısrarcı olan kadın, kendisinden söz ederken yazar, bir yandan ülkesi Amerika ile Londra'nın doğu yakasını mukayese ettiği satırlara yer verir. Tam bir keşmekeşin hâkim olduğu bu yaşantı, yoksul ve aç insanların hayatta kalabilme mücadelesine sahne olan ve her gün onlarca suça tanıklık eden sokaklarda yitip giden bir halkın dramatik öyküsünü aktaran yazar için son derece yabancısı olduğu bir görüntü oluşturmuştur. Kiraladığı evde uzun süredir ikamet eden insanların oldukça küçük bir

alanda birkaç aile ile birlikte yaşamak zorunda olduklarını ifade eder. Burada çeşitli münasebetlerle tanıştığı insanlarla vakit geçirir, bir yandan da onların yaşantılarına derinlemesine tanıklık edebilmek için asıl kimliğini gizlemeyi ihmal etmez. Herhangi bir idealden mahrum olan bu insanlar, bir aile kurup düzenli bir işe sahip olmak gibi temel amaçlardan da tümüyle uzaklaşmışlardır. Önemsedikleri tek şey, açlıktan ölmemek ve yaşantılarını bir şekilde sürdürebilmektir.

Eserin önemli bir bölümü, yazarın Londra'nın doğu yakasına ait müşahedeleri ve izlenimlerini aktardığı satırlara tahsis edilir. Bu bölümlerde ele aldığı halkın yoksulluk ve sefaletle boğaz boğaza geçen hayatını son derece canlı ve zengin bir tasvir gücüyle okuyucuya aktaran yazar aynı zamanda bünyesine dâhil olduğu bu yaşantının zorlu koşullarına uyum sağlayabilme konusunda ne denli büyük sıkıntılarla karşılaştığını da dile getirir. Bu dönemde, gazetede okuduğu bir haber yazarın özellikle ilgisini çekmiştir. Haberde, 77 yaşındaki Elizabeth Crews adlı kadının ölümü olayını soruşturmakla görevli doktorun raporunda ölen kadının bakımsızlıktan ve gıda yetersizliğinden hayatını yitirdiğini yazdığı belirtilir. Bu durum karşısında böylesine soğukkanlı bir tavır geliştirilmiş olmasının yazar tarafından fazla iyimserlik olarak addedildiği satırlarda, birtakım düşünürlerin benzer konulara ilişkin ünlü sözlerine atıflarda da bulunulur. Gençlerin dahi aç bir şekilde aylak aylak gezerek geceledikleri sokaklarda hayatta kalma savaşı verdikleri bu tablo içerisinde yaşlı bir kadının aynı sebepten ötürü hayatını kaybetmiş olmasına karşı duyarsız kalınmış olmasının doğal olduğunu ifade eder. Bu bölgede insanlar, kalacak bir evleri olmadığı için parklarda ya da binaların giriş kısımlarında yatarak geceyi geçirmeye çalışırlar. Yazar bu noktada, Londra'nın iki yakası arasındaki uçuruma işaret eder. Batı yakası halkı, sosyal refah seviyesinin son derece yüksek olduğu bir hayat sürerken, doğu yakası sakinleri açlık sınırında hayatta kalmaya çabalayan yoksullar ordusunun temsilcileri durumundadır. Bu sistem, batı yakası halkının zenginleşmesinin doğu yakası halkının fakirleşmesine bağlı olduğu bir yapıyı ihtiva eder. Daha ziyade doğu yakası sakinlerinin gündelik hayatlarına ait belli başlı izlenimlere yer veren eser, muayyen bir vaka çerçevesinde gelişen kronolojik karakterli olay örgüsünden

mahrumdur. Yazarın doğu yakası halkının yaşantısını natüralist anlayışın öngördüğü biçimde, objektif bir gözlem gücüne dayandırmak suretiyle aktarmış olmasının, eseri *"durum hikâyesi"* türüne yaklaştırdığı söylenebilir.

Yazar Londra'nın doğu yakasının caddelerinde dolaşırken, bir süre önce edindiği yeni arkadaşlarının hayat öykülerini de onlardan dinleme olanağı bulmuştur. Henüz tanıştığı bu iki kişi tarafından götürüldüğü ayakkabı imalathanesinin, arkadaşlarının iş yeri olduğunu öğrenince şaşırır. Zira imalathanenin bulunduğu daracık binada bir kaç aile daha sefalet içinde yaşamaktadır. Kendisine Londra'nın doğu yakasındaki yaşantının bu tür evlere sığınmak zorunda kalmış yoksul ailelerin hayatta kalma mücadelelerinden ibaret olduğu gösterilir. Ancak bu kesim yaşantısını sokaklarda ya da bir kaç günlüğüne girebilecekleri sığınma evlerinde geçirmek zorunda kalan düşkünler düşünüldüğünde şanslı sayılmaktadır. Spitalfield adlı kilise bahçesine götürüldüğünde ise, çöp yığınlarından oluşan bu 'bahçe'nin dört bir yanını saran evsizler ordusunun yoksulluğu ve çaresizliği ilgisini çeker. Yazar, kendilerini iki meteliğe satan kadınların, evsizlerin, yoksulların ve uykusuzluktan uyuşmuş görünen bu topluluğun çizdiği tabloya daha fazla dayanamaz ve buradan uzaklaşır.

Düşkünler evi olarak adlandırılan sığınma evi, doğu yakası halkının çok küçük bir kesimine hizmet verebilen, son derece olumsuz koşulları barındırmasına rağmen evsizler için en azından sıcak bir yatağa yer verir olması itibariyle tercih edilen bir yerdir. Yazar özellikle bu yere dair müşahedelerini aktarırken natüralist yazarların sıkça kullandığı objektif gözleme dayalı anlatım tarzını benimser. Bilhassa bu sığınma evlerinden birine evsiz ve düşkün bir Londralı kılığında girmek isteyen yazar, birkaç gün boyunca farklı sığınma evlerinin kapıları önünde oluşan uzun kuyruklarda sırasını beklerken mahşeri kalabalık yüzünden içeriye girme olanağı bulamaz. Nitekim sığınma evleri belli bir nüfusu barındırabilmektedir ve kuyruk boyunca içeriye girmek için sıralanan evsizler ordusunun büyük kısmı geceyi dışarıda ya da bir başka sığınma evinin kapısı önünde oluşan uzun kuyrukta geçirmek durumunda kalmaktadır.

İki başarısız denemenin ardından yazar üçüncü girişiminde Whitechapel'daki evsizler yurduna girmeyi başarır. Girişte eline tutuşturulan tuğla gibi sert ekmek ve bir tas su ile bir öğünü geçirmek zorunda olan yazar, tok olmasına rağmen içeride kendisine verilenleri yemek zorunda olduğunu öğrenir. Birkaç dakika içerisinde ekmeğini bitiren adamlardan biri, gözünü yazarın güçlükle yemeye çalıştığı ekmeğe dikmiştir. Yazarın böylesine zor yaşam koşulları altında hayatlarını sürdürebilmeye çalıştığını söylediği insanların, iki üç gün kadar düşkünler evinde kalarak güç topladıktan sonra sokaklara geri döndükleri ifade edilir.

Whitechapel düşkünler evinde birkaç gece geçirmiş olan evsizler, barınmalarının ve karınlarını doyurmanın karşılığında, bir yandan da bazı kamu hizmetlerinde çalıştırılmaktadırlar. Kimi Whitechapel hastanesinde temizlik görevlisi olarak istihdam edilirken kimisi ise aynı hastanenin morgunun temizlik işlerinden sorumlu tutulmuştur. Çok geçmeden yazar, içerideki mevcut koşullara daha fazla dayanamayarak evsizlerin girebilmek için günlerce kuyrukta beklediği bu yurttan koşarak kaçar.

İçerideki rutubet, küflü ekmek ve kötü kokunun etkilerine daha fazla dayanamayan yazar, bu sefer *'sancak taşımak'* olarak adlandırılan bir eylemde bulunmak için, yeniden yollara düşer. *'Sancak taşımak'*, geceyi sokaklarda yürüyerek, yatacak bir yer arayarak geçirmek anlamında kullanılagelen bir deyimdir doğu yakası halkı arasında. Bu eylemin karnı tok ve giysileri kuru insanlar için dahi katlanılamaz bir işkence olarak algılanabileceği, barınacak ve karnını doyuracak bir yere sahip olmayan insanların geceyi yağmurun altında boş bir mideyle geçirmelerinin tasavvur edilmesinin, bu insanların yaşantılarını anlamak konusunda önemli bir adım olacağı vurgulanır. Bunun yanı sıra geceyi dışarıda geçirmek zorunda kalan insanların çatısı altına sığınarak uyumayı umdukları evlerin girişlerini kollayan polislerin nöbetleri yazarın dikkatini çekmiştir. Doğu yakası halkının büyük kesiminin işsiz olmasının sebebini sorgularken bütün geceyi uykusuz geçiren insanların ertesi gün iş aramaya güçlerinin kalmamasının yeterli bir cevap olabileceğini düşünür. Nitekim yasalar evsizlerin parklarda ya da binaların giriş kısımlarında uyumasına izin vermemektedir. Bunun üzerine yazar da arasına karışarak bir

parçası olduğu doğu yakası halkının yaşantısına benzer bir hayat sürmeye çalışırken, işe dışarıda gecelemenin nasıl bir duygu olduğunu idrak etmeye çalışarak başlar. Bir süre sokaklarda aylak aylak gezindikten sonra uykusuzluğa daha fazla dayanamaz ve bir binanın girişine yatar. Uykuya dalmak üzereyken tepesine dikilen bir polis kendisini burada uyuyamayacağı konusunda sert bir şekilde uyarır. Birkaç gün sonra 'Kurtuluş Ordusu' isimli sosyal teşekkülün pazar sabahı evsizler ve yoksullar için kilisede verdiği kahvaltıya iştirak etmek üzere yeniden uzun bir kuyruğa girmek zorunda kalan 'anlatıcı', saatlerce sırasını bekledikten sonra içeriye girer ve bu yere dair gözlemlerini aktarmaya başlar. İçeriye girdikten sonra alındıkları salonda bir süre bekletilirler. Saatlerdir aç ve susuz halde kuyrukta bekletilmiş olan evsizler, öncelikle kendileri için İncil'den okunan muhtelif bölümleri dinlemek ve kilisede geçirecekleri zamanı güvence altına alan bir anlaşmayı kabul etmek zorunda bırakılmışlardır. Anlatıcının, tek beklentisi bir parça yiyecek bulabilmek olan düşkünlerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının bu tür bir koşula bağlanmış olması karşısındaki şaşkınlığı, bir süre sonra önü alınamaz bir kaçış arzusuna dönüşür ve yazar çok geçmeden buradan kurtulmanın yollarını aramaya başlar. Sonunda kendisine buradan ayrılamayacağını söyleyen görevliyi bir şekilde atlatarak kiliseden kaçar ve bir tür 'hapishane' olarak değerlendirdiği bu yerde bıraktığı yoksul insanların dinlemek zorunda bırakıldıkları ayinlerin, temel ihtiyaçlarının gerçekliğiyle ilişkilendiremeyeceğini düşünür.

Anlatıcı konumunda olan yazar, bir yandan Londra'nın doğu yakası sokaklarında dolaşırken, bir yandan da tanıştığı insanlar tarafından ilgisini çekebileceğini düşündükleri etkinliklere dâhil edilmeye çalışılır. Bir soylunun taç giyme törenini halkın arasına karışarak izleyen anlatıcı, bu ihtişamlı gösteriye katılan yoksul halkın çılgınca eğlenmesine anlam veremez. Geçit töreni sırasında yaşanan izdihamdan hareketle soyluluk ve aristokrasi gibi toplum hayatından yalıtılmış kavramları sorgulayan anlatıcı, halkın içinde bulunduğu sefil yaşantıyı unutmuşçasına kralı yücelten sloganlar atarak eğlenmesi karşısında büyük şaşkınlık yaşar. Nitekim taç giyme töreni sırasında halk, içinde bulunduğu sefaleti tümüyle unutmuş olmak suretiyle toplumsal şuurunu yitirmiş

gibidir. Bu olayın hemen akabinde anlatıcı, Lemen sokağı yakınlarında bir odada kalır ve bir süre önce burada ikamet etmiş olduğunu ifade ettiği dok işçisi Don Cullen'ın hikâyesini nakletmeye başlar. Küçük bir kasabada yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş olan Don Cullen, kendini birçok konuda yetiştirmiş, proleter sınıfın toplumsal yapı içerisinde teşkil ettiği yer hususunda donanım sahibi olan bir aktivisttir. Lideri olduğu hareket içerisinde sivrilmeye başlayarak dok işçilerinin[43] büyük grevinin öncülüğünü üstlenmiş olması, bir süre sonra daha da tehlikeli hale gelmeden sindirilmesi üzere muhtelif eylemlere maruz kalmasının önünü açmıştır. Zira bir süre sonra bilinmeyen bir sebeple hastalanarak yatağa düşmüş ve bu süreç içerisinde tümüyle yalnızlaşmış, nihayetinde de ölüme mahkûm olmuştur. Esas itibariyle, dönemi İngiltere'sinin, toplumsal hayatın hemen her alanında işçi sınıfı hakları konusunda son derece duyarsız bir yapı arz ettiği görülür. Şerbetçiotu toplayıcıları, mevsimlik işçiler, gemiciler ya da esnaf, genel itibariyle taşralı yaşantıyı temsil etmektedir ve kentliliğe intibak edebilme sürecinde yaşadıkları sıkıntılar, olumsuz koşullarda düşük ücretler karşılığında çalışarak hayatta kalabilme mücadelelerini sürdürme mücadeleleri sırasında sosyal hayattan dışlanmaları, bu kesimin giderek kayıp bir nesil haline dönüşmesini sağlamıştır. Bu noktada yazar, bir yandan doğu yakası halkının yaşantısına dair gözlemlerini aktarırken bir yandan da olay örgüsüne müdahil olmak suretiyle gelir dağılımındaki adaletsizlik, sosyal eşitsizlik ve işçi sınıfı hakları gibi sosyal ve politik konulardaki fikirlerini beyan etmekten kaçınmaz.

Mile End yolunda vuku bulan bir tartışma, yazarın ilgisini çekmiştir. Hakkında tartışmanın cereyan ettiği konu, göçmenlerin çok daha düşük ücretler karşılığında sıradan bir işçinin üstlenebileceği işlerin daha zorlarına talip olmasının nasıl karşılanması gerektiğine yöneliktir. Bir kişi dışında tartışmaya dâhil olan herkes, daha düşük ücretlerle çalışmaya razı olan göçmenlerin bu tavırlarının işçi maaşlarını aşağı çektiğini düşünmektedir. Anlatıcının daha duyarlı olduğunu düşündüğü otuz yaşlarındaki işçi genç

[43] İngilizce'de Longshoreman kelimesiyle karşılanan bu ifade, gemi yükleme ve boşaltma gibi liman işlerinde kullanılan işçi olarak tanımlanmaktadır.

ise, temel sebebin işçi maaşlarının aşağı çekilmesine neden olan göçmenlerin aynı iş için daha düşük ücrete talip olmalarında değil, onları daha düşük ücretler karşılığında çalışmayı kabul etmek zorunda bırakan sistemde aranmasının daha doğru olacağını düşündüğünü ifade eder. Aralarına karıştığı insanları 'uçurum'a sürüklenmiş kimseler olarak değerlendiren yazar, ele aldığı toplumsal yapı içerisinde de bir tasnif yapar. Bu tasnife göre, yaşam kalitesi bakımından uçuruma sürüklenmek üzere olan insanlar ve belli bir yeteneğe sahip olan, ancak makineleşmenin öngördüğü süreç içerisinde yeterliliklerini kaybederek elenmek durumunda kalan kesim, asıl sosyal gerçekliği teşkil eder. Bunun dışında anlatıcı konumundaki yazar, ortalama ücretle geçinmek durumunda olan bir İngiliz ailesinin aylık kazancı ile varlığını sürdürebilmek için gerekli olan asgari ihtiyaçlarını karşılamanın mümkün olmadığını ifade ederken, bazı istatistikî rakamlar ve araştırma sonuçlarını da kaynak belirtmek suretiyle ortaya koyar. Bu olumsuz görünüm içerisinde, insanların işçi sendikalarına üye olmalarının işten atılma gerekçesini teşkil ettiği, çalıştığı fabrika ya da işletmenin bünyesinde uğradığı herhangi bir hak talebinde bulunamadığı ve uçurumun dibine yuvarlanmaktan kurtulamadıkları bir sosyal yapının teşekkül etmesinin sebebi, kapitalist sistemin belli zümrelerin servetlerini artırma eğiliminde aranır. Anlatıcının muhtelif dergi ve gazetelerde yayınlanan haberleri romanına taşımış olması da, eserin anı türünün ifade ettiği belge olma özelliğini ortaya koyduğu izlenimi yaratacak şekilde tanzim edildiği düşüncesini doğurur. Anlatıcının eserinin satırlarına taşıdığı haber ve resmi kayıtlar, daha ziyade roman boyunca aktarmak istediği mesajlara paralellik teşkil edecek içeriklere sahiptir. Yoksulluk sınırının altında yaşayan ailelerin, birer göz odada ortalama altı ile sekiz arasında değişen nüfuslarla yaşamak zorunda oldukları ve kimi zaman bir yatağın, farklı çalışma saatlerine sahip üç farklı kişi tarafından kullanılabildiği belirtilir. Anlatıcının gözlemlerinin sonucunda vardığı belli başlı kanılardan biri, kapitalist düzen içerisinde, uçurumda yaşamaya mecbur bırakılmış ve her açıdan kuşatılmış olan bu tür bir alt tabakanın mevcudiyetine ihtiyaç duyulduğudur. Bu durum, güçlü ve egemen sınıfın otoritesini sürdürebilir kılma idealini koşullayan temel zaruriyet olarak değerlendirilir. Bu sebeple işçi kesimini teşkil eden belli bir nüfusun söz konusu şartlarda yaşamaya devam etmesinin önüne geçilmesinin, ya

da yaşam koşullarının bir takım müdahalelerle iyileştirilmesinin imkân dâhilinde olmadığı ifade edilir. Özellikle doğu yakası halkı erkeklerinin geceyi dışarıda geçirmek yerine işleyecekleri küçük suçlar sayesinde hapishanenin daha arzu edilebilir koşullarını yaşamaya razı olmaları, anlatıcının ilgisini çekmiştir. Bu dönemde anlatıcının müşahedeleri vasıtasıyla okurun dikkatine sunulan sosyal tablo, hızla uçurumun dibine sürüklenen insanların umutsuz yaşantılarına yer verirken, yazarın kendi hayatına ait ayrıntılarla aktarılan toplumsal yapı arasında ortaya koyulan bazı karşılaştırmalara da içerir. Vaktiyle yaptığı bir aylaklık yüzünden cezaevine girmiş olduğunu belirten yazar, Kaliforniya hapishanesinin mahkûmlar için sunduğu koşulların ve yemek öğünlerinin dahi, sıradan bir İngiliz işçisinin gittiği ortalama bir kahvehanedekinden çok daha iyi olduğunu ifade eder.

Romanın son kısımlarına doğru anlatıcı, Londra'nın doğu yakası halkı insanlarının yaşantılarını devam ettirebilmelerinin tesadüflere dayalı olduğunu örnekler vermek suretiyle ifade eder. Bu değerlendirmesine göre, bir aileye bakmakla yükümlü olan babanın ölümü ya da geçireceği muhtemel bir kaza sonucu çalışamaz duruma gelmesi, ailenin diğer fertlerinin birer birer dağılarak yok olmalarına yol açacaktır. Londra'da yoksulluk sınırında ve yoksulluk sınırının altında yaşayan bir milyon sekiz yüz bin vatandaş, aynı tehditle her an karşı karşıyadır. Anlatıcının dikkatlere sunduğu bir başka husus ise, bu bölgedeki çalışma koşullarının insan sağlığına doğrudan etkilerinin gözlemlenebilir olduğudur. Bu öngörüsünü bir örnekle destekleyen anlatıcı, Charlotte Rafferty adlı sağlıklı ve güzel bir kadının üstübeç sanayinde çalışmaya başladıktan sonraki yaşantısından kesitler sunar. Bu iş kolunda çalışmaya başlamadan önce son derece sağlıklı olduğu herkesçe bilinen bu genç kadın, üstübeç sanayindeki görevine başladıktan kısa bir süre sonra rahatsızlanır ve Oliver isimli bir doktor tarafından muayene edilir. Doktor, diş etlerinin mavileşmeye başladığını gördüğü kadının zehirlendiği kanısına varır ve birkaç krizden sonra kadının daha da ağırlaşacağını bildirir. Gerçekten de Charlotte Rafferty kısa bir süre içerisinde daha da ağırlaşarak rahatsızlanır ve ikinci ciddi kriz esnasında hayatını kaybeder. İnsan hayatının değersizliğini muhtelif

örneklerden alınan hayat kesitleriyle okuyucuya aktaran anlatıcı, bu değersizliğin yarattığı yeni bir toplumsal sorundan söz etmeye başlar. Tümüyle umutsuzluğa ve çaresizliğe sürüklenen insanlardan müteşekkil bir toplumun bünyesinde, ideallerinden soyutlanmış bireyler içine düştükleri boşluğu intihar ederek nihayete erdirme yolunu seçmeye başlamışlardır. Nitekim hayatları boyunca son derece rahat ve sosyal refah seviyesi bakımından belli standartların üzerinde yaşantılar sürmüş olan insanlar, hastalık, sakatlık ya da işten çıkarılma gibi bir takım olumsuz hadiselerle karşılaşınca ailelerine bakabilme konusunda yetersiz olduklarını hissetmeye başlayarak bunalıma, bunun akabinde de intihara sürüklenmektedir. Bu durumda intihar olgusu, doğu yakası halkı için giderek daha da derinleşen sosyal bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Eserin, çekirdek görevi üstlenmiş muayyen vaka parçaları etrafında geliştirilen mana birlikleri ve metin halkalarının belli bir anlayış çerçevesinde tanzim edilerek olay örgüsünü teşkil ettiği bir yapıdan yoksun olması, roman türünün organik yapısını bütünleyen yazınsal niteliklerin dışına taşılmasını sağlamıştır. Yazarının anlık müşahedelerini ve tanıklıklarını, gerçek kimliğine olabildiğince yaklaştırdığı bir anlatıcı vasıtasıyla dikkatlere sunduğu eser, romandan ziyade anı türünün sahasına dâhil edilebilecek bir örneği teşkil etmektedir.

Eserin son bölümünde ise, anlatıcı roman boyunca aktardığı hayat kesitlerinin ışığında uygar insan ile ilkel insan arasında bir karşılaştırma yapar. Bu karşılaştırmayı uygarlık ile ilkellik arasında yapılmış sosyolojik bir mukayese olarak değerlendirmek de mümkündür. Bu hususta anlatıcı, uygarlığın ortalama insanın üretim kapasitesini artırmasına rağmen daha iyi koşullarda yaşamasını sağlamaya muktedir olamadığını ifade eder. Sözgelimi ortalama insan modern üretim araçlarını kullanmak suretiyle tek başına yüz çift ayakkabı ya da üç yüz elli pamuklu dokuma üretebilir, ancak bunlardan kendi payına düşeni alabilmesini engelleyen birtakım siyasi aygıtların boyunduruğu altındadır. Bu noktada anlatıcı, modern üretim araçlarını kullanarak tesis ettiği uygarlığın beşiği olan İngiltere'nin başkenti Londra'nın doğu yakasında yaşayan halk ile yüzlerce yıl önce Alaska'da yaşamış olan yerli halklardan İnnuit'leri karşılaştırır. İlkel olma özelliği itibariyle ele alınan İnnuit'ler, beslenme, barınma ve giyim ihtiyaçlarını herhangi bir

otoritenin kuşatıcı denetimi altında bulunmak zorunda olmadan, kişisel iradeleri dâhilinde özgürce karşılayabilmekteyken, uygarlığın beşiği olarak değerlendirilen İngiltere'nin başkenti Londra'nın doğu yakası halkının içinde bulunduğu öldürücü sefalet, uygarlığın ortalama insanın durumunu iyileştiremediği düşüncesini ortaya koyar. Anlatıcı bu durumda, uygarlığın ortalama insanın üretim kapasitesini ve yeteneğini artırırken, buna paralel olarak yaşam standartlarını daha yüksek seviyelere taşıyamamasının temel sebebinin kapitalist üretim tarzına ve egemen sınıfların daha da zenginleşmesi idealine hizmet eden devlet yöneticilerinin şekillendirdiği yönetim tarzına dayandığı düşüncesine yer verir. Eser, anlatıcı konumundaki yazarın deneyimlerinin ve müşahedelerinin sonucunda ortaya koyduğu çıkarımın nakledilmesiyle son bulur.

Böylesine düşkün ve yoksul bir hayat süren doğu yakası halkının yaşantısı, yazarın içten gözlem tekniğine dayandırdığı araştırması sonucu ortaya koyulmuştur. Özellikle sosyolojinin çalışma sahası bünyesinde sıkça kullanılan *'kalitatif inceleme'* yöntemini benimseyen yazar, gözlemlerini kesin bir tarafsızlık çerçevesinde aktarmıştır. Gözlemci figür kimliğiyle karşımıza çıkan yazar, romanda nakledilen olay, nesne, kişi ya da mekânları kişisel müşahede gücüyle sınırlandırarak sunmuştur. Bilhassa biyografik karakterli romanların büyük kısmında rastladığımız bu sunuş tarzı, bakış açısının tayin ettiği anlatıcının yazarın kendisinden uzaklaşamadığı bir görünüm arz eder. Dolayısıyla bu sunuşta, onun gözlemci yeteneği ön plana çıkarılmalıdır; yani olaylar ve nesneler, onun gözlemci yeteneğine ve kültür düzeyine göre aktarılmalıdır.[44] Bu paralel doğrultusunda yazarın, romanda aktardığı vak'a parçalarını, karşılaştığı figürleri ve muhtelif müşahedelerini ideolojik duruşu dâhilinde biçimlendirmekten kaçınmadığını söyleyebiliriz. Ele alınan toplumun sosyal portresine dair çirkin manzaraların ve olumsuz izlenimlerin natüralizmin genel özelliklerini ihtiva eden bir tavır dâhilinde aktarıldığı eser, bu niteliği itibariyle Jack London'ın romanları arasında ayrı bir yere sahiptir.

Demir Ökçe, yazarı Jack London'ın toplumsal öngörüleri ekseninde vücuda

[44] Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı*, s. 52, Ötüken Yayınları, Ankara, 2006.

getirdiği distopik karakterli bir romandır. 1908 yılında yayınlanan roman, orta hacimdedir ve olay örgüsünün belirgin noktalarını, hâkim temleri ve bütünlük içerisinde önem arz eden anlatıları özetleyen başlıklar dâhilinde oluşturulmuştur. Özellikle kapitalizmin yıkıcı etkilerinin, sınıf çatışmasının ve işçi sınıfının kapitalist iktisadi düzen içerisindeki mücadelesinin aktarıldığı bir yapıda olması itibariyle, içerik bakımından yazarın Uçurum İnsanları ve Martin Eden gibi eserlerine paralellik teşkil eden özellikler arz ettiği söylenebilir. Eser, kapitalist tiranlığın egemen sosyal düzen halini almaya başladığı bir dönemde, yıkıcı ve dönüştürücü etkilerinin küresel bir dalga halinde emperyalist reflekslerle yaygınlık alanı bularak kaçınılmaz bir distopyaya doğru evrileceği düşünülen yeni düzenin toplumsal ölçekte hâsıl edeceği sonuçlar üzerinde durur. Bu niteliği itibariyle, doğrulanabilir sosyal gözlemlerin, öngörüye dayanan bir vaka silsilesi halinde kendisi üzerinden karakterize edildiği bir yapıda olduğu söylenebilir.

Eserin, içerik itibariyle yazarın politik eğilimleri paralelinde gelişen genel bir kapitalizm eleştirisi olarak değerlendirilebileceği görüşündeyiz. Henüz yirminci yüzyılın başlarında yayınlanmış olan kitap, Amerikan kamuoyu nezdinde filizlenen işçi hareketinin, sosyal örgütlenme ve sendikalaşma bilincinin kapitalizme karşı bir cephe oluşturmaya başladığı bu dönemde, yeni bir yazınsal tarzın ilk edebi bildirisi mahiyetiyle doğmuş olması münasebetiyle geniş yankı uyandırmıştır. Sözünü ettiğimiz sosyal hareketliliğin, ilk kez Demir Ökçe vasıtasıyla edebiyat dünyasında karşılığını bulmuş olması Jack London'ı bilhassa Amerika'da geniş çaplı bir şöhrete kavuşturmuştur.

Eserde, yaygın kanaate göre sosyalist gerçekçilik akımının hâkim vasıflarının kendisi üzerinden tebarüz edildiği işçi sınıfının temsilciliğiyle mükellef kılınan Ernest Everhard karakteri, eşi Avis Everhard'ın dikkati ve müşahadeleriyle aktarılırken gerçekleştirilmesi tasarlanan 'evrensel ihtilâl' adlı devrim planının en önemli aktivistlerinden biri olarak tanımlandırılır. Everhard karakterinin şahsında, işçi hareketlerinin filizlenmeye başladığı dönemlere ve kapitalizme yöneltilen muhtelif eleştirilerin tarihine atıfta bulunulması, onu niteliksel olarak toplumcu gerçekçilik anlayışına yaklaştırır. Bir bakıma yaratılan Everhard karakteri, toplumcu gerçekçiliğin

okuru dönüştürme, kitleleri harekete geçirme ve işçi sınıfının belli bir sosyal bilince kavuşturulmasına hizmet eder olma gibi idealler çevresinde kurgulanan yapısını sembolize eden, bu suretle kendisine biçilen giysiyi giymekle mükellef kılınan bir tip olma özelliği gösterir. Onun iç ve dış portresine ait vasıfların, müşahedelerini birinci ağızdan eşi tarafından aksettirilmesi pratik bir amacı beslemeye yönelik genel bir tutumu ortaya koyar. Nitekim bu durumda Everhard bir simgedir, temsil ettiği kesim mensubu bulunduğu işçi sınıfıdır ve bu simgenin eserdeki varlığı, birkaç husûsi durum dışında neredeyse tümüyle yazarın kendisine biçtiği rolü üstlenmiş olmasının ürünü olarak beliren hadiseleri yaşama kaderiyle uzlaşan şablonik bir yapıdadır. Bu karakterin eserdeki varlığının neredeyse tümüyle ulaşmak istediği ideallere teslim edilmiş olması, eserin olay örgüsünün bünyesinde cereyan eden hadiselerin her tonundaki baskınlığının hâkim olduğu bir tabloyu neşretmiştir. **Avam-aristokrat** çatışmasının genel uzantılarının tam bir izdüşüm hâlinde ve muayyen hadiseler vasıtasıyla Everhard'ın şahsiyeti etrafında tecessüm ettirilmesi de iletisini duyurmaya mütemayil yazarın bilinçli bir tercihi olarak değerlendirilebilir.

Demir Ökçe'nin, biçim ve muhteva bakımından duyurulmaya çalışılan ideolojik anlayışın ihtiva ettiği terminolojiyi de sık sık kullandığı görülür. Zira, Everhard, anlatıcı konumundaki eşinin babasının vermiş olduğu bir davette din adamlarından müteşekkil bir heyetin önünde yapmış olduğu konuşmada metafizik düşüncenin karşısına doğrulanabilir pozitivist algıyı koyarak materyalist gelişimin diyalektik düzlemdeki karşılıklarından söz eder. Yazarın Everhard'a Marksist disiplinin diyalektiğin olgunlaştırdığı tarihsel koşulların ve üretim güçlerinin sosyal sınıf çatışmalarının teşekkülünde rol oynadığına yönelik temel savunumunu bir terkip halinde izafe ettiği görülür. Avrupa tarihine yön verdiğinden söz ettiği gelişmeleri Türklerin 1453'teki İstanbul'un fethi sonrasında Hindistan'a uzanan ticaret yollarını hakimiyetleri altına alarak Avrupalıları coğrafi keşiflere mecbur kılmış olmalarına dayandıran Everhard, sözünü ettiğimiz Marksist tarih anlayışının diyalektiğe dayanan temel öngörüsünü ideolojik aidiyetine uygunluk teşkil edecek biçimde ortaya koyuyor. Bu konuşma süreci boyunca deneyimlenebilir olgusal

gerçekliği hareket noktası olarak edindiğini ifade eden Everhard, yüzeysel maddeciliğin metafizik kaygıları ve metafizik düşünceyi bertaraf etmeye muktedir olduğu düşüncesinin aristokrat kesimce anlaşılamamasının, işverenlerinin de birer parçası oldukları kapitalist sistemin sömürüyü daim kılma refleksinden mütevellid olduğunu düşünmektedir. Kuşkusuz öne çıkan temlerin ezilen işçi sınıfının yaşayışı, hakları, yükselen bir değer olan kapitalizmin sahip olduğu işlevsellik içerisinde sömürü düzeni yaratma ihtimaline yer vermekten kaçınmaması, avam-aristokrat çatışmasının filizlenmeye başlaması gibi toplumcu gerçekçi anlayışın kullandığı birtakım konular ekseninde karşılığını bulması teadüfi değildir.

Eserde çizilen bu karakter, aynı zamanda tipik bir aktivistin geniş halk kitlelerini dönüştürme konusunda edindiği gücü bünyesinde barındıran bir işçi filozof hüviyeti kazandırılmak sûretiyle gözler önüne serilir. İhtivâ ettiği tüm bu olumlu özelliklerle, Avis adlı genç bayanın ilgisini çeken Ernest Everhard, kaba dış görünüşüne rağmen hitabeti ve düşünceleriyle etkileyici bir mizaca sahip olduğu ifade edilen bir gençtir. Şüphesiz yazarın kimliğine kazandırdığı bu yadsınamaz güç ve otoriter yaratılış, Everhard'ın çevresindekileri hitâbetiyle etkileyebilme yetisiyle bütünlenerek işçi devrimine öncülük etmesinin uygun görüldüğü bir lider olarak zuhûr etmesini temellendirmiştir.

Kapitalizmin yıkıcı etkilerine vurgu yapıldığı bölümlerde sıkça değinilen bir diğer husus da söz konusu etkilerin sosyal hayattaki tezahürlerinin anlatımına dayanmaktadır. Nitekim eserde Jackson adlı işçinin çalıştığı fabrikada yaşadığı kaza sonucu kolunu kaybetmesinin ailesi ve gelecekte sürdürmek zorunda kalacağı yaşantı üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durulur. Everhard'ın muhtelif dönemlerde katıldığı sohbetlerde aktardığı hikâyeler de yaşadığı kaza sonucu kolunu kaybeden Jackson'ın yalnızlaştırıldığı sistem içerisindeki durumuna benzerlik teşkil eder. Everhard'ın konuşmalarının büyük bir bölümünün, çevresinde iletişim kurabilme olanağı bulduğu insanları içinde yaşadıkları sistemin sosyal adaletsizlik ve kapitalist burjuvayı teşkil eden sermaye sahiplerinin diktatöryel yönetimine karşı bilinçlendirebilme, bir bakıma onları uyandırabilme amacına hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Bu durumdan en çok etkilenen kişinin, anlatıcı

konumundaki karısı olması, mensubu bulunduğu sınıfın elitist değerleriyle çatışmaya başlamasını temin eder ve kendisinin şahsında verilmek istenen mesajın meşruiyetine zemin hazırlama teşebbüsünü ihtiva eder. Gerçekten de, sözü edilen işçi Jackson, fabrikada makineyi muhtemel bir zarara uğratmamak için, makinenin dişlileri arasına sıkışan bir parçayı almak istediği sırada dişlilerin aniden dönmeye başlaması sonucu kolunu kaybetmiştir. Ancak açtığı tazminat davası, tümüyle haklı olduğunun herkes tarafından bilinmesine rağmen aleyhine sonuçlanmıştır. Burada, anlatıcı durumundaki Avis Everhard tarafından şirketin avukatı, yargıç ve tanıklar arasındaki münasebet ağının niteliği dikkat çekmektedir. Rüşvet ve tehdit ile yalan beyanda bulunmaya zorlanan tanıklar, üstlerine düşen vazifeyi yerine getirmişlerdir. Eserde bilhassa sözü geçen yalancı tanıkların da birer ailelerinin olduğu ve mahkemede doğruyu söyledikleri takdirde işten çıkarılmalarının tesadüf olmayacağı ifade edilerek, bir bakıma kurulan sistemin ne denli kapsayıcı ve kaçınılmaz nitelikler taşıdığı gözler önüne serilir. Everhard'ın eşinin Jackson adlı işçinin davası üzerinde yoğunlaştırdığı merakı, onu davaya daha önce müdahil olan kişilerle görüşmeye sevk eder. Bu görüşmelerin müşterek sonucunun, Jackson'ın davasında haklı olduğu ve şirketin kendisine bu olay neticesinde tazminat ödemesinin yerinde olacağı düşüncesine yönelik olması, eşini Everhard'ın kapitalizmin yıkıcı etkilerine ilişkin kuramında haklı olduğunu kabul etmeye yöneltir. Avis Everhard ile yaptığı sohbet sırasında Jackson adlı işçinin davasında haklı olduğu düşüncesini dile getiren fabrika ustası James Smith, kendisi aleyhinde yalancı tanıklık yaptığını kabul eder. Bunun temel gerekçesini ise, geçimini temin etmesini sağlayan mesleğini kaybetme kaygısına bağladığını bildirir. Vicdanıyla baş başa kaldığında esas itibariyle Jackson'ın davasında haklı olduğunu düşünen James Smith, bir süre sonra Jackson'ın kolunu kaybettiği olayın iç yüzünü Avis Everhard'a anlatırken vicdanıyla baş başa kaldığı dönemlerde edindiği bu düşünceyi kendisine de açmıştır. Buna karşılık, mahkemede yalancı şahitlik yapmak zorunda olduğunu, aksi takdirde bizzat kendi ailesinin hayatını tehlikeye atmayı kabullenmesi gerektiğini söyler. Bu durumda bir tercih yapmak zorunda kalan James Smith, onurundan ödün vererek yalancı şahitlik yapmaya razı olmuştur.

İşçi önderi Everhard, verdiği çarpıcı örneklerle eşini, içinde yaşadığı düzenin kaba gerçekliğine uyandırır. Bu gerçeklik, onu daha önce beyaz sayfalar üzerinde kuramsal ifadelerle yitirdiğini hissettiği hayatın anlamsızlığı konusunda ikna eder. Avis Everhard, bir süre sonra Ernest adlı bu işçi gence duyduğu yakınlığın güçlü bir aşka dönüştüğünü hisseder. Üst tabakaya mensup olan Avis adlı genç bayan, ilk kez işçi kesiminin temsilcisi olan bu tür bir figürle karşılaşmış, kendisinin dürüst ve güçlü kişiliğinden etkilenmiştir. Bu noktada yazarın yarattığı Everhard karakterinin kendisinden daha üst bir sınıfa mensup olan bir kadınla yaşadığı duygusal ilişkiden faydalanarak, anlatıcı durumundaki bu kadın üzerinden, onun çevresini teşkil eden sermayedar burjuva muhitine dair bazı niteliklere daha gerçekçi bir biçimde yaklaşabilme olanağı bulmuş olduğu söylenebilir.

Eserin belli başlı noktalarında samimiyetsizliğine vurgu yapılan kapitalist burjuva kesimi, toplumu istediği gibi dönüştürme yeteneğini temin eden aygıtlara hükmetmeyi kesin bir biçimde başarmıştır. Everhard'ın, söz konusu sistemin bu sınıfın dışında kalan sosyal katmanlar için dayanılmaz bir baskı unsuru oluşturduğu itikâdı, onu Amerika'da bulunduğunu söylediği bir buçuk milyon sosyalistle beraber tüm stratejik yönetim merkezlerinin ele geçirilmesi amacına yönelik bir devrim planı hazırlamaya yöneltmiştir. Ernest Everhard, bu devrim planının genel niteliklerini ilk kez Avis'in babasının evinde verilen davete katılan onlarca burjuva sınıfı mensubuna anlatmıştır. Düşük ücretlerle hayatını zorluklar içerisinde devam ettirmeye çalışan milyonlarca işçinin, kapitalist sistemin varlığına daha fazla katlanamayacağını ifade ederken, mevcut düzeni yıkarak yerine yenisini tesis etme yolundan asla geri dönmeyeceklerini belirtir. Sermaye sahiplerinin ve üst düzey din adamlarının önünde yaptığı bu konuşma, oldukça büyük bir tepki çekmiştir. Buna rağmen, yaşanan tartışmaları izlemekle yetinen Avis'in Ernest Everhard'a duyduğu hayranlık, sözü alarak çevresindekileri içinde yaşadıkları düzenin çarpıklığı konusunda uyandırmaya çalıştığı konuşmaları sayesinde her geçen an biraz daha artmaktadır.

Ernest Everhard'ın kişiliğinden ve düşüncelerinden etkilenen tek kişi Avis değildir. Yaşlı Psikopos da, beklemediği bir anda karşısına çıkarak düşüncelerini

değiştiren bu gencin fikirlerinden etkilenmiş, hatta bu düşüncelerin büyük bir kısmını da benimsemiştir. Bu etki doğrultusunda, bir vaazı sırasında işçi haklarından ve sömürülen kesimlerin sıkıntılarından söz ederken kürsüden alelacele indirilen Psikopos'un da hayatı bir anda değişmeye başlamıştır. Öncelikle içerisinde yaşadığı sosyal çevreden dışlanmış, daha sonra da toplumdaki saygınlığını yitirmesi için muhtelif iftiralara maruz kalmıştır.

Ernest Everhard'ın çeşitli toplantılarda yaptığı konuşmalarda değindiği bir başka nokta da, kapitalist sistemin ve makine köleliği olarak adlandırılan düzenin bünyesinde vücuda gelen müesseselerden biri olan basının da genel ilkelerin dışına çıkabilme yeteneğinden mahrum bırakılmış, güdümlü bir politikanın ürünü olduğu görülen bir yapıya büründüğüdür. Bu durumda Everhard, Avis'le yaptığı bir konuşma sırasında, basının bazı çizgilerin dışına çıkamayacağını, aksi takdirde yaşam haklarının tıpkı Psikopos'unki gibi kısıtlanacağını ve çeşitli iftiralarla toplum nezdindeki itibarının yok edileceğini söyler. Everhard'ın basının dışına çıkamayacağından söz ettiği çizgiler, oldukça kalın ve kesin çizgilerdir ve kitleleri kontrolü altıda tutabilme konusunda kiliseden sonra belki de daha etkin ve devamlılığı olan bir erk şeklinde düşünülebilecek olan basın, yönlendirici ve bilinç oluşturucu faaliyetlere de yer vermekten kaçınmayacak olma kimliğiyle zuhur eder. Topyekün bir mekanizma halinde işlevsellik arz eden bu yapının devamlılığı, bünyesinde barındırdığı benzeri organizasyonların ve kurumların sindirilmesi esasına dayandırılmış gibidir.

Everhard'ın kapitalist düzen içerisinde, sermaye sahipleri ve tekeller tarafından yerleşik sistemin devamlılığını etkin bir biçimde sürdürebilmesi konusunda işlevsellik kazandırıldığından söz ettiği diğer mekanizmalar ise yargı ve ordudur. Bilhassa, yönetim erkini tek elde toplayan kapitalist sistem, otoritesine karşı duruş sergilediğini gördüğü muhalif kesimleri yargı ve ordu gibi iki önemli vasıtayla bertaraf etmektedir. Everhard'a göre toplumsal varlığı oluşturan dinamikler basın, papazın kürsüsü[45] ve üniversitelerdir.

[45] Yazar tarafından "papazın kürsüsü" şeklinde karşılanan ifadenin din kavramı olduğunu söylemek mümkündür.

Everhard, özellikle bu müesseselerin plütokrasinin iradesinin dışında kalmasının, toplumsal ideolojiyi şekillendiren aygıtların dönüştürülmesine dayanacağını düşünmektedir. Bunun yanı sıra, Everhard, orta müteşebbislerle yaptığı toplantıda, din olgusunun insanları etkileyebilme ve dönüştürebilme konusunda hala oldukça canlı bir cepheyi teşkil etmesi itibariyle papazın kürsüsünden yükselen seslerin, plütokrasinin ideolojik tutumuyla çatışan özellikler ihtiva edemeyeceğini de dile getirir. Bir diğer yandan, üniversitelerin de emek-sermaye çatışmasının ayrıştırmaya başladığı toplumda yürütülen akademik çalışmaların, yayınlanan eserlerin, verilen eğitimin niteliğinin ve genel dokusunun tek taraflılığının kırılmamasına özen gösteren bir yapıya teslim edildiği sonucunu çıkarmak mümkündür. Zira üniversitelerin ve eğitim kurumlarının iki kutuplu toplum düzeni içerisinde edindiği misyon, sermayeye yakın, hatta onunla iç içedir. Toplumsal konularda, iktisadi gelişmeler karşısında ve siyasi hayatın bünyesinde tezahürlerine rastlanan belli başlı gelişmelere dair takındığı tavır, varlığını sürdürebilme endişesinin de katkısıyla sermaye sahiplerinin güdümlediği bir yapıdan ibarettir.

Everhard'ın daha küçük sermaye sahipleriyle yaptığı görüşme sırasında ifade ettiği hususların, onlara kapitalist düzen içerisinde sözde meclis otoritesinin tüm yasal aygıtlarının etkin bir biçimde kullanılması suretiyle kontrol altında tutularak çevrelendikleri ve başkaldırmalarının imkansız olduğu gerçeğini kabul ettirmeye yönelik olduğunu söyleyebiliriz. Everhard, gerçekleştirmeyi tasarladıkları devrime işçi sınıfı dışında kalan, orta burjuva ve küçük sermaye sahiplerinin de müdahil olmalarını sağlama girişiminde bulunduğunu açıkça belirtir. Ancak anlatıcı tarafından orta sınıf olarak adlandırılan orta burjuva, bu sürece dâhil olma konusunda çekimser kalmayı tercih eder. Tekellerin bir süre sonra kendilerini de yok edeceğini ifade ettiği orta burjuvanın proleteryanın saflarına katılmasını reddetmesinin önüne geçmek isteyen Everhard, kapitalizmin tarihine vurgu yaptığı satırlarda bu sefer onun kuramsal ve evrimsel boyutunu ele alır:

"Dikkatle dinledim sizi evet, sizi tanımlayacak bir söz var: makine kırıcılar. Size bu adı taktım. Makine kırıcı nedir bilir misiniz? Anlatayım size. On sekizinci yüzyılda

İngiltere'de kadınlar, erkekler, evlerinde, el tezgahlarında kumaş dokurlardı. Hem yavaş giderdi iş, hem kaba ve de pahalı bir kumaş elde edilirdi. Bu kulübelerde üretim sistemi daha iyi ürün veremiyordu. Derken buharlı motor icat edildi ve daha az emek gerektiren makineler yapıldı. Binlerce tezgah büyük bir fabrikada, bir merkezi motorla çalıştırılıyor ve kumaşı evlerinde, el tezgahlarında dokuyanlardan çok daha ucuza mal ediyordu. Bu koskoca fabrika karşısında rekabet daha doğmadan öldü ve kulübelerinde, el tezgahlarında kumaş dokuyan kadınlarla erkekler, fabrikalara girip motorlu tezgahlarda, kendileri için değil, bu makinelere sahip olan kapitalistler için çalışmaya başladılar".[46]

Tekellerin ve daha sonra da plütokrat sınıf olarak adlandırılan sermaye sahibi kesimin diğer tüm sınıfları kendi oligarşik iktidarına bağımlı kılma hareketini on sekizinci yüzyıla kadar dayandıran Everhard, orta burjuvayı teşkil eden üniversite öğretim üyeleri, din adamları, kilise mensupları, tüccarlar ve küçük işletme sahiplerine dek uzanan geniş bir yelpazeyi ihtiva eden grubun da yine aynı nedenlerden ötürü sistem içerisinde yok edileceklerini öne sürerek kendilerini hareketlerine dahil olma konusunda ikna etmeye çalışır. Tarihsel sürecin kendisine doğru evrildiği noktanın tek kutuplu bir sosyal sistem yaratmaya elverişli olduğunu, ancak bunun ürünü olarak da, yürürlükte olan baskıcı yapının kaçınılmaz ve yadsınamaz bir sonucu olarak sosyalizmin tüm insanlık için en geçerli ve hâkim düzen olma kimliğiyle hâsıl olacağını ifade eder:

"Değil yalnız siz küçük kapitalistlerin, büyük kapitalistlerin ve de tekellerin de tarih sahnesinden çekilmesi kaçınılmaz bir olgudur. Unutmayınız baylar, tarih geri gitmez. Akar, akar ve rekabetten birleşmeye doğru akar, büyük birleşmeden daha büyük bir birleşmeye ve hepsinden daha büyük bir birleşme olan sosyalimze doğru akar.[47]

Sermaye-emek çatışmalarına sıkça değinilen satırlarda, müşterek üretimin sonucunda hâsıl olan ürün ve servetin paylaşılması konusundaki eşitsizliğe dikkatlerin

[46] Demir Ökçe, s: 103

[47] D. Ö, s: 114

çekilmesi amacıyla sermayenin, nüfusun oldukça küçük bir oranını teşkil etmesine rağmen millî servetten en büyük payı almış olmasına vurgu yapılır. Eserin, Everhard adlı işçi gencin farklı sınıfların kanaât önderleri ve ileri gelenleriyle yaptığı tartışmalarda, haklılığını doğrulayacak atıflara yer vermesi, müşahedelerinin eşinin anlatımına dayanması ve her hâl ü kârda yüceltilen bir tip olarak sunulur olması, yazarın müdahaleci tavrının genel bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bu sûretle yazarın, olay örgüsünün tekdüze bir yapı içermesine izin verdiği anlaşılmaktadır. Nitekim, eserde muhtelif vaka parçalarından müteşekkil olay örgüsünün genel yapısının bünyesinde, iletilmek istenen mesajın dışına dolaylı ya da doğrudan taşan herhangi bir hareket ya da motife yer verilmemesi yazarın eserini vücuda getirirken edindiği amacın açık bir tezâhürüdür.

Everhard, buharlı makinelerin icâdına dayanan sürecin sonucu olarak seri üretime geçen kapitalist iktisadi düzen, bir süre sonra belli ölçülerde üretim fazlası yaratmaya başlayacağını düşünmektedir. Elde ettiği üretim fazlasını yurtiçinde pazarlayabilme olanağı bulamayan tekeller, rotasını bu üretimi gerçekleştirme koşullarından ve yeteneğinden uzak olan diğer ülkelere çevirir ve söz konusu üretim fazlasını bu ülkelere aktarır. Fakat asıl sorun teşkil eden unsur da budur ve daha önce üretim yetersizliğinden ötürü dışa bağımlı hale gelen gelişmemiş ülkeler, aynı düzene ve üretim yapabilme kapasitesine kendisine aktarılan ürünlerle tanışarak kavuşur, böylece bir başka kapitalist ülke doğarak üretim fazlasını aktarabileceği bir başka ülke aramaya başlar. Bir silsile halinde devam eden bu süreç, sonuçta tam bir kaos ortamı yaratır. Aslında Everhard, kapitalist ekonomik düzenin temel sorunsalının üretim fazlasının bu döngü içerisindeki rolüne dayandığını belirtir. Küçük kapitalistlerle yaptığı bu görüşme sırasında yukarıda ifade ettiğimiz düşüncelerini dillendiren Everhard, kapitalist düzene ve bu düzenin öngördüğü despotizme yakıştırdığı Demir Ökçe tanımının ihtiva ettiği asıl anlamı da belirtir:

"Siz ve emek ve hepimiz, insanlık tarihinin sayfalarını görülmedik derecede karalayan korkunç ve acımasız bir despotizmin demir ökçesi altında ezileceğiz. Evet,

Demir Ökçe, despotizme bu adı verebiliriz. Yerinde bir ad bu evet, Demir Ökçe."[48]

Aslında bu tanımı Everhard'a orta sınıfın temsilcileriyle yaptığı görüşme sırasında aniden anımsatan yazar, eserinin ismini tayin ederken bir sembol haline getirdiği Demir Ökçe kavramının eziciliği, yok ediciliği ve emeği sömürmek suretiyle alt sınıfların özgürlük alanlarını gasp eden bir unsur olma niteliği itibariyle tasarlamış olmasının kendisine sunduğu tercihi kullandığını ortaya koyar. Esere ismini veren Demir Ökçe, kontrol mekanizmalarını etkin bir biçimde işlevsel kılabilmek için her türlü baskıyı ve kanalı kullanmaktan kaçınmaz. Söz konusu despotizm, toplam servetin paylaşım dengesinin iktidarı elinde bulunduran sınıfı tayin etmesi sonucu nitelik kazanmıştır. Everhard'ın, iktidarın servet dağılımının önderliğinde geliştirilen bir tasnife bağlı olarak plütokratlarda olduğunu düşünmesi, iktidarın elde edilmesinin doğrudan doğruya servet dağılımından daha yüksek payı almaya bağlanabileceği görüşünü ortaya koyar. İki yüz elli kişilik bir topluluk olduğu belirtilen bu kesim, servetin büyük bölümünü elinde tutmaktadır ve bu suretle tüm resmi ve sivil mekanizmaları denetimi altında bulundurma özelliğine sahiptir. Böylesine küçük bir zümrenin nüfus içerisinde eşit bir biçimde dağıtılması gereken toplam servetin çok büyük bir kısmına nasıl tek başına sahip olabildiği sorusunun cevabını da eserde bulabilmek mümkündür. Eserin bu bölümünde, köklü bir aile olan Rockefeller'ların nasıl büyüdükleri aktarılmaktadır. Buna göre kendi üretim alanlarının dışında demiryolu inşaatlarından gazyağı üretimine ve elektrik sektörüne dek el atan Rockefeller ailesi, bu sayede büyük bir sermaye edinmiş ve önemli ölçüde siyasi güce kavuşmuştur. Everhard, sermaye sahiplerinin farklı iş alanlarına bu denli yüksek bir hızla yayılmalarının sonucunda, elde ettikleri tek gücün ekonomik temellere dayanan bir yapıda olmadığı, aynı zamanda etkinlik sahalarını genişletmek suretiyle kendisine bağlı kıldığı kesimleri her anlamda çıkarları doğrultusunda yönlendirebilme yetisi kazanarak resmi bir otorite hüviyeti kazandığını düşünmektedir.

Everhard'ın sevgilisi olarak sunulan anlatıcı konumundaki Avis'in babası,

[48] D. Ö, s: 122

üniversitede oldukça başarılı bir kariyere sahip bir kimya profesörüdür. Kızının birlikte olmaya başladığı bu gence kendisi de hayranlıkla yaklaşmaya başlamıştır ve onun rehberliğinde işçi sınıfının talep ettiği hakların meşru olduğu düşüncesine itibar etmesinin yanı sıra, üniversitenin kendisine önerdiği tatili de reddetmiştir. Bu tatil, aslında babasının bu işçi lideriyle kurduğu yakın münasebetlerin yarattığı rahatsızlığın kendisine nazik bir biçimde aktarılmış olan tehdidini de barındırır. Babasının bu zorunlu tatil önerisini reddederek sosyalist anlayışa kayan ideolojik tutumunu yaptığı çalışmalarla temellendirme temayülünde olması, üniversitedeki görevinden uzaklaştırılarak tüm ülke çapında kendisine karşı yürütülen bir tür karalama kampanyasına kurban gitmesinin de müsebbibi olmuştur. Eserin bu bölümünde, yazılı basında kendisine isnat edilen belli başlı suçların, akli dengesini yitirmiş olduğu yönündeki ithamların ve eğitim konusunda yayınladığı kitabın farklı yayınevleri tarafından geri çevrilmiş olmasının Everhard'ın sevgilisi olan kızı tarafından anlatıldığı satırlara yer verilir. Nitekim bu olayların sonucunda, babasının eğitimin kapitalist sistemin baskısı altında olduğu düşüncesine yer veren "Ekonomi ve Eğitim" adlı eserinden ötürü üniversitedeki görevinden istifa etmeye zorlanması kaçınılmaz hale gelmiştir. Yayımcısının söz konusu eseri toplatması, aslında eserin yasaklanmasının doğal bir sonucu olarak belirir. Anlatıcı konumundaki kadın karakter, babasının aleyhinde yürütülen propaganda faaliyetinin bilinçli ve organize bir hareket dâhilinde ortaya koyulduğunu, eser boyunca verdiği muhtelif örnekler ve vaka parçalarıyla canlı tutmaya çalışır. Bu tür bir hareket tarzının kapitalist düzen tarafından benimsenen, örgütlü ve tüm kanalların etkin kılınması suretiyle işlerlik kazandırılan bir sistem halinde aktarılması, yazarın toplumsal dokuyu çevreleyen bu baskının okuyucu tarafından daha açık bir biçimde algılanabilmesi amacına yönelik bir tavır olarak değerlendirilebilir.

İşçi sınıfının ve alt tabakaların altında ezildikleri baskıyı dayanılmaz boyutlarda hissetmeye başlamalarının muhtemel sonuçlarının Everhard'ın eşi tarafından, devrimi meşru kılan öncüller olarak telakki edilmesi, eser boyunca yoğunlukla karşımıza çıkan genel bir anlatım tarzını ifade eder. Oligarşinin şiddet eksenli baskılarının ve Demir Ökçe

altında ezilmeye başlayan işçi sınıfı, artık kanlı bir devrim kararı almanın eşiğine gelmiştir. Toplumsal baskıya, işsizliğe ve despotizme daha fazla dayanamayan alt tabakanın yapmak istediği devrim işçi sınıfının varoluş mücadelesine dönüşmüştür.

Eserde vurgu yapılan farklı hayatların kesişme noktası, kapitalist düzenin baskısı altında tuttuğu tabakaların ya da bu tabakalara yakınlık duymaya başlayan üst tabaka mensuplarının da bu tabakaya itilmiş olmalarıyla beraber karşılaşmak zorunda bırakıldıkları farklı ve çok boyutlu baskılara dayanır. Psikopos Morehouse, Everhard'ın gözlerini dış dünya gerçekliğine açmasıyla beraber tüm yaşam koşullarını farklılaştıran ve ezilen kesimin yanında yer almaya başlayan bireylerden biridir. Düşünceleri ve söylemlerinden ötürü kilise tarafından zorunlu tatile çıkmasına zemin hazırlanan, tatilden döndükten sonra da genel tutumunu değiştirmemiş olması itibariyle deli ilan edilen Psikopos, tüm mal varlığını satarak kendisini düşkünlere hizmet etmeye adayan bir karakteri haizdir. Böyle bir durumda olumlanan bir karakter olarak karşımıza çıkarılan Psikopos, olay örgüsünün kimi parçalarında sapma olarak değerlendirilebilecek olan izlenimleri ihtiva eder ve hayatının genç işçi lideri Everhard'dan öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrıldığı bir karakter olarak, eserde sunulan diğer karakterlere benzerlik teşkil edecek şekilde aynı baskı ve şiddet ortamından payına düşeni almış olmakla çizilen bir yaşam hikâyesini canlandırır. Edindiği yeni düşünceler ve savunmaya başladığı yeni görüşler sebebiyle karalanan Psikopos Morehouse, tüm mal varlığını satarak insanlara yardım etmeye başlar. Bunun yanı sıra, Everhard ile yaptığı bir konuşmada elde ettiği servetin hak edilmemiş olduğunu söyleyecek kadar değişmiş olan Psikoposun bu tavrının, içinde yaşadığı toplumun sosyal koşullarının farkına varmaya başlamış olan bir birey üzerinden, kapitalist düzende ne şekilde para kazanıldığı ve bu tür bir kazancın elde edilebilmesi için nasıl bir birey olunması gerektiğine göndermede bulunulması amacına hizmet eden bir duruşu beraberinde getirdiğini söyleyebiliriz. Burada dikkati çeken esas husus, Everhard'ın eşinin babası ve Psikoposun yaşam çizgilerinin kesiştiği noktaya yönelir. Her ikisi de radikal kararlar neticesinde mensubu bulundukları sınıfı terk etmek suretiyle işçi hakları savunucusu kimliğine bürünerek bilinçli bir biçimde ***'evrensel***

ihtilal' adı verilen geniş kapsamlı harekete hizmet etmeye başlamışlardır. Konformizme karşı duruşu ifade eden bu yönde bir tavrın her ikisi tarafından da benimsenmiş olması önem arz eder. Eserde hem Psikoposun hem de anlatıcı konumundaki kadının babasının duruşunda ve dünya görüşünde görülen ani değişikliğin, sosyal çevrelerini kaybetmeleri ve sistemin öteleyici tavırlarına maruz kalmaları şeklinde zuhur eden benzer sonuçlarla karşı karşıya kalmalarıyla nihayete ermesi dikkate şayan bir diğer noktadır. Nitekim her ikisi de yapmış oldukları bu seçimin sonucu olarak aynı sıkıntıları göğüslemeye çalışmakla benzer kaderleri paylaşan iki birey olarak karşımıza çıkarılır.

Psikopos Morehouse ve Everhard'ın eşinin babası, tüm bu olumsuzluklara rağmen sebat etme temayülünde olan ve teslimiyet yerine çatışma ahlakını daimi kılma refleksiyle hareket eden birer portre sunarlar. Bu portrelerin, verilmek istenen mesaja uygunluk teşkil eden bir çağrı olduğunu söyleyebiliriz.

Devrim hazırlıklarının ve devrimin kaçınılmaz bir son çare olarak belirdiği düşüncesinin temellendirilmeye çalışıldığı satırlarda yapılan vurgular, sadece Amerika'ya değil, yanı sıra küresel ölçekte değerlendirilebilecek bir hareket sahasına işaret etmeye başlamıştır. Buna göre, **George Orwell'**ın **1984** adlı romanında da işlenilen bir düşünce olma niteliği belirten oligarşik egemenliği sürekli kılma amacının aygıtlarından biri olarak belirdiğini gördüğümüz 'daimi savaş hali' eserde halkın tek partiye ve düzene olan inancını zinde ve canlı tutma idealiyle uzlaştırılan bir araç olarak karşımıza çıkarılır. Bu yıllarda, ABD ile Almanya arasında bilinçli olarak çıkarılmak istenen savaşa iştirak etmeyi, her iki ülkede yaşayan proleter taban da aldıkları ortak kararla reddetmiştir. Zira her iki ülkenin işçi sınıfları da, çıkarılmak istenen savaşın meşru bir temelden yoksun olduğunu ve savaşa girmelerinin oligarşinin bilinçli bir tercihi olduğunu bilmektedir. Bu durumda, Almanya'da bulunan sosyalistlerle müşterek bir karara vararak savaşmayı reddeden işçi sınıfı, gerçekten de eylemsiz kalmaları halinde hâsıl olması zaruri görünen bir savaşı engellemeye muktedir olabileceğini kanıtlamıştır.

Everhard'ın bir işçi lideri olarak sosyalist parti üyesi kimliğiyle milletvekili

seçilerek parlamentoya girmesi, eşi Avis Everhard'ın da hareketin güçlü bir parçası haline gelmesiyle hızlanan bir olay örgüsünü beraberinde getirmeye başlar. Proleter kesimin Demir Ökçe bünyesine nüfuz etmelerini sağladığı ajanlarının mensubu bulundukları davaya sıkı sıkıya bağlı birer devrimci olarak takdim edilmeleri, sosyal yaşantının içerisine sürüklendiği kaotik yapı, **'demir ökçe'**nin tüm toplumu çevreleyen bir korku düzeni tesis etmiş olması, üzerinde en çok durulan hususiyetler olarak değerlendirilebilir. Bu sosyal yapı içerisinde, yurttaşlık haklarının bilincine ermeye başlayan halkın, sömürü düzenine karşı yönetimi ele geçirme temayülünü Demir Ökçe'nin en şiddetli ve etkin yöntemlerle bastırmaya uğraş vermesi, sözünü ettiğimiz kaotik ortamı biçimlendirir. Köylülerin meşru bir siyasal hak olarak değerlendirilen seçim iradesiyle iş başına geldikleri eyaletlerde çıkan karışıklıklar, Demir Ökçe'nin halkın içine gizlice soktuğu ajan provokatörlerin eylemlerine bağlanır ve bu suretle köylülerin ele geçirdikleri temsil haklarının ortadan kaldırılmasının amaçlandığı ifade edilir. Oligarşinin şiddeti çağıran eylemlerine köylülerin hızlı bir biçimde cevap vermeleri, Demir Ökçe tarafından kendilerine yöneltilebilecek olan her türlü silahlı müdahaleyi meşru kılan bir araç olarak ifade edilir:

"On kadar eyalette isyanlar patlak verdi. Malları ellerinden alınmış çiftçiler, eyalet yönetimlerini zor kullanarak ele geçirdiler. Bütün bunlar Anayasaya aykırı davranışlardı ve buna dayanılarak Birleşik Devletler askerleri isyan bölgelerini kuşatıp, asileri yakalamakla görevlendirildi. Ajan provokatörler, işlerini başarıyla sürdürüyorlardı. Demir Ökçe'nin bu casusları zanaatkâr, çiftçi, toprak işçisi maskeleri altında işlerini yürütüyorlardı. Oyunun sahne hazırlıkları tamamlanınca, Birleşik Devletler askerleri, yani aslında Demir Ökçe'nin orduları sahneye egemen oldu. Sacramento sokaklarında kan gövdeyi götürdü. On bir bin kadın, erkek ve çocuk kurşunlandı ya da evlerinde uyurken öldürüldü. Ulusal hükümet, eyalet hükümetine el koydu."[49]

[49] D. Ö, s: 186

Böylesine olumsuz izlenimler dizisi şeklinde çizilen sosyal tablo, toplumsal yaşantının her dokusunda ve alanında şiddetin, kaosun, kuşkunun ve ölümlerin getirdiği sosyal dengesizlikleri barındırmıştır.

Everhard'ın milletvekili seçilmesinin ardından parlamentoda beyan ettiği görüşlerinin açıkça partizanlık olarak telakki edilmesi, Everhard ve onun şahsında tüm sosyalist parti üyelerinin, Cumhuriyetçi ve Demokrat milletvekilleri tarafından hedef olarak gösterilmelerinin önünü açmıştır. Mecliste, 'İşsizlere Yardım Tasarısı'nın tartışıldığı bir sırada söz alan Everhard'ın sosyal adaletsizlikten ve sınıflar arası mücadeleden söz etmesi ve nihayetinde Oligarşinin kurduğu düzene yönelik olarak daha keskin bir üslup kullanmasının bedelini, kendisine karşı oldukça hızlı bir biçimde tertip edilen bir komployla öder. Çıkarılması yönünde önerge verdiği yasanın görüşüldüğü sırada, korkunç bir patlama meydana gelir. Bu sırada yaralanan Everhard, kürsüden kendi grubunu teskin etmeye çalışırken, bir yandan da bunun plütokrasinin düzenlediği bir komplo olduğunu haykırır. Derhal kendisinin bulunduğu kürsüye doğru koşan askerler tarafından tutuklanır. Bu sırada Ernest Everhard'ın eşi olduğunu haykırarak yanına gitmek isteyen Avis de askerler tarafından tutuklanmıştır. Kısa bir süre içerisinde yargılanarak hapse mahkûm edilen Everhard ve Avis ile birlikte diğer sosyalist milletvekilleri, aslında bombayı atan taraf olarak suçlanmıştır. Ancak bu komployu düzenleyenin Demir Ökçe'nin bizzat kendisi olduğu gerçeği, asla gün ışığına çıkarılmayacaktır. Bu süreç boyunca Everhard'ın eşiyle ve diğer yoldaşlarla yürüttüğü iletişim, sadakat temeli üzerine inşa edilen bir görünüm arz eder. Cezaevinde, ihtilal planlarının Oligarşinin bünyesine sokulan ajanlar vasıtasıyla kurulan organik iletişim ağı sayesinde devam ettirilebileceği itikadı sürdürülür, hatta cezaevinden kaçılmasına kesin gözüyle bakılması itibariyle, daha sonrasında saklanılması tasarlanan sığınaklar dahi kararlaştırılmıştır. Nitekim uzun bir müddet sonra Everhard ve farklı bölgelerdeki işçi liderleri 1915 yılının ortalarında, -kesin olarak belirtilmeyen bir tarihte- tutuldukları cezaevlerinden aynı günde firar ederler.

Firar etmelerinin ardından güvenli olduğunu düşündükleri bir sığınakta birlikte yaşadıklarından söz ettiği on sekiz ay içerisinde, hiç ayrılmadıklarına vurgu yapan Avis

Everhard, bu dönemleri hayatının en mutlu dönemleri olarak addeder. Sığınaktan çıkmalarının ardından ihtilâlin başladığının ifade edildiği bölümlerde Garthwaite adlı devrimci dostuyla yaptığı kader birliğini, ihtilâlin en şiddetli dönemlerinin sokak çatışmaları arasında kalmış olmaları halinin canlandırdığı kanlı tabloya izafe eden Avis Everhard, aynı zamanda son derece çarpıcı sahnelerle bu tabloyu hareketlendirme teşebbüsündedir: *"Kiralık askerler önlerine geleni öldürüyorlardı. Başlangıçta, ezici bir sıkışma oldu, ama ölenler arttıkça biraz rahatladık. Ölenler ve can çekişenler yere düşüyor, kalanlara yer açıyorlardı. Garthwaite, ağzını kulağına dayadı ve bağırdı. Ama korkunç gürültülerden bir şey duyamadım. Dediklerini anlamamı beklemeden beni tutup yere attı. Can çekişen bir kadını da üzerime yatırdı. İtiş kakış arasında kendisi de üzerime abandı. Üzerimizde, ölülerden ve can çekişenlerden oluşan bir tepe yükseliyordu. Şimdi sadece iniltiler duyuluyordu."*[50] Bu tablo içerisinde devrimin başarıya ulaşmasının imkânsızlığının sezdirilmesi, Demir Ökçe'nin kullandığı şiddet yöntemlerinin tasvirine tekabül eden bir yapı arz eder: *"Kiralık askerler, yaptıklarıyla yetinmemişlerdi. Bulunduğumuz yere kurşun sıkıp yaralıları öldürüyor ve bizim gibi ölü numarası yapanları arıyorlardı. Üzerimdeki yığından bir adamı çekip çıkardıklarını anımsıyorum. Adam hayatının bağışlanması için yalvarmış, kurşunla hemen susturulmuştu."*[51] Bu şekilde tasvir edilen savaş sahnesinden canlı çıkmayı başarmasını devrimci dostu Garthwaite'e borçlu olduğunu bildiren Avis, daha sonraki süreçte, Demir Ökçe'nin içine sızmış olmasının da kurtuluşuna yardım eden bir diğer unsur olarak belirdiğini anlatılarıyla ortaya koyar. Anlatıcı, devrim girişiminin tümüyle başarısızlıkla nihayete erdiğini kimi bölümlerinde tasvir yöntemini kullandığı satırlarda belirtir. Avis ve Ernest'in bu başarısız girişimden sonra tekrar biraraya gelirler. Sayısız insanın yaşamını yitirdiği, büyük şehirlerin sonsuz birer harabeye döndüğü bu girişim, Avis'in hatıralarında yeniden vücut bulan bir olaylar dizisi halinde teşekkül eder. Oligarşik sisteme karşı yürütülen bu hareketin, hâkim otoritenin kullandığı geniş ölçekli şiddet sayesinde pasifize

[50] D. Ö, s: 251

[51] D. Ö, s: 251

edilmesinin, mahalli unsurların ve muhtelif sosyal tabakaların müşterek faaliyetlerinin karşısında Demir Ökçe'nin mutlak egemenliğinin boyunduruğundan kurtulamayacak olma gerçeğiyle yüzleşen yapının trajik boyutuna işaret etmeyi mümkün kılan bir vaka parçası olarak sunulduğu kanaatindeyiz. Böylece yazarın okuyucuda uyanmasını istediği ***'korku cumhuriyeti'*** fikrinin esere bir bütün halinde nakledildiği söylenebilir. Nitekim Demir Ökçe, bünyesinde olgunlaştırdığı resmi ve özerk müesseseleriyle, merkezi otoriteye bağlı ve bu iradenin dışına taşan tüm faaliyetlerin karşısında şiddet tehdidiyle yer alan bir korku sembolü halini almıştır. Romanın son kısmında yer alan: *"Ve bütün bunlar arasında, Demir Ökçe, sakin ve temkinli adımlarla ilerliyor, yoldaşlarımıza karşı giriştiği balyoz hareketinde toplumsal yapının da tüm dokusunu sarsıyordu, kiralık askerleri, emek kastlarını ve onların ajan merkezlerini çiğneyip geçiyor, pençesini geçirebildiklerini acımaksızın cezalandırıyordu. Öte yandan Ernest ve öteki liderler, ihtilalci güçlerin yeniden örgütlenmesi için var güçleriyle çalışıyorlardı. Bu görevin büyüklüğünü anlamak için yalnız şunu..."*[52] cümlesi, olay örgüsünün korku teminin duyurulduğu bir yapı aracılığıyla sonlandırıldığını ortaya koymaktadır. Eserin son sayfasında Avis'in kaleminden döküldüğü ifade edilen bu satırların, aniden son bulduğu bir dipnot halinde belirtilirken, bu ani kesintinin Demir Ökçe'nin kiralık askerlerinin baskın yapacağını sezmiş olabileceği çıkarımına da yer verilir. Olay örgüsünün, Avis Everhard'ın müşahedelerinin aktarımı esası üzerine kurulması, hatıralarını kaleme alan anlatıcının esere tasarladığı türde bir son vermesini imkânsız kılan bir olay yaşadığı izlenimini ortaya koyan bir sürece doğru evrilmesini sağlayacak bir adım olarak değerlendirilebilir.

Martin Eden adlı eseri, yazarın olgunluk çağının en önemli yapıtları arasında yer almaktadır. Edebiyat eleştirmenleri, araştırmacılar ve roman teorisyenlerinin, Jack London'ın biçim ve içerik bakımından en yetkin eseri olduğu kanısında uzlaşıya vardıkları Martin Eden, 1909 yılında yayınlanmıştır. Yazarın en hacimli eseri olan Martin Eden, aynı zamanda Jack London'ın ilk gençlik yıllarında yaşadığı aşkların, hayal

[52] D. Ö, s: 267

kırıklıklarının, ümitlerin ve bir yazar olarak tanınma idealini gerçekleştirmek için verdiği bireysel mücadelenin aktarıldığı, otobiyografik karakterli romanıdır.

Martin Eden'i kaleme aldığında 33 yaşında olan Jack London, eserin başkahramanı olan Martin Eden'i, ilk gençlik yıllarına ait otobiyografik anlatılarını ve maceralarını kendisi üzerinden nakledebileceği bir figür olarak tasarlamıştır. Jack London'ın eserlerinin büyük kısmı, kurgusal özellikleri itibariyle, muhtelif ölçüler dâhilinde yazarın gerçek hayatından izler taşımaktadır. Martin Eden ise, yazarın gerçek hayatının, eserin karakter, kurgu, mekân ve zaman gibi yapısal unsurları üzerinde en aktif ve yoğun bir biçimde hâkimiyet kurmasını sağladığı bir yapıyı ortaya koyması itibariyle önem arz eder.

Eserin kurgusal niteliği, Martin Eden adlı sıradan bir gemi işçisinin yaşadığı tutkulu aşk ve yazar olma ideali doğrultusunda harcadığı çabanın anlatımına dayanan bir anlayış dâhilinde inşa edilmiştir. Tanıştığı Ruth adlı aristokrat kadına karşı duyduğu aşkın, hayatını farklılaştırma yönünde radikal bir karar almasına vesile olduğu Martin Eden, küçük yaşlardan itibaren hayatını gemilerde çalışarak kazanmış olan sıradan bir işçidir. Eserde aktarılan olay örgüsü, Martin'in kısa bir süre önce tanıştığı Arthur isimli gencin evinde başlamaktadır. Arthur, son derece müreffeh bir yaşantı sürmekte olan, aristokrat bir gençtir. İşçi sınıfına mensup bir genç ile aristokrat bir öğrencinin tanışıklıkları ise, Arthur'un karıştığı bir kavgada Martin Eden'in kendisine birkaç kişinin arasına atılarak yardım etmesi hadisesine dayanmaktadır. Bu yardımının şerefine Arthur'un son derece lüks ve zengin bir görünüme sahip olan evine davet edilen Martin Eden, ilk kez böylesine ihtişamlı bir tabloyla karşılaşmış olmanın şaşkınlığını yaşarken, bir yandan da ne şekilde davranması gerektiği sorunu üzerinde düşünmeye başlamıştır. Bu sırada, taşıdığı işçi kıyafetleri ve acınası dış görünüşü, kendisini o ana dek ancak okuduğu kitaplarda tasvirlerine rastlayabildiği böylesi aristokrat ve zengin bir evde hakir görülebileceği kaygısıyla her hareketine dikkat etme zorunluluğu duymaya sevk etmiştir. Yaşadığı şaşkınlığın çekingen ve alçakgönüllü tavırlar sergilemesini sağladığı Martin Eden, yeni tanıştığı Arthur'un kardeşleri arasında cereyan eden sohbetin kullanımını

gerekli kıldığı terimlerin kendisine yabancı olması itibariyle, içinde bulunduğu ortamda kendisine yer olmadığını düşünür. Nitekim Martin Eden hayatını küçük yaşlardan itibaren çalışarak kazanmak zorunda kalmış bir gemicidir. Buna rağmen kendisini kültürel bakımdan geliştirmek için çaba harcayan ve özellikle kitap okumaktan keyif alan bir mizaca sahip olması, henüz tanışmış olduğu soylu arkadaşının evinde rastladığı kitaplara ilgi duymasını sağlamıştır. Swinburne ve Browning gibi şairlerin kitaplarını incelemeye başlar. Bu bölümde, özellikle Martin Eden'in içinde bulunduğu psikolojik durumun tahlilini içeren pasajlara ağırlık verilmiştir. İçsel konuşmaların rehberliğinde geliştirilen psikolojik tasvirlerin yoğunluğunu hissettirdiği bu bölümlerde dikkat çeken temel özellik, bir parçası olamadığı aristokrat zümreye içten içe hayranlık duyan Martin Eden'in, mensubu bulunduğu işçi sınıfına ait muhtelif görünümlerle, içinde bulunduğu yüksek tabakanın çizdiği tablo arasında yaptığı zihinsel mukayesenin naturalist bir anlayış dâhilinde aktarılmış olmasıdır. Sınıf çatışmasının kendisi üzerinden karakterize edildiği bir tip olarak sunulan Martin Eden, mensubu bulunduğu sınıfın temsilcisi olduğu bu evde duyduğu utanç yüzünden gittikçe içine kapanan bir ruh haline sahip olmaya başlamıştır. Evdeki nezakete kültürel düzeye, kütüphanenin zenginliğine ve duvarlardaki tablolara karşı derin bir hayranlık duyan Martin Eden, eline aldığı şiir kitabını incelerken irkilmesine sebep olan sesin kendisinden geldiği kızı görünce, daha önce yaşamadığı ve tarif edemediği hislere kapılır. İçeriye giren kişi, Ruth adlı zayıf, sarışın, beyaz tenli, mavi gözlü ve son derece zarif bir kızdır. Yeni edindiği dostu Arthur'un kız kardeşi olan Ruth, Martin'i henüz ilk görüşte derin bir biçimde etkilemiştir. Bu olayın akabinde Martin Eden, mensubu bulunduğu sınıfın işçi kızlarıyla kendisi için son derece farklı ve etkileyici bir bütünlük arz eden bu yeni evde tanıştığı Ruth adlı kızı karşılaştırır. Gerçekten de Ruth, onlara göre çok bakımlı, olgun, asil ve kültürlü bir kızdır.

Bir süre bu evde henüz tanışmış olduğu insanlarla vakit geçirdikten sonra, evden ayrılır. Ayrılırken Ruth'un kendisine, kardeşine yapmış olduğu bu iyiliğin karşılığında tesis edilen dostluklarını sürdürebilmek için istediği zaman uğrayabileceğini söylemesi, Martin Eden'i heyecanlandırmıştır. Zira Martin Eden, zerafetine, kültürüne, fiziksel

görünümüne ve asil duruşuna hayran olduğunu hissettiği bu kıza karşı derin bir aşk duymaya başladığını henüz tam anlamıyla idrak edememiştir. Kız kardeşinin evli olduğu Bernard Higginbotham'ın evindeki odalardan birinde kira karşılığı yaşamakta olan Martin Eden, kendisi tarafından davet edilmiş olmasına rağmen Ruth adlı genç kızın evine gitmeye cesaret edemez. Başta kendisini yalnızca bir kez olsun görebilmek için evden çıkış saatlerini ve odasının bulunduğu bölümü uzaktan uzağa gözetlemeye başlayan Martin Eden, bir süre sonra bu çekingenliğini yener ve Ruth'la birebir görüşebilmek için onun evine gitmeye karar verir. Her bakımdan işçi sınıfının tipik özelliklerini bünyesinde barındıran Martin Eden, kaba konuşmasını ve yaptığı gramer yanlışlarını düzeltmesi konusunda Ruth tarafından nazik bir dille uyarılır. Bu sırada Ruth'a duyduğu aşk da günden güne güçlenmektedir ve artık Martin Eden için Ruth, kendisini mensubu olduğu işçi sınıfının, kaba görünümünün, kültürel yetersizliğinin ve nezaketsizliğinin ötesine taşımasına yardımcı olabileceğini düşündüğü ütopik bir model haline gelmiştir. Martin'in tek amacı, Ruth'a layık olabilecek bir erkek yaratabilme konusunda üzerine düşen vazifeleri yerine getirmektir. Ruth da, rahatlıkla dönüştürebileceği bir erkeğe sahip olmanın gizli bilincinden, içten içe keyif almaktadır.

Martin, kendisini her bakımdan farklılaştırma idealini hayata geçirebilmek için, öncelikle gününün büyük kısmını kütüphanede, kitap okuyarak geçirmek zorunda olduğunun bilincine varır. Bilhassa gramer ve görgü kurallarına ilişkin eserleri ödünç alarak okuduğu kütüphaneye üye olur ve gününün tamamını kitap okumaya ayırmaya başlar. Ruth, kendisi için artık neredeyse tanrısal bir varlık haline gelmiştir ve Ruth'a karşı duyduğu aşkın, onu aralarında asla aşılamayacağını düşündüğü bir uçurumun karşı yakasında yaşayan, ütopize edilmiş bir model olarak görmesine vesile olduğunun idrakine varamamaktadır. Ruth'u elde edebilmek için, kültürel bakımdan içinde bulunduğu sosyal sınıfın üzerine çıkması gerektiğinin bilincinde olan Martin, kendisini sosyal çevresinden tümüyle soyutlayarak tümüyle okumaya vermiştir.

Bir süre sonra, Ruth ile daha sık görüşmeye başlayan Martin, parasını tamamen tükettikten sonra, birkaç ay daha karada kalarak geçinmesini olanaklı kılacak parayı

kazanmak için, bir gemiye tayfa olarak yazılır ve sekiz aylık uzun bir yolculuğa çıkar. Bu süre içerisinde, yanına aldığı birkaç gramer kitabı üzerinde yoğunlaşarak, İngilizce'sini geliştirmeye çalışırken, bir yandan da düzenli olarak elbiselerini yıkama karşılığında Norveçli gemi Kaptanının Shakespeare kitaplığından belli başlı ciltleri ödünç alarak okumaya başlamıştır. Dil konusundaki yetersizliğini bu şekilde aşmaya çalışırken, içinde bulunduğu gemide kendisiyle birlikte çalışmakta olan arkadaşlarıyla arasında kesin bir farklılığın mevcut bulunduğunu hisseder. Bu noktada, ansızın zihninde belli belirsiz bir imge şeklinde yazma temayülünün belirdiğini duyumsayan Martin Eden, bu sayede Ruth'la yakınlaşabileceğini ve para kazanmak için define avına çıkan gemilerden birine işçi olarak yazılıp, aylarını denizde geçirmek zorunda kalmayacağını düşünür.

Sekiz ay süren seferden dönen Martin, yazar olma idealinin ruhunda hâsıl ettiği heyecanın önderliğinde, öncelikle define arayıcılarının serüvenlerini konu alan bir yazı kaleme almayı tasarlar. Kendisini bu heyecana öylesine kaptırmıştır ki, geri döndükten sonra, geldiğini Ruth'a dahi haber vermeden yazmaya koyulmaya karar verir. Bu süreç içerisinde, San Francisco Examiner adlı gazetenin, eserlerini yayınladığı yazarlara kelime başına iki sentlik bir ücret ödediğini öğrenen Martin, yazarlıktan kazanmayı umduğu parayı hesap ederek, kısa zamanda eserini tamamlar ve hemen pazar günü yayınlanmasını umduğu öyküsünü gazetenin editörüne postalar. Bu yazının akabinde, erkekler için yazmayı tasarladığı bir tür macera öyküsünü de The Youth's Companion adlı haftalık dergiye, hatırı sayılır bir ücret mukabilinde satabileceğini düşünür. Gününün dört saatlik zaruri uyku bölümü dışında kalan süresinin tamamına yakın bir kısmını yazma faaliyetine ayırarak geçiren Martin, eserlerini yolladığı muhtelif gazete ve dergilerden herhangi bir haber alamamaktadır. Bir süre sonra, Ruth'u görme arzusunun kendisi için dayanılmaz boyutlara vardığını hisseden Martin, bu arzusuna yenik düşer ve Ruth'un evine gitmeye karar verir. Ruth'a yazar olma hayalinden söz ederken, aynı zamanda karşısına oldukça değişmiş biri olarak çıktığı bu genç kızın iltifatlarına da mazhar olmuştur.

Yazma faaliyetini hızlandırarak sürdüren Martin, kendilerine gönderdiği makale ve öykülerini her defasında geri yollayan muhtelif gazete ve dergilerin bu tutumları

karşısında ümitsizliğe sevk edilmek yerine yazma konusunda daha da kamçılandığını hisseder. Kendisini her anlamda yeniden yaratma eğilimde olan Martin Eden, gramer kitaplarından aritmetik ve geometri eserlerine, şiir kitaplarından muhtelif dönemlerde neşredilmiş olan dergi ve romanlara, pek çok yayını takip etmektedir. Yazar olma hayalinin temel kaynağı ise, Ruth'a layık olabilme kaygısının kendisini sürüklediği, içinden çıkılmaz ruh halidir. Martin Eden'in tek arzusu, mensubu bulunduğu sosyal sınıfın yaşam koşullarının kendisine izafe ettiği genel izlenimin dışına çıkarak, Ruth'u her bakımdan hak edebileceğini düşündüğü yeni bir erkek yaratmaktır.

Eserde, Martin Eden'in her bakımdan kendisini geliştirmeye mütemayil bir tip olarak sunulması, kültürel açıdan yaşadığı yetersizliğin her fırsatta vurgulandığı bu işçi gencin muhtelif münasebetlerle duyduğu belli başlı isim, akım, felsefi disiplin ya da terimlerle karşılaşmasını da mümkün kılmıştır. Zira City Hall Park'ta toplanan sosyalist gençlerin ateşli konuşmalarına tanık olduğu sırada kendisinden bahsedildiğini duyduğu Herbert Spencer'ın *"Psikolojinin Prensipleri"* adlı eserini okumaya başlar. Bu tanışıklık kendisine, ister istemez belli bir felsefi duruşa sahip olmasını sağlayan özerk bir düşünce alanı tahsis etmiştir. Sahip olduğu ideolojik ve felsefi duruşun teşekkülünde başlıca rolü oynayan düşünür de, Herbert Spencer olmuştur. Kendi sınıfına farklı bir perspektiften bakan Martin, elitist olma kimliğini edinmesini sağlayan başlıca figür olan Ruth'a karşı duyduğu aşkın şahsında, mensubu bulunduğu işçi sınıfına yabancılaşmış bir karakter haline gelmiştir.

Martin Eden'in yazar olma çabalarının birincil amacını, yazarlığı yaşamını idame ettirebileceği bir meslek haline getirmek teşkil etmektedir. Öncelikle geçimini temin etmesini sağlamasını umduğu bu meslek, ileride kendisine nitelikli bir edebi derinlik kazandıracaktır. Zira Martin Eden, bu sayede önemli bir sanatsal yetkinliğe ulaşmayı, ardından da eserlerini büyük bir hayranlıkla okuduğu "büyük yazarlar"ın seviyesine erişmeyi tasarlamaktadır. Bu dönemde kızları Ruth ile ayaktakımına mensup sosyalist bir genç olarak gördükleri Martin Eden'in yakınlaşmalarına herhangi bir müdahalede bulunmamayı tercih eden Morse ailesinin üyeleri, kendi sınıflarından iyi eğitim görmüş

gençleri kızlarıyla tanıştırma planlarını yürürlüğe koyarlar. Nitekim yazın başlangıcında iş bulduğu çamaşırhanede çalışmak üzere San Francisco'ya gitmiş olan Martin Eden, Ruth'tan bir süreliğine de olsa ayrılmıştır. Lüks bir otelin çamaşırhanesinde henüz edindiği iş arkadaşı Joe ile birlikte gününün büyük bir bölümünü çalışarak geçirmek zorunda kalan Martin, bu döneme kadar olan süreçte hiç ara vermediği okuma ve yazma faaliyetlerini tamamen terk etmiş, kendisini tümüyle alkole ve çalışmaya vermiştir. San Francisco'nun yakıcı sıcağı altında oldukça zor şartlarda çalışmak zorunda kalan Martin, bu dönemde bir yandan da para biriktirmeye çalışmaktadır.

Bu süreç boyunca aralarında sıkı bir dostluk bağının oluştuğu Martin ve Joe Dawson, yazın sonuna gelindiğinde ayrılmak zorunda kalmıştır. Bir gün yine karşılaşacakları ümidini dile getirerek San Francisco'dan ayrılan Martin, geriye döndüğünde ise yeniden Ruth'la yakınlaşmaya başlar. Zor şartlar altında çalışarak geçirdiği yaz mevsiminin ardından yazar olma hayalinin, üzerinde yoğunlaştığı faaliyetleri tayin etmesine izin veren Martin, bir yandan da sürekli olarak kendisini geliştirmektedir. Sosyete dergilerinde yayımlatmak üzere kaleme aldığı mizahi şiir, fıkra ve çocuk hikâyelerini ilgili yayın kuruluşlarının editörlerine gönderir. Ticari kaygılarla kaleme aldığı birkaç eserini son derece düşük fiyatlarla muhtelif dergilere satmasının ardından, yaşadığı ekonomik sıkıntıları kısmen de olsa giderebilme olanağı bulan Martin Eden, Ruth ile tanıştığı yılın yaz sonunda yine bisikletleriyle gezintiye çıktıkları bir gün dinlenmek üzere mola verdikleri tepede aşkını kendisine ilan eder. Bu ilana karşılık olarak Ruth'tan olumlu yanıt alan Martin, Ruth'un ailesinin birliktelikleri hakkındaki çekincelerini haklı çıkaracak şekilde ileride her ikisini de geçindirebilecek olan maddi yeterlilikten mahrum bir hayat sürmeye başlamıştır. Yayımlanan ilk eserine karşılık aldığı beş dolar, Martin Eden'i yazar olma hayalinden alıkoymak üzereyken The Youth's Companion adlı dergiden edindiği kırk dolar, söz konusu ümitlerini tazelemesine vesile olur. Bu seviyede para kazanmaya devam ettiği takdirde Ruth'a layık bir eş olabileceğini tasavvur etmektedir. Bu duruma mukabil Martin Eden, eserlerini postaladığı dergilerin editörlerinden art arda olumsuz yanıtlar almaya başlar ve içinde bulunduğu sefalet

gittikçe daha da derinleşir. Zira bu süreçte takım elbisesini, bisikletini ve daktilosunu kendisinden borç para aldığı tefeciye rehin bırakmak durumunda kalmıştır. Bu sırada evine kiracı olarak taşındığı Maria Silva isimli dul ve yedi çocuklu bir kadının verdiği hayat mücadelesine tanıklık etmektedir. Farklı dergilerde yayımlanan eserlerinden kazandığı cüzi miktarlarla yaşantısını idame ettirmeye çalışan Martin'in içerisinde bulunduğu maddi koşullar dahi yazar olma idealinden vazgeçmesini sağlamaya yetmemiştir.

Kiracısı olduğu Maria isimli dul kadının kendisine tahsis etmiş olduğu tek göz odada yazma faaliyetlerini sürdürürken, bir yandan da açlığın etkilerinin açık bir biçimde gözlemlenebildiği yüzünün gittikçe incelerek acınacak bir hal almasına tanıklık eden Martin, sevgilisi Ruth'un, bir işe girerek evliliğin üzerine yükleyeceği maddi sorumluluğu kaldırabilmesini sağlamak üzere kariyerini ilerletmesi yönündeki telkinlerini dikkate almaksızın yazmaya devam etmektedir. Nihayetinde New York'ta yayımlanmakta olan olay dergilerinden birinden, triolet'lerinin neşredilmesine karşılık kazandığı üç dolar ve Chicago'da basılmakta olan günlük gazetelerden biri tarafından kabul edilen "Define Avcıları' adlı hikâyesinden kazandığı on dolar bir süre daha yazar olma konusundaki idealini canlı tutmasını sağlamıştır. Bu süreç içerisinde çektiği açlık, Martin Eden'i yoksullar üzerinde düşünmeye ve yoksulluk kavramını teorik bakımdan sorgulamaya itmiştir. Romanın bu bölümlerinde üzerinde durulan asıl tem olan **'açlık'** özellikle Martin Eden ve kiracısı olduğu Maria isimli kadının şahsında sorunsallaştırılarak aktarılmaktadır. Sınıf çatışması, yoksulluk, geçim kaygısı, eşitsizlik ve açlık gibi temlerin metin halkalarının mahiyetini tayin ettiği yapı içerisinde yer verilen tip ve kahramanlar, romanın iç dinamiğini oluşturan 'çatışma' olgusu etrafında işlevsellik kazanan unsurları ifade etmektedir. Zira Martin Eden ve Ruth Morse adlı kahramanların karakterize ettiği aristokrat-proleter çatışmasının, romanın esas temini oluşturduğu söylenebilir. Sevgilisi Ruth'un şahsında aristokrat sınıfa duyduğu hayranlığı bir süre sonra kaybetmeye başlayan Martin, Morse ailesinin fertlerini tanımaya başladıkça bu ihtişamlı yaşantının kendilerine tahsis edildiği zümreyi idealize etmiş olmasının gereksiz olduğunu düşünür. Sevgilisi

Ruth'un evine akşam yemeğine katılmak üzere davet edilen Martin, burada alanlarında uzmanlaşmış muhtelif bireylerle tanışma olanağı bulmuştur. Buna rağmen, tanıştığı bireylerin edindikleri sosyal statülerin gerektirdiği kültürel donanıma sahip olmadıkları kanaatine vararak yalnızca Profesör Caldwell ile sohbet etmeye başlamıştır. Nitekim bu topluluk içerisinde yalnızca Profesör Caldwell'in düşüncelerine itibar edilebilir olduğu kanısına vararak o güne dek edindiği kültürel birikimin sağladığı özgüvenle fikirlerini rahat bir biçimde ifade edebilme özgürlüğüne kavuşmuştur. Bu deneyim Martin Eden'in, kültürel ve düşünsel yetkinlik bakımından işçi sınıfı ile aristokrat zümre arasında herhangi bir farklılığın mevcut bulunmadığı sonucuna varmasına vesile olmuştur. Aşağıda aktardığımız pasaj, olayın başkahramanı Martin Eden'in söz konusu farklılığın sınıfsal bir ayrıma dayandırılamayacağına ilişkin düşüncelerinin ifade edildiği bir yapıyı ortaya koymaktadır:

"Vaktiyle aptalca, işçi sınıfının üstündeki herkesin akıl kudretine ve güzellik anlayışına sahip kişiler olduğuna inanmıştı. Onun kafasında kültür ve dolar, eskiden hep birbirine paralel gitmiş, kolej eğitimiyle üstatlığın aynı şey olduğuna inanmakla da yanılmıştı."[53]

Romanda, sınıfsal ayrım düşüncesinin toplum nezdinde tecessüm ettirdiği genel algının dönüşüme uğraması, Martin Eden'in kişisel deneyimlerinin şahsında ifade edilmiştir. Martin'in Ruth ve ailesinin şahsında aristokrat zümreye ilişkin genel kanaatlerinin geçirdiği bu dönüşüm, kendisinin de bu çevreden uzaklaşması için gerekli olan ilk adımı atmasını sağlamıştır. Bu süreçte farklı dergilere gönderdiği kısa hikâyelerinin art arda reddedilerek posta yoluyla kendisine geri gönderilmesi, Martin'in ekonomik durumunun giderek daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Nitekim durumunu düzeltmek için tefeciden aldığı borç karşılığında bisikletini ve takım elbisesini rehin bırakmak zorunda kalacak kadar zor duruma düştüğü bir gün tramvay durağında kız kardeşi Gertrude'a rastlar. Açlıktan iyice zayıflamış olan Martin, kız kardeşinden

[53] Martin Eden, s: 382

istemediği halde kendisine verdiği beş dolarlık banknotu alır ve aç kalmaya devam edeceğini bildiği halde bu parayla posta pulu alarak reddedilen eserlerini farklı dergilere yollamak üzere postalamayı tercih eder. Böylesine sefil bir yaşantı sürmekte olan Martin, nişanlısı Ruth'un da düzenli bir işe girerek çalışmaya başlaması yönündeki telkinlerini dikkate almamaktadır. Zira aristokrat bir aileye mensup olan Ruth için nişanlısının içinde bulunduğu sefaletin meşru gerekçelerini ebeveynlerine izah etme olanağı bulunmamaktadır. Bu durum bir süre sonra Ruth'un ailesinin de tepkisini çekmeye başlar ve kızlarının işçi sınıfından bir gençle evlenmesini onaylamayan ailesi, Ruth'u Martin'den uzaklaştırmaya çalışır. Martin'in açlığa ve sefalete rağmen tanınan bir yazar olmak için mücadele verdiği bu süreç yazar tarafından özellikle **sınıf çatışması** ve **yoksulluk** temlerinin vurgulanmasını olanaklı kılacak vaka parçaları çerçevesinde nakledilmiştir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, Martin'in hayatı Ruth'un evinde verilen bir yemek sırasında şair Brissenden ile tanışması akabinde köklü bir dönüşüme uğramıştır. Brissenden, alkolik, zayıf, hastalıklı ve hayattan ümidini tümüyle kesmiş bir bohemdir. Buna mukabil şairane mizacı ve sanatçı yönü ile Martin'in hayranlığını kazanmıştır. Müşterek ilgi alanlarının başlamasına vesile olduğu sohbetlerinin koyulaşmasının ardından Martin ve Brissenden arasında sıkı bir dostluk bağı kurulmuştur. Birbirlerine muhtelif dönemlerde kaleme aldıkları belli başlı eserlerini okuyarak başladıkları sohbetlerinin daha derin bir nitelik kazanarak felsefe ve edebiyat konularına yönelmesi, çok geçmeden bu iki arkadaşın zamanlarının tümünü birbirleriyle geçirmelerini sağlamıştır. Eserde geçirdiği hastalık ve alkol bağımlılığı yüzünden günden güne ölüme sürüklenen düşkün bir kahraman olarak tasvir edilen Brissenden, kendi muhitinde kısmen de olsa tanınmış ve ekonomik refaha ulaşmış bir bireydir. Dostlukları süresince maddi açıdan zor durumda olduğunu gördüğü Martin'e yardımda bulunan Brissenden, artık gününün önemli bir bölümünü Martin'in evinde geçirmeye başlamıştır. Brissenden'in dostluğu, bir süre sonra Martin'in nişanlısı Ruth'u ihmal etmeye başlamasını sağlar. Brissenden ve Martin bir yandan sosyalist toplantılara katılmakta, bir yandan da felsefe sohbetleri düzenlemektedirler. Zira Brissenden ile katıldıkları sosyalist toplantılardan

birinde sözü alan Martin, çoğunluğunu işçi sınıfı mensuplarının teşkil ettiği kalabalığa hitaben sosyalizmin temel parametrelerini eleştiriye tabi tuttuğu bir konuşma yapar. Sosyalizmin idealize ettiği temel hedeflerden biri olan eşitlik talebinin ütopik bir içeriğe sahip olduğu kanaatini vurguladığı bu konuşması, tesadüfen orada bulunan genç bir gazeteci tarafından yanlış anlaşılır. Genç gazeteci, hitabet yetisine herkesin hayran kaldığı Martin'in, Oakland'daki en önemli sosyalist liderlerden biri olduğunu düşünerek, çektiği fotoğraflarla desteklediği haberinde geniş halk kitlelerinin anarşist duygularını tahrik ettiğini iddia ettiği Martin'i gazetesinin sayfalarına taşır. Esas itibariyle sosyalizm karşıtı olan Martin'in genç gazeteci tarafından en tehlikeli sosyalist liderlerden biri olarak ilan edildiği haberin gazetelerde yayınlanması, kendisini birçok bakımdan zor durumda bırakmıştır. Bu olay bir bakıma Martin'in hayatının farklı bir noktaya doğru evrilmeye başlamasının ilk adımını teşkil etmiştir. İçinde bulunduğu sefaletin giderek derinleşmesine vesile olan bu hadisenin ardından Martin'in her yönden maruz kaldığı sosyal baskı, giderek yalnızlaşmasına ve içinde yaşadığı sosyal çevreye yabancılaşmasına sebep olmuştur.

Martin'in basın aracılığıyla maruz bırakıldığı karalama politikasının en önemli sonuçlarından biri de, sevgilisi Ruth'u kaybetmiş olmasıdır. Ailesi, dostları ve akrabaları tarafından tahkir edilerek yalnızlığına terk edilen Martin'in yaşadığı en büyük yıkımlardan biri olan ayrılık hadisesinin akabinde, kendisi tarafından anlaşılabildiğini düşündüğü tek insan olan Brissenden'in de otel odasında intihar ederek yaşamını kaybettiğini öğrenmiş olması, onu hayatla olan bağlarını yavaş yavaş koparmaya sevk etmiştir. Nihilist bir yaşam sürmeye başlayan Martin'in hayatının en önemli dönüm noktalarından biri de, ***The Millenium*** adlı dergiden kendisine gönderilen ince zarfın içinde bulunan mektuba iliştirilmiş olan üç yüz dolarlık çekin **Macera** adlı hikâyesinin yayın bedeli olarak kendisine takdim edildiğini öğrendiği gün oluşturur. Bu eserinin ardından **Wiki Wiki** adlı kısa öyküsü, ***Warren's Monthly*** dergi tarafından iki yüz elli dolar karşılığında satın alınır. Farklı dönemlerde kaleme aldığı muhtelif öykülerinin birçok dergi tarafından satın alınmaya başlaması, Martin'in giderek daha da tanınan bir

yazar haline gelmesini sağlamıştır. Nihayetinde **Güneşin Utancı** adlı eseri Singletree Darnley ve Ortakları isimli şirket tarafından basılarak yayınlanır. Kitabın uyandırdığı ilgi, yayınevinin kısa bir süre içerisinde birkaç baskı daha yapmayı göze almasını zorunlu kılmıştır. Farklı dillere çevrilen kitabının Martin'e kazandırdığı şöhret ve zenginlik, aynı zamanda sınıf atlamasını da sağlamıştır. Zira Martin bu gelişiminin kendisini herhangi bir suretle heyecanlandırmadığını hissetmektedir. Eserin özellikle bu bölümünde mevcudiyet gösteren satırların, Martin'in görmeye başladığı itibarın temel sebebinin ne olduğunu sorgulamaya başlamasının ortaya koyduğu iç diyaloglardan müteşekkil olduğunu görmekteyiz. Nitekim şöhret kazanmış bir yazar olma hayalini gerçekleştirmesine rağmen hayatla olan bağları tümüyle kopmuştur. Ruth'dan ayrılmasını ve tüm çevresi tarafından tahkir edilerek yalnızlaştırılan bir birey haline gelmesini sağlayan yoksulluğu, elde ettiği şöhret ve maddi kazanç tarafından bertaraf edilince Martin sosyal yaşantı içerisinde bir anda muteber bir yer edinmiş olmasının yarattığı şaşkınlığı yaşamaya başlamıştır. Buna rağmen Martin, yeniden işçi sınıfının arasına karışmaya karar verir ve eski dostlarıyla birlikte muhtelif sosyal faaliyetlere katılır. Sosyal hayata yeniden intibak etme sürecini şekillendirmesini umduğu bu faaliyetlerden herhangi bir zevk alamadığını duyumsar. Bir zamanlar aralarında bulunmaktan büyük bir zevk duyduğunu hatırladığı bu topluluk içerisinde de kendisini yalnız hissetmektedir. Zira kendilerinden ayrı geçirdiği süreç içerisinde, aralarında binlerce kitaplık bir farkın oluştuğunun bilincindedir. Geniş halk kitleleri nezdinde büyük ilgi uyandıran Martin'in muhtelif eserlerinin satışından elde ettiği miktar yüz bin doları bulmuştur. Ülkesinin en tanınmış yazarlarından biri haline gelmiş olması Martin'e aristokrat kesimden birçok yemek davetinde bulunulmasının da önünü açmıştır. Davet edildiği yemeklerin büyük bir kısmına iştirak etmeyi kabul eden Martin, bir yandan da kişiliğinde herhangi bir dönüşümün hasıl olmamasına rağmen kendisine duyulan ilginin artmış olmasının temel sebebini sorgulamaktadır. Kendisinde herhangi bir değişim olmamasına rağmen eserlerinin satışından elde ettiği gelir sınıf atlamasını sağlamıştır. Bu durumda burjuva toplumunun itibar ettiği değerlerin başında gelen şöhret, zenginlik ve sosyal statü gibi kavramların, açlık sınırında yaşadığı dönemlerde göz ardı edilen varlığına özel bir önemin atfedilmesinin müsebbibi olduğu kanaatine varır. Bu

dönemde tüm zevklerini yitirmiş ve hayatla olan bağlarını tümüyle koparma kararı vermiştir. Nitekim Ruth'un bir süre sonra kendisini terk ettiği için pişman olduğu iddiasıyla geri dönmesi dahi Martin'de herhangi bir duygu uyandırmamıştır. Yazarın burjuva değerlerinin üzerine inşa edildiği temel parametreleri sorgulama eğiliminde olduğu bu bölümler, bireyin sosyal hayat içerisindeki yalnızlığının da gerekçesi olarak sunulmaktadır. Martin Eden adlı kahraman üzerinden karakterize edilen bu sorgulama süreci, romanın sonlarına doğru yerini ölüm temine bırakmaktadır. Nitekim Martin Eden, içinde yaşadığı sosyal çevreden uzaklaşma temayülü dâhilinde Güney denizlerine doğru yolculuğa çıkan bir vapurda intihar etme kararı alarak kaldığı kamaradan çıkar ve kendisini okyanusun serin sularına bırakır. Martin Eden'in intihar eylemiyle sonlanan romanın son bölümünde yer verilen ölüm temi, bireyin sosyal varlığının içinde yaşadığı toplum karşısındaki ideolojik duruşunun şekillendirdiği bir sorunsalı ifade etmektedir.

1. 2. KİŞİLER/ŞAHIS KADROSU

Roman türünün organik bütünlüğü içerisinde yer alan en önemli yapısal unsurlardan biri de **'şahıs kadrosu'**dur. Anlatma esasına bağlı edebi metinlerin etrafında şekillendirildiği vaka parçalarının vücuda getirilmesi, her şeyden önce **'hareket'** fonksiyonunu icra etme yeteneğine sahip olan şahısların mevcudiyetine bağlıdır. Zira vakanın zuhur etmesi için ihtiyaç duyulan **'hareket'/'eylem'** insan ya da insan hüviyeti verilmiş varlıklar tarafından icra edilebilmektedir. Dolayısıyla itibari eserde nakledilen veya değişik şekillerde ifade edilen vakanın zuhuru için gerekli insan ve insan hüviyeti verilmiş diğer varlık ve kavramları, **şahıs kadrosu** söz grubuyla adlandırıyoruz. Çünkü vakaya iştirak eden insan dışındaki varlık ve kavramlar, metinde yüklendikleri fonksiyon bakımından şahıs karakteriyle karşımıza çıkarlar. Bunlarda şahıslandırmanın kazandırdığı vasıflar diğer hususiyetlerinden daha önde gelir, hatta onlardan bazılarını unutturacak derecede arka plana iter. Hangi şekilde olursa olsun, şahıs kadrosunu teşkil eden fertler itibari âlemden ve bu âlem içinde yer alan diğer unsurlardan ayrı düşünülemezler. Eserde

tezahür eden şekliyle, çok defa itibari âlemi şekillendiren unsurların başında şahıs kadrosuna has hususiyetler yer alır.[54] Şahıs kadrosunu teşkil eden fertlerin karakteristik özellikleri, itibari eserin üzerine inşa edildiği **'vak'a parçaları'**nın da genel mahiyeti üzerinde belirleyici olma vasfına sahiptir.

Bu noktada **'karakter'** ve **'tip'** kavramlarını da daha geniş bir bakış açısı çerçevesinde izah etme zorunluluğu hâsıl olmaktadır. Zira şahıs kadrosu bünyesinde yer alan 'tip' ve 'karakterler', eser içerisinde yüklendikleri fonksiyon bakımından birbirinden ayrılmaktadırlar. Anlatma esasına bağlı itibari metinlerde 'tip' kavramı, hâkim vasıflarının tarihsel gelişim süreci içerisinde şekillendirildiği özel bir figürü ifade etmektedir. Bir başka deyişle romanda tip, tarihsel gelişim süreci boyunca geçirdiği evrim ve dönüşümler neticesinde şekillendirilerek tek yönlü olarak sunulan muayyen bir kimliği ortaya koymaktadır. Dolayısıyla tek yönlü olarak sunulan 'tip'in gelecekteki davranış ve eylemleri tahmin edilebilir olma özelliği göstermektedir. Olay örgüsü içerisindeki fonksiyon ve eylemlerinin sahip olduğu belli başlı nitelikler paralelinde şekillendirildiği 'tip'in tüm davranışları, tarihsel gelişim süreci çerçevesinde kazandığı sosyolojik kimliğin temel vasıfları sayesinde vücut bulmaktadır. Bu durumda tip, sosyolojik boyutlarıyla karakter kazanan bir figürü temsil etmektedir. (Ağa tipi, derviş tipi, memur tipi, v.b.) **'Tip'** kavramı bu niteliği itibariyle şablonik bir yapı ihtiva etmektedir. Nitekim **'verilmiş tip'**in roman içindeki bütün durum ve eylemlerde önceden belirlenmiş bir konumu olduğunu görmekteyiz.[55] Buna mukabil **'karakter'** kavramı ise, eylem ve davranışlarının belirli bir sosyal gelişim süreci düzleminde kategorize edilemediği çok yönlü bir kahraman figürünü ifade ettiği görülmektedir. Karakter, bu niteliği itibariyle olay örgüsü bünyesindeki fonksiyonunun önceden tahmin edilebilen eylemlerde bulunma niteliğine indirgenerek sınırlandırılamadığı bir mahiyet taşımaktadır. Bu suretle **'karakter'**, Philip Stevick'in **'yuvarlak'** ***(flat)*** olarak tavsif ettiği kahraman figürüne, **'tip'** ise **'düz'** ***(round)***

[54] Aktaş, Şerif, a.g.e., s. 134.

[55] Yavuz, Hilmi, Roman Kavramı ve Türk Romanı, s. 177, Bilgi Yayınevi, Ankara 1977.

olarak adlandırdığı kahraman figürüne yaklaşmaktadır. Zira karakter, tipin normatif kalıplarının dışına taşarak birden fazla nitelik ya da fikrin temsilcisi durumuna gelmektedir. Jack London'ın romanlarına bu açıdan baktığımızda, 'tip' başlığı altında değerlendirilebilecek olan kahramanların yoğunluğu teşkil ettiği görülmektedir. Romanlarının ihtiva ettiği sosyal ve ideolojik eksenli temler vasıtasıyla geniş halk kitlelerini dönüştürme amacını ideâlize eden yazar, belli bir düşünce ya da iletinin taşıyıcısı olarak beliren 'tip'lere sıkça yer vermektedir. Bu durum, yazarın benimsediği yazınsal anlayışın müdahaleci bir tavır çerçevesinde geliştiğine işaret etmektedir.

1. 2. 1. BİRİNCİ DEVRE ROMANLARDA ŞAHIS KADROSU

Jack London'ın eserlerini şahıs kadrosu bakımından incelediğimizde, romanlarında yer verdiği kahraman ve tiplerin büyük bir çeşitlilik arz ettiğini söyleyebiliriz. Eserlerini genel itibâriyle birinci ve ikinci devre olarak iki başlık altında inceleyebileceğimiz yazarın, özellikle Alaska'da altın arama serüvenine iştirak ettiği dönemde edindiği izlenimleri, muhayyilesinde kurguladığı muhtelif hâdise ve figürlerle zenginleştirerek aktardığı **Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş, Deniz Kurdu ve Adem'den Önce** gibi ilk devre eserlerinde karşımıza çıkan kahramanların, bünyesinde yaşadıkları vahşi doğa dekoru içerisinde dikkatlere sunulan hayvanlardan müteşekkil olduğu görülür. Birinci devre eserlerinde yazar, ağırlıklı olarak Alaska'nın sert iklimi ve elverişsiz yaşam koşullarının çizdiği doğal dekor içerisinde sahiplerinin kızaklarına koşularak hayatta kalmayı başarabilen hayvan kahramanların mücadelelerine yer vermektedir. Bu dönem eserlerinde, hayvan kahramanlar olay örgüsünün etraflarında geliştiği, hayatta kalabilme mücadelelerinin, maruz kaldıkları muamelelerin ve doğumlarından itibaren başlayan serüvenleri boyunca yaşadıkları muhtelif hâdiselerin şekillendirdiği çatışma unsurunun kendileri üzerinden aktarıldığı merkezi figürleri teşkil ederler. Yazarın birinci dönem eserleri başlığı altında ele aldığımız **Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş ve Adem'den Önce** romanlarında tesadüf ettiğimiz kahramanları şu şekilde tasnif edebiliriz:

1. 2. 1. 1. Hayvan Kahramanlar

Yazarın özellikle **Adem'den Önce** romanına kadar olan dönemde kaleme aldığı birinci devre eserlerinde yer verdiği kahramanlar, doğal yaşantıları içinde tabi halleriyle dikkatlere sunulan hayvanlardan oluşmaktadır. Beyaz Diş romanının başkahramanı olan kurt kırması köpek, Vahşetin Çağrısı'nda yazarın olay örgüsü boyunca hayatta kalabilme iradesi ve yeteneğine vurgu yaptığı Buck adlı St. Bernard cinsi hayvan, evrim düşüncesinin kahramanlarının sosyal konumlarını ve anatomik yapılarını tayin ettiği Adem'den Önce romanının yarı insan, yarı maymun karakteri, romanlarının baş kahramanları olmakla birlikte, mensubu bulundukları hayatın çizdiği doğal tabloyu bütünleyen figürler olarak karşımıza çıkarlar. Yazarın yaşam öykülerini materyalist anlayışın kurguladığı mekanik doğa perspektifi dâhilinde aktardığı hayvanların, sadakat, içgüdüsel bağlılık ve cesaret gibi insani erdemleri sergilerken, kimi zaman zulme ve haksızlığa karşı direnecek, kimi zaman da sahiplerine karşı güçlü bir sevgi besleyecek ve zorluklara onlarla birlikte göğüs gerecek kadar aktif karakterler olarak sunuldukları görülmektedir. Bu devre eserlerinde yazar, ele aldığı hayvan kahramanların iç dünyalarına ait birtakım özellikleri de aktarır. **Beyaz Diş** romanının kahramanı olan kurdun doğduğu mağaranın dışarıya açılan ağzında beliren gün ışığına karşı duyduğu merak, yazar tarafından uzun bir biçimde tasvir edilmektedir.

"Ama o, dünyasının bir duvarının diğerinden farklı olduğunu çabuk keşfetmişti. O duvar mağarının girişi ve ışığın kaynağıydı. Kendi düşünceleri, kendi bilinçli kararları gelişmeden önce keşfetmişti o duvarın farklı olduğunu. Gözlerini açıp orayı görmeden önce, o duvar bu küçük gri yavruyu karşı konulamayacak biçimde çekmeye başlamıştı. Oradan sızarak göz kapaklarına vuran, gözlerini ve göz sinirlerini sıcak renkli kıvılcımlarla titreten bu ışık yavruda garip ama hoş bir duygu uyandırmıştı. Vücudundaki yaşam ve her bir hücresi, kendi kişisel yaşamının yanında varlığının da temeli olan o yaşam bu ışığa özlem duyuyor, marifetli kimyası bir bitkiyi nasıl ışığa yöneltirse onu da

öyle ışığa yöneltiyordu"[56]

Bu noktada yazar tarafından, birinci devre eserlerinin büyük kısmında karşımıza çıkarılan insan kahramanların, olay örgüsünün seyrine etkin bir biçimde müdâhil olma yeteneklerinin sınırlandırılarak yardımcı figürler hâlinde sunuldukları ifade edilebilir. Birinci devre romanlarının şahıs kadrolarını ağırlıklı olarak hayvan kahramanların teşkil etmesi, yazarın gerçek hayatının bir bölümünde dâhil olduğu altın arama macerasının kendisini sürüklediği Alaska ve Klondike gibi uzak coğrafyalarda geçirdiği uzun süre boyunca edindiği tecrübelerin, eserlerinin olay örgüsü, mekân tasvirleri ve zaman kurgusunun müşterek vasıflarını tayin etmiş olması paralelinde gelişen bir tercihin sonucu olarak değerlendirilebilir.

Yazarın birinci devre romanları bünyesinde yer alan hayvan kahramanların, mekân olarak seçilen tabiat dekoruna uygunluk teşkil edecek şekilde söz konusu eserlerin üzerine inşâ edildiği gerçeklik anlayışının tasvirî bir özellik kazanmasına hizmet etmek üzere sunulduğunu görmekteyiz. Vahşi doğada hayatta kalma mücadelesinin somutlaştırıldığı romanların hayvan kahramanlarının üstlendiği temel fonksiyonlardan biri, olayların sahnelendiği tabiat dekorunun uyumlu bir parçasını teşkil etmektir. Bir başka deyişle yazar, ele aldığı hayvan kahramanları natüralist anlayışın imkânları doğrultusunda edindiği gözlemci gerçekçi tavır çerçevesinde aktardığı mekânın fiziksel bütünlüğünü tamamlayacak şekilde sunmaktadır. Buna mukâbil, yazarın birinci devre romanlarında yer verilen hayvan kahramanların alegorik niteliklerinin biçimlendirdiği genel yönelimin daha merkezi bir fonksiyonu ifade ettiğini söyleyebiliriz. Bu fonksiyon genel itibariyle birinci devre romanlarda yer alan hayvan kahramanlar üzerinden karakterize edilen birtakım beşerî duyguların sembolik anlatımlarına dayanmaktadır. Güçlü ile güçsüz arasında süregelen mücadele, tüm canlıların özünde bulunan egemenlik kurma eğilimi, güçlü olanın güçsüz üzerinde kuracağı tahakküm ve sadakat gibi belli başlı beşeri konular üzerinde yoğunlaştırılan vurgu, alegorik karakterli hayvan

[56] London, Jack, *Beyaz Diş*, Bilge Kültür Sanat, Mart, 2008

kahramanların şahsında somutlaştırılmıştır.

1. 2. 1. 2. İnsan Kahramanlar

Jack London'ın 1908 yılına kadar olan süreçte kaleme aldığı eserlerin ihtiva ettiği şahıs kadrosuna bir bütün hâlinde bakıldığında, hayvan kahramanların yanı sıra maceraperest gezginler, uzak coğrafyalarda altın arama serüveni peşinde koşan hazine avcıları, Alaska yerlileri, Kızılderili halkını temsil eden merkezî figürler ve kızak takımı sahipleri gibi alt tabakaya mensup kahramanların yer aldığı bir yapının mevcudiyetine rastlamaktayız. Bu dönemde kaleme alınan eserlerin şahıs kadrosunu teşkil eden fertlerin, müşterek vasıflarının ortaya koyduğu anlayış dâhilinde olay örgüsüne dâhil edildiklerini söyleyebiliriz. Altın arama macerasına atılarak kısa yoldan zengin olma hayalini gerçekleştirmek isteyen alt gelir gruplarına mensup insanlar, olumlu ve erdemli nitelikleri itibariyle sunulurken, kızak hayvanlarına işkence eden bencil tipler, paragöz, dolandırıcı tipler üzerinde de özellikle yoğunlaşılmıştır. Okurun ilgisini canlı tutabilmek amacıyla zalim-mazlum çatışmasının kendileri üzerinden karakterize edildiği tek yönlü tipler, bu dönem eserlerinde karşımıza çıkan insan kahramanların müşterek vasıflarını şekillendiren unsurlar olarak belirmektedir.

Yazar, ilk dönem eserlerinde kadın kahramanlara hemen hemen hiç yer vermemiştir. Bu tür bir durumun hâsıl olmasını temellendiren başlıca etkenin, ekseriyetle Kuzey Kutbu'nda cereyan eden hadiselerin ve zorlu iklim koşullarında altın arama faaliyetlerinin erkek kahramanlar tarafından sürdürülmesinin daha tutarlı olabileceği görüşüne dayandığı kanaatindeyiz. Kahramanlar, daha ziyade müşterek iktisadi amaçlar çerçevesinde aynı bölgede bulunmaktadır. Tabi olarak, yazarın ele aldığı tipler arasında vuku bulan ilişki de, iktisadi temellere dayandırılmıştır.

İlk devre eserlerinin bünyesinde yer alan kahramanlar, alt tabakalardan seçilen ve benzer gerekçelerle altın arama macerasına iştirak etmek durumunda kalmış oldukları

ifade edilen başıboş tiplerden müteşekkildir. İkinci devre eserlerinde tezahürlerine daha sık rastladığımız aristokrat, memur, esnaf ve bürokrat tiplerine, ilk devre eserlerinde neredeyse hiç tesadüf edemeyiz. Yazarın ilk devre eserlerinde yer verilen tiplerin sosyal statülerine ilişkin genel tasnifin ortaya koyduğu bütünlüğün dışında kalan tek örneği, Beyaz Diş adlı romanın yargıç tipi teşkil etmektedir. Eserin sonlarına doğru, Beyaz Diş adlı kurdun sahibine karşı duyduğu sadakatin boyutlarını hâkim bir tem olarak vurgulama amacı dâhilinde yazar tarafından karşımıza çıkarılan Yargıç Scott, ilk devre eserlerinin bünyesinde yer alan tek üst tabaka kahraman olmasının yanı sıra, vaka ve anlatma zamanı gibi açılardan ele alındığı takdirde, emeklilik yıllarını yaşamakta olan pasif bir bürokrat tipini ortaya koymaktadır. Taşralı tiplerin yerel motifleri canlandıran unsurlar olarak takdim edildiği ilk devre eserleri, ayrıca mekân-şahıs kadrosu münasebetlerinin de tutarlı bir kurgusal bütünlük içerisinde birlikte ele alındığı bir yapıyı ortaya koymaktadır.

1. 2. 2. İKİNCİ DEVRE ROMANLARDA ŞAHIS KADROSU

Daha önce, Jack London'ın romanlarının birinci ve ikinci devre olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmesinin uygun olacağını ifade etmiştik. İkinci devre eserlerinin, şahıs kadrosu bakımından da birinci devre eserlerinden ayrıldığını söyleyebiliriz. Kuşkusuz bu tür bir ayrımın hâsıl olmasında, eserlerinin kurgusal bütünlüğünü teşkil eden alt birimlerin arz ettiği yapısal farklılıkların da rolü vardır. Sözgelimi, ilk devre eserlerinin büyük kısmını, maceraperest gezginlerin ve hazine avcılarının, sosyal teşkilatlanma bilincinden ve toplumsal yaşantıyı meşru hukuk normları vasıtasıyla düzenleyen muayyen bir yönetim idaresinden mahrum olan uzak coğrafyaların doğa kanunlarının hüküm sürdüğü tabii dekoru içerisinde cereyan eden hâdiseleri yaşamakla mükellef kılındığı bir yapı oluştururken, ikinci devre eserleri, kurgusal niteliklerinin kent yaşantısına ve çağdaş değerlere yönelen farklı bir yekûnu oluşturması itibariyle, daha aktif ve bağımsız tiplere yer vermektedir. Bir bakıma, birinci devre eserlerden ikinci devre eserlere geçişin senaryosu, mekân unsurunun belirleyici olduğu

bir değişim vasıtasıyla kurgulanmıştır. Jack London'ın gerek birinci, gerekse ikinci devre eserlerinde karşımıza çıkan şahıs kadrosu-mekân münasebetleri paralelinde, mekâna ait hususiyetlerin şahıs kadrosunu teşkil eden fertlerin genel özelliklerini tayin etme fonksiyonunun güçlü bir şekilde sunulduğu görülmektedir. Zira mekân tasvirleri, eserdeki kahramanların bazı hususiyetlerini dikkatlere sunmaya da yardım eder.[57] Adem'den Önce adlı eser istisna edilirse, birinci devre eserlerden, Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş, Ateş Yakmak ve Deniz Kurdu gibi romanlarda, mekân unsuru, modern tekniğin ulaşamadığı kuzey topraklarının sert iklimi ve doğa yasalarının hâkim olduğu taşra ile sınırlandırılmıştır. Kahramanlar da, bu dekora uygunluk teşkil edecek şekilde alt tabaka insanlardan, maceraperest derbeder tiplerden, hazine avcılarından ya da bu dekoru bütünleyen hayvanlar arasından seçilmiştir. İkinci dönem eserlerde ise, mekân unsurunun kente yaklaşmasıyla beraber sınıf çatışmasına müdahil olan işçi tipler üzerinde yoğunlaşıldığı görülür. Bu durumda, ikinci devre eserlerin, şahıs kadrosu bakımından daha geniş bir perspektif dâhilinde ele alınabileceğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla yazarın ikinci devre romanlarında yer verilen tip ve kahramanları daha ayrıntılı bir biçimde tasnif etmeyi uygun görmekteyiz. Uçurum İnsanları, Demir Ökçe ve Martin Eden gibi eserlerde yer alan tipleri şu şekilde sıralayabilmek mümkündür:

- İşçi/İşveren/Kapitalist patron tipi
- Memur/Esnaf/Zanaatkâr tipi
- Bürokrat/Yönetici tipi
- Aristokrat Kadın tipi
- Devrimci/Sosyalist militan tipi
- Yoksul/Düşkün kahramanlar

[57] Aktaş, Şerif, s: 131

İkinci devre eserlerin, daha ziyade işçi/devrimci tipler üzerinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Birinci devre eserlerde karşımıza çıkan kahramanlara oranla daha aktif ve doğal hallerinden yalıtılarak vücuda getirildiğini gördüğümüz bu tipler, aynı zamanda sermaye sahipleri ve kapitalist sömürü düzeniyle sürekli çatışma halinde olan, ideâlize edilmiş figürler olarak karşımıza çıkarılmışlardır. Bu eserlerde, kadın kahramanların aktif bir biçimde olay örgüsüne dâhil edilen yardımcı figürler şeklinde sunulduklarını ifade edebiliriz. Yazarın ideolojik görüşleri ekseninde vücuda getirdiği ikinci devre eserlerinin önemli bir bölümünde kadın kahramanlar, aristokrat zümreye mensup, soylu ve zengin olma özellikleri itibariyle takdim edilirler. Demir Ökçe romanının Avis Everhard ve Martin Eden romanının Ruth adlı kadın kahramanlarının bir diğer müşterek vasfi ise, her ikisinin de kendi sosyal sınıflarından olmayan işçi gençlerle muhtelif vesilelerle tanışarak onlardan etkilenmeleri ve bu etkilenme sonucu yaşadıkları kişisel dönüşüme paralel olarak farklı birer hayat tarzına sahip olmalarıdır.

1. 2. 2. 1. İşçi, İşveren, Kapitalist Patron Tipi

Martin Eden ve **Demir Ökçe** adlı romanların başkahramanları olan Ernest Everhard ve Martin Eden, yazar tarafından olumlanan özellikleri itibariyle ele alınan işçi tipleridir. Bu dönem eserlerinde, ele aldığı kahramanlar karşısındaki tarafsızlığını yitirerek onları doğal hâllerinden uzaklaştıran yazar, aynı zamanda söz konusu kahramanları açık bir biçimde ideâlize ettiği tipler olarak sunmaktan da çekinmez. Dok işçileri, tren yolu işçileri, madenciler, fabrika işçileri, gemiciler ve temizlik işçileri, genel itibariyle aritmetik çoğunluğu teşkil eden ikinci dereceden kahramanlar olarak takdim edilmektedir.

Demir Ökçe'nin Ernest Everhard adlı işçi genci, yazar tarafından bilhassa güçlü, aktif ve idealize edilen bir tip olarak karşımıza çıkarılmaktadır. Ernest Everhard, hitabet gücü yüksek, retorik, felsefe, siyaset, sosyoloji, evrim, hukuk ve tarih gibi muhtelif alanlarda mücehhez, sebatkâr, dalkavukluk etmeyen, cesur ve kararlı ideâl bir devrimci

tipini sembolize etmektedir. Eserde proleter devrimin gerçekleştirilmesi amacına hizmet eden devrimci/sosyalist tiplerin başlattıkları bu hareketin, okur nezdinde de meşruiyet kazanan bir ideâl olarak algılanması arzusu doğrultusunda olumlanan özellikleri itibariyle ele alınan bu tipler, doğal hallerinden soyutlanarak olay örgüsüne dâhil edilmiş gibilerdir. İşçi sınıfının maruz kaldığı adaletsiz muamelelerin karşısına çatışma unsurunu besleyebilecek bir eylem olarak çıkarılan devrim planının savunucusu ve uygulayıcısı olarak, hem aktif, hem de teorik bakımdan mücadele verdiğini gördüğümüz işçi gençler, daha ziyade siyasi kimlikleriyle ön plana çıkmaktadırlar. Bu kahramanların bir başka ortak özelliği de, kapitalizm ve küresel ekonomi karşıtlığı çerçevesinde vücut bulan, tutarlı birer politik tavır sahibi olmalarıdır.

Yazarın kendi hayatından yola çıkarak vücuda getirdiği **Martin Eden** isimli kahraman, bir bakıma Jack London'ın öz yaşam hikâyesinin temsilcisi durumundadır. Özellikle **Martin Eden** adlı yapıtında yazar, gerçek hayatından hareketle oluşturduğu tiplere yoğun bir biçimde yer vermiştir. Bu noktada yazarın karakter seçimi konusundaki tavrının, muhayyileden çok gerçek hayata dayandığı söylenebilir. Yazarın Londra'nın doğu yakasına ait anılarını derlemek suretiyle oluşturduğu **Uçurum İnsanları** adlı romanında yer verdiği işçi tiplerin de, bu bölgede birebir tanışma imkânı bulduğu işçilerden müteşekkil olduğunu görmekteyiz. Uçurum İnsanları'nın Don Cullen isimli dok işçisi, mensubu bulunduğu işçi sınıfının hem eylemsel, hem de teorik bakımdan savunucusu konumunda olan doğu Londralı bir gençtir. Yazarın muhtelif romanlarında ele alarak aktardığı işçi tiplerinin sosyal durumları, kişisel özellikleri ve bir takım müşterek niteliklerini, Don Cullen adlı kahramanın hikâyesinin anlatımına ayrılan şu bölüm özetleyecektir:

"Don Cullen'ın öyküsü kısaydı, ama çok şey vardı içinde. Küçük kentte yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğmuş ve yaşamının bütününü bedeniyle çalışarak geçirmişti. Kitap okuduğu, bu kitaplardaki ateşi taşıdığı ve bir avukat gibi mektup yazmayı bildiği için arkadaşlarınca kendileri için çalışması istenmişti. Meyve hamallarının liderliğini yapmış, Dok işçilerini Londra Ticaret Konseyi'nde temsil etmişti. Ayrıca işçi gazetelerine

güçlü makaleler de yazmıştı.

Kimseye dalkavukluk etmeden, hocalarının gösterdiği yolda kendi hayatını yaşamıştı. Dövüşmesini bilmiş, düşüncelerini açık açık söylemişti. O büyük Dok işçileri grevinin öncülerinden olduğu için suçlu bulunmuş, damgalı birisi olarak yaşamıştı. On yıldan fazla bir zaman bu öncülüğün hesabı sorulmuştu kendisinden.

... Sonunda yatağa düştü ve kimse yardım etmediği için de giderek arttı yoksulluğu. Akrabaları olmayan yalnız bir adamdı. Kötümserliğe bulanmıştı. Odadaki böceklerle savaşıyor, duvardaki resimleri seyrediyordu..."[58]

1. 2. 2. 2. Memur/Esnaf/Zanaatkâr Tipleri

Yazarın bu devre eserlerinde yer verdiği karakterlerden bazılarını da, bir kısmını gerçek hayatından hareketle oluşturduğu memur ve esnaf tipleri oluşturmaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz şekilde, Jack London'ın romanlarının şahıs kadrolarının teşekkülünün, yazarın muhayyilesinde biçimlendirdiği itibari varlıkların anlatımından çok, yaratılmalarında karşılıklarına yazarın gerçek hayatında rastladığımız prototiplerinin etkilerinin açık bir biçimde gözlemlenebileceği müstakil tiplere dayandığını görmekteyiz. **Martin Eden** adlı eserde, yazarın romandaki temsilcisi olarak değerlendirebileceğimiz Martin Eden'in, okuduğu kitapları ödünç aldığı kütüphanenin ismi zikredilmeyen görevli memurunun, Oakland Halk Kütüphanesi'nde görevli Ina Coolbrith adlı şahıs olduğunu görmekteyiz. Eserde ifade edildiği üzere, yazarın gerçek hayatının dönüm noktalarından birini teşkil eden Ina Coolbrith adlı kütüphaneci, Jack London'ı derinden etkileyerek himayesi altına almış ve kendisine izlemesi gereken yazınsal yolu işaret etmiştir.[59] Eserlerinde yer verdiği orta gelir düzeyine mensup memur tipini sembolize eden

[58] London, Jack, Uçurum İnsanları, Bilge Yayınevi, İstanbul, 1974.

[59] Kingman, Russ, a.g.e., s. 29.

kahramanlardan biri olan kütüphaneci, yazarın ikinci dereceden kahramanlarının iç ve dış portrelerine ait tasvirlere yalnızca olay örgüsü bünyesinde yüklendikleri fonksiyon bakımından gerekli gördüğü oranda yer vermesi itibariyle, pasif bir şahsiyet olarak karşımıza çıkarılmış durumdadır.

Martin Eden romanının başkahramanı gencin kiracı olarak ikâmet ettiği evin sahibi olan Mr. Higginbotham adlı bakkal dükkânı işletmecisi, yazarın bu dönem romanlarının ihtiva ettiği esnaf tiplerini, belli başlı hâkim özellikleri itibariyle temsil etmektedir. Bu devre romanlarda yer alan esnaf/memur/zanaatkâr tipleri, genel itibariyle eserlerin içerdiği sosyal dekorun uyumlu ve işlevsel bir parçası olmaları amacı dâhilinde tasarlanmış ve sunulmuşlardır. Bu yönleriyle ele aldığımız kahramanların, söz konusu romanlarda sunulan düz karakterleri teşkil ettiği söylenebilir. Nitekim en saf şeklinde düz bir karakter, tek bir fikrin veya niteliğin sembolüdür.[60] Orta ve ortanın altı sınıfın temsilcisi durumundaki memur, esnaf ve zanaatkâr tipleri de, bencil, cimri, fırsatçı ya da çıkarcı olma vasıflarının taşıyıcıları şeklinde, genellikle tek yönlü olarak takdim edilmektedirler. Dekoratif figürler olarak değerlendirebileceğimiz bu tiplerin eser içerisindeki fonksiyonlarının belli ve tek yönlü bir özelliğin temsilcisi olmakla sınırlandırıldığını görmekteyiz. İkinci devre eserlerde aktarılan memur, esnaf, sanatçı, öğrenci ve zanaatkâr tipleri, genel itibariyle olay örgüsüne yardımcı birer fonksiyon üstlenmek suretiyle iştirak etmektedirler.

1. 2. 2. 3. Bürokrat/Yönetici Tipi

Jack London'ın bu devre romanlarının tümünde karşımıza çıkan hâkim tiplerden biri de, eserlerin olay örgüleri bünyesinde cereyan eden ***'çatışma'*** unsurunun bir cephesini teşkil eden **bürokrat/yönetici tipi**dir. Örneklerine bilhassa yazarın işçi-işveren mücadelesinin ve kapitalist ekonomik sistemin çözülmeye mahkûm olduğu öngörüsünün

[60] Stevick, Philip, Roman Teorisi, s. 170, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010.

temel iletisini oluşturduğu distopik karakterli romanı **Demir Ökçe'**de rastladığımız bu tip, yoğunluklu olarak plütokrasinin ve sermayenin yanında yer alan diktatöryal rejim unsurları olarak sunulmaktadır. Güçlü hiyerarşik otoritenin resmi mensupları olan bu tip, aynı zamanda devlet kaynaklarını ve toplumu sömüren, itaatsizliği ve muhalif unsurları şiddetle cezalandıran hâkim zümreyi de temsil etmektedir. İşçi kesiminin ve halkın ekseriyetinin içinde bulunduğu yoksulluğun müsebbibi olarak nakledilen bu tipin ikinci devre romanlarda yüklendiği temel fonksiyon ise, proleter sınıfa karşı duran güçlü bir otoritenin temsilcisi olmaktır.

Uçurum İnsanları adlı romanda, olay örgüsü içerisindeki fonksiyonu kısmen de olsa sınırlandırılarak aktarılan bürokrat/yönetici tipi, **Martin Eden** romanında daha geniş bir etkinlik alanı içerisinde karakter kazanır. İkinci devre romanlarda karşımıza çıkarılan bürokrat/yönetici tipleri, birtakım merkezi niteliklere sahip olmaları münasebetiyle özellik kazanmaktadır. Sözgelimi aristokrat zümrelere mensup olmak ve iyi birer eğitim görerek belli bir ekonomik yeterliliğe sahip olmak yukarıda ifade ettiğimiz merkezi niteliklerden birkaçını ortaya koyar. Bu tipin hâkim özelliklerine Martin Eden romanında rastlamak mümkündür. Özellikle San Francisco Tröst Kumpanyasının başkanı Joseph Perkins, özel sekreteri Melville adlı genç ve Cumhuriyetçi Parti sözcüsü Charles Hopgood, söz konusu tipin yukarıda ifade ettiğimiz müşterek özelliklerini kendileri üzerinden gözlemleyebileceğimiz kahramanlardır. Genel itibariyle ortanın üstü sınıfı ya da aristokrat zümreyi temsil eden bu tipin temel amacı **"siyasi ve toplumsal statü"** edinerek oligarşik örgütlenme sistemi içerisinde muteber bir mevki işgal etmektir. Dolayısıyla yazarın sınıf çatışması ve kapitalizm eleştirisi gibi ideolojik değerler ekseninde vücuda getirdiği ikinci devre romanlarının yapısal bütünlüğünü tamamlayan temel unsurlardan biri de bürokrat/yönetici tiplerinin söz konusu eserler içerisinde yüklendikleri fonksiyonun niteliğidir. Bununla birlikte yazar, **bürokrat/yönetici tipi**ne, kendisiyle çatışma içerisinde olunan belirli bir zümrenin temsilcisi olma özelliği izafe etmiştir.

1. 2. 2. 4. Aristokrat Kadın tipi

Jack London'ın ikinci devre romanlarında yer verilen kadın tiplerinin, birinci devre eserlerinde varlıklarına rastladığımız tiplerden hem nicelik, hem de nitelik bakımından daha yoğunluklu olarak mevcudiyet gösterdiklerini söylemiştik. Bu devre eserlerde kendisi için çizilen tablo içerisinde kadın tipi ekseriyetle, eş, anne, sevgili, işçi ya da aktivist gibi sosyal rol paylaşımının şekillendirdiği bir takım şablonları kimlik olarak taşımaktadırlar. Yukarıda, Jack London'ın özellikle ikinci devre eserlerinin şahıs kadrolarını teşkil eden belli başlı fertleri daha ziyade gerçek hayatından seçtiğini belirtmiştik. Martin Eden romanında gemi işçisi Martin Eden'in kendisine tutkulu bir aşkla bağlandığı ifade edilen Ruth Morse adlı aristokrat genç kız tipi, Jack London'ın ilk aşkı Mabel Applegarth'tır. Romanda soylu bir aileye mensup olan Ruth tipi, sarışın, açık mavi gözlü, bisikletiyle uzun gezintilere çıkan, masum, içine kapanık, piyanosunun başında olmayı tutku haline getirmiş, zayıf bir genç kızdır. Jack London'ın hayatına ilk giren kadın olan Mabel Applegarth da, kendisinin Martin Eden romanında Ruth Morse için çizdiği tipe paralellik teşkil edecek şekilde, linguistikle ilgilenen, sarışın, zayıf, hayat tecrübesizi, masum, boş zamanlarında piyano çalmak ya da bisikletiyle ormanda gezintiye çıkmaktan keyif alan ve genç sosyalist Jack London'ın kalbini çalmış olan soylu bir genç kızdır.[61] Martin Eden romanının Jack London'ın gerçek hayatıyla birebir özdeşlik ilişkisi içerisinde olduğunu, eserde mevcudiyet gösteren muhtelif kahramanların yaşam tarzlarına ait müşahedelerin, fiziksel özelliklerinin ve hayatlarından alınan belli başlı kesitlerin, kendisinin gerçek hayatında varlıklarına rastladığımız kişi ve özelliklerle açık bir biçimde örtüşmesi tespitine dayandırabiliriz.

İkinci devre eserleri arasında önemli bir yer tutan **Demir Ökçe'**nin kadın kahramanı Avis Everhard da, tıpkı Martin Eden romanının Ruth'u gibi aristokrat bir aileye mensup, kültürlü, görgülü ve olay örgüsü içerisindeki vazifesini tanıştığı sosyalist gençten etkilenerek onunla yaşadığı aşkın tayin ettiği soylu bir kadın tipidir. Her iki

[61] Stasz, Clarice, *Jack London's Women*, s. 43, University of Massachussetts Press, 2001.

eserin kadın kahramanları da, üst sınıflara mensup, varlıklı ve müreffeh birer yaşantı sürmekte olan, ancak işçi sınıfına mensup gençlerle tanışarak belli başlı dönüşümler yaşayan, bu suretle de kendilerine olay örgüsünün seyrine yardımcı olma vazifesinin yüklendiği tiplerdir. Bu iki kahramanı istisna edersek, ikinci devre eserlerde rastladığımız kadın kahramanların büyük kısmı, eşlerine yardımcı olabilmek için fabrikalarda son derece düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmış olan, ideâllerini, duygularını, ümitlerini ve yaşama arzularını kaybetmiş alt tabaka mensubu işçilerden oluşmaktadır.

Jack London'ın birinci ve ikinci devre romanlarının şahıs kadrolarını teşkil eden kahramanların müşterek özelliklerinin, itibari olma niteliklerinin yanı sıra, gerçek hayattan alınan muhtelif tip ve figürlerin belli bir anlayış dâhilinde yazar tarafından yeniden kurgulanarak farklı birer kimlikle olay örgüsüne dâhil edilmeleri olduğu söylenebilir. Eserde zuhur eden şahısların tanıtılması ve anlatılmasına ayrılan pasajların, kahramanların bireysel özelliklerinin ve ruhsal durumlarının derinlemesine tasvir edildiği bir anlayış dâhilinde inşa edilmediğini görmekteyiz. Yalnızca **Martin Eden** adlı romanda, hayatına yazar olma hayalinin yön verdiği bir karakter olarak sunulan işçi gencin iç dünyasına yönelik psikolojik tasvirlerin, ruhsal çözümlemelerin ve karakter tahlillerinin geniş yer tuttuğunu ifade edebiliriz.

1. 2. 2. 5. Devrimci/Sosyalist Militan Tipi

İdeolojik vasıflı olma esasına dayalı ikinci devre romanların şahıs kadroları bünyesinde, metin içerisinde yüklendikleri fonksiyon bakımından oldukça önemli bir yer işgal eden tiplerden biri de **devrimci/sosyalist militan tipi**dir. Özellikle **Demir Ökçe** ve **Uçurum İnsanları** romanlarında yoğunluklu bir biçimde rastladığımız bu tipin temsilcileri, içerisinde yaşanılan hâkim siyasi düzene karşı gerek düşünsel gerekse fiziksel mücadeleye girişmiş olan aktivistler olarak tasvir edilmektedirler. Yazar tarafından ideâlize edilen devrimci/sosyalist militan tipini, geniş halk tabakalarına önderlik ederek kitlesel bir bilinç uyandırma teşebbüsünde bulunan radikal aydınlar ve

sermaye-emek çatışması sürecinde sömürülen işçi gençler karakterize etmektedir.

Demir Ökçe romanının başkahramanı Ernest Everhard, Jack London'ın romanlarında yer verdiği devrimci/sosyalist militan tipini, ayrıntılı bir biçimde sembolize eden bir figürdür. Bu figürün iç ve dış portresine ait unsurlar, kişisel amaçları doğrultusunda verdiği mücadeleyi idealize eden bir bakış açısı çerçevesinde aktarılmaktadır. Söz konusu romanın şahıs kadrosunu teşkil eden fertler, genel itibariyle tek yönlü olarak, olumlu ya da olumsuz izlenimler eşliğinde sunulmuşlardır. Avam-aristokrat çatışmasının belli bir cephesini teşkil eden bu tipin her bakımdan idealize edilerek yalnızca olumlanan vasıfları ile sunulmuş olması, yazarın romanlarının ideolojik yönü hakkında fikir vermektedir. Romanın başkahramanı **Ernest Everhard, Avis Everhard** ve **Garthwaite** adlı devrimci gençle birlikte ismi zikredilmeyen diğer sosyalist militanlar, söz konusu tipin temel özelliklerini kendileri üzerinden gözlemleyebileceğimiz karakterlerdir.

Yazarın ikinci devre romanlarında yer verdiği bu tipin temel özelliğini teşkil eden nitelik, Marksist ideolojinin **'olumlu kahramanlar'** modeline olan benzerliğiyle açıklanabilir. Bu noktada yazarın ikinci devre romanlarında ele alarak ideâlize ettiği bu tip ile Sovyet edebiyatının 'olumlu kahramanlar' öğretisi arasındaki yakınlık dikkati çekmektedir. Jack London'ın romanlarında, karşılığını Marksist estetiğin sanat anlayışının çizdiği kalıplar içerisinde bulabilecek olan devrimci/sosyalist militan tipi, her şeyden önce toplumsal değerlerin kendisi üzerinden ifade edildiği, olumlu özellikleri itibariyle vurgulanan ütopik bir varlığı temsil etmektedir. Devrim sonrası Sovyet Rusya'sının benimsediği Marksist sanat anlayışı içerisinde kendisine yer bulan bu olumlu kahraman modelinden beklenen az çok şunlardır: Politik erdemin mükemmel bir temsilcisi olarak okurda saygı uyandıracak, okurun gıpta ederek benzemeye çalışacağı bir örnek olacak; şimdiki durum ile gelecek arasında bir bağ kurarak sosyalizmin başarılabileceğini

gösterecek.[62] Romanlarda bu tip, kendini görevine adamış nefsine hâkim ve güçlü bir kişidir. Halk çok acı çekmiş, ama kendi başına çıkar yolu kestirememektedir; eğitime, bir yol göstericiye, bir lidere muhtaçtır. Olumlu kahraman karşılaştığı türlü güçlükleri yener, yardım etmek istediği insanlar içinde, düştüğü yalnızlığa katlanarak tarihin kendisine verdiği görevi yerine getirir.[63] Jack London'ın bu devre romanlarının **devrimci/sosyalist militan tipi** ile Marxist estetik içerisinde şekillenen Sovyet edebiyatının **olumlu kahraman** *(positive hero)* figürü arasındaki benzerliğin, yazarın sosyalist eğilimlerinin yazınsal düzeydeki yansımasına dayandırılabileceğini söylemek mümkündür. Nitekim Rusya'da devletin resmi sanat görüşü sayılan toplumcu gerçekçilik 1930'lara ortaya çıkmış ve ana ilkeleri bilindiği gibi 1934'te toplanan 'Sovyet Yazarlar Birliği'nin Birinci Kongresi'nde saptanmıştır.[64] Toplumcu gerçekçi anlayışın temel özelliklerinin ve bu özelliklerin Sovyet edebiyatındaki yansımalarının teorik düzlemde ifade edildiği bu kongre ile Jack London'ın ikinci devre romanları arasında geçen otuz yıllık süre, aynı zamanda sosyalizmin küresel bir ideoloji haline geldiği dönemi ortaya koymaktadır. Yazarın ikinci devre romanlarında ele aldığı devrimci/sosyalist militan tipinin temel özelliklerinin misyon, karakter ve nitelik bakımından Jack London'ın dünya görüşüne paralel olarak sosyalist edebiyat anlayışının çizdiği olumlu kahraman tipinin hakim vasıflarına yaklaşması, söz konusu eserlerin toplumsal gerçekçi akıma bağlı olarak yorumlanabileceğini göstermektedir.

---

[62] Jr. W. Rufus Mathewson, The Positive Hero in Russian Literature, Columbia University Press, s: 290, 1958

[63] Jr. W. Rufus Mathewson, s: 242

[64] Moran, Berna, Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, s. 53, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

1. 2. 2. 6. Yoksul/Düşkün Kahramanlar

Jack London'ın ikinci devre romanlarının şahıs kadrosu içerisinde yoğunluklu olarak yer alan kahramanların başında **yoksul/düşkün kahramanlar** gelmektedir. Martin Eden, Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları adlı romanlarında aktarılan tip ve kahramanların önemli bir bölümünü teşkil eden fertlerin müşterek özelliklerini belirleyen bu vasıf, aynı zamanda yazarın içerik noktasında edindiği ideolojik duruşu da ortaya koymaktadır. Yazarın içinde yaşadığı sosyal çevrenin gerek yapısal unsurlarını gerekse tematik niteliğini belirlediği bu devre romanlarının toplumcu gerçekçi anlayış çerçevesinde vücuda getirilmiş olması, taşra ve benzeri yerleşim birimlerinde yaşayan yoksul halk kitlelerinin olay örgüsüne etkin bir biçimde dâhil edilmesini de zorunlu kılmıştır.

Yazarın ikinci devre romanlarına şahıs kadrosu açısından topluca baktığımızda ise yoksulluk vurgusunun üzerinde yoğunlaştırıldığı kahramanların sayı bakımından çoğunluğu teşkil ettiğini görmekteyiz. Bu durumun oluşmasında üzerinde yoğunlaşılan konu ile devrin sosyal ve iktisadî şartlarının belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Martin Eden, Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları adlı romanların ihtiva ettiği şahıs kadrosu içerisinde yer alan ikinci dereceden kahramanların tamamına yakınını **yoksul/düşkün kahramanlar** oluşturmaktadır. Buna rağmen yazar, söz konusu kahraman grubu içerisinde kadın ve erkek karakterlere eşit ölçüde yer vermiştir. İkinci devre romanlar içerisinde yüklendikleri fonksiyon bakımından tematik birer değere sahip olan bu kahramanların genel itibariyle belli bir ideolojik disiplinin temsilcileri ya da muayyen bir sosyal çevrenin dekoratif unsurları şeklinde sunulduklarını ifade edebiliriz.

Hâkim özelliklerini sosyal durumlarının belirlediği bu kahramanların, içerisinde yer aldıkları organik bütünlüğü toplumsal rolleri aracılığıyla tamamladıklarını görmekteyiz. Sosyal hayattan tecrit edilerek yalnızlaştırılan halk yığınlarını temsil eden bu kahramanlar üzerinde yoğunlaşılan tematik yapıya bağlı olarak, yazarın ikinci devre romanlarının şahıs kadrosu bünyesinde sayı bakımından çoğunluğu teşkil etmektedir. Yazarın Londra'nın doğu yakası halkının yaşantısına dair müşahede ve izlenimlerinin

aktarıldığı **Uçurum İnsanları** adlı romanının şahıs kadrosunun tamamına yakını **yoksul/düşkün kahramanlar**dan müteşekkildir. Romanda yer verilen dok işçisi Don Cullen, ayakkabı tamircisi Bert, yazarın farklı münasebetlerle tanışarak isimlerini zikretmediği marangoz, arabacı, şerbetçiotu toplayıcıları, mevsimlik işçiler ve Whitechapel Yoksullarevi sakinleri söz konusu grubun hâkim vasıflarını taşıyan muhtelif kahramanlardır. **Demir Ökçe** ve **Martin Eden** romanlarının başkahramanlarının sosyal kimliklerinin en belirgin unsurlarından biri de yoksul ve düşkün birer portreyi ifade edecek şekilde sunulmaları özelliğine dayanmaktadır. İçerisinde yaşanılan çağın hâkim ideolojik sisteminin sonuçları olarak değerlendirilen bu kahramanlar her bakımdan ahlakî ve manevî çözülmenin halk tabanındaki karşılıklarını gözler önüne sermektedirler. Müşterek özelliklerinin ana hatlarını çizdiği portre içerisinde tek yönlü olarak sunulmaları itibariyle Philip Stevick'in ***'düz karakterler'*** şeklinde tavsif ettiği gruba dâhil edebileceğimiz **yoksul/düşkün kahramanlar**, Jack London'ın ikinci devre romanlarında sosyal çevre ile kurdukları ilişki bağlamında kimlik kazanan figürleri ifade etmektedir.

1. 3. MEKAN

Anlatma esasına dayalı itibari metinlerin yapı unsurlarından biri olan mekân, eser içerisinde yüklendiği fonksiyon bakımından farklı özelliklerle karşımıza çıkabilir. Bu durumda mekân, kimi zaman yazar tarafından vücuda getirilen kurmaca yapı içerisinde aktarılan olaylara sahne olma yönüyle, kimi zaman tasvirî bir bakış açısının kimlik kazandırdığı bir yapı dâhilinde, kimi zaman ise şahıs hüviyeti kazandırılmak suretiyle yalnızca dekor olmaktan çıkarılarak etkin kılınan bir araç şeklinde sunulabilir. Ancak mekân unsurunun klasik metinler içerisinde yüklendiği temel fonksiyon, olaylara sahne olma özelliğine dayanan bir yapıdadır. Bu bağlamda, kendisi de modernist bir yazar olan Jack London'ın romanlarını yalnızca mekân unsuru çerçevesinde değerlendirdiğimizde, bu eserlerde nakledilen mekânın yukarıda ifade ettiğimiz belli başlı fonksiyonları ihtiva ettiğini görmekteyiz. Dolayısıyla, Jack London'ın romanlarında aktarılan mekân

unsurunun, hangi fonksiyonları üstlenerek eserlerine dâhil edildiğini, yukarıdaki bilgiler ışığında değerlendirebilmek mümkündür.

Yazarın romanlarını birinci ve ikinci devre olmak üzere iki ana başlık hâlinde inceleyebileceğimizi belirtmiştik. Yazınsal anlayışında gözlemlediğimiz bu değişim, yazarın kaleme aldığı romanların hemen hemen tüm yapısal unsurlarında varlığını güçlü şekilde hissettirmektedir. Özellikle bu devre eserlerinde yer verilen iç-dış/kapalı-açık mekân tasvirleri, yazarın mekan karşısındaki duruşu, mekânın ele alınış biçimi ve fonksiyonları, belli bir kronolojik sıra dâhilinde tezahürlerine açık bir biçimde rastlayabileceğimiz değişimlere sahne olmaktadır.

Jack London'ın romanlarında mekân unsuru, yapı unsurları bakımından birinci devre eserleri ile ikinci devre eserleri arasındaki değişim seyrine paralellik teşkil edecek şekilde farklı mahiyette ve fonksiyonda kullanılmıştır. İlk devre eserlerinden **Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş, Deniz Kurdu ve Adem'den Önce** gibi romanlarında aktarılan mekân unsurunun mahiyeti, kendi içerisinde tutarlı bir bütünlük arz eder. Zira olay ekseninde gelişen bu metinlerin mekân unsuru bakımından ihtiva ettiği hususiyet, eserlerde nakledilen metin halkalarının ve kahramanların yaratılması konusunda belirleyici olma niteliği taşımasıdır. Birinci devre eserlerinde, mekân tasvirlerine ayrılan pasajların oldukça yoğunluklu bir biçimde yer aldığını söylemek mümkündür. Bu durumda, yazarın birinci devre romanlarında aktardığı mekâna ait hususiyetleri tasviri bir bakış açısıyla gördüğü söylenebilir. Söz konusu mekân tasvirleri, romanda yer alan dış dünyayı okuyucunun gözleri önünde tecessüm ettirmektedir.

Bu devre romanlarda genel itibariyle dış mekân tasvirleri üzerinde yoğunlaşılmış olması, mekân unsurunun yazarın birinci devre romanlarında naklettiği metin halkaları ve şahıs kadrosunun genel mahiyetine uygunluk teşkil etmesi amacının tezahürüdür. Aşağıda aktardığımız şu bölüm, birinci devre eserlerde aktarılan mekân unsurunun genel mahiyetini ortaya koymaya yetecektir:

"Kara ladin ağaçları donmuş nehrin iki kıyısı boyunca uzanıyordu. Kısa bir süre

önce esmeye başlayan rüzgâr sayesinde beyaz örtülerinden kurtulmuş olan ağaçlar, giderek azalan gün ışığının altında, uğursuz birer siyah gölge gibi birbirlerine yaslanmışlardı. Araziye derin bir sessizlik çökmüştü. Issız, cansız, hareketsiz bu topraklar o denli kimsesiz ve soğuktu ki ruhunda üzüntü bile denemeyecek bir şeyler barındırıyordu. Gizli bir kahkaha duyar gibi olsanız da, bu herhangi bir gülüşten daha hüzünlüydü-bir sfenksinki kadar neşeden yoksun, buz gibi soğuk, yanılmazlığın zulmüne adeta katkıda bulunan bir gülüştü. Sonsuzluğun, yaşamın ve yaşama çabalarının ne denli boş olduğuna gülen, o hükmeden, dile getirilemez bilgeliğiydi sanki. Bu vahşi doğaydı. Kuzey topraklarının acımasız, donmuş kalpli doğası..."[65]

Birinci devre romanları arasında **Adem'den Önce**, mekan unsurunun yazarın muhayyile gücünden hareketle kurgulanarak yaratılan ve ismi zikredilmeyen coğrafya kesitlerine yer verme anlayışına dayanan bir yapıda olması itibariyle farklılık arz eder. İnsanoğlunun biyolojik varlığının, evrimsel sürecin henüz ilk aşamalarında bulunduğu uzak geçmişini konu alan romanın, tümüyle dış mekân tasvirlerine yer verdiği görülür. Henüz modern yerleşim alanları inşa edebilme yeteneği kazanamamış olan insanoğlunun ilkel yaşantısına ışık tutan eserde mekân unsuru, zaman ve olay örgüsüne paralel olarak yazar tarafından mağara, ağaç kovuğu, orman, nehir kıyısı, vadi ve ova gibi doğal oluşumların mevcudiyetiyle sınırlandırılmıştır. Bu noktada, eserin sosyal zamanının insanoğlunun hakkındaki bilgilerimizin oldukça sınırlı olduğu karanlık dönemlerine yönelmiş olmasının, mekân unsurunun genel niteliğini tayin ettiği söylenebilir. Bir başka ifadeyle, zaman, eserde aktarılan olay örgüsü ve şahıs kadrosuyla birleşerek tam bir bütün halinde mekân unsurunun yapısal özellikleri üzerinde belirleyici olmuştur. Bunun yanı sıra, ilk devre romanlarının kurgusal bütünlüğünün olay merkezli olma özelliğine dayandırılmış olması, mekân unsurunun metin içerisindeki fonksiyonunun daha etkin kılınmış olmasına vesile teşkil etmektedir. Yazar bu noktada, doğal hayat dekorunu yalnızca eserde karşılaştığımız olaylara sahne olma fonksiyonu itibariyle ele almamış,

[65] Beyaz Diş, s: 13

aynı zamanda mekâna, vaka zincirinin mahiyetini tayin etmekle görevlendirdiği bir unsur olarak yer vermiştir.

Bu devre eserlerinde San Francisco, Amerika'nın güney eyaletleri, Amerika'nın kuzey toprakları, Alaska, Kanada ve altın arama faaliyetlerinde bulunan maceraperestlerin hayatta kalma mücadelesi verdikleri zorlu tabiat ve iklim koşullarının hüküm sürdüğü coğrafî bölgelere ait dış mekân tasvirleri geniş yer tutmaktadır. İlk devre eserleri arasında, yalnızca **Adem'den Önce** adlı romanında yazar, insanoğlunun, henüz muayyen bir medeniyet tesis etmeye muktedir olamadığı uzak geçmişine temas ettiği olay örgüsü içerisinde, ilkel yaşantının hüküm sürdüğü topraklardan herhangi bir coğrafi bölge ismi vermeksizin söz etmektedir.

Birinci devre romanlarında yazar, genel itibariyle dış mekân tasvirlerine yönelmektedir. Üzerinde yoğunlaşılan dış mekânlar, ekseriyetle kuzey toprakları, kamp alanları, ormanlar, nehir kıyıları, köy ve taşra, mağaralar, dağlar, denizler ve buzul coğrafyalarıdır. Yukarıda saydığımız dış mekânlara ait tasvirlerin, birinci devre romanlarının gerek kurgusal yapılarının, gerekse eserlerin ihtiva ettiği olay örgülerine iştirak eden kahramanların belirlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. Bu devre eserlerde mekân-şahıs kadrosu münasebetleri, tam bir uyum çerçevesinde kurgulanmıştır. Yerli halkın, altın arayıcılarının, maceraperest gezginlerin ve hayvanların iştirak ettiği olay örgüsünün mahiyetinin, yazar tarafından dekor olarak seçilen mekân tasvirlerine tahsis edilen pasajlarda sezdirildiğini görmekteyiz. Zira vakanın mahiyeti, çok defa mekân tasvirlerine ayrılan satırlarda sezdirilir.[66] Sözünü ettiğimiz ilk devre eserlerde mekân-şahıs kadrosu ve mekân-olay örgüsü münasebetlerinin kurgusal bütünlüğü tamamlayacak şekilde tanzim edildiğini söyleyebiliriz. Altın arayıcılarının, hazine avcılarının ve şahıs hüviyeti verilmiş hayvanların iştirak ettikleri altın arama faaliyetleri ekseninde gelişen olay örgüsü, doğa kanunlarının hüküm sürdüğü dış mekân tasvirlerinin ilk devre romanları üzerinde bir bütün halinde hâkimiyet kurmasına vesile olmuştur. Bu noktada

[66] Aktaş, Şerif, s: 128

dikkati çeken bir diğer husus da, birinci devre romanlarında dış mekân tasvirlerine geniş ölçüde yer veren yazarın, ikinci devre romanlarında bu durumun tam aksini ortaya koyacak şekilde, olay/kurgu ve şahıs kadrosunun arz ettiği değişim paralelinde iç mekân tasvirlerine yönelmiş olmasıdır. Bir bakıma, taşra ve tabiat yaşantısı dekorunda vücuda getirilen olay örgüsünün yerini kent yaşamının bünyesinde cereyan eden hadiselerin almış olmasının, ikinci devre romanlarda iç mekân tasvirlerine yönelmeyi gerekli kıldığını ifade edebiliriz. Dolayısıyla, romanda aktarılan olayın cereyan ettiği dekorun değişmiş olması, iç ve dış mekân tasvirlerinin eserlerdeki hacimlerinin de farklılaşmasını sağlamıştır.

Birinci Devre Romanlar	**İkinci Devre Romanlar**
Dış Mekân Tasvirleri	İç Mekân Tasvirleri

Yazarın, **Martin Eden, Demir Ökçe, Yanan Gün Işığı** ve **Uçurum İnsanları** gibi ideolojik eksenli ikinci devre romanlarında, sosyal mekân tasvirlerinin yoğunluk kazandığı söylenebilir. Bu dönemde yazarın mekân tasvirleri üzerinde, birinci devre romanlarında olduğu kadar yoğunluklu bir biçimde durmadığını görmekteyiz. Daha ziyade iç mekân tasvirlerine yöneldiğini belirttiğimiz bu eserlerde, kamu hizmetleri veren devlet daireleri, ev, fabrika, hapishane, malikâne, tiyatro, kilise, tren, iş yeri, pansiyon, okul, kütüphane, gemi ve meyhane kapalı; sokak, semt, park, kır ve taşra gibi alanlar ise açık mekânları teşkil etmektedir. Yazar, ikinci devre romanlarında şehir yaşantısına geniş ölçüde yer verirken, köy ya da kırsal kesimi ikinci plana itmiş gibidir. Yazarın mekâna ilişkin tercihinin kente ve kent hayatına yönelmiş olmasının, ikinci devre eserlerinin olay örgüsü bakımından sınıf çatışması, kapitalizm ve despotizm eleştirisi, sosyal eşitsizlik ve özgürlük gibi bir takım temler etrafında kurgulanmış olması anlayışına dayandırılabileceği görüşündeyiz. Zira küresel bir trend halini alan kapitalizmin işçi kesimini ve alt tabakaya mensup geniş halk kitlelerini aç bırakarak sömürmeye başlamış olmasının yarattığı çelişik durumun etkilerinin, en canlı ve açık şekilde kent hayatının

bünyesinde gözlemlenebileceğini söyleyebiliriz. Yazar, özellikle **Demir Ökçe** ve **Martin Eden**'de, San Francisco, Oakland, Chicago ve Londra gibi önemli sanayi şehirlerini ele almakta ve bu bölgeleri sosyal özellikleri itibariyle tasvir etmektedir. Dolayısıyla, birinci devre eserlerinin mekân tasvirlerinin fiziki, ikinci devre eserlerinin mekân tasvirlerinin ise sosyal gözlemlere dayandığını söyleyebilmek mümkündür.

Romanda sahne, olaylar dizisini ve karakteri etkilediği ölçüde bütünün bir parçasıdır. Bir başka deyişle sahne, romanda dramatik bir fonksiyon icra etmelidir.[67] Yazarın ikinci devre romanlarında yer verilen mekân tasvirleri, pratik amaçlara yöneltilmiş olmaları itibariyle, metin içerisinde yüklendikleri fonksiyon bakımından aktif karakterli olma özelliği taşır. Metin içerisinde belli bir işlevsellik arz eden bu tasvirler, okurun kahramanların kişilik özellikleri, psikolojik durumları ve olay örgüsünün mahiyeti hakkında fikir sahibi olmasını sağlayacak şekilde tanzim edilmiştir. Nitekim mekân unsuru, bir 'tanıtım' veya 'takdim' sorununun ötesinde işlevsel bir özellik taşır. Romancı, mekân unsurunu:

a. olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak

b. roman kahramanlarını çizmek

c. toplumu yansıtmak

d. atmosfer yaratmak

cihetinde kullanabilir ve o, olayları şekillendirirken bunlardan birini devreye soktuğu gibi, birkaçını da dikkate alabilir.[68] Roman türünün kurgusal bütünlüğü içerisinde belli bir işlevselliği olan mekân unsuru, Jack London'ın ikinci devre eserlerinde, yukarıda ifade ettiğimiz fonksiyonların tümünü ihtiva eden bir mahiyette ele alınmış ve sunulmuştur. **Uçurum İnsanları'**nda, aynı zamanda eserin başkahramanı olan yazarın müşahedeleri

[67] Stevick, Philip, a.g.e., s. 275.

[68] Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı*, s. 129, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2006.

vasıtasıyla sunulan Londra'nın doğu yakası ve söz konusu mekânın roman içerisindeki başlıca işlevi, ele alınan olay örgüsünün ve kahramanların hâkim özelliklerini vurgulamak ya da dönemin sosyal koşullarını aktarmak gibi pratik amaçlara yöneltilmiş durumdadır. Bu noktada önem kazanan bir diğer husus ise yazarın ikinci devre romanlarında yer verdiği sosyal mekân unsurunun vaka zincirlerinin mahiyeti üzerindeki etkisidir. Yazar-anlatıcının, **Uçurum İnsanları** romanının baş kısmında yer alan Londra'nın doğu yakasına ait tasvirleri, Jack London'ın ikinci devre eserlerinde yer verdiği mekân unsurunun çizdiği genel portreyi ve bu portrenin metin içerisindeki işlevini ortaya koymaya yetecektir.

"... Arabacımın beni götürdüğü yer de böyle bir yerdi ve sokaklar yepyeni, değişik sayılabilecek bir ırkla dolmuştu. Her kavşağın yepyeni bir sefalete götürdüğü yolda kilometreler boyu pis tuğla yapıların, sefaletin arasından geçtik. Oldukça sık bir biçimde sallanan sarhoş bir kadın ya da erkeğe rastlıyorduk. Havaysa katlanılmaz küfür, kavga ve başkalarının sesiyle doluydu. Pazar yerinde çöp tenekelerine ve çamurların arasına ellerini umutla daldırmış patates arayan yaşlılar vardı. Gördüğüm tek şey, tuğla duvarlı evler, çamurlu sokaklar ve ağlayan çocuklardı."[69]

Jack London'ın ikinci devre romanlarında, mekâna dair fiziki tasvirlerin yerini kültürel etkileşim, iktisadi yapı ve toplumsal yaşantı unsurları arasındaki etkileşimin genel hatlarını çizdiği sosyal mekân tasvirleri almaktadır. Bu durumda yazar tarafından ele alınan sosyal çevre, tematik yapıyı bütünleyen bir biçim unsuru olarak karşımıza çıkar. Nitekim sosyal çevre edebiyatın sosyal içeriğini belirleyen temel faktördür. Başka bir deyişle toplumsal gerçekliğin edebi düşünce ve ifadeyle yansıması edebiyatın sosyal içeriğini meydana getirir.[70] Sosyal çevreye dair tasvirlerin mekân unsurunun önemli bir merhalesini oluşturduğu romanlar da geniş ölçüde toplumsal gerçeklik akımı etrafında vücuda getirilmektedir. Jack London'ın, sosyal çevre tasvirlerinin hareket noktasını teşkil

[69] Uçurum İnsanları, s. 9.

[70] Karpat, Kemal, *Osmanlı'dan Günümüze Edebiyat ve Toplum*, s. 156, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009.

ettiği **Uçurum İnsanları, Demir Ökçe** ve **Martin Eden** gibi ikinci devre romanlarında karşımıza çıkan bu özellik, toplumsal gerçeklik akımının temel niteliklerinden birini ortaya koymaktadır. Bu durumda genel vasıflarının dönemin içtimai, siyasi ve kültürel koşulları tarafından biçimlendirildiği mekân unsuru, olaylara sahne olma özelliğinin ortaya koyduğu edilgen kimliği aşarak vaka zincirlerinin teşekkülü ve genel mahiyeti üzerinde belirleyici olma fonksiyonu üstlenmiştir.

1. 4. ZAMAN

İçinde yaşadığımız harici aleme ait reel bir kavram olan ***'zaman'***, anlatma esasına bağlı fiktif karakterli edebî metinlerde ise kurgusal boyutuyla ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla anlatma esasına bağlı edebî eserlerin incelenmesinde zaman problemi üzerinde durma zarureti vardır. Bu tarz eserlerin ilk vasfı itibarî olmalarıdır, yani itibari bir âlemde meydana gelen hayat tezahürlerini anlatmalarıdır. Bu âlemde zamanın da itibari/kurmaca olması tabiidir.[71] Bir başka deyişle, zaman yaşamın öznel süreçlerini, sözüm ona nesnel süreçlerle belirlemek amacıyla üzerinde anlaştığımız bir kurguysa eğer, anlatı ve zaman birbirinden ayrı düşünülemez. Dilin kendisi bile zamana yayılan bir sistem olduğuna göre, anlatılan her şey bir süreç gerektirecektir.[72] Dolayısıyla itibari metnin bünyesine dâhil edilecek olayların yazar tarafından aktarıldığı süreci kapsayan zaman birimini ***"anlatma zamanı"*** olarak adlandırmaktayız. Bu tanım, aynı zamanda metnin anlatma fonksiyonu vasıtasıyla inşa edildiği sürece de göndermede bulunmaktadır. Söz konusu anlatma zamanı ise, reel âleme ait olması itibariyle gerçek olma özelliği taşımaktadır. Bunların yanı sıra, yazarın muhayyilesinde teşekkül ederek itibari âleme akseden olay örgüsünün başlangıç ve bitiş noktaları arasında geçen süreci kapsayan zaman da ***"vaka zamanı"*** olarak tavsif edilebilir. Bu noktada, itibari olma özelliğine

---

[71] Aktaş, Şerif, s. 107.

[72] Parla, Jale, *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, s. 231, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

dayanan vaka zamanı, kurgusal bir niteliğe sahiptir. Yazarın reel zaman ile itibarî zaman algısı arasında kurduğu öznel dengenin niteliği, eserin organik bütünlüğü ile zaman kurgusu arasındaki bağıntıların çözümlenmesini olanaklı kılar. Jack London'ın romanlarında ise zaman kurgusu, yazarın eserlerini vücuda getirirken kaynaklığına sıkça başvurduğu gerçek hayatın somut niteliğinden bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla, Jack London'ın tüm romanlarında zaman olgusu, içinde bulunulan harici âlemin somut cephesini aksettirecek şekilde kurgulanan yapısal unsurlardan birini ifade eder. Bir başka deyişle yazarın romanlarının zaman kurgusunun önemli bir bölümünü, sosyal zaman unsuru teşkil etmektedir.

Yazarlık kariyerini, ilk eseri olan **Bonin Islands**'ın *Aegis* dergisinde yayınlandığı 1895 yılının sonlarından, öldüğü yıl olan 1916'ya kadar sürdürmüş olan Jack London'ın romanlarının, bu yıllar arasında kalan süreçte cereyan eden siyasî ve sosyal hâdiselerin şekillendirdiği Amerikan toplumuna ayna tuttuğu söylenebilir. Bu yirmi yıllık süreç içerisinde, ticarî dergi romancılığının gelişimi paralelinde yazarlığın ekonomik bir meta hâline gelişi, Amerika'da yüzyılın başlarında henüz kurulmakta olan kapitalist ekonomik sistemin kuşatıcı etkilerinin giderek siyasi iktidarı özerk otoritesi haline getirmesi, bu gelişmeye tepki olarak hâsıl olan ilk işçi hareketleri, sosyalist örgütlenme bilincinin toplumsal teşekküller oluşturmaya başladığı dönemler, ekonomik bunalımlar, sınıf çatışmaları, ideolojik kutuplaşmalar, Klondike ve Yukon bölgelerinde bulunan altın madeninin sayısız insanı zengin olma ümidiyle Alaska'ya sürüklemesi gibi belli başlı kültürel, ideolojik, iktisadi, sosyal ve siyasi gelişmelerin biçimlendirdiği toplumsal panaromanın Jack London'ın eserlerine bir bütün hâlinde aksettiğini görmekteyiz.

Romanlarının sosyal zaman bakımından büyük ölçüde yazarlık kariyerine tanıklık eden yıllar arasında kalan dönemi içerdiğini gördüğümüz Jack London, gerek birinci, gerekse ikinci devre eserlerinde bu dönemin arz ettiği sosyal görünümü belirgin bir biçimde ortaya koymuştur. Birinci devre romanlarında karşımıza çıkan sosyal zamanın, doğal hayatla mücadele ederek altın arama macerasına iştirak eden fertlerin yaşantılarının arkasına itilerek belirsizleştirildiğini görürüz. Bu durumda, zamana ait ayrıntılar, ancak

olay örgüsünün kronolojik karakterli akışı vasıtasıyla okuyucuya sezdirilir. 1890'lı yılların Amerika'sında sosyal bir trend haline gelmeye başladığını gördüğümüz altın avının konu edildiği romanların vaka zamanları ise, başlangıçtan itibaren birkaç kış ile ifade edilen süreçleri kapsamaktadır. Dolayısıyla birinci devre eserlerin vaka zamanı bakımından, yazarın olgunluk çağının ürünleri olarak değerlendirebileceğimiz ikinci devre eserlerine göre daha kısa zaman dilimlerine yer verdiğini söyleyebiliriz. Kuşkusuz bunda, gerçek hayatı ile vücuda getirdiği edebî eserlerin olay örgüleri arasında sıkı bir özdeşlik ilişkisi olduğunu bildiğimiz yazarın, kısa hikâyeden romana geçiş yapmayı tercih etmiş olmasının da etkisi vardır.

Yazarın birinci devre romanlarından **Vahşetin Çağrısı, Adem'den Önce, Beyaz Diş ve Deniz Kurdu** gibi eserlerinde yer verdiği vaka zamanı, başlangıçtan itibaren birkaç ay ya da yıl ile ifade edilebilecek zaman dilimlerini kapsamaktadır. Yalnızca **Adem'den Önce** adlı romanda, zaman unsurunun son derece belirsiz ve muğlak bir görünüm arz ettiğini söylemek mümkündür. İnsanoğlunun uzak geçmişine ait muhtelif öngörü ve hayallerle oluşturulmuş olan roman, yalnızca kronolojik seyri takip eden genel bir zaman algısına yer vermektedir. Bu yönüyle insanoğlunun tarih sahnesine henüz çıkmış olduğu ilkel dönemleri konu alan eser, zaman bakımından karşılıklarına günümüzde tesadüf edebileceğimiz dakika, saat, gün, hafta, ay ya da yıl cinsinden ifadelere yer vermemektedir. İnsanoğlunun tarih sahnesine çıktığı dönemlere yazarın bakış açısından tanıklık eden bu roman, sosyal zaman bakımından hakkında pek az şey bildiğimiz karanlık devirlere uzanan bir çizgiyi takip etmesi itibariyle, zaman kurgusunun belirgin kılındığı bir yapıya sahip değildir.

Birinci devre eserlerinin vaka zamanlarının kısa tutulmuş olması, yazar tarafından olay örgüsünün aktarımı sırasında kullanılan atlama ve özetleme tekniklerinin de nicel ve nitel açıdan sınırlandırılarak sunulmalarını sağlamıştır. Zira bu romanlarda yapılan atlamaların vaka zamanının kısa tutulmuş olmasına bağlı olarak birkaç saat ya da birkaç günle sınırlandırılan ifadeler içerdiğini görmekteyiz. Yazarın birinci dönem romanlarının hâkim özelliklerini kendisi üzerinden gözlemleyebileceğimiz **Vahşetin Çağrısı**, söz

konusu eserlerin vaka zamanlarına ve olay örgüsünün aktarımı boyunca zaman unsurunun kronolojik seyri bünyesinde yapılan atlamaların süresine işaret eden örnekler barındırmaktadır. Bu örneklerden birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz:

"Üç gün geçmiş ve bu süre içinde Buck ile arkadaşları gerçekten ne denli yorgun ve zayıf olduklarını anlamışlardı."[73]

"Beş aydan daha kısa bir süre içinde iki bin beş yüz mil yol gitmişler, bunun son bin sekiz yüz milinde topu topu beş gün dinlenmişlerdi."[74]

"Dawson'dan ayrıldıktan otuz gün sonra Salt Water postası, önde Buck ve arkadaşları olmak üzere Skaguay'a vardı."[75]

"Ve iki gün sonra leşinin başına dönüp bir düzine kurdun onun başında kavga ettiğini gördüğünde onları bir saman yığını gibi dağıttı."[76]

Birinci devre eserlerinin vaka zamanlarının kısa tutulması, bu romanlarda kullanılan özetleme ve geriye dönüş tekniklerini de hacim bakımından daraltmıştır. Bu dönem romanlarda yazar tarafından kullanılan özetleme tekniği, ekseriyetle olay örgüsünün kronolojik seyrinin sürdürülebilir ve anlaşılabilir olması konusunda varlığına ihtiyaç duyulan bir anlatıdan öteye gitmemektedir. Beyaz Diş romanının son kısmında aktarılan vaka parçası, eserin başkahramanı olan Beyaz Diş adlı kurdun sahibine duyduğu sadakati evlerine giren suçlunun üzerine cesurca atılarak bu yabancıyı etkisiz hâle getirmesi hâdisesine dayanmaktadır. Yazar, Jim Hall isimli bu suçlunun Beyaz Diş'in sahibi olan Yargıç Scott'ın ailesinin evine ne maksatla girdiğini, kısa bir özetlemeyle anlaşılır kılma eğilimindedir.

---

[73] Vahşetin Çağrısı, s: 81

[74] V. Ç, s: 80

[75] V. Ç, s: 79

[76] V. Ç, s: 136

"Yargıç Scott'ın hiçbir şeyden haberi yoktu: Jim Hall'un polislerin yalancı tanıklık edip düzmece kanıtlar sunarak kurdukları bir komployа kurban gittiğini, aslında işlemediği bir suçla yargılandığını bilmiyordu. Öte yandan Jim Hall'un da, yargıcın hiçbir şey bilmediğinden haberi yoktu. Yargıcın her şeyden haberi olduğunu, polisle işbirliği yaptığını düşünüyordu. Yargıç Scott, elli yıllık ceza kararını açıkladığında, ayağa kalkarak kendisini kötü yola iten toplumdaki herşeye duyduğu nefreti haykırmış, yarım düzine polis tarafından zor zapt edilmişti. Yargıç Scott onun gözünde bu adaletsizliğin anahtarıydı ve öcünü alacaktı. Mahkemeden sonra canlı canlı ölüme gönderilmişti ve kaçmıştı."[77]

Eserin bu bölümünde, Beyaz Diş'in sahibi olan Yargıç Scott'ın, yıllar önce suçsuz yere mahkûm ettiği Jim Hall'ın uzun süre sonra cezaevinden çıkarak hayatının büyük bölümünü bir hücrede geçirmesini sağlayan bu hâkimi öldürme girişimi anlatılırken, yukarıda ifade ettiğimiz şekilde kısa bir özetlemeye başvurulur. Romanın son bölümünde yer alan bu vaka parçası üzerinden Jack London'ın birinci devre eserlerinde yer verilen geriye dönüş ve özetleme tekniklerinin genel mahiyetini bir bütün halinde idrak edebilmek mümkündür. Zira birinci devre eserlerinin tümünde yazar, özetleme tekniğini olayın akışını anlaşılır kılma amacı dâhilinde, kısa alıntılarla ortaya koymuştur.

Jack London'ın ikinci devre romanları zaman bakımından topluca incelendiğinde, söz konusu metinlerin vaka zamanlarının uzunluğu müşterek bir vasıf olarak karşımıza çıkmaktadır. **Martin Eden, Demir Ökçe** ve **Yanan Gün Işığı** adlı romanlarının teşkil ettiği ikinci devre eserlerinde ise yazar, sanat anlayışında gördüğümüz köklü değişime paralel olarak, zaman unsurunu da farklı bir mahiyette ele almıştır. Bu dönem eserlerinde, gerek sosyal zamanın, gerekse vaka zamanının hem nicelik hem de nitelik bakımından köklü bir değişime uğradığını görmekteyiz. İkinci devre romanlarında yazar tarafından vücuda getirilen olay örgüsünün başlangıç ve bitiş noktaları arasındaki mesafenin birinci devre romanlarıyla mukayese edildiğinde oldukça uzun tutulmuş olduğunu söylemek

[77] B. D, s: 245

mümkündür. Bu devre eserlerinde Jack London, vaka zamanını bir insan ömrünü kapsayacak kadar kapsamlı şekilde tanzim etmiştir. Bu noktada, yalnızca **Uçurum İnsanları'**nın ikinci devre eserlerinin vaka zamanı bakımından yaptığımız bu genel tespitin dışında kaldığı ifade edilebilir. Zira **Uçurum İnsanları** adlı romanında yazar, Londra'nın doğu yakasına giderek bu bölgeye ait müşahedelerini kaleme almaya başladığı 1902 yılı ile bölgeden ayrıldığı tarih olan 1903 yılı arasında geçen birkaç aylık kısa bir zaman dilimini eserinin vaka zamanı olarak tayin etmiştir. Yazarın gerçek hayatına dayanan tecrübe ve izlenimlerin bünyesinde somutlaştırıldığı **Uçurum İnsanları**, tabiatıyla kronolojik karakterli zaman anlayışı çerçevesine oturtulmuştur.

Yazarın bu dönem eserlerinin vaka zamanı bakımından daha uzun tutulduğunu söylemiştik. İkinci devre romanlarından **Martin Eden,** bizzat yazarın öz yaşam öyküsüne dayanan anlatılar içermektedir. Dolayısıyla yazarın ilk gençlik yıllarından ölümüne kadar olan süreci kapsayacak kadar uzun bir vaka zamanına sahip olan bu roman, özetleme ve geriye dönüş tekniklerine de birinci devre eserlerine göre hem nitelik hem de nicelik bakımından daha yoğun bir biçimde yer vermiştir. Bu durumda yazar geriye dönüş tekniğini, olay örgüsünü teşkil eden metin halkalarının içerdiği vaka parçalarını anlaşılır kılmak amacı doğrultusunda kullanılması gereken bir araç olarak vasıflandırmak yerine, onu metnin kurgusal bütünlüğünün önemli bir parçası haline getirmiştir. Bu sayede, özetleme, geriye dönüş tekniği ve atlamalar, eserlerinde daha geniş çaplı olarak yer almaktadır. Zira artık yazar, geriye dönüş tekniği sayesinde aktarmak istediği vaka parçalarını ilahi karakterli anlatıcının naklettiği kısa kesitler ya da küçük parantezler halinde sunmak yerine, bu parçaları kahraman-anlatıcının hayal ve çağrışım dünyasının şekillendirdiği bir perspektif dâhilinde aktarmayı tercih etmeye başlamıştır. Geriye dönüş tekniği ile eserde nakledilen vaka, anlatıcı ve şahıs kadrosu arasındaki ilişkiler bütününü gözden uzak tutmamalıyız. Yazar, geriye dönüş tekniğine olay örgüsünün seyrine ait herhangi bir hususiyeti belirgin kılmak için başvurabileceği gibi, kahramanlardan biri ya da birkaçına ait ayrıntıları gözler önüne sermek için de söz konusu tekniği kullanmayı tercih edebilir. Zira zamanda geri dönüş ya şahıslarla ilgilidir ya da anlatıcının vakayla

münasebetinden kaynaklanır.[78] İfadelerimizi somutlaştırmak için anlatma zamanının, başkahramanının yirmili yaşlarının nakledilmesine dayandığı Martin Eden romanında geriye dönüş tekniği vasıtasıyla yer verilen vaka parçasının söz konusu karakterin on yedi yaşına ait anılarının aktarımına dek indirgendiği şu bölümü aşağıya taşıyoruz:

"Martin hayalinde yılları çarçabuk aşarak, kendini bir tiyatronun zencilere ayrılmış olan balkonunda gördü. On yedi yaşındaydı ve denizden yeni dönmüştü. Bir kavga çıktı. Birisi birisine saldırıyordu, Martin de işe burnunu soktu ve Peynir Surat'ın alev alev yanan gözleriyle karşılaştı.

Bu eski düşmanı tiz bir sesle:

-Oyundan sonra seni yok edeceğim, dedi.

Tamam der gibi başını salladı Martin. Tiyatro koruması, kavga çıkan tarafa gitmek için kendine yol açmaya çalışıyordu. Martin, sahnedeki dansla hiç ilgisini kesmeden:

-Son perdeden sonra seni dışarıda bekleyeceğim, dedi.

Koruma, ona şöyle bir baktı ve yürüdü gitti.

O perde bitince Martin, Peynir Surat'a:

-Yanında tayfan var mı? diye sordu.

-Tabii var.

Martin:

-Öyleyse ben de kendime tayfa toplayayım, dedi.

İki perde arasında arkadaşlarını topladı. Bunlardan üçünü çivi fabrikasından

[78] Aktaş, Şerif, s: 122

tanıyordu Boo Çetesinden yarım düzine kadar adam, bir tren ateşçisi ve On Sekizinci Sokakla, Market Sokağı kavşağını haraca kesen müthiş çetenin üyeleriyle birlikte Martin'in tayfası adamakıllı çoğaldı. İki çete, tiyatro dağıldıktan sonra kendiliklerinden sokağın iki tarafına ayrılıp yürümeye başladı. Sokağın ıssız bir yerine gelince birleşip bir savaş meclisi kurdular..."[79]

İkinci dönem romanlarının vaka zamanlarının uzun tutulmuş olması, yazarın olay örgüsünün kronolojik zaman akışı bünyesinde yaptığı atlamaların da daha uzun zaman dilimlerini kapsayacak şekilde düzenlenmiş olmasını zorunlu kılmıştır. Birinci devre eserlerde genel itibariyle üç gün, birkaç saat ya da birkaç haftalık zaman dilimleriyle ifade edilen atlamaların yerini bu dönem romanlarında sekiz ay, birkaç yıl ya da bir mevsimlik süreçlerle belirtilen atlamalar almaya başlamıştır.

"Bu sekiz ay boyunca o, doğru konuşmayı öğrenmiş, yüksek düşünüş hakkında edindiği bilgilere ek olarak, kendini daha iyi tanımıştı."[80]

Demir Ökçe romanının da, zaman ve olay örgüsü arasında kurulan münasebet ağını biçimlendiren unsurlarından biri olarak beliren atlamalara sıkça yer verdiği görülmektedir. Romanın Ernest Everhard adlı başkahramanı ve eşi Avis'in cezaevinde geçirdikleri aylar, cezaevinden kaçışları, devrim planlarını yürürlüğe koyma teşebbüsleri sırasında geçen süre ve sığınaklarında gizlenmek zorunda kaldıkları haftalar, ayrıntılı bir özetleme tekniği kullanılmak suretiyle aktarılmıştır. İkinci devre romanlarda kullanılan vaka zamanının uzunluğu, metinlerde yer alan vaka, tip, kahraman ve mekânların da birinci devre eserlere göre daha zengin ve çeşitlilik arz eden bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır.

Bu devre romanlarda zaman bakımından dikkati çeken bir diğer husus ise, eserlerin anlatma zamanları ile vaka zamanları arasında geçen sürenin mahiyetinin olay

[79] Martin Eden, s: 200

[80] M. E, s: 117

örgüsü üzerinde belirleyici olma vasfı kazanmasıdır. Jack London'ın otuz üç yaşındayken kaleme aldığı Martin Eden romanının vaka zamanı yazarın ilk gençlik yıllarından başlayarak gerçek hayat öyküsünden muhtelif kesitler aktardığı uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu durumda anlatma zamanı ile vaka zamanının başlangıç noktası arasında geçen yaklaşık on yıllık zaman dilimi, yazarın seçtiği bakış açısının vücuda getirdiği anlatıcının izlenimleriyle tesis edilen bir anlatım tarzı çerçevesinde aktarılır. Anlatma zamanı ve vaka zamanı gibi iki gerçek zaman arasında geçen sürenin yazarın bizzat kişisel anılarına dayandırılmış olması, vakanın genel mahiyetinin kurmaca/itibari olmasını bir dereceye kadar engellemiştir. Bu durumda yazarın ikinci devre romanlarının anlatma ve vaka zamanları arasında geçen süre, eserlerin üzerine oturtulduğu edebi düzlemin farklılaşmasını sağlayan bir fonksiyon ihtiva etmiş, bu suretle eserlerin olay örgülerinin gerçek hayat ile kurmaca olanın oluşturduğu bir terkip halinde vakanın mahiyetini tayin edecek şekilde romanlara aksetmesini sağlamıştır.

1. 5. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI

Anlatma esasına bağlı edebi nevilerden roman, yazarın muhayyilesinde oluşturduğu muhtelif vaka parçalarının, şahıs kadrosu, zaman ve mekân gibi yapısal unsurlar çevresinde belli bir biçim kazanarak yine yazar tarafından özerk bir terkip halinde sunulduğu bir türdür. Roman dediğimiz bu terkip, aynı zamanda yazar tarafından kurgulanan yeni bir âlemi aksettirme kaygısıyla teşekkül etmiştir. Sözünü ettiğimiz âlemin kendisi tarafından görüldüğü ve nakledildiği kişinin kim olduğu sorusu, bizi yazarın seçtiği bakış açısına ve bu bakış açısının imkânları doğrultusunda sunduğu âleme ait hususiyetleri aktaran bir anlatıcının varlık sorununa götürmektedir. Bir başka deyişle bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirlerinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen

cevaptan başka bir şey değildir.[81]

Bu noktada, bakış açısı ve anlatıcı arasındaki temel farklılığın vurgulanmasının zaruri olduğunu düşünmekteyiz. Her yazar, ifade etmek istediği düşünceye, nakledeceği vakaya ve eserine vermek istediği şekilde göre anlatıcı veya anlatıcılar yaratmak zorundadır. Dolayısıyla anlatıcı, yazarın bakış açısı tarafından yaratılan hayali bir varlıktır. Metin içerisinde yüklendiği temel fonksiyon itibariyle, yazarın bakış açısı vasıtasıyla gördüğü ve idrak ettiği vaka, şahıs kadrosu ya da mekânı anlatmakla yükümlü kılınmış olan anlatıcı, çoğunlukla yazardan koparak müstakil bir şahsiyet halini almıştır. Roman eleştirisinde en çok üzerinde durulan şey, anlatıcının hangi şahıs tarafından temsil edildiğidir. Anlatıcının birinci (ben) veya üçüncü tekil şahıs (o) zamirlerinin açısından anlatılması ve romanları buna göre gruplaştırmak, anlatıcının kendine has nitelikleri, eserin yaratmak istediği estetik tecrübeyle ilgisi bakımından sınırlanıp belirtilmedikçe, bize önemli bir şey ifade etmez.[82] Bu noktada, yazarın edindiği bakış açısının tayin ettiği anlatıcının, eserde verilmek istenen fikir çerçevesinde şekillendirilmesi zorunluluğu sorunu ortaya çıkmaktadır. Anlatma esasına bağlı edebi metinlerde biçimsel bir önkoşul olarak zuhur eden bakış açısı ve anlatıcı unsurunun tayini sorunu, yazarın içerik ve fikir noktasında edindiği genel tavır üzerinde de belirleyici olma niteliği arz etmektedir.

Yukarıda aktardığımız bilgilerin ışığında, Jack London'ın romanlarını bakış açısı ve anlatıcı problemi bakımından incelediğimizde, yazarın eserlerini birinci ve ikinci devre olarak gruplandırmamızı zaruri kılan dönüşümün bir bütün halinde bu başlığa da aksettiğini görmekteyiz. Yazarın özellikle 1908 yılına kadar olan süreçte kaleme aldığı romanların biçim ve muhteva bakımından benzer özellikler içerdiğini söylemiştik. Bu özelliklerden biri de, yazarın iki farklı dönemde vücuda getirdiği eserlerin bakış açıları arasındaki farklılığa dayanmaktadır. Dolayısıyla, Jack London'ın 1908 yılı öncesi ve sonrasında kaleme aldığı romanların bakış açısı ve anlatıcı sorunu ekseninde geçirdiği

[81] Aktaş, Şerif, s: 78

[82] Stevick, Philip, s: 88

evrim ve dönüşümleri metinlere dayalı olarak ifade etmeye çalışacağız.

Yazarın birinci devre romanlarının tümü, **Deniz Kurdu** adlı eseri istisna edilirse '**hâkim bakış açısı'**ndan hareketle oluşturulmuştur. **Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş** ve **Adem'den Önce** gibi birinci devre romanları, anlatıcının naklettiği aleme ilişkin en ince teferruatlar üzerinde dahi ilahi olma vasfı sayesinde tam bir hakimiyet kurduğu ve kahramanların geçmiş, gelecek ya da halleri üzerinde sonsuz denetim sahibi olduğu bir yapıyı ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, hâkim bakış açısının imkânları doğrultusunda kaleme alınmış edebi metinlerde anlatıcı, naklettiği kurmaca âleme ilişkin her şeyi bilme ve görme imtiyazına sahiptir. Bu durumda eğer anlatıcı tam manasıyla imtiyazlı ise, ona tanrı gibi her şeyi bilen *(omniscient)* hikâyeci diyoruz.[83] Hâkim bakış açısının ihtiva ettiği temel özellikleri bir bütün halinde içeren bu romanların anlatıcıları, aynı zamanda ilahi karakterlidir. Dolayısıyla muhtelif kaynaklarda 'hikâyeci' olarak da tavsif edilen anlatıcı, nakledilmek istenilen itibari âlem ile ilgili her şeyi bilen ve gören bir mevkidedir. Daha değişik bir ifadeyle o, itibari âleme böyle bir noktadan bakmakta ve müşahedelerini nakletmektedir.[84] Birinci devre romanlarda karşımıza çıkan anlatıcı, farklı tarzlarda dikkatlere sunduğu kahramanların geçmiş yaşantılarına, iç dünyalarına, psikolojik hallerine ve vaka zinciri bünyesinde üstlendikleri fonksiyonlara ait tüm teferruatlara vakıftır. Bu tanımlarımız doğrultusunda yazarın birinci devre romanlarından üçünün **hâkim bakış açısı**, birinin ise **kahraman-anlatıcının bakış açısı**ndan hareketle kaleme alındığını söylemek mümkündür.

1. 5. 1. Birinci Devre Romanlarda Bakış Açısı ve Anlatıcı

Birinci devre romanlar arasında özellikle **Vahşetin Çağrısı** ve **Beyaz Diş'**te ilahi karakterli anlatıcı, varlığını belirgin bir biçimde sezebildiğimiz baskın bir unsur olarak

---

[83] Stevick, Philip, a.g.e., s. 98.

[84] Aktaş, Şerif, a.g.e., s. 88.

yer almaktadır. Eserlerin başkahramanları olan hayvanların içgüdüsel tepkileri, sezme ve değerlendirme kabiliyetleri, yeni hayatlarına intibak etme süreçleri boyunca yaşadıkları dönüşümler ve iç dünyalarına ait ayrıntılar tümüyle hâkim bakış açısına sahip ilahi karakterli anlatıcının sınırsız olanakları dâhilinde idrak edilmiş ve aktarılmıştır. İfadelerimizi belirgin kılmak amacıyla, söz konusu eserlerin ilgili bölümlerini aşağıya taşıyoruz:

"... her ikisini de şaşırtan bir öfkeyle Spitz'in üstüne atıldı. Ama Spitz kendisinden de çok hayrete düşmüştü, çünkü Buck hakkında edindiği bütün deneyler ona düşmanın az rastlanan uysallıkta bir köpek olduğunu, iriliği ve ağırlığı sayesinde kendini göstermeyi başardığını öğretmişti." (V. Ç. s: 40)

"... ne onda, ne de arkadaşlarında hiçbir arzu ve istek kalmamıştı. Ölesiye yorgun başlıyorlardı. Salt Water ile Dawson arasındaki yolu dört kez kat etmişti. Şimdi yorgun argın bir halde aynı yolla karşı karşıya olduğunu bilmek onu daha da kötü yapıyordu. Gönlü hiç yoktu bu işe. Hiçbir köpeğin yoktu aslında. Yan köpekler uysal ve korkak, içtekiler ise efendilerine karşı güvensizdi." (V. Ç. s: 89)

"Beyaz Diş kamp adetlerini çabuk öğrendi. Et veya balık atıldığında, daha yaşlı köpeklerin ne denli açgözlü olduklarını, haksızlık ettiklerini biliyordu. Erkeklerin daha adil, çocukların daha zalim, kadınların daha sevecen olduklarını, kendisine biraz daha fazla et veya kemik attıklarını anlamıştı. Yarı erişkin yavruların anneleriyle yaşadığı iki ya da üç can yakıcı maceradan sonra, anneleri rahat bırakmanın, onlardan mümkün olduğunca uzak durmanın ve geldiklerini gördüğünde kaçmanın daha iyi olacağını da öğrenmişti." (B. D. s: 103)

Hâkim bakış açısına sahip ilahi karakterli anlatıcının naklettiği bu satırlar üzerinden vaka, şahıs kadrosu, mekân ve zamana ait hususiyetlerin en ince ayrıntılarıyla gözlemlenebildiğini ifade etmek mümkündür. Bu devre romanlar içerisinde **Adem'den Önce'**de **ilahi-anlatıcı**, varlığına açık bir biçimde tesadüf etme olanağı bulamadığımız, kısmen edilgen bir karakterle yer almaktadır. Yukarıda, birinci devre romanlar arasında

bakış açısı ve anlatıcı hususunda istisnai bir nitelik taşıdığını belirttiğimiz **Deniz Kurdu** adlı eser, **kahraman-anlatıcıya** yer verir olması itibariyle diğer üç eserden ayrılmaktadır. Biyografik bir mahiyete sahip olduğunu söyleyebileceğimiz bu romanda nakledilen itibari âlem, yazarın şahsi gözlem gücü ve izlenimleriyle sınırlandırılarak aktarılmıştır. Tümüyle birinci şahsın ağzından aktarılan olay örgüsü, eserin anlatıcısı ile yazarın önemli ölçüde aynileşmesini sağlayan bir unsur olarak belirmektedir. Bu suretle yazarın birinci devre romanlarının genel itibariyle bakış açısı ve anlatıcı unsuru bakımından tekdüze bir yapı ekseninde vücuda getirildiğini söyleyebilmek mümkündür. Bakış açısı ve anlatıcı bakımından arz ettiği tekdüzelik, birinci devre romanlarının vaka, karakter, zaman ve mekân birimlerinin de topyekûn bir tekdüzelik seyri içerisinde sunulmalarının önkoşulu halini almıştır. Bildiğimiz üzere, edebi metinlerin ihtiva ettiği itibari âlem, yazarın seçtiği bakış açısının imkânları doğrultusunda yaratılan anlatıcı tarafından nakledilmektedir. Tabiatıyla söz konusu anlatıcının kendisi tarafından biçimlendirildiği bakış açısının tekdüzeliği, bu dönem eserlerinin biçim ve muhteva bakımından aynı kurgusal düzlem üzerinde vücuda getirildikleri izlenimi vermelerini sağlamıştır. Birinci devre romanlar arasında gözlemlenebilir olduğunu ifade ettiğimiz benzerliğin, bu eserlerin bakış açılarının ve anlatıcılarının büyük ölçüde aynilik içermelerinin sonucu olarak belirdiğini söyleyebilmek mümkündür.

Bu devre eserlerin tümüyle **hâkim bakış açısına ait anlatıcı**ya yer verdiğini daha önce belirtmiştik. Vaka, kahraman ve mekâna ait özelliklerin ilahi olma vasfına yaklaşacak düzeyde geniş bir perspektiften gözlemlenerek aktarıldığı bu romanlar, dış dünya gerçekliğinden bir dereceye kadar uzaklaşmış gibidir. Anlatıcının özellikle ele aldığı alegorik kahramanların iç dünyalarına ait tasvirlerinin ve olumlu ya da olumsuz olmak üzere tek taraflı şekilde sunduğu figürleri idealize edilen tutumunun sözünü ettiğimiz uzaklığın ifadeleri olarak değerlendirilebileceği kanısındayız. Anlatma faaliyetinin hâkim bakış açısına ait anlatıcıya teslim edildiği romanların genel özelliklerinden biri olan bu '**uzaklaşma**', Jack London'ın birinci devre eserlerinin dış dünya gerçekliği ile olan bağlantısının da niteliğini tayin etmiştir. Özellikle masal

dünyasına ait unsurlara, hayvan kahramanlara ya da destansı kahramanlık hikâyelerine sıkça tesadüf ettiğimiz bu dönem romanları, bu suretle hâkim bakış açısının temel özelliklerini barındırmaktadır. Zira bu bakış açısı ile kaleme alınmış eserler, gerçekçi oldukları iddia edilse bile, masal ve destanlara has hususiyetleri bünyelerinde taşırlar.[85]

1. 5. 2. İkinci Devre Romanlarda Bakış Açısı ve Anlatıcı

Yazarın ikinci devre romanlarının bakış açısı ve anlatıcı noktasında daha çeşitli ve zengin bir yapı arz ettiği görülmektedir. Birinci devre romanların bu hususta ihtiva ettiğini belirttiğimiz tekdüzelik, ikinci devre romanlarda kırılmaya başlamıştır. İkinci devre romanlarını bakış açısı ve anlatıcı bağlamında topluca ele aldığımızda yazarın, birinci devre romanları üzerinde hâkimiyet kurmasını sağladığı ilahi karakterli bakış açısı ve anlatıcıya söz konusu eserlerde istisnai bir durum teşkil eden **Martin Eden** romanı dışında, hiçbir suretle yer vermediğini görmekteyiz. **Demir Ökçe, Uçurum İnsanları** ve **Deniz Kurdu** adlı romanlarında yazar, *kahraman-anlatıcıya ait bakış açısı*'na yer vermiştir. Muhtelif çalışmalarda *yazar-anlatıcı* olarak da adlandırılan bu anlatıcının, vaka, karakter, olay örgüsü, mekân ve zamana ait gözlem ve aktarımlarında, yazarın naklettiği âleme dair edindiği bilgiyle sınırlandırıldığı görülmektedir. Sözgelimi anlatma esasına bağlı itibari metinlerde vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait hususiyetler kahramanlardan biri tarafından nakledilir. Bu durumda anlatıcı, söz konusu kahramanın müşahede kabiliyeti, tecrübesi ve bilgi seviyesi ile sınırlıdır. Kısacası, anlatıcı kahramanlardan biriyle aynîleşir.[86] Dolayısıyla vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait özelliklerin *kahraman-anlatıcı* tarafından nakledildiği eserlerin, otobiyografik mahiyette olduğunu ifade etmek mümkündür.

İkinci devre romanların büyük kısmında yer verilen anlatıcının kimliği, eserlerin

---

[85] Aktaş, Şerif, a.g.e., s. 89.

[86] Aktaş, Şerif, a.g.e., s. 93.

gerçeklik unsuru ile olan mesafelerinin belirlenmesinde de rol sahibi olmuştur. Nitekim **hâkim bakış açısına ait anlatıcı**ya oranla kendisine yüklenilen vazifenin kişisel tecrübe, gözlem gücü ve bilgisiyle sınırlandırıldığı **kahraman-anlatıcı**nın ikinci devre romanlarda anlatıma dâhil edilmesi, söz konusu eserlerin dış dünya gerçekliğine daha belirgin bir biçimde yaklaşmasını sağlamıştır. Birinci devre romanlara oranla dış dünya gerçekliğine daha somut bir biçimde yaklaştığını ifade ettiğimiz **Demir Ökçe, Deniz Kurdu** ve **Uçurum İnsanları** romanlarının, yazarın gerçek hayatının tezahürü olarak değerlendirilebileceği kanısındayız.

Jack London'ın ikinci devre romanlarının büyük bir bölümünün **kahraman-anlatıcıya** ait bakış açısından hareketle vücuda getirilmiş olması, eserlerinin daha önce belirttiğimiz şekilde yazarın gerçek hayatına ait muhtelif alıntılardan bağımsız düşünülemeyeceğinin açık bir ifadesidir. **Deniz Kurdu** ve **Uçurum İnsanları** adlı romanların vaka ve şahıs kadrolarına ait hususiyetler, **kahraman-anlatıcının** bakış açısından gözlemlenmekte ve yine onun tarafından okuyucuya aktarılmaktadır. Bu iki eserde yer verildiğini ifade ettiğimiz kahraman-anlatıcının hâkim vasıflarını, söz konusu eserlerin ilgili bölümlerini aşağıya almak suretiyle belirgin bir biçimde ortaya koyabiliriz:

"Yanımdan ayrıldığında, ben de aynı şeyi istediğimi fark ettim. Nasıl olsa olacağına göre, bir an önce olması daha iyiydi. Gemideki kasvet, beni de sarmıştı. En kötü şey, kaçınılmaz gibi görünüyordu. Saatlerce güvertede dolaşıp, Kurt Larsen'in o kurt fikirlerini düşündüm. Neydi bütün bunlar?.. İnsanların ruhlarının mahvını önleyecek yaşamın o büyüklüğü neredeydi?.. Evet... Bu yaşam ucuz ve acıklı bir şeydi. Ne denli çabuk biterse o denli iyi bir şeydi. Kurtulmaktı bu. Ben de küpeşteye dayanıp denize baktım. Er geç onun o soğuk yeşil sonsuzluğuna gömüleceğimden emindim."[87]

"Saldıranların çok sayıda olması, karışıklık yaratıyordu. Birbirlerine yapacakları işte engel oluyorlardı. Bu arada Kurt Larsen, merdivene kadar gelebilmeyi

[87] Deniz Kurdu, London, Jack, s: 121, Oda Yayınları, İstanbul, 2008

becerebilmişti. Onun yaptığını pek başka birinin yapabileceğini sanmıyordum. Bir sürü adam onu aşağı çekmeye çalışırken tüm gücüyle karşı koyup yavaş yavaş, adım adım merdivenlerden yukarı çıktı." (D. K. s:108)

"Elbiselerimin içine büzülmüş, bu tohumların üzerime konmaması için dua ediyordum. Bu arada ikisinin de hastalığının nedeninin aylaklık olduğunu öğrenmiştim." (U. İ. s: 71)

"Mile End yolunda olagelen tartışmayı dinlemek için bir süre durdum. Tartışmayı sürdürenler işçi sınıfının durumu iyi olanlarından birkaç gençti. Otuz yaşlarındaki birisini karşılarına almış saldırıyorlardı..." (U. İ. s:130)

Yukarıda kahraman-anlatıcıya ait bakış açısının olanakları doğrultusunda gözlemlenen olay, nesne, durum ve şahıslara ilişkin ayrıntılar, yine kahraman-anlatıcı tarafından okurun dikkatine sunulmuştur. Yazar ile itibari bir varlık olan anlatıcının aynileştiği bir yapı içerisinde sunulmuş olmaları hasebiyle, **Uçurum Halkı** ve **Deniz Kurdu** adlı eserlerin otobiyografik karakterli roman türüne dâhil edebilmelerinin mümkün olduğu söylenebilir. Yazarın tüm romanları içerisinde, yalnızca **Demir Ökçe** isimli eseri, **müşahit-anlatıcıya ait bakış açısı**ndan hareketle kaleme alınmıştır. Romanda yer verilen vaka zinciri ve bu zincire dâhil olan şahıs kadrosuna ait özellikler, Avis Everhard adlı genç kadının müşahede yeteneği ve izlenimleriyle sınırlandırılarak aktarılmıştır.

Bu devre romanlarından, yalnızca **Martin Eden'**de yazar, sözünü ettiğimiz anlatma faaliyetini kendisine ilahi olma vasfı yüklediği bir anlatıcıya teslim etmiştir. Söz konusu anlatıcının üstlendiği bu rolün de, biçimsel düzeyde kaldığını ifade etmek mümkündür. Nitekim kurgusal niteliği itibariyle yazarın gerçek yaşantısına dayandırılmak suretiyle oluşturulan eserin anlatıcısının, üçüncü şahsa ait fiil çekimlerini kullanması, okuyucunun romanın biçimsel olarak hâkim bakış açısına ait anlatıcıya yer verdiği izlenimine kapılmasını sağlamıştır.

Yazarın **Demir Ökçe, Uçurum İnsanları** ve **Deniz Kurdu** gibi romanlarında farklı anlatıcılara sıkça yer verdiğini görmekteyiz. Bu eserlerde anlatıcı yazarın kendisi olabildiği gibi, vaka zincirine pasif bir rol ekseninde dâhil olarak yalnızca müşahedelerini aktarma fonksiyonuyla sınırlandırılan sıradan bir birey de olabilmektedir. Bu durum, ikinci devre romanların vaka, karakter, tip, mekân ve zaman unsurları bakımından daha zengin bir görünüm arz etmesine vesile olmuştur. İkinci devre romanların, anlatıcı bakımından birinci devre romanlara oranla daha zengin bir yapı çerçevesinde kurgulanmış olmasının, yazarın değişen ideolojik eğilimleri ve dünya görüşünün sanat anlayışını yeniden biçimlendirmiş olmasının tezahürü olarak değerlendirilebileceğini görmekteyiz. Yazarın sosyalizm ve proleter bilinçle tanışmasına tesadüf eden bu yıllar, romanlarının birinci ve ikinci devre olmak üzere iki alt başlık halinde incelenmesi gerekliliğini zaruri kılacak bir dönüşüme de işaret etmektedir. Zira yazarın ikinci devre romanlarının üzerinde yoğunlaşılan konuya paralel olarak politik bir perspektif kazanmış olmasının, eserlerinin fiktif bütünlüğünü şekillendiren bakış açısının geçirdiği dönüşümlere dayalı olarak izah edilebileceğini söylemek mümkündür. Bu devre romanların müşterek bakış açılarının, yazarın konu bütünlüğünü, eserlerinin tematik yapılarını ideolojik eksenli bir yazınsal anlayışın tamamlamasını olanaklı kılacak şekilde tanzim etmesine izin verdiğini görmekteyiz. Yazarın bakış açısında hâsıl olan bu değişim, romanlarında yer verdiği tip ve kahramanlara ait hususiyetlerin dönüşümlerini de temellendirmiştir. Zira yazarın bakış açısındaki değişmenin, ele alınan tip ve kahramanların mahiyet bakımından farklılaşmasına zemin hazırlamış olmasının yanı sıra, eserlerinin içerdiği vaka, mekân ve sosyal zaman unsurlarının da belli ölçülerde dönüşüme uğramaları konusunda önemli bir rol üstlendiğini ifade edebiliriz.

ROMANLARA TEORİK BİR BAKIŞ

İlk yazarlık tecrübelerini 1895 yılına dayandırabileceğimiz Jack London'ın, romancı kimliğiyle ön plana çıkması, 1902-1916 yıllarını kapsayan on dört yıllık bir süre zarfına tesadüf etmektedir. Roman yazarlarının önemli bir bölümünün kısa öykü denemelerinin ardından roman türüne geçiş yaptığını bilmekteyiz. Çağdaş Amerikan Edebiyatının en önemli isimlerinden olan Jack London da, benzer bir gelişim seyrini takip etmek suretiyle, muhtelif edebiyat ve magazin dergileri için kaleme aldığı kısa hikâyelerden sonra, yazarlık kariyerini roman türünde eserler vererek idame ettirmeyi uygun görmüştür. Dolayısıyla, hikaye yazarlığından romancılığa geçiş yapan yazarın **Vahşetin Çağrısı, Deniz Kurdu, Beyaz Diş** ve **Adem'den Önce** gibi erken dönem romanlarının kurgu, şahıs kadrosu, zaman, mekan ve şekil bakımından hikâyeciliğinin izlerini taşımayı sürdürdüğünü görmekteyiz. Hikâyeciliği ve romancılığı arasındaki kronolojik yakınlığın tezahürlerinin birinci devre romanları üzerinde belirgin bir biçimde müşahede edilebildiği yazarın isimlerini yukarıda zikrettiğimiz romanlarının hacim bakımından hikâye türünde kaleme alındıkları izlenimi verecek ölçüde kısa olduklarını ifade etmek mümkündür. Söz konusu eserlerin olay örgülerinin başlangıç ve bitiş noktaları arasında geçen zaman dilimi, birkaç ay ya da mevsim ile ifade edilebilecek kadar kısadır. Vakanın başlangıcını teşkil eden bölümlerin, olay örgüsünün mahiyetini duyuracak şekilde hikâye etme esasına dayanan bir anlatım tekniği vasıtasıyla kaleme alındığını söyleyebiliriz. Bir başka deyişle söz konusu romanların vakaları, zaman akışının belli bir noktasında başlar, muhtelif hadiselerin ve temlerin olay örgüsünün seyrini tayin ettiği bir yapı çerçevesinde zenginleştirilerek yine belirli bir noktada sonlandırılır.

Yazarın edebi bakımdan belli bir olgunluk seviyesine ulaştığı döneme tekabül eden ikinci devre romanları ise, olay, şahıs, zaman, mekân, bakış açısı ve şekil itibariyle birinci devre romanlarından ayrılır. Bu durumu yazarın politik ve ideolojik duruşunun

farklılaşmasına bağlamak da mümkündür. Zira dünya görüşünü Herbert Spencer, Darwin, Karl Marx, Schopenhauer ve Nietzsche gibi materyalist düşünürlerin öğretilerinin etkisi altında yeniden şekillendiren Jack London'ın ikinci devre romanlarının büyük kısmı evrim, doğal seçilim, proleter örgütlenme bilinci ve sınıf çatışması gibi konu ve temler etrafında vücuda getirilmiştir. Bu suretle yazarın birinci ve ikinci devre romanlarının vaka, şahıs kadrosu, zaman, mekân ve bakış açısı bakımından belirgin farklılıklar arz ettiğini görmekteyiz. Birinci devre romanlarında alegorik kahramanlara, hayvan karakterlere ve doğal halleriyle sunulan yerel tiplere ve maceraperest figürlere yoğunluklu bir biçimde yer vermeyi tercih eden yazar, ikinci devre romanlarından **Demir Ökçe, Martin Eden, Yanan Gün Işığı** ve **Uçurum İnsanları'**nda, kapitalist sosyal düzenin zorunlu kıldığı sınıf çatışmasını kendileri üzerinden aktardığı *aristokrat-avam* mücadelesinin karşıt cephelerinin temsilcileri durumundaki hususi tiplere yer verir. Bu devre romanlarında ele aldığı kahramanları idealize eden yazar, söz konusu figürleri belli bir ideolojik mensubiyetin karşısında ya da yanında yer alma özellikleri itibariyle tek yönlü olarak aktarmaktadır. İkinci devre romanların şahıs kadrolarını teşkil eden fertlerin, birinci devre romanlara göre daha zengin bir çeşitlilik arz edecek biçimde sunulduklarını ifade edebilmek de mümkündür. Bu dönem romanlarının şahıs kadrolarının ifade ettiği nicel değerin zenginlik arz eden bir yapı içerisinde sunulmuş olması, olay örgüsünü teşkil eden vaka zincirinin de birinci devre romanlara göre daha çeşitli hadise ve olaylarla genişletilerek aktarılmasını olanaklı kılmıştır. Buna rağmen yazarın harici âlemi tüm ayrıntılarıyla aksettirme eğiliminin, romanlarının organik bütünlüğünü teşkil eden niteliğin biyografik bir mahiyete kavuşmasını sağladığını görmekteyiz. Kendi içerisinde tamamlanmış normatif bir sistem olarak değerlendirilen roman türünü oluşturan soyut dış yapı unsurlarının, aktarılmak istenen harici âlemi somut bir biçimde bütünleyemeyeceği düşüncesi, yalnızca biyografik romanlarda kırılgan bir görünüm arz eder. Romanın dış biçimi özünde biyografiktir. Bir yanda hayatı asla tümüyle kavrayamayan bir kavramsal sistem ile, öte yanda tamamlanmışlık içkin biçimde ütopik olduğu için asla böyle bir

tamamlanmışlığa ulaşamayan hayat karmaşası arasındaki gidiş-geliş, ancak biyografinin hedeflediği o organik nitelikte nesnelleştirilebilir.[88] Bu durumda dış dünya gerçekliğinin nesnel algı çerçevesinde aktarılmasını mümkün kılan biyografik roman tarzı, her şeyden önce natüralist yazarlara özgü gerçekçi anlayışı estetik bir ideal haline getiren sanatçılar tarafından tercih edilmiştir. Jack London'ın Martin Eden, Demir Ökçe, Uçurum İnsanları ve Deniz Kurdu adlı romanlarının biçimsel nitelik bakımından "biyografik" bir değer arz etmesinin temel gerekçesi de söz konusu estetik kaygıyla ilişkilendirilebilir. Bir başka deyişle, yazar biyografik unsurlar içeren romanları vasıtasıyla dış dünya gerçekliğini, roman türünün sistemli bütünlüğünün normatif koşulları dâhilinde nesnelleştirerek somut hale getirmektedir.

Tüm romanların biçim noktasında ihtiva ettiği genel özelliklere topluca bakıldığında, söz konusu eserlerin vaka, şahıs kadrosu, mekan, zaman, bakış açısı ve anlatıcı gibi yapısal unsurlar bağlamında ortaya koydukları değişim sürecinin, yukarıda saydığımız unsurların bünyelerinde görülen lokal değişimlerin kurgusal bütünlüğün niteliği üzerindeki etkisi altında değer kazandığını görmekteyiz. Zira bu hususta, tüm romanlarını birinci ve ikinci devre olmak üzere iki genel başlık altında incelememizi zaruri kılan değişimin temel nedeninin, yazarın bakış açısının farklılaşmış olmasına dayandırılabileceği görüşündeyiz. Bir başka ifadeyle, yazarın **bakış açısında** hâsıl olan değişim, topyekûn bir biçimde **vaka, kişi, zaman, mekân** ve **anlatıcı** gibi yapısal unsurların genel niteliklerinin değişimine zemin hazırlamıştır. Kendi içerisinde tamamlanmış bir sistem olma niteliği arz eden bir tür olan romanı vücuda getiren alt birimlerin birbirleriyle olan münasebetlerinin koşulladığı değişimin çıkış noktası, yazarın bakış açısında görülen değişimdir.

Yazarın birinci devre romanlarının, olay ve eylem ekseni etrafında kimlik kazandığını görmekteyiz. Bu duruma mukabil, ikinci devre romanların da tutarlı birer olay kurgusu etrafında şekillendirilmiş olmalarına rağmen, karakterlerin sosyal

[88] Lukacs, Georg, *Roman Kuramı*, s. 83, Metis Yayınları, 2002.

durumlarına, hayal dünyalarına ve psikolojik tahlillerine daha yoğunluklu bir biçimde atıfta bulunduğunu görmekteyiz. Bu suretle yazarın ikinci devre romanlarının, müstakil birer *'hareket'* anlatımı olmaktan ziyade, modern roman türünün temel parametrelerini kullanma eğilimi gösteren fiktif birer bütünlük olarak kimlik kazandığını ifade etmek mümkündür. Karakterlerin karşılaştıkları muhtelif durum ve hadiselerin çağrıştırdığı hayal ya da imgelerin, yazarın seçtiği bakış açısının imkanları doğrultusunda müşahede edilerek aktarılması ikinci devre romanların harici âleme ait belli başlı kesitlerin bu fiktif yapı içerisindeki tezahürlerini tabii halleriyle ortaya koyma eğiliminin bir sonucudur. Bu suretle yazarın birinci devre romanlarının *"olay",* ikinci devre romanlarının ise *"durum"* hikâyesine yaklaştırılabileceğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla, yazarın birinci devre romanlarının tekdüze bir kurgu dâhilinde *anlatma* tekniğine bağlı olma özelliğinin yerini, ikinci devre romanlarında yoğunluklu olarak *gösterme*, kimi zaman ise *iç diyalog, bilinç akımı, tasvir, iç çözümleme* ve *geriye dönüş* gibi farklı tekniklerin aldığı görülmektedir. Kuşkusuz farklı anlatım tekniklerinin daha geniş bir perspektif rehberliğinde anlatım sürecine dâhil edilmiş olması, ikinci devre romanların bakış açılarının, anlatıcı unsurunun ilahi karakterli otoritesinin dışına çıkılmasına olanak tanıyacak şekilde tayin edildiğine işaret etmektedir. Bu sayede anlatıcı tiplerinin farklılaştırılmış olmasının, anlatım unsurunun da çok boyutlu bir yapı arz etmesini sağladığı ifade edilebilir. Zira *anlatım teknikleri, anlatıma çeşitlilik, dinamizm ve derinlik kazandırmıştır.*[89] Bu suretle, muhtelif anlatım tekniklerinin kullanılmasının kazandırdığı derinlik unsuru sayesinde anlatım, yazarın ikinci devre romanlarının harici âlemi tüm cepheleriyle aksettirme kaygısına uygunluk teşkil edecek şekilde natüralist bir anlayışa yaklaşmıştır. Zira ikinci devre romanların ihtiva ettiği toplumcu gerçekçilik akımının temel parametreleri, ayrıntılı tasvirler ve geniş ölçüde gözleme dayanan anlatım tarzı, yazarın natüralist çizgiye olan yakınlığını temellendiren belli başlı unsurları ifade etmektedir.

Yazarın birinci devre romanlarının anlatım tekniklerinin sınırlı bir yapı

[89] Tekin, Mehmet, s: 186

çerçevesinde aktarılmış olması, anlatıcı tiplerinin de söz konusu eserlerin temel iletilerinin taşıyıcısı olma nitelikleri dâhilinde aktarılmalarını zorunlu kılmıştır. Özellikle bu devre romanların vaka, karakter ve bakış açısı unsurları bakımından arz ettiği tekdüze yapının kazandırdığı işlevsel mahiyetin yerini ikinci devre romanlarda estetik fonksiyon almaktadır. Anlatıcı unsurunun birinci devre romanlara kıyasla kısmen de olsa edilgen bir kimlik kazandığı ikinci devre romanlarda **'anlatma'** eylemi, tasvir ve gösterme gibi belli başlı tekniklerin kullanımını da kapsayacak şekilde çok boyutlu bir yapı arz etmektedir. Zira yazarın bu dönem roman kahramanları, alegorik karakterli olma özelliği ekseninde vazifelendirilmemiştir. Müstakil birer birey olarak sunulan kahramanların ruhsal durumlarına ilişkin tasvirlerin yer aldığı pasajlar sayesinde okuyucu, tüm cepheleriyle bir bütün halinde ele alınan **'insan'** portresinin genel niteliklerine tesadüf eder. Bu suretle yazarın ikinci devre romanlarının olay örgüleri bünyesinde yer verdiği tip ve karakterlerin iç dünyalarına ait psikolojik çağrışımların, farklı imaj, hayal, imge ve sembolleri de ihtiva edecek şekilde geniş bir perspektif çerçevesinde aktarılmasını olanaklı kılan bakış açısı, Jack London'ın sanat anlayışında görülen genel dönüşümün bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Bir başka ifadeyle yazarın **1902** yılı sonrasında kaleme aldığı ikinci devre romanlarının, **bakış açısı** ve **anlatıcı** gibi temel yapısal özellikler bakımından, hikâye türünün ortaya koyduğu şablonik değerlerden uzaklaşarak modern roman türünün gerektirdiği yazınsal ölçütlere yer verme eğiliminde olduğunu görmekteyiz.

IV.BÖLÜM

1. ROMANLARIN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

2. 1. Romanların Tematik Bakımdan İncelenmesi

Romanlarını genel itibariyle birinci ve ikinci devre olmak üzere iki başlık altında incelemeyi uygun gördüğümüz Jack London'ın edebiyat anlayışının, gerçek hayatında yaşadığı dönüşüm ve değişimlere paralel olarak farklılaştığını ifade edebiliriz. Bu tür bir tasnife tabi tuttuğumuz romanlarının müşterek vasfı ise, söz konusu eserlerin kurgu, tematik yapı ve motif bakımından geniş ölçüde yazarın gerçek hayatını hareket noktası haline getirmiş olmaları özelliğine dayanır. Dolayısıyla yazarın tüm romanlarının birtakım merkezi ve yan temler etrafında kurgulandığını söylemek mümkündür. Bu temleri, yazarın sanat anlayışındaki değişimin olanaklı kıldığı tasnif çerçevesinde değerlendirmeyi uygun görmekteyiz.

Yazarlık kariyerinin başlangıç yıllarına tesadüf eden dönemlerde, geçimini temin edebilme kaygısıyla kaleme aldığı romanlarının popüler dergi yayıncılığı sektörü içerisinde pazarlanan birer meta haline dönüştüğü Jack London, öncelikle geniş okur kitlelerini hedeflemiş ve önemli ölçüde de ilgi çekmeyi başarmıştır. Dolayısıyla yazar, söz konusu dönemde geniş halk kitlelerinin edebi beklentilerine cevap verebileceğini düşündüğü bir yazınsal anlayışı benimsemeyi tercih etmiştir. Bu suretle, içinde yaşadığı dönemin siyasi ve sosyal tablosunun insanların toplumsal şuurunda yer etmesini sağladığı muhtelif temleri kullanarak tanınma amacını gerçekleştirebileceğini düşünen yazar, altın arayıcılarının uzak coğrafyalardaki maceralarını ve bu maceraların bünyesinde cereyan eden hadiseleri aktarmayı tercih etmiştir. Bu duruma paralel olarak yazar ilk dönem romanlarında, olay örgüsünün bünyesinde yer alan entrik unsurları, kahraman, olay ve

durumlar arasında hâsıl olan çatışmaları, zengin olma hayalini ve hayvan kahramanların iç dünyalarına ait belli başlı psikolojik tasvirleri yoğunluklu olarak ele almıştır.

1. 2. Servet Düşkünlüğü ve Para Hırsı

İlk romanlarını, altın arama faaliyetlerine katılmak üzere gittiği Kuzey Kutbu'ndan dönüşte, bu süreç boyunca edindiği izlenim ve tecrübelerden hareketle oluşturan yazarın yoğunluklu olarak ele aldığı tem, **zengin olma arzusudur**. Hazine avcılarının, maceraperest gezginlerin ya da ayaktakımına mensup kitlelerin kısa yoldan servet edinebilme hayallerini gerçekleştirebilmek üzere katıldıkları altın arama faaliyetlerine sahne olan Klondike ve Alaska gibi kutup bölgelerinin sert iklim koşullarının çizdiği dekor içerisinde, söz konusu kahramanların vahşi doğada hayatta kalabilme mücadelelerine geniş ölçüde yer verilmektedir. **Vahşetin Çağrısı**, **Beyaz Diş**, ve **Ateş Yakmak** gibi eserlerin, dönemin Amerikan toplumunun, liberal düzenin önceliği parametrelere uygunluk teşkil edecek şekilde gelişen **servet düşkünlüğü**, **para hırsı** ve **zengin olma hayali** gibi sosyal sorunsallarına tematik yapıyı teşkil eden değerler olarak yer verdiğini görmekteyiz. Hayvan kahramanları teşkil eden kızak köpekleri, altın arayıcıları, maceraperest gezginler, yerli halk ve kızak sahipleri, tümüyle sözünü ettiğimiz iktisadi idealler uğrunda aynı faaliyet bünyesinde yer alan unsurlardır. Söz konusu kahramanların varlık sebepleri ve idealleri, müşterek bir amaç doğrultusunda kimlik kazanmaktadır. İfade ettiğimiz temler, yazarın yaşamış olduğu dönemin sosyo-ekonomik trendleri haline geldiği toplumsal tablo içerisinde karşılığını bulan hadiselere dayanır. Toplumsal hayatın akışı içerisinde gözlemlenebilecek olan bu tür gelişimleri ve değişimleri birinci devre romanlarının hâkim temleri halinde sunan yazar, romanları aracılığıyla bir bakıma içinde yaşadığı dönemin çizdiği sosyal tablonun bir minyatürünü sunmaktadır.

1. 3. Evrim Düşüncesi

Yazarın birinci devre romanlarının, **servet düşkünlüğü** ve **para hırsı** gibi iki genel tem etrafında vücuda getirildiğini söylemiştik. Ancak yukarıda ifade ettiğimiz temler, somut ve fiziksel gerçekliğin tezahürlerini ifade etmektedir. Bu somut temlerin yanı sıra, Jack London'ın birinci devre romanlarının, karşılığını felsefi ve düşünsel zeminde bulan birtakım disiplinleri de sorunsallaştırarak tematik yapının özerk birer parçası haline getirmiş olduğunu ifade etmek mümkündür. Bunlardan biri de, yazarın sıkı sıkıya bağlı olduğu **evrim** düşüncesidir.

Birinci devre romanların üzerine inşa edildiği düşünsel temel, doğa mekaniğinin materyalist algı çerçevesinde biçimlendirdiği evrim sürecinin, yeryüzündeki varoluşun özünü tayin ettiği inancıdır. Yazarın birinci devre romanlarının hâkim temlerinden biri olan **evrim** düşüncesi, gerek kahramanların kişilik özellikleri, gerekse eserlerinin bir bütün halinde ihtiva ettiği temel iletinin niteliğinin ana hatlarını çizmektedir. Özellikle **Vahşetin Çağrısı, Adem'den Önce** ve **Beyaz Diş** romanlarının hayvan kahramanlarının biyolojik varlıklarının geçirdiği dönüşümlerin ya da ele alınan olayların dayandırıldığı neden-sonuç ilişkilerinin, yazarın sıkı sıkıya bağlı olduğu evrim düşüncesi paralelinde sunulduğunu görmekteyiz. Canlıların ortak bir atadan evrilerek farklı türlere ayrıldığı itikadına dayanan bu düşünce, yazarın birinci devre romanlarının temel problematiğini ortaya koymaktadır. Doğa mekaniğinin, canlı türlerinin çeşitliliği ve seçiliminde belirleyici rol üstlendiği öngörüsünün çizdiği dekora uygunluk teşkil edecek şekilde, yazarın birinci devre romanlarının tümünde yer verilen kahramanların biyolojik varlıkları ve eylemleri, evrim sürecinin sonuçlarına dayandırılmıştır.

Evrim düşüncesinin, yazarın birinci devre romanlarının içerdiği tematik yapının soyut ve düşünsel cephesini teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Özellikle **Adem'den Önce** adlı romanda yazar, modern insan ile kendisinden evrilerek bugünkü görünümüne kavuştuğunu düşündüğü uzak akrabaları arasında bir bağ kurmaya çalışmaktadır. Bu bağın içerdiği temel özelliğe atıfta bulunan düşünce, **evrim**dir. Yazar evrim düşüncesinin

rehberliğinde, modern insanın atası olduğunu varsaydığı ağaç-insanlarının ilkel yaşantılarına uzanmaktadır. Yazarın **Vahşetin Çağrısı** ve **Beyaz Diş** gibi eserlerinde ise, içgüdüsel çağrılarına boyun eğerek vahşi doğaya sürüklenen hayvanların tüm eylemlerinin, kendilerine atalarından tevarüs eden genetik kodları tarafından koşullandığı iddiasını ortaya koyacak şekilde sunulduğu bir yapı mevcuttur. Bu noktada da yazar, **evrim** ve **genetik aktarım** süreçlerini tüm hadiselerin neden-sonuç ilişkilerini belirleyen unsurlar olarak gözler önüne sermektedir. Yazar, özellikle hayvan türlerinin tarihsel akış içerisindeki başkalaşımlarını temellendiren evrim sürecini, **Vahşetin Çağrısı** romanının başkahramanı olan Buck'ın şahsında ifade etmiştir. Söz konusu hayvan türlerinin ilkel dönemlerdeki varlıklarının günümüze yaklaştıkça dış müdahalelerle ehlileştirilmiş olduğunu belirtir. Buna rağmen yazar evrim sürecini, vahşi özlerini muhafaza eden köpek türünün biyolojik aidiyetine vurgu yapma aracı olarak kullanmaktadır. Vahşetin Çağrısı romanının ilgili bölümünü aşağıya alıyoruz:

"Şarkıların hüzünlü olduğu günlerde genç dünyanın ilk şarkılarından biriydi. Buck'ı garip bir biçimde canlandıran bu yakınma sayısız kuşakların kederleriyle işlenmişti. İnleyip hıçkırırken vahşi atalarının geçmişteki çilelerini, yaşam acısını, onlar için korku ve esrar anlamına gelen soğuğun ve karanlığın korkusunu ve esrarını dile getiriyordu. Ve bu şarkının onu irkiltmesi, canlandırması ateşin yanında ve bir dam altında geçirilen çağların içinden, uluma dönemlerinde, yaşamın ilkel başlangıcına seslenişin bütünlüğünü belirliyordu." (V. Ç. s:54)

Bilhassa 19. yüzyıl materyalistlerinin doğayı, evreni, sosyal hadiseleri ya da iktisadi hareketleri izah etme konusunda kaynaklığına başvurdukları pozitivist yaklaşımın, Jack London'ın birinci devre romanlarının tematik bütünlüğünün şekillenmesinde önemli rol oynadığını görmekteyiz. Bu devre romanların edindiği genel bakış açısının üzerinde yoğunlaştığı konular, vahşi doğada hayatta kalma mücadelesi, doğa yasalarının hükümlerinin tüm canlıların yaşamları üzerindeki sınırsız denetimi, içgüdülerin eylemler üzerindeki belirleyiciliği ve doğada güçsüz olanın güçlü olana boyun eğmek zorunda oluşu gibi materyalist çağrışımların şekillendirdiği belli başlı

temlerin etrafında oluşturulmuştur. Bu suretle birinci devre romanlarında yazar konu bütünlüğü içerisinde yer verdiği sosyal, biyolojik ve siyasal gelişmelerin tümünü evrim mekaniğinin öngördüğü tutarlı bir neden-sonuç ilişkisi düzleminde vurgulamayı uygun görmüştür.

1. 3. 1. Jack London'ın Romanlarında *'Çağrı'* Metaforu

Jack London'ın gerek birinci gerekse ikinci devre romanlarında ***'eylem'***, geniş ölçüde karakterlerin içgüdüsel eğilimlerinin şekillendirdiği ***'çağrı'*** unsuruyla işlevsellik kazanmaktadır. Eylem ve davranışlarının temelini içgüdüsel eğilimlerin teşkil ettiği hayvan kahramanların şahıs kadrosunun önemli bir bölümünü oluşturduğu birinci devre romanlarda bu özellik, daha belirgin biçimde gözlemlenebilmektedir. Özellikle **Vahşetin Çağrısı, Adem'den Önce** ve **Beyaz Diş** romanlarının, tema ve konu bakımından arz ettiği çeşitliliğin, karakterlerin içgüdüsel çağrıları rehberliğinde yönlendirildiğini söylemek mümkündür. Zira *'çağrı'* metaforu, eserlerin içerdiği olay ve hareket seyrinin genel akışını yönlendirme fonksiyonunu üstlenmiş soyut bir araç olarak değerlendirilebilir. Yazarın birinci devre eserlerinden **Vahşetin Çağrısı** adlı romanın başkahramanı olan Buck, yanında yaşadığı soylu aile tarafından ehlileştirilmiş bir çoban köpeğidir. Ancak vahşi doğayla baş başa kaldığı süre içerisinde, biyolojik mensubiyetinin zaruri kıldığı eğilimler doğrultusunda kendisine atalarından miras kalan vahşi yaşantının çağrısına kulak vererek ait olduğunu hissettiği yere yönelir. Bu noktada ifadelerimizi somutlaştırmak maksadıyla, yazarın söz konusu romanının ilgili pasajlarından birini aşağıya taşımayı uygun görüyoruz:

"Dayanılmaz dürtüler sarmıştı dört bir yanını. Kampta, günün sıcaklığı altında yarı kendinden geçmiş bir durumda yatarken, birden başı kalkıyor, kulakları dikiliyor, pürdikkat kesilip çevreyi dinliyor ve ayağa fırlayarak saatlerce, hiç durmadan ormanlardaki patikalarda, fundalıkların kümelendiği açık düzlüklerde koşuyor, koşuyordu. Akarsular boyunca gitmeye ve ormandaki kış yaşamının içine sinsice girmeye

bayılıyordu. Gün boyunca, çalıların arasında uzanıp kekliklerin çalımlı çalımlı dolaşmalarını izleyebilirdi. Ama özellikle yaz gecelerinde kapkara ufuklara doğru koşmayı, ormanın gizli ve uykulu mırıltılarını dinlemeyi, bir insanın kitap okuyuşu gibi işaretleri ve sesleri okumayı ve onu ***çağıran****-ister uykuda ister uyanık olsun, gelmesi için* ***çağıran****- o gizemli şeyi aramayı seviyordu.*

Bir gece irkilerek uykusundan fırladı. Gözleri dört açılmış, burun delikleri titreşerek ortalığı kokluyor, yelesi dalga dalga kabarıyordu. Ormanın içinden ***çağrı,*** *eskisinden çok daha belirli ve kesin bir biçimde geliyordu." (V. Ç. s:131-132)*

Bu noktada *'çağrı'* unsuru, kahramanların içgüdüsel eğilimlerinin zaruri kıldığı davranış biçimlerini sergilemelerine vesile olan içsel bir diyalog aracı olma özelliğiyle sunulmaktadır. Çağrı unsuru vasıtasıyla yazarın, insanoğlunu ve diğer canlıları biyolojik aidiyetlerine döndürerek onları yalnızca maddi cepheleriyle ele alma eğilimini pratiğe döktüğü görülmektedir. Kuşkusuz bu durumda yazarın materyalist bir dünya görüşüne sahip olma kimliğinin de payı vardır. Nitekim karakterlerin içgüdüsel çağrıları doğrultusunda şekillendirdiği eylemler, yazarın onları da evrim mekaniğinin değişmez yasaları çerçevesinde vücuda gelmiş olan varlıklar şeklinde değerlendirme teşebbüsünün doğal bir sonucudur. Bu durumu, Jack London'ın gerek birinci, gerekse ikinci devre romanlarının tematik yapılarını bir bütün halinde tayin eden genel bir tavır olarak algılamak mümkündür.

'Çağrı' kavramının, yazarın ikinci devre romanlarının kendi içerisinde arz ettiği tutarlı tematik bütünlüğün önemli bir unsurunu teşkil ettiğini ifade edebiliriz. Açlık, sefalet ve yaşam kavgası gibi pratik boyutlarıyla ön plana taşınan muhtelif temlerin yanı sıra, sosyal adalet, sınıf çatışması, işçi hakları, kapitalizm, devrim, proleter mücadele ve özgürlük gibi düşünsel ve ideolojik içeriklerin öncelendiği temler ihtiva eden ikinci devre romanlarda ise ***'çağrı'*** kavramı, biyolojik bir esasa bağlı olarak sunulmamaktadır. Birinci devre romanlardan ikinci devre romanlara geçişte, yazarın ilgisini üzerinde yoğunlaştırdığı noktanın farklılaştırmış olması paralelinde değişen tematik bütünlük

içerisinde, karakterlerin eylemleri üzerinde hâkimiyet kuran ***'çağrı'*** kavramının genel niteliği de belirgin bir dönüşüme uğramıştır. Bu noktada 'çağrı' unsuru, içgüdüsel ve biyolojik bir gerekliliği ifade etme aracı olarak kullanılmaktan ziyade, kahramanların psikolojik çağrışımları ve ruhsal duyarlılıkları içerisinde kavramsallaştırılan bir olgu olarak sunulur. Jack London'ın, ikinci devre romanlarından **Martin Eden'**in başkahramanı olan işçi gencin henüz dâhil olduğu aristokrat çevre içerisindeki varlığına ilişkin şu satırların, ifadelerimizi belirgin kılmaya yardımcı olacağını düşünüyoruz:

"...Ama hiçbir yere de kök salmamıştı. Arkadaşlarını memnun edecek kadar uymuş, fakat kendini memnun edecek kadar uyamamıştı. Daima huzursuz bir duygunun kendini rahatsız ettiğini hissetmiş ve bütün hayatınca, ta kitapları, sanatı ve aşkı bulana kadar, ötelerden bir şeyin ***çağırışını*** *duymuştu. İşte kendileriyle birlikte serüvenlere katıldığı bütün arkadaşları içinden yalnız o, bütün aradıklarının ortasındaydı şimdi." (M. E. s:360)*

Yazarın ikinci devre eserlerinden **Martin Eden, Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları** gibi ideolojik eksenli romanlarının konu ve tem bakımından ortaya koyduğu bütünlüğü tamamlayan ***'çağrı'*** kavramının hem fonksiyon, hem de mahiyet bakımından farklılaştırılarak sunulduğunu görmekteyiz. Bu noktada, birinci ve ikinci devre romanların içerdiği ***'çağrı'*** kavramlarının söz konusu eserler içerisinde yüklendiği vazifelerin hangi şartlar altında dönüştüğü konusu önem kazanmaktadır. Zira birinci devre romanlarda, hayvan kahramanların biyolojik ve içgüdüsel varlıklarının zaruri kıldığı dönüşümlere gerekçe teşkil etme vazifesiyle karşımıza çıkarılan ***'çağrı'*** olgusu, ikinci devre romanlarda ise, alt tabakaya mensup bireylerin içerisinde bulundukları sefaleti aşarak asalet, elit hayat tarzı ve zenginlik gibi kişisel hedeflere kavuşma özlemlerinin bir ifadesi olarak karşımıza çıkar. Birinci devre romanlarda, hayvan kahramanların genetik ve biyolojik özelliklerinin zorunlu kıldığı içsel çağrı, söz konusu figürleri sahiplerinin yanında evcilleştirilerek geçirdikleri şehir yaşantısından alıkoyarak vahşi doğaya yöneltmektedir. Bu yönelim, **Martin Eden, Demir Ökçe** ve **Uçurum İnsanları'**nda ise işçi sınıfına mensup kahramanların, üst tabakalara ait sınıfsal bir kimlik

edinme çabalarının ürünü olarak belirmektedir.

ÇAĞRI KAVRAMI	
1. Devre romanlarda	**Kent Hayatı → Vahşi Doğa**
2. Devre romanlarda	**İşçi Sınıfı → Aristokrat Sınıf**

Bir başka deyişle, birinci devre romanların içerdiği çağrı kavramı, kentli yaşam ile vahşi doğa arasında bir köprü kurma fonksiyonu üstlenmişken, yazarın ikinci devre romanlarında yer verdiği çağrı kavramı, burjuvazi ve proleterya arasındaki sınıflar arası toplumsal geçişlilik hususu üzerinde durmaktadır. Proleter tabakaya mensup bireylerin zenginleşerek sınıf atlama arzuları ya da bu eğilime tezat teşkil edecek şekilde hâkim düzeni yıkmak üzere örgütlenme bilincine kavuşmaları aşamalarında karşılaştıkları çağrı kavramı, ikinci devre romanların temel içerik unsurlarından birini ifade eder. Dolayısıyla bu noktada çağrı metaforu, ikinci devre romanların büyük bir bölümünde, içinde yaşanılan liberal ve kapitalist sosyal düzenin söz konusu kahramanlar için zorunlu kıldığı psikolojik bir gereklilik olarak takdim edilmektedir.

1. 4. İlkel ve Modern Toplum Karşılaştırması

Jack London'ın tüm romanlarının içerdiği ortak temlerden biri de ekonomik faaliyetlerin şekillendirdiği toplumsal yapının niteliği üzerine kuruludur. Zira Jack London'ın romanlarında toplum kavramı, tüm boyutlarıyla geniş bir yer tutmaktadır. Yazar özellikle teknik gelişimin dönüştürdüğü iktisadi faaliyetlerin toplumların sosyal

yaşantıları üzerindeki etkilerini, ilkel ve modern olma kimliği çerçevesinde sorgulama eğilimindedir. Bu noktada, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişin olgunlaştırdığı yeni insan modelini, üretimi ilkel araçlar vasıtasıyla sürdürmeye devam eden insan tipiyle karşılaştıran yazar, dikkatini modern toplum eleştirisi üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Yazar, ilkel-modern toplum karşılaştırması şahsında kapitalizmin yarattığı sınıf kavramının, ekonomik temellerine işaret etmek suretiyle, sermayedarlara bağımlı kılınarak sömürülen bir zümrenin teşekkül ettiği kanaatine varır. Zira ilkel toplumlar, toprak üzerindeki zirai faaliyetleri sayesinde, ihtiyaçları oranında üretim yaparak yaşantılarını idame ettirebilirken, liberal ve kapitalist temellere dayanan modern toplum sömürülen halka karşı duyarsızlaşmış ve kendine yetebilme olanağından mahrum bırakılan kitleler yaratmıştır. Yazar bu durumda teknolojik gelişimin ve kapitalizmin, insanoğlunun sosyal refah seviyesinin yükselmesini sağlamak yerine geniş halk kitlelerini, giderek daha da olumsuz şartlarda yaşamaya zorladığı düşüncesini tüm romanlarında farklı tonlarda da olsa vurgulamaktadır.

Yazar, yerleşik geleneklerini muhafaza eden ilkel toplumlarla iktisadi ve kültürel kimliğini kent yaşantısı bünyesinde edinen modern toplum modelini karşılaştırırken, bireyi sosyal bir varlık olma niteliği itibariyle ele almaktadır. İnsan kavramını sosyal aidiyeti içerisinde değerlendiren yazarın ilkel ve modern toplumları, taşralılık-kentlilik ayrımının ortaya koyduğu ölçütlere göre tasnif ettiği söylenebilir.

Jack London'ın **Adem'den Önce** ve **Uçurum İnsanları** adlı romanları, ilkel-modern toplum mukayesesi temi üzerine inşa edilmiştir. Yazarın, insanoğlunun tarihin karanlık çağlarındaki ilkel varlığına ilişkin öngörülerini aktardığı **Adem'den Önce** romanı ile yirminci yüzyılın başlarında sanayi ve endüstri merkezi konumundaki İngiltere'nin başkenti Londra'nın doğu yakasına ait izlenimlerini aktardığı romanı **Uçurum İnsanları**, ilkel ve modern toplum tiplerini ayrı ayrı ele aldığı iki eseri olarak değerlendirilebilir. Bu durumda yazarın **Adem'den Önce** adlı romanı tematik açıdan ilkel toplumu, **Uçurum İnsanları** adlı romanı ise modern toplumu sembolize etmektedir. Yazarın bu romanları, ilkel ve modern toplumların yaşam tarzlarına ilişkin tipik birer

izdüşümü sunar. Adem'den Önce romanının, insanoğlunun evrim sürecinin henüz ilk aşamalarında bulunan uzak akrabalarının tarihin karanlık çağlarında sürdürdükleri ilkel yaşam tarzını, Uçurum İnsanları'nın ise yirminci yüzyıl İngiltere'sinin endüstri toplumunun sosyal sınıfların teşekkül ettiği, kapitalizmin güçlendiği ve üretim araçları tarafından yönetildiği modern yaşam tarzını ifade etmesi, yazarın ilkel-modern toplum karşılaştırmasının belirgin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Amerikalı antropolog ve araştırmacı Prof. Dr. Loren Eiseley'in, Jack London'ın Adem'den Önce adlı romanında aktarılan ilkel toplum modeline ilişkin tespiti de yazarın yukarıda ifade ettiğimiz ilkel-modern toplum mukayesesi konusunda edindiği tavır hakkında genel bir fikir vermektedir. Nitekim Jack London, Adem'den Önce romanında, uzak akrabalarımız olduğunu ifade ettiği 'Ağaç-İnsanları'nın' şahsında ilkel topluma duyduğu yakınlığı belirtmektedir. Buna rağmen London, *"bu atalarımızı hiçbir biçimde küçük de görmüyor. Çağımızda bunca yıpranmış, örselenmiş gibi görünen türlü bağlılıkların, aşkın, insancıl ilişkilerin ilk izlerini onlarda algılıyor. O dünyanın tüm karalığıyla anlatılan acımasızlığına karşın, tanımlanması güç bir eskiye özlem de seziliyor satırlar arasında. Atası Koca-Diş olan anlatıcıyla birlikte o uzak ve korkulu çağın görüntülerinde gezinirken, insan olmaya değer miydi diye sormaktan kendini alamıyor okuyucu da..."*[90]

Adem'den Önce romanının ihtiva ettiği tematik yapının ve sosyal dekorun, insanoğlunun tarihin karanlık çağlarındaki varlığına dek uzandırılmış olması, yazarın ilkel ve modern toplumlar arasında rasyonel bir karşılaştırma yapabilme amacına zemin hazırlamıştır. Bu noktada yazarın, insanoğlunun uzak akrabaları olduğunu iddia ettiği atalarının ilkel yaşantılarında bulduğu **'aşk', 'fedakârlık', 'aidiyet'**, ve **'adalet duygusu'** gibi belli başlı kavram ve temleri, modern insanın sosyal kimliğine yönelttiği eleştirel bakış çerçevesinde aktardığını söylemek mümkündür. Jack London'ın ilkel ve modern toplum modellerini mukayese ettiği bir başka romanı da **Uçurum İnsanları'**dır. Yazarın,

[90] Adem'den Önce, s: 191

Londra'nın doğu yakası halkının içinde yaşadığı sefaleti ve kapitalist düzen içerisinde ötekileştirilen sosyal kimliğini aktardığı **Uçurum İnsanları**, modern endüstri toplumunun genel niteliklerini, **'açlık'** temi üzerinden sorgulamaktadır. Nitekim endüstriyel gelişim sayesinde önemli ölçüde üretim fazlası edinmiş olan modern toplum, bu duruma tezat teşkil edecek şekilde bir yandan da sefalet içerisinde yaşayan ve açlık çeken halk kitleleri yaratmıştır. Bu durumda yazarın eleştirel tavrını üzerinde yoğunlaştırdığı unsur modern toplumun kendisi olmaktan ziyade, kapitalist ekonomik modeldir. Dolayısıyla yazar, ilkel-modern toplum karşılaştırması temi üzerinden kapitalizmin temel parametrelerini ve sosyolojik uzantılarını eleştirme amacını öncelemektedir. Yazarın muhtelif romanlarında yoğunluklu olarak ele aldığı ilkel-modern toplum karşılaştırması temi, Uçurum İnsanları adlı romanının son bölümünde aktarılan şu satırlarla bir bütün halinde kısaca ifade edilebilir:

"Örneğin uygarlık insanın durumunu iyileştirmiş midir? Burada insan sözcüğünü kullanırken onu demokratik anlamda, yani ortalama insanı dikkate alarak kullandım. Bu açıklamamdan sonra sorumuz daha da kesinleşiyor: Uygarlık ortalama insanın daha da iyileşmesini sağlamış mıdır?

Alaska'nın Yukon nehri ağzında İnnuit halkı yaşamaktadır. Son derece ilkeldirler ve uygarlık denen o büyük dolandırıcılığın ve yapay parlaklığın etkisinden uzaktırlar. Gelirleri insan başına yılda iki İngiliz lirasını geçmez ve yemek için avlanıp balık tutarlar. Elbiselerini çoğunlukla yakaladıkları hayvanların derisinden yaparlar ve kemik başlı mızraklarıyla okları vardır. Her zaman yakacakları, ev yapacakları keresteleri vardır. Evlerini toprağa yarı yarıya gömülü biçimde kurarlar ve bu onları soğuktan büyük ölçüde korur. Yazları, rüzgâra ve güneşe açık çadırlarda yaşarlar. Sağlıklıdırlar, güçlüdürler ve mutludurlar.

İngiliz İmparatorluğunun Britanya adasında İngilizler yaşar. Son derece uygardırlar ve kişi başına yıllık kazançları 300 sterlin olarak hesaplanır. Yemeklerini avcılık ya da balıkçılıkla değil, yapay çalışmalarla elde ederler. Büyük bir kısmının

başlarını sokacak evleri yoktur ve çoğu kötü koşullarda tek odalarda otururlar. Isınmak için yeterli yakacakları olmadığı gibi, giysileri de yoktur. Yaz kış sokaklarda partallarıyla dolaşan insanlara rastlanır.

Ortalama İngiliz halkıyla ortalama İnnuit halkı arasında karşılaştırma yaptığımızda ayrılıklar kendiliğinden ortaya çıkacaktır. İnnuitler yalnızca kıtlık zamanlarında açlık çekerken İngilizler sürekli bir açlık duygusuyla yaşarlar..."[91]

1. 5. Yoksulluk/Açlık Temi

Jack London'ın romanlarının genel karakteristiğini oluşturan önemli temlerden biri de yoksulluktur. Özellikle yazarın ideolojik duruşunun ve dünya görüşünün köklü bir dönüşüme uğradığı 1902 yılı sonrasında kaleme aldığı romanlarda, sosyalizm akımının önceledi̇ği temel sorunsalların geniş ölçüde tematik yapıyı biçimlendirdiği söylenebilir. Yazarın sosyalizmle tanıştığı yıllara tekabül eden bu dönem, aynı zamanda Jack London'ı çağının toplumsal, iktisadi ve kültürel sorunlarına karşı duyarlı kılmıştır. Toplumsal gerçekçi anlayışın sınırlarını çizdiği tematik yapı içerisinde **'açlık'**, **'yoksulluk'**, **'geçim kaygısı'** ve **'işsizlik'** gibi içtimai sorunların sosyalist perspektif çerçevesinde vurgulandığı **Demir Ökçe, Martin Eden, Uçurum İnsanları** ve **Yanan Gün Işığı** adlı romanlarında yazar, emeği sömürülen geniş halk kitlelerinin kapitalist düzen içerisinde giriştikleri var olma mücadelesini ortaya koymaktadır.

Jack London'ın romanlarında aktarılan **açlık** temi, sosyal sebepleri, gelişim seyri ve sonuçlarıyla tam bir bütünlük arz edecek şekilde olay örgüsüne dâhil edilmektedir. Geniş halk kitlelerini sembolize eden belli başlı tip ve karakterlerin kişisel yaşantıları üzerinden aktarılan bu tem kavramsal boyutunun yanı sıra, natüralist anlayışı benimseyen yazarların sıkça başvurduğu içten gözlem tekniğinin olanaklı kıldığı somut örnekler

[91] Uçurum İnsanları, s: 205

vasıtasıyla da vurgulanmaktadır. Bu bağlamda açlık olgusunun ele alınan karakterlerin fiziksel ve psikolojik yapıları üzerindeki olumsuz etkileri, gözlemlenebilir sosyolojik boyutları ve iktisadi temelleri, gerek teorik gerekse pratik cepheleriyle okuyucunun karşısına çıkarılır. Yoksulluk sınırının altında yaşayan geniş halk kitlelerinin sosyal varlığını tehdit eden açlık, özellikle göçmen mahallelerinin, işçi sınıfının ikamet ettiği yerleşim birimlerinin ve taşranın temel sorunu olarak değerlendirilmektedir. Yazarın ele aldığı sosyal tabakaların kendisine karşı var olma mücadelesine giriştiği yoksulluğu en ince teferruatlarıyla tasvire tabi tuttuğu bölümlerde aktardığı trajik sahneler, geçim kaygısı, açlık, işsizlik ve umutsuzluk gibi belli başlı yan temlere de yoğun bir biçimde yer verir. Özellikle **Martin Eden** ve **Uçurum İnsanları** romanlarının en belirgin temlerinden olan yoksulluk, yaşanmakta olan kitlesel çöküşü temellendiren bir olgu olarak aktarılmaktadır. Jack London'ın romanlarında yoksulluk ve açlık teminin ele alınış biçimi konusunda bir fikir vermek maksadıyla, yazarın Uçurum İnsanları adlı romanının ilgili bölümünü aşağıya taşımayı uygun görüyoruz:

"Açlık giderek onların bir parçası haline gelmiş. Çoğunlukla daha fazla yiyebilmek isteğinde oldukları halde yarı aç yarı tok kalkmışlar sofradan. Uçuruma düşüş bir başladı mı sürekli gıdasızlık insanın yaşan damarlarını sömürmeye ve gücünü almaya başlar. Düşüşü hızlandıran en büyük etkenlerden biridir bu.

Gerçekte kadının ve erkeğin oyunu bitmiştir; uçurumdadırlar artık. Tutunacak hiçbir yerleri kalmadığından uçurumun dibinde sayılabilirlerdi. Ama ya kızlar? Sürekli gıdasızlık içinde kafaca, ahlakça ve bedence bozulup domuzmuşçasına yaşamak kalmış onlara." (U. İ. s:41)

Kendisi de yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş olan Jack London'ın romanlarında, yirminci yüzyıl başlarında global etkilerinin en uzak coğrafyalarda dahi hissedildiği ekonomik krizin yoksullaştırdığı geniş halk kitlelerinin karşılaştığı temel sorunlardan biri olan 'açlık', önemli bir yer tutmaktadır. Yazar özellikle yoksulluk ve açlık gibi toplumsal sorunlar üzerinde dururken, söz konusu temleri yalnızca kavramsal

nitelikleriyle ele almamış, aynı zamanda ifade ettiğimiz sorunların sosyal yapı içerisindeki karşılıklarını da somut bir biçimde aktarmayı uygun görmüştür. Sözgelimi yoksulluk ve buna bağlı olarak toplumsal ölçekte yaşanan ahlaki çözülme, Jack London'ın ikinci devre romanlarının hareket noktalarından birini teşkil etmektedir. Yoksulluk ve açlığın belli bir yaşam idealine sahip olma iradesinden soyutladığı bireylerin sürüklendikleri alkol batağı, söz konusu kitleler üzerinde güçlü bir egemenlik kuran karamsar ruh hali, hedeflerini yitirmiş olma hissinin yarattığı boşluk içerisinde intihar etme eğilimi, sefaletin toplum ve birey üzerindeki belli başlı uzantılarını ifade etmektedir. Temel sebebini yoksulluğun teşkil ettiği şiddet ve intihar eğilimlerinin muhtelif örneklerini, yazarın Uçurum İnsanları romanında naklettiği yaşam kesitleri üzerinden somut bir biçimde gözlemleyebilmek mümkündür:

"İş bulamıyordu. Yıkım bundan sonra geldi. Savaşmış, açlığı çekmiş, ama kaybetmişti. Bir eylül sabahı, Frank herkesten önce uyandı ve cebinden çakısını çıkardı. İlkin karısı Hannah'ın boynunu kesti. Kadın otuz üç yaşındaydı. Ardından on iki ilk çocuğu Frank'in, sekiz yaşındaki Walter'ın, dört yaşındaki kızı Nellie'nin... Sonra on altı aylık oğlu Ernest'i öldürdü. Polisler gelene kadar yanlarında oturup bekledi. Memurlar içeri girdiğinde onlara gaz otomatiğine basmalarını söyledi. Böylelikle olup biteni daha iyi görebileceklerdi. Şimdiyse yargıcın karşısındaydı Frank Cavilla." (U. İ. s:181)

"Yoksulluk, sefalet ve o yoksullarevinin korkusu intihara girişmenin başlıca nedenleriydi. Bütün işçi sınıfı için geçerliydi bu ve Ellen Huges 'Yoksullarevine girmektense hayatıma kendim son veririm' demişti." (U. İ. s:177)

"İnsan hayatının değerinin bu denli düşük oluşunun yanı sıra mutlu olmak da bütünüyle olanaksızlaşırsa, açıktır ki insan hayatının bir önemi kalmadığı gibi intihar da yaygınlaşacaktır. Bu yaygınlık öylesine geniştir ki günlük gazetelerden intihar haberleri eksik olmadığı gibi, buna girişmekten polis mahkemelerine çıkanlar alışılmışlıktan ötürü bir sarhoşla eşit işlem görmekteydiler.

Thames polis mahkemesinde geçen böylesi bir olayı anımsıyorum. Gözlerimin

görmesinden, duymamdan övünür dururdum. Üstelik insanlar hakkında pek çok şey de biliyordum. Oysa ne yazık ki mahkeme salonuna girdiğimde aptallaşmış gibiydim. Sarhoşlar, yasaları çiğneyenler, kavgacılar, karılarını dövenler, sokakta yatanlar, kumarbazlar, hırsızlar, sokak kadınları büyük bir hızla mahkeme önüne çıkıyorlardı..." (U. İ. s:174)

Jack London'ın romanlarında vurgulanan yoksulluk, açlık, ahlaki yozlaşma ve kültürel çözülme gibi sosyal sorunlar teorik boyutlarıyla da ele alınmaktadır. Söz konusu temlerin yazarın ideolojik karakterli romanları üzerinde önemli ölçüde hâkimiyet kurmuş olmasının, Jack London'ın kapitalist ekonomik modele yönelik eleştirel tutumunu ifade etme amacının tezahürü olduğunu düşünmekteyiz. Bu noktada yazar, yoksulluk ve açlık temleri üzerinden kapitalizmin temel parametrelerini sorgulamaktadır. Jack London'ın romanlarında sorunsallaştırılan yoksulluk teminin, yazarın ideolojik duruşunun kazandığı ivmeye paralel olarak eleştirel bir mahiyet üstlendiği görülmektedir. **Uçurum İnsanları** romanında ele alınan Londra'nın doğu yakası halkı, **Demir Ökçe** romanının yer verdiği Alman işçi sınıfı ve **Martin Eden** romanında ağırlıklı olarak üzerinde durulan Amerikan proleter kesimi, farklı coğrafyalarda yaşanan müşterek sorunların aktarılmasını sağlayan birer araç olarak değerlendirilebilir. Bu noktada söz konusu müşterek sorun yoksulluktur ve yazar bu değer üzerinden kapitalizmin küresel ölçekteki etkilerine göndermede bulunmaktadır. Dolayısıyla yazar tarafından mevcut siyasi ve ekonomik düzenle ilişkilendirilen yoksulluk temi, ikinci devre romanların içerdiği eleştirel iletinin ifade edilmesi noktasında kaynaklığına sıkça başvurulan bir araçtır.

1. 6. Kapitalizm Eleştirisi

Kapitalizm eleştirisi, Jack London'ın romanlarında yoğunluklu olarak yer verdiği temlerin başında gelmektedir. Yazarın ikinci devre romanlarından Martin Eden, Yanan Gün Işığı, Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları, genel itibariyle bu tem etrafında kaleme alınmıştır. Özellikle liberal değerlere ve kapitalist düzenin temel müesseselerine ilişkin

eleştirel yaklaşımını, romanlarında ele aldığı belli başlı yan temler üzerinden aktaran yazarın sosyalist kimliğinin vurgulamasını zorunlu kıldığı terminolojiye de sıkça başvurduğu görülür. Bu durumda yazarın kapitalist düzen karşısında edindiği eleştirel tavrın genel hatlarını **'emek'**, **'sermaye'**, **'proleter tabaka'**, **'sömürü'**, **'örgütlenme'** ve **'sınıf bilinci'** gibi birtakım yan enstürmanların tematik yapı içerisindeki rolleri çizmektedir. Kapitalizm teminin hareket noktasını teşkil ettiği romanlarının tümünde yazar, yukarıda ifade ettiğimiz ideolojik değerleri belli bir yazınsal anlayış çerçevesinde ele alarak aktarmıştır.

Edebi karakterinin olgunlaşmaya başladığı yılların, Amerikan toplumunun birçok alanda önemli ölçüde dönüşüme uğradığı bir döneme tesadüf ettiği Jack London'ın eserlerinde **kapitalizm** olgusu, çok bileşenli genel bir sorunsal olarak ele alınmaktadır. Yazarın kentli-taşralı mücadelesi, açlık, yoksulluk, sınıf çatışması ve sosyal adaletsizlik gibi toplumsal sorunların temel sebebi olarak gördüğü kapitalizme karşı edindiği eleştirel duruş, farklı ölçülerde de olsa tüm romanlarında yer verdiği genel bir tavır olarak karşımıza çıkar. Döneminin hâkim sosyal düzeninin arz ettiği çarpıklıkları eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayan yazarın edindiği siyasi kimlik, romanlarına da ideolojik olma vasfını yüklemiştir. Söz konusu romanların kapitalizm eleştirisine yoğunluklu olarak yer vermesinde kuşkusuz yazarın sosyalist dünya görüşünü benimsemiş olmasının da payı vardır. İçinde yaşadığı dönemin sosyal sorunlarına karşı edindiği duyarlılığı romanlarına yansıtan yazarın kapitalist düzene ilişkin düşüncelerini tam manasıyla anlayabilmek için, yirminci yüzyılın Amerikan toplumunun genel nitelikleri üzerinde kısaca durmayı uygun görüyoruz:

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Güney ve Kuzey eyaletleri arasında yaşanan Amerikan İç Savaşı'nın ardından kölelik sisteminin önemli ölçüde çözülmeye uğraması, insan hakları talebinin toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde yaygınlaşması ve bireyin özgürlük alanının genişlemesi, liberal değerlerin gelişerek daha örgütlü bir yapı arz etmesini sağlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak henüz kullanılmaya başlanan haberleşme, ulaşım ve üretim teknolojilerinin şekillendirdiği yeni

ekonomik model ve kontrolsüz sanayileşmenin yarattığı toplumsal dengesizlikler, işçi-işveren, köylü-kentli ya da zengin-fakir zümreler arasındaki ekonomik uçurumların derinleşmesine neden olmuştur. Bu süreç içerisinde yirminci yüzyılın başlarında, tüm müesseseleriyle hâkim sosyal düzeni inşa etmeye başlamış olan kapitalizm, özgürlük vaadinde bulunmasına rağmen toplumsal tabakalar arasındaki hiyerarşik yapının daha da belirgin bir biçimde yerleşmesini sağladı. Bu suretle endüstrileşmenin neden olduğu sosyal ve ekonomik dengesizlikler, işsizlik, açlık, yoksulluk ve eşitsizlik gibi argümanlar, Amerikan toplumunun temel sorunları haline gelmiştir. Böylesine buhranlı bir süreçten geçmekte olan Amerikan toplumu, tüm müesseselerin liberal değerler tarafından inşa edildiği bir yapıya kavuşmuştur. Jack London'ın dünya görüşünün şekillenmeye başladığı yıllara tekabül eden bu dönem, yazarın edebiyatçı kimliğiyle ele aldığı temleri sosyal hayat içerisinde sıkça gözlemleme olanağı bulabildiği birtakım toplumsal sorunlara dayandırmasını sağlamıştır.

Sömürülen işçi sınıfı, yoksulluk, sınıf çatışması ve geçim kaygısı gibi yan temler, yazarın romanlarında ele aldığı müşterek temlerden biri olan **kapitalizm** eleştirisinin etrafında olay örgüsüne dâhil edilmiştir. Dolayısıyla kapitalizm eleştirisinin, yazarın farklı dönemlerde kaleme aldığı romanlarının ihtiva ettiği merkezi bir tem olarak vurgulandığını ifade etmek mümkündür. Yazarın politik görüşleri çerçevesinde idealize ettiği sosyal değerler ile kapitalist dünya görüşünün biçimlendirdiği sınıflı toplum yapısı arasındaki mesafe, Jack London'ın romanlarının içerdiği eleştirel tematik yapı üzerinde belirleyici olmuştur. Buna rağmen özellikle kendi hayatından yola çıkarak kaleme aldığı biyografik karakterli romanı Martin Eden'de yazar, bireyci anlayışı sosyalist değerler paralelinde gelişen toplumcu anlayışa tercih ettiğini ortaya koyan genel bir tavır edinmiştir.

Jack London'ın romanlarında kapitalizm, ekonomik boyutunun ifade ettiği anlamı aşarak sosyal, siyasi, kültürel ve düşünsel cepheleriyle ele alınan bir dizi normu tanımlandıran kapsamlı bir sistematik olarak vurgulanır. Bir başka deyişle yazarın romanlarının arz ettiği tematik bütünlüğün en önemli unsurlarından biri olan kapitalist

sistem, bireyin özgürlük alanını kendi ölçütleri dâhilinde tayin eden, yönetim mekanizmasının belirli bir zümrenin otoriter iradesine teslim edildiği ve bu suretle adaletsizlik, hukuksuzluk, eşitsizlik ve yoksulluk gibi sosyal sorunların temel nedeni olarak sunulan genel bir kavramı ifade etmektedir. Yazar kapitalist anlayışın temel parametrelerini ekonomik altyapının biçimlendirdiği toplumsal kurumlar vasıtasıyla ele alarak sorgulamaktadır. Sosyal yapı içerisinde hâsıl olan kültürel ve sosyal değişimlerin ekonomik temellere dayandırılması gerektiği düşüncesinden hareketle, kapitalist ekonomik modelin, din, gelenek, inanç, ahlaksal norm ve farklı toplumsal müesseselerin inşa edilmesinde başlıca rolü üstlendiği kanaati vurgulanır. Bu düşünce, pek çok açıdan yazarın romanlarında aktarılan toplum modelinin dayandığı temellerin genel niteliğinin anlaşılması için bir tür hareket noktası teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu noktada, yazarın sanat anlayışının ana hatlarını sosyalist estetiğin çizdiği söylenebilir. Sosyalizmin olguları ve kavramları açıklamak konusunda kaynaklığına başvurduğu "ekonomi" ve "üretim" gibi unsurlar, Jack London'ın romanlarında çizilen toplumsal, kültürel, siyasal ve sosyal tablonun da belirleyicisi durumundadır. Nitekim "Marksizm ekonomik teori üzerine oturtulmuş bir tarih felsefesidir ve iddia eder ki tarihin gelişmesi birtakım kanunlara göre cereyan eder. Bu kanunların ne olduğunu bize tarihi maddecilik açıklar ve bu sayede toplumun eninde sonunda sosyalizme ve nihayet komünizme varacağını önceden görmek mümkündür.

Tarihi maddeciliğin toplum tarihinde gördüğü başlıca aşamaları şunlardır: İlkel toplumlar, kölelik üzerine kurulmuş toplumlar, feodalizm, kapitalizm, sosyalizm ve nihayet komünizm. Bilindiği gibi, tarihi maddeciliğe göre üretim güçleri ve üretimi yapan sosyal grupların birbiriyle ilişkisi o toplumun ekonomik yapısını meydana getirir ve altyapı denilen bu ekonomik yapı o toplumun üstyapısı denilen ahlaki, hukuki, dini görüşlerini ve sanat anlayışını belirler. Bundan ötürü bir toplumun üstyapısını ve burada meydana gelen gelişimleri anlamak için altyapıyı bilmek gerekir.[92] Marksizmin toplum,

[92] Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, Moran, Berna, s: 43, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008

tarih ve siyasi üstyapı unsurlarına karşı geliştirdiği diyalektik yaklaşımın, Jack London'ın ikinci devre romanlarının tematik yapısını önemli ölçüde etkilediğini ifade etmek mümkündür. İkinci devre romanlarını Marksist anlayış paralelinde vücuda getiren yazarın, ilk ibarelerine yirminci yüzyılın başlarında rastladığımız sosyalizm-kapitalizm çatışmasının yarattığı temel sorunsalları eserleri aracılığıyla vurgulama temayülünde olduğunu görmekteyiz. Söz konusu çatışma, Jack London, John Steinbeck, O'Neill ve Ernst Hemingway gibi çağdaş Amerikan edebiyatının önde gelen yazarlarının muhtelif eserlerinde de temel sorunsallardan birini teşkil eder. Zira bu çağın temel gerçeği aslında sosyalizm ile kapitalizm arasında sürüp giden savaştır.[93] Özellikle Martin Eden, Demir Ökçe, Yanan Gün Işığı ve Uçurum İnsanları romanlarının genel dinamiğini oluşturan sosyalizm-kapitalizm çatışması üzerine kurulu tematik yapı, yazarın içinde yaşadığı yüzyılın en güncel sosyal sorununun zuhur ettiği bir zemini ifade eder. Söz konusu romanlarda yer alan bu çatışma unsuru, yazar tarafından Marksist disiplinin öngördüğü bakış açısı etrafında estetize edilerek sunulmuştur.

1. 7. Sınıf Çatışması

Sınıf çatışması düşüncesi, yazarın romanlarının önemli bir bölümünde etkinliğini hissettiren merkezi temlerden biridir. Toplumcu gerçekçi anlayışın önceliği temel sorunsallardan biri olan sosyal sınıf bilinci yazarın özellikle ideolojik eksenli romanlarının hareket noktalarından birini teşkil etmektedir. Buna bağlı olarak yazarın 'sınıf', 'emek', 'sermaye', 'burjuvazi' ve 'üretim' gibi muhtelif kavram ve terimleri sıkça vurgulamak suretiyle ana hatlarını görünür kıldığı bu tem, Jack London'ın eserlerinin içerik noktasında başvurduğu temel fikirlerden biridir. Yazarın romanlarında bu fikir, ele alınan vakanın mahiyetine uygun olarak sınıflı toplum yapısının kültürel, iktisadi ve sosyal bakımdan ayrıma tabi tuttuğu kitleler arasındaki mücadeleyi ifade etmektedir.

[93] Türkay,Osman, *Edebiyat, Eleştiri ve Dil Üzerine Düşünceler*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı.

Sınıf çatışması temi, yazarın Demir Ökçe, Martin Eden ve Uçurum İnsanları gibi ideolojik karakterli ikinci devre romanlarının yanı sıra birinci devre romanlarında ele alınan tip ve kahramanların sosyal aidiyetlerinin belirtilmesi suretiyle kısmen de olsa yer almaktadır. Buna rağmen sınıf çatışması düşüncesinin Jack London'ın romanlarının tematik bütünlüğü içerisinde önemli bir yer işgal etmesini sağlayan eserleri, yazarın sosyal duyarlılığının ön planda olduğu koşullar dâhilinde oluşturulmuştur. Dolayısıyla yazarın ikinci devre romanlarında **'sınıf çatışması'** düşüncesi, ***işçi-işveren***, ***aristokrat-proleter***, ***zengin-fakir***, ***yerli-göçmen*** ve ***kentli-taşralı*** kesimler arasındaki ayrımı da kapsayacak şekilde genişlemektedir. Bir başka deyişle sınıf çatışması düşüncesi, yazarın birinci devre romanlarında yer alan yan motiflerden birini ifade ederken, ikinci devre romanlarda daha geniş bir perspektif dâhilinde ele alınarak sorunsallaştırılan merkezi temlerden biri haline gelir. Söz konusu romanların başkahramanları olan figürler özellikle işçi sınıfına mensup bireylerden müteşekkildir. Yazar sınıf çatışması temini genel itibariyle, yukarıda ifade ettiğimiz işçi sınıfına mensup bireyler ile bu bireylerin muhtelif vesilelerle tanıştıkları üst tabaka kahramanların arasında gelişen münasebetlerin şahsında vurgulama eğilimindedir. Bu suretle Jack London'ın romanlarında farklı sınıflara ait kahramanların aynı vaka parçası ekseninde bir arada sunulmuş olması, yazara sınıf çatışması temini somut cephesiyle aktarabilme olanağı vermiştir. Yazar, farklı toplumsal tabakaları sembolize eden kahramanların sosyal, kültürel ve iktisadi durumlarına ilişkin tipik özelliklerinin ana hatlarını çizdiği sınıfsal ayrım üzerinden **'çatışma'** fikrine ulaşmaktadır. Bunun yanı sıra yazarın romanlarında sınıfsal ayrım, yirminci yüzyılın ilk yarısında güncelliğini koruyan sosyal sorunlardan biri halinde zuhur etmektedir. Dolayısıyla ekonomik ve kültürel temellere dayanan bu ayrımın kaçınılmaz bir sonucu olarak beliren sınıf çatışması olgusunun yazarın romanlarının tematik yapısı üzerindeki etkinliğini Jack London'ın toplumcu gerçekçi anlayışla kurduğu yakınlığa bağlamak mümkündür.

Yazarın muhtelif dönemlerde kaleme aldığı romanların temel muhtevasını, içinde yaşadığı çağın biçimlendirdiği toplumsal yapıya ait özellikler oluşturmaktadır. Bu yüzyıl,

kapitalizmin tüm toplumsal müesseseleri **ekonomik güç** merkezli olarak yeniden inşa etmeye başladığı bir dönemi ifade etmektedir. Toplumsal tabakaların ekonomik güç ekseninde ayrıştırılarak müstakil birer **'sınıf'** haline getirildiği bu sosyal yapı içerisinde güç maddi seviyeye dayandırılmıştır. Bu bağlamda, kendisi de işçi sınıfına mensup olan yazarın romanlarında çizdiği sosyal tablo yukarıda ifade ettiğimiz özelliklere uygunluk teşkil etmektedir.

Jack London'ın romanlarında sosyal sınıf ayrımına ilişkin düşüncelerin gerek teorik gerekse pratik boyutlarıyla yer aldığını ifade edebiliriz. Farklı kahramanlar üzerinden karakterize edilen **sınıf çatışması** temi, özellikle Uçurum İnsanları romanının üzerine kurulu olduğu temel sorunsallardan biridir. Romanda yer alan kahramanların mensubu bulundukları sınıfı tayin eden ölçütler ve söz konusu kahramanların dış portrelerine ait tasvirler geniş yer tutmaktadır. Yazarın Londra'nın doğu yakası halkının yaşantısını birebir müşahede etmek amacıyla işçi sınıfına mensup olduğu izlenimi verecek kıyafetler içerisinde dolaştığı bölgede maruz kaldığı muameleleri, **Uçurum İnsanları** romanının ilgili bölümünü aşağıya almak suretiyle ortaya koyuyoruz:

"Daha sokağa çıkar çıkmaz elbiselerimin çevrede yaptığı değişiklik beni şaşırtmıştı. Bir anda avam tabakasıyla aramdaki kölece ilişkileri söküp atmıştım. Onlardan biriydim artık. Dirsekleri incelmiş ceketim bile onların sınıfından olduğumun bir belgesiydi. O güne kadar bana gösterdikleri saygı yok olup gitmiş yerini sevecen bir arkadaşlık almıştı.

Kadife elbiseli ve boynuna kirli bir mendil sarmış olan adam artık bana 'bayım' ya da 'patron' diye hitap etmiyordu. Bundan sonra onlar için bir arkadaştım ve böyle de çağrılıyordum. İçten gelen biçimde ve o kendine özgü söylenişi içinde kullanıyorlardı arkadaş sözcüğünü. Sıcaklık, dostluk, yakınlıkla bir aradaydı. Patrondaysa bir büyüklük, bir üstünlük vardı. Bu adam, altındakilerin sırtında yaşamakta ve altındakiler de onun ağır yükünden kurtulmak için onu daha da yükseklere kaldırmaktaydılar.

Yeni durumumun getirdiği başka değişikliklerin de farkına vardım giderek.

Kalabalık caddelerde karşıya geçerken daha çok dikkat etmek zorunda kalıyordum. Üzerimdeki elbiseler hayatımın değerini küçültmüştü. Daha öncesinde bir polise yol sorduğumda "Arabayla mı, yoksa otobüsle mi?" diye yanıt alırken şimdi bu "Araca mı bineceksin yoksa yürüyecek misin"e dönmüştü. Tren istasyonlarında ise uzattığım para ne kadar olursa olsun önüme konan üçüncü biletiydi.

Ama bütün bunların getirdiği bir şeyler vardı. İngiliz avam tabakasıyla ilk kez karşılaşmış oluyor, onların gerçek kişiliklerini öğrenebiliyordum. Köşe başlarında ya da meyhanelerde sohbet ettiğim işçiler ya da aylaklar benimle dostça konuşuyorlardı. Benden herhangi bir çıkar beklemedikleri gibi konuşma biçimleri de bunu doğruluyordu..." (U. İ. s:14)

Yazar, bu satırlar vasıtasıyla avam-aristokrat ayrımının toplum nezdindeki yansımalarını ortaya koyarken, bir yandan da romanın şahıs kadrosu bünyesinde yer alan karakterlerin sosyal ve sınıfsal aidiyetlerinin statik bir yapı içerdiğini ifade etmektedir. Nitekim sıkı bir kast sistemi üzerine inşa edilmiş olan toplumsal yapı içerisinde sosyal geçişlilikten söz etmek mümkün değildir. Bu durumda söz konusu kahramanlar birtakım fiziksel nitelikleri itibariyle sınıflarının tipik birer temsilcisi şeklinde sunulmaktadır. Yazarın kahramanlarının dış portrelerine ilişkin özelliklerinin mensubu bulundukları sosyal sınıf hakkında fikir verdiği bir başka romanı olan **Martin Eden**'in giriş kısmında Martin adlı işçi gencin fiziksel görünümüne vurgu yapılmaktadır:

"Üzerinde kirli elbisesiyle işçi olduğu her halinden belli olan deniz kokulu gariban genç, utana sıkıla içeri girdi. Şapkasını başından kaba bir hareketle çıkardı, evirip çevirdi. Nereye koyacağını bilemeyen tavırlarla önce ceketinin cebine sokmaya çalıştı, olmadı; sonra masanın üzerine koymaya yeltendi, yine olmadı. Düzensiz ve dengesiz hareketler yapıyor, yürürken omuzlarını iki yana sallıyor, bacaklarını denizlerin kabarmasına benzer biçimde yana açıyordu. Geniş odalar sallapati yürüyüşüne dar geliyordu sanki; geniş omuzları kapılara çarparak alçak şömine setlerinin üzerindeki süslü eşyaları devirecek diye korkuyordu... (M. E. s:5)

Kız, genç adamın salladığı elinin üstünün, deri parçalarının kopmasından meydana gelmiş, yeni iyileşmekte olan yara izleriyle kaplı bulunduğunu gördü, gevşek bir şekilde sarkan öbür ele bakınca, onun da aynı durumda olduğunu fark etti. Seri, eleştirel bir bakışla, aynı zamanda çenesinde de bir yara izi bulunduğunu, bir başka yara izinin alnına dökülen perçemlerin altında sırıttığını, bir üçüncüsünün ise boynundan aşağı doğru inip, kolalı yakasının altında kaybolduğunu gözlemledi. Yakanın yağız boynuna sürtünmesinden oluşan kırmızı renkli çizgiyi görünce, gülmemek için kendini zor tuttu. Delikanlının sert yakalı gömleğe alışık olmadığı belliydi. Aynı şekilde, bir kadın gözüyle, delikanlının giydiği elbiseye, elbisenin ucuz ve estetikten yoksun dikişine, ceketin iki omuz arasında yaptığı pota, kollarda şişkin kaslarını gösteren kırışıklıklara da dikkat etti." (M. E. s:12)

Martin Eden adlı işçi gencin dış görünümüne ait özellikler, kahramanın hangi sosyal sınıfa dâhil olduğunu açık bir biçimde belirtmektedir. Demir Ökçe romanının başkahramanı olan Ernest Everhard adlı sosyalist gencin ses tonu, konuşma tarzı, giyimi ve diğer fiziksel özellikleri de ait olduğu toplumsal tabakanın belirleyicisi durumundadır. Dolayısıyla, yazarın özellikle ikinci devre romanlarının hâkim temlerinden biri olan sınıf çatışması düşüncesinin, karşıt kahraman ve tipler vasıtasıyla hareket kazandığını söylemek mümkündür. Ancak bu romanlar içerisinde yazarın **Demir Ökçe** adlı yapıtının sınıf çatışması düşüncesine farklı bir perspektiften baktığını söylemek uygun olur. Zira Martin Eden ve Uçurum İnsanları adlı eserlerinde yazar, sınıf çatışması düşüncesini teşhis etmekle yetinmişken, Demir Ökçe adlı romanında, sınıf çatışması düşüncesini felsefi ve sosyolojik analizleriyle birlikte ele alarak söz konusu ayrımın nihayetinde kaçınılmaz bir savaşla sonlanacağı öngörüsüne yer vermiştir. Kapitalist ekonomik model tarafından şekillendirilen sınıflı toplum yapısının ayrıma tabi tuttuğu halk kitlelerinin çatışması hadisesi ekseninde oluşturulan romanın hâkim temi olan sınıf çatışması düşüncesi, teşhis ve tasvirin ötesinde yazarın öngörülerine dayalı distopik bir nitelik kazanmaktadır.

1. 8. Özgürlük Temi ve Sosyal Adalet Sorunu

Çağdaş Amerikan edebiyatında bireyin özgürlüğü sorunu, yirminci yüzyılın ilk yarısında özellikle modernist eğilimler çerçevesinde vücuda getirilen romanlar aracılığıyla ele alınarak vurgulanmıştır. Özellikle romantizmden realizme geçişin ilk aşamalarını teşkil eden Henry James, Theodore Dreiser, Jack London, James T. Farrell, John Steinbeck ve Thomas Wolfe gibi yazarların yapıtları vasıtasıyla karakterize edilen özgürlük sorunu söz konusu dönemin hâkim temlerinden birini ifade etmektedir. Jack London'ın romanlarında ise özgürlük sorunu, olgusal niteliğinin yanı sıra yazarın benimsediği natüralist anlayış tarafından biçimlendirilen içten gözlem tekniği dâhilinde ele alınarak aktarılmaktadır. Yazarın birinci devre romanlarının ihtiva ettiği yan temlerden biri olan **'özgürlük sorunu'** bireysel bir nitelik taşırken, ideolojik eksenli ikinci devre romanlarında ise sosyal boyutunun öncelendiği sistematik bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle yazarın ikinci devre romanlarında özgürlük sorunu, bireyin toplumsal varlığına göndermede bulunacak şekilde ele alınmıştır. Buna mukabil Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş, Deniz Kurdu ve Adem'den Önce gibi birinci devre romanlarda yer verilen özgürlük temi bireysel bir mahiyet taşımaktadır.

Yazarın ikinci devre romanlarında özgürlük sorununun daha sistematik bir biçimde ele alınarak işlendiğini ifade etmiştik. Bu noktada atıfta bulunulan özgürlük, bireyin temel sosyal haklarının ekonomik bakımdan bağımlı olduğu yönetici zümrenin adaletine teslim edilmesi eleştirisine dayanmaktadır. Bu durumda birey, yaşamını otoritenin özerk iradesine dayalı olarak sürdüren bir figürü temsil etmektedir. Nitekim Jack London'ın romanlarında kadın için özgürlüğünün sınırlarını belirleyecek olan otorite erkek, erkek için ise işveren ya da patronudur. Ekonomik gücün bireyin özgürlük alanının sınırlarını tayin etme konusundaki işlevi, yazarın Uçurum İnsanları adlı romanında şu şekilde ifade edilmektedir:

"-Gettolarda yaşayanlar için kadın, bizim Kızılderililerde olduğu gibi erkeğin kölesidir. Erkekler ekonomik açıdan nasıl patronlarına bağlıysa, ekonomik açıdan güçsüz

olan bu kadınların da kocaları üzerinde söz hakkı yoktur. Evde bir dolu çocuk vardır ve eve ekmeği getiren de erkektir. Kadın bu durumda erkeğini tutuklatarak ekmeğinden olmak istemez. Genel olarak yargı önünde yalvaran ve kocalarının çocukları için bağışlanmasını isteyen kadınlar bunu ileride yiyeceği dayakları da göz önünde bulundurarak yapmaktadır..." (U. İ. s:150)

Romanda geçen bu diyalog üzerinden yazarın, özgürlük sorununu ekonomik bağımlılık çerçevesinde ele aldığını görmekteyiz. Bu durumda birtakım ekonomik kaygılarla kişisel hürriyetinden vazgeçmek durumunda bırakılan birey, her bakımdan sömürülmeye elverişli hale gelmiştir.

Özgürlük teminin yazarın romanlarında sorunsallaştırılarak ele alınmasının temel sebeplerinden biri de, yazarın kölelik kurumunun yüzyıllar boyunca hâkim olduğu güney eyaletlerinden Kaliforniya'nın San Francisco şehrinde doğup büyümüş olmasıdır. Nitekim kölelik sisteminin Abraham Lincoln tarafından kaldırılmak istenmesi, Güney ve Kuzey eyaletleri arasında yaşanan Amerikan İç Savaşı'nın (1861-1865) doğuşuna zemin hazırlamıştır. Kölelik sisteminin ticari faaliyetleri nezdinde böylesine yerleşik ve hayati bir önem arz ettiği Güney eyaletlerinin kültürel ve sosyal dokusu da söz konusu kurumun muhtelif etkilerine maruz kalmıştır. Dolayısıyla özgürlük düşüncesini, William Faulkner, Katherine Anne Porter, Thomas Wolfe ve Jack London gibi Amerika'nın Güney eyaletlerine mensup yazarların romanlarında karşılaştığımız müşterek temlerden biri olarak değerlendirebiliriz. Bu suretle yukarıda saydığımız yazarların muhtelif eserlerinde özgürlük düşüncesi, kölelik sistemine duyulan toplumsal tepkiyi ifade edecek şekilde ele alınarak sorunsallaştırılmıştır. Özellikle Jack London'ın taşra hayatını konu alan birinci devre romanlarında yer verilen tip ve kahramanlardan bir kısmı kölelik sisteminin sosyal uzantıları içerisinde bu geleneği devam ettiren unsurları temsil etmektedir. Nitekim yazarın yaşadığı dönemde kölelik sistemi, etkinlik alanı oldukça sınırlandırılmış bir biçimde varlığını taşrada sürdüren bir gelenek halinde karşımıza çıkmaktadır.

Yazarın birinci devre romanlarında kahraman ve motif seviyesinde yer verilen

özgürlük sorunu, ikinci devre romanların üzerinde yoğunlaştığı temlerden biri haline gelir. Bu sorunun bir sonraki aşamasını ise **sosyal adalet** temi teşkil etmektedir. İkinci devre romanlarda üzerinde durulan sınıflı toplum yapısı, sosyal eşitsizlik ve ekonomik dengesizliklerin şekillendirdiği toplumsal ayrım, sosyal adalet kavramının sorgulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Martin Eden, Uçurum İnsanları ve Demir Ökçe romanlarının en önemli sorunlarından birini teşkil eden sosyal adalet düşüncesi de ekonomik koşullara bağlı olarak birtakım ayrıcalıklı sınıfların teşekkül ettiği bu dönemde yazarın ilgisini üzerinde yoğunlaştırdığı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın romanlarında adalet duygusu, daha ziyade sosyolojik cephesiyle kimlik kazandırılan bir zorunluluk hâlinde tasvir edilmektedir:

"Mr. B. S. Rowntree yaptığı incelemelerin sonunda Londra için saptadığı gerçeklerin taşra için de geçerli olduğunu kanıtlamıştır. Kerry'deki İrlandalı bir köylünün derdini dinleyen Mr. Robert Blatchford ona ne istediğini sorduğunda şu yanıtı almış: "Bütün kahraman oğullarımızla, iyi kızlarımız denizlerin ötelerine gittiler. Tahsildar domuzlarımı aldı, bütün güzellikler yok oldu ve ben de artık yaşlandım. Adalet gününü istiyorum."

Her şeyden çok adalet istiyor! Bütün ülkeden, gettolardan, cezaevlerinden, akıl hastanelerinden ve yoksullarevinden açlık çığlıkları yükseliyor. Milyonlarca erkek, kadın, çocuk, işçi, mahkûm, İrlanda'nın, İskoçya'nın, İngiltere'nin ve Gaya'nın sesidir bu. Gerçek şudur: Beş işçi bin kişinin yiyeceğini sağlar, bir işçi iki yüz elli kişinin pamuklusunu, üç yüz kişinin yünlüsünü, yüz kişinin ayakkabısını yapabilir. Bu durum kırk milyon kişinin yaşadığı bir büyük eve benziyor. Verim çok yüksek ama yönetimde bir taraflılık var. Bunun aksini iddia eden olabilir mi? Beş işçi bin kişinin ekmeğini sağlıyor, ama bu evde ekmek bulamayan milyonlarca insan yaşıyor..." (U. İ. s:196)

Bu noktada Jack London'ın romanlarında yer verilen adalet temi, ekonomik temelde gelişen sosyal bir vaka olarak belirmektedir. Sosyal adalet kavramının idealize edildiği romanlarının tümünde yazar, toplumsal eşitsizlik, ekonomik farklılık ve sınıfsal

ayrım gibi belli başlı içtimai olgu ve hadiselerin önceden tahmin edilebilir sonuçlarına işaret etmektedir. Bu durumda yazarın romanlarında sosyal adalet, bir tür toplumsal talep olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. 9. Ölüm ve İntihar Temi

Ölüm, edebiyatın en önemli temalarından biridir. Lev Tolstoy'da büyük bir soru olan ölüm, Dostoyevski'de sara nöbetleriyle gelir. Shakespeare'in sözlüğündeyse ölüm, cinayetle yan yanadır. Aleksandre Soljenitsin, yaşadığı günlere iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalık gözüyle bakar. Maksim Gorki, ölüme meydan okuyan kahramanlar yaratır.[94] Muhtelif yazarlarca farklı bakış açıları çerçevesinde ele alınarak işlenen bu temin romantizmden realizme geçiş sürecinde yaşadığı dönüşüm, çok boyutlu bir tarihsel, sosyal ve kültürel değişimin de temellerine işaret etmektedir. Zira bu tem, gerçekçi anlayışı benimseyen yazarların, madde ve olguların tabiatını kavrama konusunda kaynaklığına sıkça başvurduğu neden-sonuç ilişkisi metodu vasıtasıyla, toplumsal, iktisadi ve kültürel altyapısı çerçevesinde yorumlanmaktadır. Belli başlı toplumsal dinamikler tarafından koşullanan ölüm ve intihar olguları, gerçekçi anlayışı benimseyen sanatçıların yazınsal ürünlerinde bilimsel bir perspektif dâhilinde sistematize edilerek ele alınan sosyal birer sorunsalı ifade eder. Dolayısıyla gerçekçi yazarların toplumu ve bireyi kavrama noktasında edindiği determinist tavır, ölüm teminin de yalnızca toplumsal arka planıyla müşahede edilerek aktarılmasını olanaklı kılmıştır. Bir başka deyişle romantizmden realizme geçiş, ölüm teminin ele alınış biçiminin de önemli ölçüde dönüşüme uğramasını sağlamıştır.

Jack London'ın romanlarında ise ölüm temi, içinde yaşanılan çağın sosyal sorunlarını sembolize eden bir tür metaforu ifade edecek şekilde ele alınmaktadır. Sosyal hayattan tecrit edilen bireyler, aydınlar, yoksul halk ve işsiz kesim için bir tür son çare

[94] Yücel, Müslüm, *Edebiyatta Ölüm ve İntihar*, s. 137, Agorakitaplığı Yayınları, İstanbul, 2007.

olarak sunulan ölüm temi üzerinden yazar, içinde yaşadığı çağın sosyal gerçekliğine vurgu yapmaktadır. Bu durumda yazarın romanlarında sıkça yer verdiği **ölüm** temi genel itibariyle **intihar** eğiliminin neticesinde şekillenen bilinçli tercihin kaçınılmaz bir sonucu olarak sunulur. Belli başlı tip ve kahramanlar üzerinden karakterize edilen ölüm hadisesinin toplumsal gerekçeleriyle birlikte sunulduğu Martin Eden, Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları romanlarının tematik yapısı, Jack London'ın mensubu bulunduğu dünya görüşünün öngördüğü özellikleri bir bütün halinde yansıtmaktadır. Buna bağlı olarak yazar ölümü metafizik boyutuyla ele almak yerine, birtakım sosyolojik analizlere dayandırarak aktarmıştır. **Martin Eden** adlı romanın başkahramanı olan işçi genç yıllar süren sefaletin ardından, yazar olma hayallerini gerçekleştirdikten sonra elde ettiği zenginlik ve şöhrete rağmen hayatla olan tüm bağlarını koparark intihar etmektedir. Aynı romanda yer verilen Brissenden isimli aydın tipi de içinde yaşadığı toplumun burjuva değerlerine duyduğu yabancılaşma süreci neticesinde bir otel odasında hayatını sonlandırır. **Uçurum İnsanları** romanında ise ölüm ve intihar temleri, sosyal bir sorunsal olarak kimlik kazanmaktadır. Romanda yer verilen yoksul halk portresi bünyesinde açlığa ve suça itilen kitleler için de intihar bir tür kurtuluş yolu olarak görülmektedir. Yazarın ikinci devre romanlarından **Demir Ökçe'**de ise ölüm, yeni bir sosyal düzen tesis etme amacı doğrultusunda mücadele veren devrimci aktivistlerin plütokrat rejim tarafından susturulma yöntemlerini ifade eder. Siyasi ve sosyal gerçekliğin koşulladığı birer sorunsal olarak karşımıza çıkarılan bu temler, aynı zamanda yazarın dünya görüşünün genel niteliğine de göndermede bulunacak şekilde ele alınmaktadır.

Yazarın romanlarının tematik bütünlüğü içerisinde önemli bir yere sahip olan ölüm ve intihar temleri, belli başlı sosyolojik olgulardan ayrı olarak düşünülemez. Bu sosyolojik olguların başında ise yoksulluk, açlık, işsizlik ve içinde yaşanılan topluma duyulan yabancılaşma gibi belli başlı yan temler gelmektedir. Dolayısıyla Jack London'ın romanlarında yer verilen ölüm ve intihar temlerinin kendileri üzerinden somutlandığı belli başlı tip ve kahramanları şu şekilde tasnif etmek mümkündür:

I. Aydın Tipi

II. Yoksul Halk

III. İşsiz Gençler

IV. Devrimci Aktivistler

V. İşçi Sınıfına Mensup Bireyler

1. 9. 1. Jack London'ın Romanlarında Varoluşçu Anlayış

Yazar, **Uçurum İnsanları, Martin Eden** ve **Demir Ökçe** adlı romanlarında ölüm temini varoluşçu yazarların biçimlendirdiği estetik algıya paralel olarak sosyal bağlamı çerçevesinde ele almaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz romanları vasıtasıyla yazar, ölüm temini çevresel unsurların ve toplumsal yapının şekillendirdiği bazı özel tip ve kahramanlara ait hayat kesitleriyle ilişkilendirerek okuyucunun dikkatine sunmaktadır. Yazarın romanlarında bireyin yalnızlığı, kendine ve içinde yaşadığı topluma yabancılaşma sürecinin kaçınılmaz kıldığı bir sonucu ifade etmektedir. Bir başka deyişle yalnızlık, kişinin yabancılaşma süreci ve bireysel bunalımlarının etkisiyle hayatın anlamsızlığını sorgulama teşebbüsünde bulunarak intihara yönelmesi sonucunu doğurmaktadır. Esas itibariyle bu tür bir zeminde ele alınan ölüm ve intihar olguları, özellikle yirminci yüzyılın başlarında gelişen **varoluşçu felsefe**nin edebi eserler vasıtasıyla estetize edildiği temlerin hareket noktasını teşkil etmektedir. Jean-Paul Sartre, Franz Kafka ve Albert Camus gibi varoluşçu yazarların kaleme aldıkları belli başlı eserler aracılığıyla edebiyat sahasına intikal ettirilen varoluşçu felsefenin özü, bireyin **"bunaltı"**sına dayanmaktadır. Varoluşçu felsefenin en önemli terimlerinden birini ifade eden **"bunaltı"**, bireyin çağının toplumsal değerleriyle uyum içerisinde yaşama zorunluluğunun üzerine yüklediği sorumluluktan doğar. Bağlanan ve yalnızca olmak istediği kimseyi değil, bir yasa koyucu olarak bütün insanlığı seçen kişi, bu derin ve tümel

sorumluluk duygusundan kurtulamaz.[95] Bu durumda giderek yalnızlaşan ve yabancılaşan bireyin yaşadığı bunaltı, kişinin kendisini hayatın anlamsızlığını sorgulamaya yönelten bir duygu olarak belirmektedir. Jack London'ın romanlarında sıkça işlediği bu duygu, eserlerinde yer verdiği ölüm ve intihar temlerinin de temel gerekçesini teşkil etmektedir. Yazar bu suretle varoluşçu düşünce ile kurduğu fikri yakınlığı, eserleri vasıtasıyla ifade etmiştir. Varoluşçu felsefenin sistematik bir disiplin halinde teşekkül etmekte olduğu yirminci yüzyılın ilk yarısında vücuda getirilen Martin Eden adlı romanda yazar, eserin başkahramanı olan işçi gencin şahsında söz konusu düşüncenin temel vasıflarını ortaya koymaktadır. Yaşadığı sıkıntıların omuzlarına yüklediği sorumluluk duygusunun etkilerinden kurtulmak için intihar etmeyi tercih eden Martin Eden adlı kahraman, Jack London'ın bu düşünce paralelinde ele aldığı karakterlerden biridir:

"... Hayatın bu eksilişi, bitişi, onu tüketmişti. Bu kadarı da fazlaydı artık. Elektriği yaktı ve okumaya çalıştı. Ciltlerden biri Swinburne'ün şiirlerine aitti. Yatağa uzandı, gözleri şiirler üzerinde dolaşmaya başladı ve birdenbire ilgiyle okumakta olduğunu fark etti. Kıtayı bitirdi, devam etmeyi denedi, tekrar aynı kıtaya döndü. Tamam. İşte buydu. Daha önce aklına nasıl gelmemiş olması ne tuhaftı. Bütün bunların anlamı bundaydı; hep bu yöne doğru sürüklenip durmuştu; ama şimdi mutlu kurtuluş yolunu ona Swinburne göstermişti. Martin hep dinlenmenin yolunu aramıştı, işte dinlenme onu bekliyordu. Haftalardan beri ilk defa kendini mutlu hissetti. Nihayet hastalığının tedavisini bulmuştu.

Ona anahtarı Swinburne vermişti. Hayat hastalıklıydı, daha doğrusu, hastalıklı hale, çekilmez hale gelmişti: "Ölüler dirilmezler" Bu dizesi onda derin bir şükran hissi uyandırdı. Bütün dünyada biricik hayırlı şey oydu. Hayat acı veren bir yorgunluk halini alınca, bütün bu yorgunluğu sonsuz uyku içinde dinlendirmek için ölüm hazırdı. Peki daha ne bekliyordu? Tam zamanıydı işte.

Kalktı, başını kamaradan dışarı uzattı, aşağıya, süt gibi denize baktı. Mariposa

[95] Varoluşçuluk, Sartre, Jean-Paul, s: 43, Say Yayınları, İstanbul, 2007

ağzına kadar yükle dolu olduğu için, elleriyle tutunup sarkmasa ayakları suya erecekti. Ses çıkarmadan suya bırakabilirdi kendini. Hiç kimse işitmezdi. Bir çalkantı yüzüne su sıçratıp ıslattı. Dudaklarında tuzun tadını duydu, bu tat hoşuna gitti. Acaba bir ölüm şarkısı yazması lazım mı diye düşündü, ama gülüp uzaklaştırdı bu düşünceyi kafasından. Vakti yoktu, ölmek için sabırsızlanıyordu." (M. E. s:614)

Bu durumda tüm ideallerinden soyutlanan birey, kendine ve içinde yaşadığı topluma yabancılaşma sürecinin biçimlendirdiği bunalımlı ruh haline yenik düşerek intiharı bir tür kurtuluş yolu olarak görmeye başlamayı tercih etmektedir. Yalnızlık, bunaltı, melankoli, mutsuzluk, ahlaki yozlaşma ve yabancılaşma gibi duygular etrafında olgunlaştırılan birtakım tip ve kahramanlar arasında teselsül eden intihar eğilimi, yazarın içinde yaşadığı yüzyılın temel sorunlarından birini ifade etmektedir. Dolayısıyla yazarın romanlarında intihar eğilimi, tematik yapıyı sosyal boyutuyla bütünleyen sorunsallardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çağının kültürel ve toplumsal değerleriyle çatışma içerisinde olan **bireyin yalnızlığı** sorunu, yazarın muhtelif dönemlerde kaleme aldığı romanların tematik yapıları bünyesinde yer verdiği **intihar** ve **ölüm** temlerinin de sosyolojik arka planını teşkil etmektedir. Sosyolojik bir vaka olarak sunulan intihar olgusu, varoluşçu yazarlara özgü nihilist bakış açısı dâhilinde sorunsallaştırılarak olay örgüsüne dâhil edilmiştir. Dolayısıyla Jack London'ın romanlarında varoluşçu felsefenin normatif bütünlüğünün içerdiği temel parametreleri bir bütün halinde aksettiren aydın tipinin hâkim karakteristiğini, intihar eğilimi çizmektedir.

1. 10. Jack London'ın Romanlarında Birey-Toplum İlişkisi

Toplum ve bireyin mevcut sosyal gerçeklik karşısındaki durumu, edebiyat tarihi boyunca üzerinde durulan temel sorunlardan birini ifade etmektedir. Sosyoloji, psikoloji, felsefe ve tarih gibi farklı ilim şubelerinin çalışma sahalarından birini teşkil eden bu sorunun fiktif bir nitelik taşıyan edebi esere yansıması, yazarın sahip olduğu gözlem gücüyle estetik duyarlılığının belli bir anlayış çerçevesinde uzlaştırılması sürecinin ortaya

koyduğu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla birey-toplum ilişkisinin edebi eserler vasıtasıyla ne şekilde sorunsallaştırıldığının anlaşılabilmesi için, öncelikle bu iki kavram arasındaki münasebet ağının oluşum sürecini genel bir biçimde tahlil etmek gerekmektedir.

Edebi eser, mahiyeti itibariyle sanatçının bireysel yaratısına dayanmaktadır. Nitekim edebi eseri vücuda getiren sanatçı da, sosyal bir varlık olan **"birey"**dir. Buna rağmen birey, içinde yaşadığı sosyal gerçekliğin hâkim vasıflarının da taşıyıcısı durumundadır. Her yazar toplumun bir üyesi olduğundan sosyal bir varlık olarak incelenebilir.[96] Dolayısıyla içinde yaşadığı çağın biçimlendirdiği toplumsal yapının ihtiva ettiği genel özelliklerden bağımsız olarak değerlendirilemeyecek olan yazar, farklı ölçülerde olmakla beraber döneminin yerleşik müesseselerini, sosyal değerlerini, yaşam tarzını ve belli başlı eğilimlerini yansıtır. Bunun yanı sıra, edebiyat da vasıta olarak sosyal bir özellik taşıyan dili kullandığı için sosyal bir müessesedir.[97] Yazarın bireysel yönelimleri ve sosyal kimliğinin teşekkül etmesini sağladığı edebi eser de, yapısı itibariyle organize bir bütünlüğü ortaya koyar. Bu suretle anlatma esasına bağlı edebi türlerden romanın yer verdiği **"birey"**, dönemin mevcut sosyal koşullarıyla ilişkilendirilerek mensubu bulunduğu toplumsal bütünlük çerçevesinde ele alınır. Sosyal bütünlüğün şekillendirdiği nesnel değerlerin dışında kalan "birey" ile bu bütünlüğün bir ifadesi olan "toplum" arasındaki mesafe ise, söz konusu iki zıt unsur arasında süregelen çatışmanın kaynağını teşkil eden farklılıkları barındırmaktadır.

Birey ve toplum arasındaki sosyal ilişki ağının şekillendirdiği çatışma unsuru, Jack London'ın romanlarının temel sorunsallarından birini ortaya koymaktadır. Yazarın, çağının sosyal değerlerine yabancılaşan muhtelif tip ve karakterler üzerinden kimlik kazandırdığı bu çatışma, bireyci anlayışın meşrulaştırıldığı bir zemin üzerine

---

[96] Wellek, Rene - Warren, Austin, *Edebiyat Biliminin Temelleri*, s. 126, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1983 .

[97] Wellek, Rene- Warren, Austin, a.g.e., s. 123.

oturtulmuştur. Söz konusu ilişkinin biçimlendirdiği bir sonuç olarak telakki edilen **"yabancılaşma"**, toplumsal hayattan izole edilmiş **"birey"**in **"toplum"** karşısındaki durumuna da göndermede bulunan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Jack London'ın eserlerinin "birey"i de, liberal değerlerin oluşturduğu sınıflı toplum yapısı ile çatışma halindedir. Buna rağmen yazarın, birbirine tezat teşkil eden bu iki değerden hangisini önceledığine dair doğrulanabilir bir çıkarımda bulunmak ise olanaksızdır. Zira yazar, okurun karşısına kimi zaman bireyci, kimi zaman da toplumcu kimliğiyle çıkmaktadır. Jack London, kapitalizmin emperyalizm aşamasında, emperyal yayılmanın ayak seslerinin top tüfek sesleriyle karıştığı bir çağda yoksul kesimlerin yaşam koşullarının ağırlığını bizzat deneyimlemiş ve gözlemlemiş bir yazardır. Müşahedeleri onu sosyalist anlayışa yaklaştırmış olsa da, yazarın daha ziyade Nietzsche'nin etkisiyle edindiği tavır, üstün insan mitine bağlanan bireyci yanının ağır basmasını sağlamıştır.[98] Bu durum, Jack London'ın romanlarında yer verdiği birey-toplum çatışmasının tutarlı bir bütünlük dâhilinde ele alınmasını engellemiştir. Sözgelimi **Demir Ökçe** ve **Uçurum İnsanları** adlı romanlarında alt sınıfları teşkil eden toplumsal tabakaların savunuculuğunu üstlenen yazar, **Martin Eden** romanında ise eserin başkahramanı olan Martin adlı gencin şahsında Nietzsche'nin yaratma eğiliminde olduğu **"üstinsan"** *(übermensch)* modelinin karakterize ettiği bireyci anlayışın savunucusu durumundadır. Yazarın toplumsal sorunları önceleyen bir anlayış ekseninde vücuda getirdiği Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları gibi sosyal içerikli romanlarında bireyin tematik yapı içerisindeki varlığı minimize edilmiş durumdadır. Bu durumda birey, toplumun organik bütünlüğünün uyumlu bir parçası olarak idealize edilen bir figür şeklinde sunulmaktadır. Ancak yazarın ideolojik duruşunun Herbert Spencer, Friedrich Nietzsche ve Hobbes gibi düşünürler tarafından biçimlendirilen **bireyci** *(individualist)* ahlak kuramına paralellik teşkil edecek bir evrim süreci dâhilinde dönüşmeye başladığı görülmektedir. Yazar Martin Eden adlı romanının, çevresi tarafından sosyalist olmakla itham edilen başkahramanı Martin'in şahsında bireyci kimliğin genel özelliklerini vurgulamaktadır. Kendisini sosyalist olmakla

[98] Jack London mı, Martin Eden mi? Türkeş, A. Ömer, Radikal Kitap, s: 2, 08/09/2006

suçlayan kesime hitaben yaptığı konuşmada, toplumcu ve bireyci anlayışları sorgularken bu iki zıt değerden hangisini benimsediğini ifade eden Martin Eden adlı kahraman, içinde yaşadığı çağın eğilimlerine uygunluk teşkil eden bir tutum içerisindedir:

"Bir hareket adamıyım ben. Hem öyle bir hareket adamıyım ki, peçelerle örtülü bir sosyal düzenin yalanları içinde yaşayan ve görüşleri bu peçeyi delerek ardındaki şeye nüfuz edemeyecek kadar zayıf olan sizin gibiler, benim tutumumu anlayamazlar. Kendinizi, kuvvetlinin yaşayacağına, kuvvetlinin hâkimiyetine inandığınıza inandırmaya çalışıyorsunuz siz. Ben ise inanıyorum. İşte fark burada. Biraz daha genç, şöyle birkaç aycık daha genç olduğum sıralarda ben de aynı şeye inanıyordum. Biliyor musunuz sizin fikirleriniz ve sizinkilerin fikirleri beni hayran bırakmıştı. Ne var ki tüccarlar ve iş adamları olsa olsa korkak birer hükümdardırlar; bunlar bütün günlerini para kazanma teknesi içinde birer domuz gibi homurdanarak sömürmektedirler, işte bunun için de ben yüksek izninizle aristokratlar arasındaki yerime döndüm. Bu odada tek bireyci benim. Ben devletten hiçbir şey beklemiyorum. Devleti kokmuş, işe yaramazlığından kurtaracak olan kuvvetli adam da, at sırtındaki adam da ümidim benim.

-Nietzsche haklı. Şimdi size Nietzsche'nin kim olduğunu anlatacak değilim, ama Nietzsche haklıydı işte. Dünya kuvvetlilerin dünyasıdır. Aynı zamanda soylulara özgü ticaret ve alışveriş teknesinde yuvarlanmayanlarındır. Dünya gerçek soylulara aittir. Bunlar da sizi hap gibi yutacaktır; siz, sosyalizmden korkan ve kendilerini sosyalist sananları. O, bağlı ve aşağılık kölece ahlakınız da sizi asla kurtarmayacak." (M. E. s: 484)

Yazar, kişisel düşünce ve özelliklerini bir bütün halinde izafe ettiği Martin Eden adlı kahramanın edindiği bireyci anlayışın temellerinin biyoloji bilimine, evrim düşüncesine ve ferdiyetçi düşünürlerin muhtelif öğretilerine dayandırmaktadır:

"... Bana gelince, ben bireyciyim. Yarışı hızlı koşanın, savaşı güçlü olanın kazanacağına inanırım. Biyolojiden öğrendiğim ya da hiç değilse öğrendiğimi sandığım ders böyle. Dediğim gibi; ben bireyciyim, bireycilikse sosyalizmin ezeli ve ebedi

düşmanıdır." (M. E. s: 388)

Martin adlı işçi gencin farklı vesilelerle yaptığı konuşmalarda dile getirilen bu ifadeler, yazarın ideolojik tutumundaki dönüşümün temellerine de işaret etmektedir. Dolayısıyla yazarın romanları vasıtasıyla sorunsallaştırdığı birey-toplum ilişkisi, her şeyden önce birtakım felsefi ve düşünsel temellere dayanmaktadır. Jack London'ın Demir Ökçe ve Uçurum İnsanları romanlarında yer verdiği, kendisini topluma ve ideolojik davalara vakfetmiş insan tipinin yerini Martin Eden romanında pragmatist bir bireyci olan Martin adlı işçi genç almaktadır. Yazarın, bireyin maddi ve manevi gelişimini idealize eden bu tavrının içinde yaşadığı çağın liberal değerleri ve bireyci anlayışı salık veren filozofların öğretileri tarafından şekillendirildiğini ifade etmek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında Jack London'ın romanlarının müşterek sorunlarından biri olan birey-toplum çatışmasının, bireyci anlayışın meşrulaştırıldığı bir düzlem üzerine inşa edildiğini görmekteyiz.

1. 11. Jack London'ın Romanlarında Estetik Değer ve Sembol

Jack London'ın romanlarının yaslandığı estetik anlayış, ana hatlarını toplumcu gerçekçi anlayışın çizdiği idealist bir perspektif dâhilinde kimlik kazanmaktadır. Anlatma esasına bağlı yazınsal türlerin geçirdiği evrim süreci içerisinde şekillenen belli başlı estetik akımların temelini teşkil eden gerçeklik anlayışı, Marksist edebiyat kuramcıları tarafından sosyal olguların rehberliğinde gelişerek sorunsallaşan konular üzerinde yoğunlaşma bilincine dayanmaktadır. Bir başka deyişle toplumcu gerçekçi anlayışı benimseyen sanatçılar için estetik, sosyal etiğe bağlı olarak nitelik kazanır.

Romanlarının önemli bir bölümünün sosyal konular üzerinde yoğunlaştığı Jack London'ın estetik karşısındaki tavrı da ifadesini toplumcu gerçekçi anlayışın ortaya koyduğu edebi yönelim çerçevesinde bulmaktadır. Toplumu dönüştürme eğilimi, yazarın estetik ile sosyal etik arasında öznel bir denge kurmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla Jack

London'ın özellikle Uçurum İnsanları, Martin Eden, Demir Ökçe ve Yanan Gün Işığı adlı romanlarında söz konusu denge, üslup, biçim ve içerik bakımından toplumsal ideâllere yönelmektedir. Bu eserlerin ihtiva ettiği belli başlı temler, yazarın roman türünün yapısal unsurlarının biçim noktasındaki örgütlenme şekli üzerinde de belirleyici olmuştur. Roman türünün olay/kurgu, şahıs kadrosu, mekân, zaman ve anlatıcı gibi yapısal alt birimlerin metnin organik bütünlüğü içerisindeki rolü, estetik kaygıya dayanmaktan ziyade fonksiyonel olma özelliğine indirgenmiş gibidir. Zira yazar toplumsal temleri, belirli bir fikrin ya da sembolün taşıyıcısı olarak sunduğu kişiler üzerinden, aktarılmak istenen düşünceyi tamamlayacak tarzda kurgulanmış bir mekân-zaman bütünlüğü paralelinde, anlatımın her safhasında etkin ve müdahaleci olan bir anlatıcı vasıtasıyla ifade etmektedir. Böylece yazar, kurgu, şahıs kadrosu, zaman, mekân ve anlatıcı gibi unsurları, fonksiyonel olma özelliği çerçevesinde anlatım sürecine dâhil etmektedir. Bir başka deyişle anlatıma dâhil edilen tüm yapısal ve tematik unsurların işlevsellik arz etmesi amacı, yazarın temel önceliklerinden biri hâlinde karşımıza çıkar. Dolayısıyla yazarın estetik karşısındaki tavrının, toplumsal yapıyı yönlendirme ve dönüştürme idealini meşrulaştıran bir zemin üzerine oturduğunu ifade etmek mümkündür.

Yazarın estetik karşısındaki tavrının önemli bir cephesini de, semboller ve sembolik anlatımlar teşkil etmektedir. *Simge*, *alegori, istiare, işaret* ve *ikon* gibi ifadelerle eşanlamlı olarak kullanılan sembol kavramı, muhtelif kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Yaygın kanaate bağlı olarak sembol, genel anlamda görünmez ya da algılanamaz bir unsuru benzerlik, uygunluk, bütünlük gibi çeşitli yollarla temsil etmek üzere kullanılan araç olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle sembol, aktarılmak istenen kavram, imge, düşünce ya da olguyu temsili olarak betimleyen araçtır. Mecazi anlamda sembol, aynı anlamın iki ayrı temsilini birbiriyle irtibatlandıran bütün olarak da tanımlandırılabilir. Bu durumda sembol, organik bütünlüğünü soyut ve somut olmak üzere iki farklı boyutun teşkil ettiği bir temsil aracıdır. Nitekim doğa ile insanın işbirliği sonucu yaratılan ortak bir yapım olarak sembol[99], insan zihninde herhangi bir soyut ya da

[99] Simgesel Yaşam, Oflazoğlu, A. Turan, Türk Dili Dergisi, Ocak 1987, Sayı: 421, s: 36

somut unsuru tecessüm ettirmek için de kullanılabilir.

Özellikle şiir türünün en önemli estetik kaynaklarından birini teşkil eden sembol, anlatma esasına bağlı edebi türlerden romanın anlatım sürecine dâhil olan ahenk unsurlarının da başında gelmektedir. Jack London'ın romanlarında ise sembol ve sembolik anlatımlar, vurgunun üzerinde yoğunlaştırıldığı temel anlamı temsil etme fonksiyonuyla vazifelendirilmiş birer araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın birinci devre romanlarının ihtiva ettiği anlatım sürecinin dolaylı bir karaktere kavuşmasını temellendiren alegorik unsurlar, beşerî erdemleri sembolize eden hayvan karakterlerden müteşekkildir. Zira yazar, Vahşetin Çağrısı adlı romanının Buck isimli hayvan kahramanı şahsında sadakat, sebatkârlık, cesaret ve inanç gibi belli başlı beşerî erdemleri karakterize ederek vurgulamaktadır. Buck isimli hayvan kahramanın son sahibi olan Thornton'a duyduğu sadakat üzerinden sembolize edilen aidiyet duygusu vasıtasıyla yazar, belli başlı beşeri erdemlerin somut cephesini ortaya koyma teşebbüsündedir. Bir başka deyişle yazar tarafından kullanılan sembol ya da sembol fonksiyonu üstlenen alegorik unsurlar, aynı zamanda söz konusu erdemlerin meşruiyetini vurgulayan telkinlerin okuyucuya aktarılmasını mümkün kılan vasıtalardır.

Jack London'ın romanlarında kendisine sembolik bir değerin atfedildiği bir diğer alegorik unsur ise ilkel toplumların şahsında vurgulanan atavizm düşüncesidir. Yazarın üzerinde durduğu ilkel kabilelerin modern dünyadan uzak yaşam tarzına eğilme temayülü de sembolik bir aktarım olarak karşımıza çıkar. Adem'den Önce adlı romanında insanoğlunun evrimsel sürecinin ilk aşamalarına sahne olan karanlık çağlardaki mevcudiyetini ele alan yazar, sadakat, cömertlik, yardımlaşma, sebatkârlık ve cesaret gibi beşeri erdemlerin ilk izlerini uzak akrabalarımız olarak adlandırdığı ağaç-insanlarının ilkel yaşantısında bularak modern toplumların çözülmekte olan ahlak anlayışına eleştirel bir göndermede bulunur. Jack London, ele aldığı ilkel toplumlar üzerinden sembolize ettiği beşeri erdemleri, modern toplumların ahlak anlayışları için bir tür model olarak sunmaktadır. Bu durum da yazarın romanlarında sembol unsurunun ne tür bir fonksiyon icra ettiğini ortaya koymaktadır. Zira biçimsel olarak estetik bir mahiyete sahip olan

sembolik anlatımın Jack London'ın romanlarında icra ettiği fonksiyon, yazarın eleştirel ve müdahaleci tavrının şekillendirdiği bir vasıtayı ifade etmektedir. Dolayısıyla yazarın romanlarında yer verilen semboller ve sembolik anlatımlar, modern ahlak anlayışını yergiye tabi tutmak, beşeri erdemleri vurgulamak ve toplumsal telkinlerde bulunmak gibi belli başlı pratik amaçlara yönelmektedir. Bu suretle Jack London'ın romanlarında sembol, tümüyle estetik bir yönelim olmaktan ziyade, üzerinde yoğunlaşılan telkinin aktarılması konusunda işlevsellik arz eden bir vasıta olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Yirminci yüzyıl Amerikan edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olan Jack London'ın romanlarının, yazarın yaşadığı ideolojik, düşünsel ve kültürel dönüşüme paralel olarak gelişen özgün bir yazınsal anlayış dâhilinde vücuda getirildiğini ifade etmek mümkündür. Jack London'ın romanlarına topluca baktığımızda ise, yazarın gerçek hayatına dair unsurların eserlerinin kurgusal bütünlüğü üzerinde belirleyici olma fonksiyonu üstlendiğini görmekteyiz. Dolayısıyla Jack London'ın eserlerini, yazarın hayatından bağımsız bir biçimde ele alarak değerlendirmek mümkün değildir. Bu duruma istinaden, romanlarını birinci ve ikinci devre olmak üzere iki ana başlık altında incelemeyi uygun gördüğümüz yazarın eserleriyle hayatı arasındaki özdeşlik ilişkisi, aynı zamanda romanlarının tematik yapısını bütünleyen unsurların başında gelmektedir. Jack London'ın romanlarını bu tür bir ayrıma tabi tutarak incelememizin temel nedenini, yazarın hayatının bir bölümünde yaşadığı ideolojik ve politik dönüşüm teşkil etmektedir. Bu dönüşüm, yazarın ilgisini üzerinde yoğunlaştırdığı belli başlı tem ve sorunsalların da farklılaşmasını sağlamıştır. Nitekim zengin olma hayaliyle Klondike bölgesinde yürütülen altın arama faaliyetlerine katılarak bu süreçte edindiği muhtelif izlenim ve deneyimlere istinaden oluşturduğu birinci devre eserlerinde yazar, vahşi doğada hayatta kalma mücadelesi, evrim düşüncesi, ilkel-modern toplum karşılaştırması ve servet düşkünlüğü gibi belli başlı tem ve sorunsallara yer vermiştir. Altın arama faaliyetleri sırasında edindiği müşahede ve izlenimlerden hareketle oluşturduğu bu eserlerin belli bir edebî derinlikten yoksun olduğunu söylemek mümkündür. Bu devre eserlerin kurgusal bütünlüğünün etrafında şekillendiği merkezî temin vahşi doğa dekorunda cereyan eden hayatta kalma mücadelesi olduğu görülmektedir. Jack London'ın birinci devre romanlarının belli bir edebî derinlikten mahrum olmasının gerekçelerinden bir diğeri ise, ekonomik nedenlere dayandırılabilir. Nitekim bu süreçte kaleme alınan Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş ve Adem'den Önce adlı birinci devre eserlerinin ihtiva ettiği sanatsal ve estetik

değerin belli bir düzeyin altında kalması yazarın, Amerika'da ticari dergi romancılığının güçlü bir sektör hâlinde teşekkül etmeye başladığı bir dönemde yazarlığı asgari geçim koşullarını temin edebileceğini düşündüğü bir meslek olarak değerlendirme eğilimine de bağlanabilir. Bunun yanı sıra söz konusu romanların, yazarın hikâye yazarlığından romancılığa geçiş sürecinin şekillendirdiği birtakım biçimsel kusurları da barındırdığı görülmektedir. Olay örgüsü, şahıs kadrosu, mekân, zaman ve anlatıcı gibi yapısal unsurlar bakımından hikâye türünün ihtiva ettiği temel özelliklerin kısmî etkisi altında kalan birinci devre eserlerin, kurgusal nitelik itibariyle roman türüne yaklaştığını söylemek mümkündür.

Kuzey coğrafyasının olumsuz iklim şartlarında hayatta kalma mücadelesi veren altın arayıcılarının hayatlarını merkeze alan kurgusal bütünlük içerisinde yer verilen belli başlı tem, karakter, imge ve motiflerin, yazarın birinci devre romanlarının muhtevasını bir bütün hâlinde tayin ettiğini görmekteyiz. Yazar, Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş ve Adem'den Önce adlı romanlarında ağırlıklı olarak hayvan kahramanlara yer vermektedir. Hayvan kahramanların bu devre romanların şahıs kadrosu üzerinde kurduğu hâkimiyet, mekân olarak tayin edilen coğrafyanın mahiyetine de uygunluk teşkil etmektedir. Mekân olarak seçilen bölgenin ilkel yaşam koşullarını tüm canlılığıyla barındıran Kuzey coğrafyasıyla sınırlandırılmış olması, yazarı doğa bilimleri karşısında muayyen bir duruş edinmeye sevk etmiştir. Nitekim evrim düşüncesine sıkı sıkıya bağlı olan yazarın tüm romanlarında ilkel ve modern toplum karşılaştırması, hâkim temlerden biri olarak karşımıza çıkar. Jack London'ın pozitivist algı temelinde kimlik kazanan evrim kuramı aracılığıyla geliştirdiği doğa mekaniği içerisinde gelişim, dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Tüm canlı türlerinin, doğal seçilim yoluyla bir ya da birden fazla ortak atadan evrilerek bugünkü formlarına kavuştuğu düşüncesini benimseyen yazar, insanoğlunu da bu bütünlük çerçevesinde ele alarak aktarır. Bu bilgiler ışığında yazarın birinci devre romanlarının kısmen lokal konular üzerinde yoğunlaştığını ifade edebiliriz.

Buna karşılık yazar, özellikle 1907 yılından sonra kaleme aldığı ikinci devre romanlarında farklı bir yazınsal anlayışın temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu

durumu, yazarın sosyalist dünya görüşüyle kurduğu yakınlık münasebetiyle yaşadığı ideolojik ve kültürel dönüşüm tarafından kaçınılmaz kılınan bir sonuç olarak değerlendirmek mümkündür. Friedrich Nietzsche, Herbert Spencer, Thomas Huxley, Karl Marx ve Charles Darwin gibi düşünürlerin muhtelif öğretileri ekseninde şekillendirdiği dünya görüşüne paralel olarak doğa, toplum ve birey hakkındaki görüşlerini gelişim/terakki kuramına dayandıran yazar, ilgisini daha ziyade kapitalizmin yıkıcı küresel etkileri üzerinde yoğunlaştırır. Demir Ökçe, Uçurum İnsanları, Yanan Gün Işığı ve Martin Eden adlı ikinci devre romanlarında kapitalist anlayışın öngördüğü sınıflı toplum yapısına karşı sosyalizmin örgütlü kitle bilincini savunan yazar, sınıf çatışması, emek, açlık, yoksulluk, sömürü ve özgürlük gibi belli başlı tem ve sorunsallara yönelmektedir. Jack London'ın ikinci devre romanlarının yer verdiği hâkim sorunsallardan biri de, bireyci ve toplumcu anlayış arasında süregelen mücadeleye ilişkindir. Bu devre eserlerinde geniş halk kitlelerinin savunucusu durumundaki yazar, aynı zamanda gelişim kuramını benimseyen bireyci anlayışın kendisi üzerinden karakterize edildiği tip ve kahramanlara da sıkça yer vermektedir. Dolayısıyla yazarın romanlarının üzerine inşa edildiği düşünsel temelin bir tür ikilik içerdiğini ifade etmek mümkündür.

Yazarın, içinde yaşanılan düzene karşı toplumun sosyal şuurunu canlandırma eğiliminde olduğu ikinci devre romanları, politik ve ideolojik bir düzlem üzerine oturmaktadır. Söz konusu romanların ihtiva ettiği bireysel ve psikolojik eksenli konu ve olgular da, toplumsal bağlamı çerçevesinde ele alınarak sorunsallaştırılmaktadır. Dolayısıyla Jack London'ın, Amerikan edebiyatı tarihi içerisinde, toplumcu gerçekçi anlayışı benimseyen ilk yazarlardan biri olduğunu görmekteyiz. Kapitalizm ve sosyalizm arasında süregelen çatışma, sınıflı toplum yapısı, adalet duygusu ve ekonomik dengesizlikler bu devre romanların hâkim tem ve sorunsallarını ifade etmektedir. Yazarın toplum, birey ve iktisadî olgular karşısında edindiği genel tavır, ana hatlarını Marksist diyalektiğin çizdiği tarihî maddeciliğe ve pozitivist gözleme dayanmaktadır. Bu durum, Jack London'ın romanlarına ve kısa hikâyelerine bir bütün hâlinde aksetmektedir.

Nitekim yazarın edindiği bakış açısı, sosyalist anlayışla tanışmasının akabinde şekillenen yeni dünya görüşüne paralel olarak çağına ve toplumsal sorunlara karşı aktif bir kimlik kazanmasını sağlamıştır. Demir Ökçe, Martin Eden, Yanan Gün Işığı ve Uçurum İnsanları adlı romanlarında Jack London, kapitalizmin yoksullaştırarak sosyal hayattan izole ettiği halk kitlelerinin yaşantısını natüralist yazarlara özgü gözleme dayalı olarak ele almaktadır. Söz konusu gözlem yeteneği, yazarın anlatımının önemli bir bölümünün sosyal çevre tasvirlerine tahsis edilmesini sağlamıştır. Tasvir tekniğine sıkça başvuran yazar, bu yönü itibariyle natüralist anlayışa yaklaşan bir yazınsal çizgiyi takip etmektedir. İçten gözlem yöntemini kullanarak, ele alınan dış dünya gerçekliğinin herhangi bir kırılmaya uğramadan romana aksetmesine özen gösteren yazarın edebî kimliğinin temel vasıflarından biri de Amerikan realizminin en güçlü temsilcilerinden biri olmasıdır.

Bu bilgiler ışığında, Jack London'ı natüralist/doğalcı bir yazar olarak tavsif etmek mümkündür. Yirminci yüzyılın başlarında şekillenmeye başlayan Amerikan doğalcılığının en önemli temsilcilerinden biri olan Jack London, Sinclair Lewis, Ambrose Bierce, Stephen Crane, Frank Norris, Mark Twain, Henry James ve John Steinbeck gibi yazarlarla birlikte söz konusu akımın bir sonraki merhalesini teşkil eden doğalcılığa zemin hazırlayan şahsiyetlerin de başında gelmektedir. Yazarın Vahşetin Çağrısı, Adem'den Önce ve Uçurum İnsanları adlı birinci devre romanları, natüralizm akımının hâkim özelliklerini bir bütün hâlinde ihtiva etmektedir. Natüralist yazarların özellikle anlatım noktasında sıkça başvurduğu tasvir tekniği, söz konusu eserlerin kurgusal bütünlüğü içerisinde geniş yer tutmaktadır. Ancak Jack London'ın romanlarında bu teknik, daha ziyade içinde yaşanılan çağın biçimlendirdiği toplumsal yapıya ilişkin sosyal çevre tasvirlerine yönelen bir anlayış çerçevesinde kullanılmaktadır. Yazarın içinde yaşadığı topluma ve çağına karşı geliştirdiği duyarlılığı temellendiren esas unsur ise, mensubu bulunduğu sınıfın ve bünyesinde yetiştiği sosyal çevrenin etkisi altında biçimlenen bakış açısıdır. Jack London'ın romanlarında birey, içinde yaşadığı toplumun kültürel ve ideolojik değerleriyle savaşım hâlindedir. Philip Stevick tarafından düz *(flat)* karakter olarak adlandırılan tek yönlü kahramanların özellikle Martin Eden, Demir Ökçe,

Yanan Gün Işığı ve Uçurum İnsanları romanlarının şahıs kadrosunu ağırlıklı olarak teşkil etmesi, yazarın müdahaleci yaklaşımının şekillendirdiği bir sonuç olarak belirmektedir. Dekoratif unsurlar olarak tavsif edilen sıradan kahramanların olay örgüsü bünyesindeki fonksiyonunun minimize edilmiş olması, yazarın roman türünü ideolojik düşüncelerin topluma intikal etmesini sağlayan bir vasıta olarak ele aldığını ortaya koymaktadır. Bu suretle, yazarın Marksist estetiğin öngördüğü temel yazınsal parametreleri bir bütün hâlinde benimsediğini söyleyebiliriz.

Çağının burjuva değerlerleriyle çatışma hâlinde olan belli başlı tip ve karakterleri ideâlize eden yazar, kahramanlarının önemli bir kısmını belli bir fikrin temsilcisi olarak sunmaktadır. Jack London'ın eserlerinin ihtiva ettiği şahıs kadrosunu teşkil eden fertler, genellikle olumlanan ya da olumsuzlanan nitelikleri itibariyle, tek yönlü olarak vurgulanmaktadır. Bu durum, yazarın geniş halk kitlelerini ideolojik açıdan dönüştürme amacının bir tezahürü olarak da değerlendirilebilir. Dolayısıyla Jack London'ın romanlarının önemli bir bölümünde, yazarın edindiği bakış açısı tarafından tayin edilen anlatıcı ile yazar arasındaki mesafe ortadan kalkmış gibidir. Yazarın olay örgüsünün akışına etkin bir biçimde müdahil olma eğiliminin ön planda olduğu romanların başında gelen Uçurum İnsanları adlı eserinde Jack London, ideolojik aidiyetini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Toplumu, içinde yaşanılan çağın sosyal, siyasî ve iktisadî gerçekliğine karşı bilinçlendirme eğiliminin ortaya koyduğu müdahaleci tavır, Jack London'ın daha ziyade sosyalist bir yazar olarak kabul görmesini sağlamıştır. Sosyal sorunları, ana hatlarını toplumcu gerçekçi anlayışın çizdiği genel bir perspektif dâhilinde estetize ederek romana taşıyan yazar, geniş halk kitlelerini dönüştürme amacındadır. Bu münasebetle roman, yazar için düşüncenin okuyucuya aktarılmasını sağlayan bir vasıtadır. Zira yazarın romanlarının biçim noktasındaki örgütlenme şekli de, bu tanımlamayı ortaya koymamızı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Aktaş, Şerif, "*Edebiyatta Üslup ve Problemleri Üzerine",* Ankara, Akçağ Yayınları, 2002.

-"*Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş",* Ankara, Akçağ Yayınları, 2005

Amerikan Dışişleri Bakanlığı, "*Amerikan Edebiyatının Ana Hatları",* Ankara, Amerikan Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Bilgi Programları Yayınları, 1998.

Atherton, Frank, Unpublished, "*Jack London in Boyhood Adventures.* s.l.", Sonoma State University, Unpublished.

Bamford, Georgia Loring, "*The Mistery of Jack London",* Oakland, CA, Piedmont Press, 1931.

Binyazar, Adnan, "*Toplum ve Edebiyat",* İstanbul, Can Yayınları, 2010.

Britannica, Encyclopædia, "*Encyclopedia Britannica, London, Jack.* London", Encyclopædia Britannica, 1969.

Çetişli, İsmail, "*Memduh Şevket Esendal",* Ankara, Akçağ Yayınları, 2004.

Duymaz, Recep, *"Aşık Veysel'in Estetiği",* Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri Sempozyumu Bildirileri, Aşık Veysel Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 2003.

-*"Eğitim ile Estetiği Birleştirmeye Çalışan Öğretmen"*, Türk Dili Dergisi, C. LXXXVIII, Sayı: 634, Ankara, Ekim, 2004.

-"İdealist Öğretmen", 3F Yayınevi, İstanbul, Mart, 2007.

Eagleton, Terry, "*Estetiğin İdeolojisi*", İstanbul, Doruk Yayınları, Nisan 2010

Foner, Philip, S. "*Jack London: American Rebel",* New York, Citadel Press, 1947.

Johnson, Homer Haughey and Connie Kale, "*Jack London Ranch Album",* Stockton, CA, Heritage Publishing, 1985.

Jr. W. Rufus, Mathewson, "*The Positive Hero in Russian Literature.* s.l.", Columbia University Press, 1958.

Karaalioğlu, Seyit, Kemal, "*Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü",* İstanbul, İnkılap Yayınevi, 1970.

Karpat, Kemal, "*Osmanlı'dan Günümüze Edebiyat ve Toplum",* İstanbul, Timaş Yayınları, 2009.

Kierkegaard, Søren, "*Etik/Estetik Dengesi",* İstanbul, Ağaç Kitabevi, 2009.

Labor, Earle, *"The Portable Jack London*", Viking Penguin, 1994.

- "*Adem'den Önce",* İstanbul, Can Yayınları, 1994.

- "*Deniz Kurdu",* İstanbul, Oda Yayınları, 2008.

- "*Martin Eden",* Ankara, Kitapzamanı Yayınları, Haziran, 2006.

—"*Uçurum Halkı",* İstanbul, Birlik Yayınları, 1979.

—"*Vahşetin Çağrısı",* İstanbul, Oda Yayınları, 2009.

London, Joan, "*Jack London and His Times",* Garden City, NY, Doubleday, 1939.

Lukács, Georg, "*Roman Kuramı",* İstanbul, Metis Yayınları, 2007.

McClintock, James, I., "*Jack London's Strong Truths",* East Lansing, Michigan State University Press, 1997.

Moran, Berna, "*Edebiyat Kuramları ve Eleştiri",* İstanbul, İletişim Yayınları, 1999.

Naci, Fethi, "*Roman ve Yaşam",* İstanbul, Can Yayınları, 1992.

Naci, Fethi, "*Yüz Yılın Yüz Türk Romanı",* İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Eylül, 2007.

Oflazoğlu, A. Turan, "Simgesel Yaşam", *Türk Dili Dergisi, s: 36,* Sayı: 421, Ocak 1987.

Özdemir, Emin, "*Türk ve Dünya Edebiyatı",* Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:457, 1980.

Parla, Jale, "*Don Kişot'tan Bugüne Roman",* İstanbul, İletişim Yayınları, 2010.

Pizer, Donald, (ed.) "*Jack London: Novels and Social Writing*", Library of America, 1982.

Russ, Kingman, "*A Pictorial Life of Jack London",* New York, Crown Publishers, 1979.

Sartre, Jean-Paul, "*Çağımızın Gerçekleri",* İstanbul, Çan Yayınları, 1973.

— "*Varoluşçuluk",* İstanbul, Say Yayınları, 1996.

Sosyalist Kültür Ansiklopedisi, "*London, Jack", Cilt no:3,* İstanbul, May Yayınları, 1979.

Stasz, Clarice, "*American Dreamers Charmian and Jack London",* Lincoln, NE, iUniverse Press, 2000.

— "*Jack London's Women",* Massachussetts, University of Massachussets Press, 2001.

Stevick, Philip, "*Roman Teorisi",* Ankara, Akçağ Yayınları, 2010.

Stone, Irving, "*Jack London Sailor on Horseback",* New York, Doubleday&Company, Inc., 1978.

Tekin, Mehmet, "*Roman Sanatı",* Ankara, Ötüken Yayınları, 2006.

The World Book Encyclopedia, "*London, Jack",* United States, World Book Press, 1977.

The Writer, *"Specialty of Short-story Writing", The Writer,* Ocak-Aralık 1910.

Türkay, Osman, "*Edebiyat, Eleştiri ve Dil Üzerine Düşünceler",* Kıbrıs, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.

Türkeş, A. Ömer, *"Jack London mı, Martin Eden mi?" Radikal Kitap,* Eylül, 2006.

Warren, R. Wellek-A., "*Edebiyat Biliminin Temelleri",* Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Aralık, 1983.

Watson, Jr. N. Charles, "*The Novels of Jack London: A Reappraisal.* Madison", University of Wisconsin, 1983.

Yavuz, Hilmi, "*Roman Kavramı ve Türk Romanı",* Ankara, Bilgi Yayınevi, 1977.

Yücel, Müslüm, *"Edebiyatta Ölüm ve İntihar",* İstanbul, Agorakitaplığı, 2007.